

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

2

II

AC46
W8266
V.2

B I O G R A P H I S C H
A N T H O L O G I S C H EN C R I T I S C H
W O O R D E N B O E K
D E R
N E D E R D U I T S C H E D I C H T E R S.

**BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK**

**DER
NEDERDUITSCH E DICHTERS.**

BIJ EEN VERZAMELD EN UITGEGEVEN

DOOR

P. G. WITSEN GEYSBEEK.

— Gens semper Batavum, nec inhospita Musæ.
HUG. GROTIVS.

TWEEDE DEEL.

CAB—GYZ.

**TE AMSTERDAM, BIJ
C. L. SCHLEIJER.**

1822.

AC 46
W 8268

ANDOVER-HARVARD
LIBRARY
CAMBRIDGE, MASS.

V. 2 V E R V O L G

VAN DE

N A A M L I J S T

D E R

I N T E E K E N A R E N .

Andrae (Mr. D. H. Beuker), Griffier bij de Regtbank
van Eersten Aanleg, te Leeuwarden.

Arbon en Krap, Boekhandelaren, te Rotterdam, nog 1 Ex.

Bakker (Klaas), Harmsz., te Amsterdam.

Bakker (Symon), te Amsterdam.

Basel (Mersen Senn van), te 's Gravenhage, best psp.

Bohn (De Erve F.), Boekhandelaar, te Haarlem.

Brouwer (Mr. A.), Advokaat, te Heerenveen.

Brouwer (G.), Boekhandelaar, te Deventer.

Cantelaar (P. J.), te Rotterdam.

Crane (Mr. J. W. de), Hoogleeraar, te Franeker.

Crevenna (J. B. Bolongaro), te Amsterdam.

Dam (J. van), te Rotterdam.

Donk (P.), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Fabritius (J. N.), Ontvanger der Registratie en Domei-
nen, te Amsterdam.

Fischer (J. C.), Theol. Cand., te Leyden.

Geer (J. L. W. de), te 's Gravenhage.

Gemeenschap (het Letterkundig), te Brussel.

Geysbeek (N), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Grone (Mr. Ludwig), te Ahaus.

Haefsen (Mr. Jac. van), Lid der Regtbank, te 's Hee-
renveen.

Hengst (Mr. C. M. van), te Utrecht.

Hogendorp (G. J. van), Referendaris, te 's Gravenhage.

Hoof

II VERV. VAN DE NAAML. DER INTEEKENAR.

- Hooff* (Mr. J. op den), Advokaat, te Amsterdam.
Iselt (Mr. E. W. van Dam van), te Utrecht.
Kalken (D. van), te Delft.
Kempen (Brest van), Boekhandelaar, te Brusfel, 3 Ex.
Koning (A. A.), Boekhandelaar, te Amsterdam, 2 Ex.
Leesmuseum (het), te Rotterdam.
Loosjes (de Wed. A.), Ps., Boekhandelaressé, te Haarlem.
Maas (G. Brandt), Leeraar der Remonstrantsche Gemeente, te Zwammerdam.
May (A. J.), Boekhandelaar, te Koog aan de Zaan.
Meurs (P. C. G.), te 's Gravenhage, best pap.
Munk (P. A.), te Amsterdam.
Nieuwenhuizen (B.), te 's Gravenhage.
Pellecom (A. N. van), Predikant der Hervormde Gemeente, te Prinsenhagen.
Perk (A.), Secretaris en Notaris, te Hilversum.
Planten (H), te Amsterdam.
Rhemen tot Rhemershuijzen (A. van), Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, te Leyden.
Rietberg (Mr. L.), Notaris, te Zwol.
Roggen (C. H.), Onderwijzer op de Departementale School, te 's Gravenhage.
Schalekamp en van de Grampel, Boekhandelaars, te Amsterdam.
Schuuring (B), Boekhandelaar, te Rotterdam.
Siegenbeek (M.), Hoogleeraar, te Leyden.
Simons (A.), te Utrecht.
Sjallema (S. G. Geertsma), Suppleant Vrederegter, te Zuidhorn.
Stein (Wed. F. J.), Boekhandelaressé, te Breda.
Tollens (H.), Cz., Lid van het Koninklijk Instituut en Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, te Rotterdam.
Tomas (H.) R. C. P. en Pastoor, te 's Gravenhage.
Visfcher (L. G.), te Brusfel.
Vitringa (C. L.), Notaris, te Nunspeet.

VOOR-

VOORREDE

Mijn lust tot de voortzetting van dezen mijnen inderdaad niet gemakkelijken arbeid werd, sedert de verschijning des eersten deels van dit werk, niet weinig aangewakkerd en onderschraagd door de toejuiching en goedkeuring, mij bij monde en in geschrifte deswegens betuigd door mannen, die de eer onzer vaderlandsche letterkunde even zeer door eigen medewerking helpen opluisteren als zij dezelve door het oordeelkundig waarden der voortbrengselen van onze vroegere vernuften lofsijk handhaven. Dat ik zulks voor geene ijdele beleefdheidsbetuigingen te houden had, bleek aan de daarbij gevoegde gewigtige bijdragen tot mijn' nog te verrigten arbeid en de belangrijke verbeteringen, toelichtende ophelderingen en welmenende teregtwijzingen van mijne reeds afgewerkte taak. Het zou zoo onkiesch als onwelyvoeglijk zijn hier, als een marktschreeuwer, met hunne inderdaad mij versterkende brieven van goedkeuring.

*

mij-

mijner onderneming te pronken; maar ik ontveins niet dat deze recensien met naam, en inzonderheid de krachtadige ondersteuning van mannen, op wier oordeelvelling ik den hoogsten prijs stel, en het vaderland in het vak der geleerdheid en fraaije letteren billijk roem draagt, niet alleen mijn' lust en ijver in het beërbeiden van dit tweede deel verdubbeld, maar mij ook den moed gegeven hebben om den duisterling, die mijn' arbeid in de Letteroefeningen op zulk eene omwaardige en onverdiende wijze verguisd en mishandeld heeft, nadrukkelijk te tuchtigen, gelijk ik gedaan heb, in mijne Recensie der zoogenaamde Recensie van, of liever vuilaardig en wongunstig paskwil op het eerste deel van dit werk in de Vaderlandsche Letteroefeningen voor Julij 1822, No. VIII blz. 326. Het is inderdaad een geluk voor de letteren dat de Redacteurs van den Recensent, ook der Recensenten, onder hunne rubriek Anti-kritiek, als het ware eene griffie geöpend hebben; alwaar door waarmijze en laatdunkende maandschrijvers mishandelde auteurs hunne klagen en verdediging ter inzage voor het Publiek kunnen deponeren; ik heb dit dan ook gedaan, en aan hun bureau een stuk ingeleverd, waarvan ik hierneyoni de copij laat volgen, met versook dezelve vergelijkender wijze met mijne Voorrede voor het eerste deel van dit werk te lezen, voor zoo ver men het geene roekeloze vermetelheid in mij acht, dat ik, ongerugleugd door eenig titel of naamgezug, mijn

bru-

V O O R R E D E n

brutalen aanvaller met die wapenen te keer ga, die ik tegen een' vijand van dezen stempel voldoende oordeelde.

. De titel en inhoud van het alzo gedeponeerde stuk () is als volgt:*

Asinus ad lyram, siye Ignarus rodens.

Recensie der Recensie van P. G. WITSEN
GEYSBEERS *Biographisch, Anthologisch
en Critisch Woordenboek der Nederduitsche
Dichters*, 1ste Deel, in de *Vaderlandfche
Letteroefeningen* voor Julij 1822, N°. VIII,
bladz. 326.

*Een valsche getuige zal niet onschuldig zijn, en die
leugenen blaast zal niet ontkomen.*

SALOMO, Spreuk. XIX: 5.

„Er zijn beledigingen, die het beter is ongemerkt
te verdragen, of, wanneer zij enkel uit domheid
of het gemis van eene goede opvoeding voortsprui-
ten, met medelijden door de vingers te zien, dan
zich daarover gevoelig te toonen, en den belediger
op

(*) *Recensie; v. der Art. XV Deel N°. 7, blz. 269.*

op pistool, degen of pen uit te dagen; maar wanneer een bedorven hart de bron der beleediging is, en de beleediger bij zijne grove onkunde nog opzettelijke kwade trouw, boosaardige afgunst en voorbarige neuswijsheid aan den dag legt, dan, ja, dan wordt het tijd de roede van achter den spiegel te krijgen.

„De pen opvattende tegen de beoordeeling — neen, het vuilaardig paskwilt op het *eerste* Deel van mijn *Woordenboek*, waarmede N°. VIII der *Letteroefeningen* voor dit jaar bezoedeld is, zou ik eenigzins schijnen mij zelven tegen te spreken, alzo ik op bladz. xxxi mijner *Voorrede* verklaard heb, voor naamloozen lof even zoo ongevoelig te zijn als voor naamloozen laster, en evenwel zoo min zwijg bij het ondervinden van dezen in de *Letteroefeningen* als bij het ontvangen van genen in den *Recensent*, ook der *Recensenten*. Beiden zijn van mij volstrekt onbekende personen afkomstig: dienvolgens had ik in beide gevallen, zoo het schijnt, wilde ik *consequent* handelen, moeten zwijgen.

„Dan, de beoordeeling, en dezen naam verdient met regt het opstel, aangaande mijn Werk, geplaatst in den *Recensent*, ook der *Recensenten*, XVde Deel, N°. 1, vond ik zoo bescheiden, zoo grond en juist, de aanmerkingen zoo verschoonend, zoo heusch, zoo *humaan*, de lofspraak zoo gul, zoo welmeenend, zoo aanmoedigend, het ongeluk,

dat

dat mij getroffen heeft van aan de met de heilige gerechtigheid gewapende gemeene hebzucht de allersmartelijkste opofferingen te moeten doen, zoo waarachtig gevoeld, beklaagd en *gerespecteerd*, dat ik onmiddellijk na de lezing van deze voor mij niet alleen veel aangenaams, maar ook voor mijn' verderen arbeid veel nuttigs en voordeeligs bevattende oordeelkundige opprijfstelling van mijn Werk, de pen opnam — niet om den kiefchen Schrijver voor zijn' mij toegezwaiden lof te bedanken, maar — om redenen, die men in mijnen brief zelven lezen kan, door hem, met beantwoordende Noten, geplaatst in het volgend N°. 2 van gemelden *Recensent*, ook der *Recensenten*.

„Ik zal den *anonymen* Paskwilschrijver, die als een verhongerde rat het *eerste* Deel mijns Woordenboeks een *weinig* beknabbeld heeft, de eer niet aandoen van het woord tot hem te rigten: dit ware mij, die openlijk met mijn' naam recenseer, tot hem verlagen, en hem, als het ware, voor mijn' collega erkennen, daar ik naauwelijks iemand, die slechts het geringste denkbeeld van boekbeoordeelkunde heeft, behoef te doen opmerken, dat deze knabbelaar, hij zij wie hij zij, tot recensereren zoo onbevoegd als onbekwaam is, alzoo hem ten eenemale het regte *criterion* ontbreekt. Neen, tot het geëerd Publiek is het, dat ik mij wend, en dan nog wel bepaaldelijk tot diegenen daaronder, die mijn Woordenboek *alst* gelezen hebben, en veelal het kompas der *Let-*

veroefeningen vooraf raadplegen, om den koets hunner lestuur te regelen. Degenen, die mijn Woordenboek ~~al~~ gelezen hebben, zullen de opzettelijke kwade trouw, voorbarige neuswijsheid, onnozele onkunde, diepe bedorvenheid van hart en laatsdunkende verwaandheid van dezen *Pseudo-Censor san detractor librorum* dadelijk van zelf in het oog vallen, zonder dat ik hen opmerkzaam daarop behoeft te maken; doch de anderen zullen waarschijnlijk het hier gestelde eerst bewezen wenschen te zien, alvorens zij mij de eer aandoen van mijn Woordenboek eens even te openen, en te zien of het alles waar is, wat hun *directeur de lecture* nadeeligs daarvan zegt, en dat is billijk; want in hunne verbeelding zal het welligt een Profesfor, Lid van het Instituut, Ridder, enz. enz. zijn die spreekt, en zulke lieden gelooft men gewoonlijk eer op hun woord, dan men mij doen zou, die sommigen dezer Heeren nu en dan den ruim gehonoreerden arbeid wel eens ligt maak; maar overigens noch titel noch kwaliteit, ja niet eens een patent ter uitoefening van eenig bedrijf heb, en dus volstrekt in de burgerlijke, zoowel als in de letterkundige wereld, *in hunne* oogen, volstrekt *niet* ben, tot zoo lang onder de zoo vele nietsen, die *iets* geworden zijn, het ook eens mijne beurt wordt.

„Ik moet derhalve bewijzen dat deze hersenbeestige Profesfor, of wat hij zijn moge, in zijn ongevergd

vergd advies aangaande mijn Woordenboek aan den dag heeft gelegd:

„a) Kwade trouw; b) neuswijsheid; c) onkunde;
d) een boos hart en e) verwaandheid. *Probamus ergo et cum argumentis.*

„a) *Kwade trouw.* Ter kwader trouw handelt hij, onder anderen, die eens anders woorden verminkt, verdraait of in een' anderen dan den daaraan oorspronkelijk gegeven zin voordraagt. Wanneer ik zeg, er staat in den Bijbel: *er is geen God*, dan zeg ik ja de waarheid; maar het is eene waarheid ter kwader trouw voorgedragen, omdat ik het voorafgaande, *de dwaas zegt in zijn hart*, weglaat. Even zoo handelt deze ongeroepen adviseur met den inhoud van mijne zestien bladzijden lange *Voorrede*, waarvan hij de *quintessentie* in iets meer dan ééne Letteroefeningsbladzijde *schijnt* op te geven, doch inderdaad een' hoop grove leugens op elkander stapelt. Om te beginnen, KANT zou mij op den rechten weg in de poëzij gebragt hebben; daar ik eenvoudig zeg, dat deze, met de uitdrukkelijke bijvoeging „die in lang geen Dichter was,” *mij de dingen* in abstracte leerde beschouwen; onder die *dingen* nu distingueerde *ik zelf*, niet KANT, die dit nergens doet, de poëzij, „en nu vond ik haar in „duizenderlei andere gedaanten en vormen dan,” enz. Zoodanig is de zamenhang mijner woorden. De benaming *Horrearius UYLENBROEK*, zoo als hij

* 4

die

die bezigt , met weglating van mijne woorden „bergplaatfen mijner poëtische *expectatiën*” verdient plakken. Het is goed , dat SCALIGER niet meer leeft: de man zou zich de tering op het lijf ergeren. Dat ik *even goed* bevoegd ben om over poëzij te oordeelen als , enz. zeg ik wel niet regstreeks , maar meen het toch , en voeg er nu bij: *beter* dan de langborige Paskwilschrijver *in quaestie*.

„Leed doet het den Schrijver , dat ziet men klaar , dat ik mijne taalkennis zoo goedkoop verworven heb; mijne *naïve* bekentenis deswege , die bij menig’ anderen een pluimpje verdiende , wekte misschien een grievend zelfverwijt bij *hem* op , dat zijne ouders zoo veel geld hebben moeten verspillen , om hem de *gronden* van het *Fransch* en *Latijn* te laten instampen , en hij denkelyk daarmede aan den grond is blijven zitten. Het stond mij immers vrij , den ouden langwijligen slendriaan te laten varen , en de *methode* om te keeren , namelijk met het *verstaan* eener taal te *beginnen* , en met het opmerken (niet leeren) van derzelver *gronden* te *eindigen*: hierin volgde ik eenvoudig de aanwijzing der natuur: ieder mensch toch *verstaat* immers *eerst* zijne moedertaal , en leert *dan* de gronden , (als hij liefhebberij daarvoor heeft: duizenden hebben die niet,) waarop dezelve berust. Gelijk ik nu had begonnen met *Nederduitsch* te *verstaan* , en de schoolmeester mij slechts de *namen* leerde der vormen , die ik *hebbelyk* bezigde , begreep ik , dat ik ook wel kon *begin-*

ginnen met *Fransch*, *Hoogduitsch*, *Engelsch*, enz. te *verſtaan* (*), en zocht dus zoo veel mogelijk omgang met lieden, die deze talen *ſpreken*; en vergeleek *Nederduitſche* vertalingen met de oorspronkelijke werken. Op deze wijze zocht ik de gronden en regelen niet, maar zij zochten, als het ware, mij, en verlieten mij niet weder; althans ik heb nooit klagten gehad, dat in mijne opstellen, in welke taal ook, geſchreven of gedrukt, eenige *ismi* of *asmi* waren: ik heb dus geen *Engelsch* op kosten van mijne Lezers geleerd, gelijk de Professor in *partibus* belieft te — LIEGEN. Dit woord is zekerlijk wat kras, maar ik moet het ſtraks toch nog verſcheidene malen gebruiken: daarom ſtaat het hier bij voorraad in kapitale letters. Vervolgens heet het:

„ „Dat zijn waar *poëtiſch* gevoel en *onpartijdig*
„ oordeel daaruit blijkt, dat BILDERDIJK, HELMERS,
„ TOLLENS, LOOTS, enz.” hem (hem(†)!) tot zwijgen

(*) Hiermede moeten COOK, LA PETROUSE VANCOUVER, KOTZEBUE en alle andere beroemde Reizigers, die de eilanden in de *Zuid-Zee* bezocht hebben, inſgelijks beginnen, als zij aan een eiland kwamen, en met de inboorlingen in aanraking wilden komen. Onze marrozen, die eenigen tijd in de *Oost-Indiën* hebben doorgebracht, leerden waarlijk het vlug *Maleiſch* ſpreken ook uit geen boekje.

(†) Dat is te zeggen: „Die *Pygmae*, zonder titels, „ zonder Mr., zonder” Ja, ja, dit alles zit in die drie letters en het *ſignum exclamatiſis*!

gen gebragt hebben. Welk een trouwlees en verdraaid rapport de LEUGENAAR hier van mijne woorden op bl. xxvii en xxviii der *Voorrede* uitbrengt, zal reeds ieder kind zien, dat pas is begonnen te lezen, en behoeft hier niet aangetoond te worden. Wel verre dat deze uitmuntende mannen mij *ad terminos non loqui* gebragt zouden hebben, moedigden zij integendeel mij aan, wanneer en waar zij konden; de eerstgenoemde, wel verre van mij te doen zwijgen, deed mij in 1814 eene *Ode* aanheffen, die klonk als eene klok, en mij in de noodzakelijkheid bragt van zijne *Eerredding* tegen de lompste onbescheidenheid van een' Recensent in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* voor 1814, N°. 4, ter harte te nemen (*); hoe ver de tweede er af was van mij een poëtisch *silentium* op te leggen, kan ieder, en dus ook de Rapporteur, gedrukt lezen (†); de beide andere genoemden, benevens de door des Rapporteurs enz. aangeduiden, namelijk BRANDAW, VAN HALL, KINKER, WISELIUS (§), SIMONS, hebben allen op mijn Woordenboek ingeteekend; neen geen van allen heeft ooit gepretendeerd mij tot zwijgen te brengen: dus kon *mijn waar poëtisch gevoel daaruit niet blijken*, gelijk de onbeschaamde

LEU-

(*) *Recensent, ook der Recensenten*, VIIde Deel, 2de Stuk, bl. 217.

(†) HELMERS, *Socrates*, Berigt voor den tweeden druk, *Nalezing van Gedichten*, bl. 34.

(§) Zie het Vde Deel zijner *Gedichten*, bl. 188.

LEUGENAAR zegt dat ik zeg. Neen, ik zeg met ronde, voor elk verstaanbare woorden, op bladz. xxviii, dat ik wel

— — den klank van hunne snaren,
Bewondren, maar nooit evenaren

kon, en dat dit *kunnen bewonderen* juist van mijn *poëtisch gevoel*, en de erkenning van hen *nooit te kunnen evenaren* van mijn onpartijdig oordeel getuigde. Mijn zwijgen is dus eene geheel vrijwillige daad van mijne zijde, en mijn poëtisch gevoel en onpartijdig oordeel hebben eene geheel andere *emanatie* dan de Rapporteur den menschen wil wijs maken.

„Item, nog eene erge grove LEUGEN: — „Dag „de Staats-Courant hem geprezen, en het *Journal „Général des Pays-Bas*, hem voor een' Dichter, „die onderscheiding verdient, ja voor een' DIEP „GELEERD' SCHRIJVER verklaard heeft.” O Gij allen, die de Voorrede gelezen hebt! ik bezweer u, zegt mij toch, op welke plaats ik (ik) deze verwaande kwakzalverstaal gevoerd heb: ik kan ze onder al de zestien bladzijden nergens vinden; wel staat in de Noot op bladz. xxix een uittreksel uit het *Journal Général*; maar immers DAT zegt, NIET IK, *Le Staatscourant donne beaucoup d'éloges, &c.* en verklaart mij ook niet in kapitale letters voor een' diep geleerd' Schrijver; ook niet als een' Dichter, die onderscheiding VERDIENT, maar zegt eenvoudig: *que l'auteur s'est souvent distingué com-*
me

III P O O R R E E D E.

me poète et comme auteur d'un savoir profond; die heeft mijn twaalfjarig zoontje dus vertaald: „Dat „ de Uitgever zich somtijds onderscheiden heeft als „ Dichter en als Schrijver van eene grondige kun- „ de.” Men ziet dat de kleine jongen beter Fransch *verstaat* dan de ONDIEP geleerde leugenaar, wien het leeren der GRONDEN denkelijk juist op de ge-
• leerde ondiepte gevoerd heeft, op welke hij thans zoo dom en onbeschaamd zit te LIEGEN.

„Thans, na eene versche pijp gestopt te hebben, zullen wij onze beschuldiging van

„b) *Neuswijsheld* insgelijks met solide bewijzen staven. Het is leugenaren meer eigen, dat zij bij anderen insgelijks het lelijk gebrek van onwaarheidspreken vooronderstellen. Ik had, omdat ik vreesde mijn Werk niet in vier Deelen te kunnen zamen-
dringen, een Deel in *réserve* gehouden, en te kennen gegeven, dat hetzelfde waarschijnlijk vijf Deelen zou beloopten. *Waarachtijnlijk?* Vraagt de ZOÏLUS, zijne lange ooren geweldig opstekende, en BOILEAU nagrijnzende:

Le vrai peut quelquefois n'être pas vraisemblable.

„De lepert gelooft dit niet, omdat — ô snuggere bol! het eerste Deel slechts twee letters bevat: Onder de ontelbare kundigheden, die hij zich *verbeeldt* te bezitten, behoort ook dat hij weet, dat ons Alphabet uit vier en twintig letters bestaat. Gelijk
nm

nu het *eerste* Deel de letters A—B bevat, moet noodwendig, naar zijn neuswijs begrip, het *tweede* ook slechts de letters C—D, en voorts elk der volgende Deelen insgelijks twee letters bevatten, zoodat het Werk eerst met *twaalf* Deelen compleet zou zijn; doch de uitgave van het *tweede* Deel, juist in dit oogenblik, overtuigt het geëerd Publiek, dat de hals al te hard, en dus het doel voorbij geloopt heeft. Dit *tweede* Deel bevat de letters CAB—GYZ, dus *vijf*; men ziet derhalve dat ik aan zijne magistrale uitspraak: „De Dichter (*sic*) (*) „zal zich dan in de volgende Deelen wel *moeten* „bekorten,” die, terwijl ik dit schrijf, eerst drie dagen oud is, wat dit *tweede* Deel betreft, niet meer *kan*, en aangaande de volgenden volstrekt niet *wil* obediëren. Al wie *Nederduitsche* Woordenboeken kent, weet dat de letters B, H en S altoos de meeste artikelen opleveren, terwijl er zeer weinig op de letters I, Q, X en Y gebragt worden. Wie toch kan mijn Werk beter indeelen dan ik zelf? Ik heb dit in vijven gedaan, en daarmede late men alle inkorting of uitbreiding van de zijde der *Letteroefeningen* gerust aan *mij alleen* over: de *auxiliairen* in soldij des Redacteurs heb ik niet noodig.

„Maar — daar heeft onze Argus eene ontdekking gedaan! — En wat dan toch? — Wel, dat er in „de-

(*) In deze kwaliteit treed ik toch met dit Woordenboek niet op.

„dezen Bundel eene menigte personen” (neeh; maarje! *namen* van personen) „gevonden worden; „die evenveel aanspraak hebben op den naam van „Dichter, als de huisverwer op dien van sijnsehlk „der.” Ja, kijk, dat is waat; en zelfs wel zoodanigen, waarbij deze bloed van een’ *Rechtsent* nog een heele kikero is; en nu volgen eenige neuswijze waarom dit? waarom dat? waardoor al weder het spreekwoord bevestigd wordt, dat één zot meer vragen kan dan, enz.; ten minste, *ik* zie geene kans, *hem* deze waaroms zoodanig te beantwoorden, dat *hij* het *begrijpt*, bij voorbeeld, waarom ik den Cijfermeester WILLEM BARTJENS als een’ armzalig’ Verzenmaker bekend maak; evenmin zal hij begrijpen waarom ik in het *derde* Deel deszelfs collega ADAM VAN LINTZ, in dezelfde kwaliteit, bij het Publiek introduceer: weshalve wij de *daaroms* op deze *waaroms* maar op hunne plaats zullen laten. Wil men nu een staaltje van

„c) *Onkunde* en neuswijsheid tevens; hoor hem dan verzekeren, dat BERNARDUS DE BOSCH door zijne zorg voor den grooten NIEUWLAND onvergetelijk is. Hier zegt de hals baarblijkelijk eene leugen uit onkunde: daarom willen wij die niet met kapitale letters zetten, maar hem liefderlijk onder het oog brengen, dat NIEUWLANDS *Mecaenas* geenszins BERNARDUS, maar de *Latijnsche* Dichter JERONIMO DE BOSCH was. Het is waar, de Heer DE VRIES zegt, dat NIEUWLAND ook veel aan BERNARDUS te danken had,

had (*), maar JERONIMO was en bleef toch zijn voornaamste begunstiger en beschermcr. De kritiekaster zie slechts VAN SWINDENS lofredc op NIEUWLAND eens even in. Maar dat men BERNARDUS DE BOSCH, dien hij wel de eer aandoet van een' uitstekend braav' mensch en burger te noemen, (ja dat was hij; maar uit zulke penmen ziet men niet gaarne lofspraken vloeijen), niet onder de ware Dichters kan rangschikken, is eene stelling, die ik met het zelfde gemak wederleg, als dat, waarmede ik den Steller onder de leugenachtige Recensenten rangschik.

„ Groote verplichting hebben de schimpen van BERKHEY en D^r. BOSCH aan dezen Recensent, die zich verbeeldt hen geducht gevindiceerd te hebben. Hij vertelt, dat zij „ in hunnen tijd, als Dichters, „ niet onvermaard geweest zijn;” ja zelfs *al te vermaard*, meer dan zij verdienden; en daarom heb ik de oorzaken van beider vermaardheid in de schaal gelegd en — te ligt bevonden: het is immers mijne schuld niet, dat zij niet zwaarder wogen. Met hunne personen heb ik nooit iets te schaffen gehad; BERKHEY heb ik nimmer gezien of gesproken, en BOSCH heb ik in 1795 of 1796 eens in eene volksvergadering den hoogen toon hooren voeren, en van slijmgasten raaskallen; hij had toen meer van een lid des voormaligen *Franschen* schrik-

66

(*) *Maecoryne* VIIIte Stuk, bl. 79.

bewinds dan van een' rustend' verkondiger der schoone leer van den zachtmoedigen jesus. De man beviel mij *toen* al niet; maar daarom beoordeel ik hem in mijn Woordenboek noch liefdeloos noch kwaadaardig, althans zoo erg niet, dat men het boek met verontwaardiging uit de hand zou moeten werpen; als er wat te werpen viel, dan zou het de beoordeeling van het IIIde Deel der Gedichten van B. BOSCH moeten zijn, te vinden in de ALG. VAD. LETTEROEF. VOOR 1803, N°. 12, bl. 523, die ik doorgaans gevolgd en merkelyk VERZACHT heb. Het is kinderachtig, dat zijn advokaat het guichelspel met de medaille voor de *Eigenbaat* aantoeft; het is immers honderde malen ronduit gezegd, dat BOSCH zelf de uitlover daarvan was, en ik voor mij trek dit geen oogenblik in twijfel. Men behoeft thans geene *torens* meer te bouwen, om een' *naam* te maken; het verkoopen van Spijkerbalfem of van der Veens Elixer is daartoe reeds genoegzaam: derhalve ?

„Zoo brengt de advokaat, *mij* beschuldigende van liefdeloosheid en kwaadaardigheid (de bron heb ik zoo even aangewezen: de *Letteroefeningen* zelf) ons tot het bewijzen van het vierde punt onzer beschuldiging, namelijk dat HIJ ZELF een

„d) *Boos hart* bezit. Wat is toch anders het doel van zijn geschrijf, dan om kooplustigen af te schrikken, zich hetzelfde aan te schaffen, als zij onnozel

genoeg zijn, om hem op zijn woord te gelooven? De middelen, die hij daartoe bezigt, zijn vrij onedel; leugens, verdraaijingen mijner woorden, laatlunkende malle vragen, verguizing van het goede in mijn Werk, aantijgingen van dingen, om welke ik niet gedacht heb, en wat dies meer is, zal niemand te werk stellen, die een braaf gemoed en eerbied voor het ongeluk heeft. Ja, ik heb mijne bibliotheek verloren. *In naam des Konings* moest ik dezelve, ten behoeve der inheligste hebzucht, met 99 pCt. verlies, in klinkende specie herscheppen; in den naam van den geëerbiedigdsten, den geheiligdsten persoon op onzen Vaderlandschen bodem, die er volstrekt niets van wist, werd mij dit schaamteloos in den barbaarschten brabbelsijl bevolen, dien ik nog duur betalen moest: weg is dus mijne bibliotheek, en nog bloedt mijn hart, als ik somwijlen eenig werk onder het oog krijg, in welks bezit ik mij voorheen verblijden mogt; maar daarom vraag ik nog geene boeken gratis, dit is Recensentenmanier, en eene boosaardige verdraaijing mijner woorden op bladz. xxxi der Voorrede, *dat elke bijdrage*, tot mijn Woordenboek pamelijk, *mij welkom moet zijn*. Niemand heeft mij ook boeken, uitgezonderd die, welken ik ter leen verzocht, maar wel velen, gelijk ik ook bedoelde, levensberigten, dichtstukken, uittreksels, enz. gezonden, en daaronder de Heer L. G. visacher, te *Brussel*, een zeer belangrijk pakket, betreffende de *Zuid-Nederlandsche Dichters*, om vele

VOORREDE

anderen niet te melden, hetgeen bij het einde des Werks met erkentelijkheid geschieden zal. Tot bedelaar kan de booshartige woordenverdraaijer mij niet vernederen, die gedurende dertig jaren zulk een gebruik van mijne bibliotheek gemaakt heb, dat ik zeggen kan, waar ik mij bevind: *Omnia mecum fero*. Kon, behalve dat, de uitgave van dit Woordenboek niet eene plank zijn, op welke ik in de gelede schipbreuk de haven hoopte te bereiken, en die hij mij met een boosaardig vermaak baldadig tracht te ontrukken? Neen, dan heeft de *Recensent*, ook der *Recensienten* mij nog een touw toegeworpen, en dus vrij wat edeler gehandeld. Welligt is de andere een aankomend weelderig jongeling, een bedorven zoontje van rijke ouders, die pas de school verlaten heeft, en niet weet wat het inheeft voor een' uitgeplunderd' huisvader, om zijn gezin op eene onberispelijke wijze van het noodige te voorzien, en mischien méér loszinnig en verwaand, dan wel met voorbedachten rade, al die leugens en *bévuës* aangaande mijn Werk nedergeschreven heeft, zonder mij eens te kennen; maar dan had de Heer IJNTEMA, die mij zeer goed kent, zijne *Letteroefeningen* door dit ding niet moeten laten onteeren; en dit is niet alleen mijn gevoelen; maar ook dat van verscheidene anderen, waaraan hem ongetwijfeld veel meer gelegen ligt. Heb ik ten aanzien van BERNHEY en BOSCH, de *humaniteit* uit het oog verloren, *quod nego*, dan kan zulks hen in het graf niet meer schaden of ergeren, en voor hun-

hunne nakomelingen is het geene schande, dat zij in hun leven *lechte* Dichters-waren; hunne zedelijkheid behoort voor eene andere regtbank dan de mijne. Maar ik leef: mij kan eene onverdiende boosaardige en onbezonnen verguizing van mijn' arbeid, door middel van *teugen* en *laster*, wezenlijk schaden; sommigen der magtigen, die mij genegen, doch *zwak genoeg* mogten zijn, in vertrouwen, dat de *Lasteroefeningen* nog door dezelfde *schandere* koppen geschreven worden als voorheen, om al het daarin geplaatste voor *Delphische* Orakelspreuken te houden, kunnen daardoor overgehaald worden, om den levenden WITSEN GEYSBERK aan eenen dooden BOSCH en BERKHEY op te offeren.

„In het vermoeden, dat de geduchte wreker der door mij zoo fel gehoonde schimmen der beide laatstgenoemden, die bij zijne verregaande *kwade* trouw, onbeschaamde neuswijsheid, betweterij en drieste onkunde een hart voegt, waarin niet weinig van den ouden ADAM zit, nog een jong schepsel is van weinig ondervinding en belezenheid, word ik versterkt door de groote mate van

„e) *Verwaandheid*, waarmede hij het gemis der beide laatste vereischten in een' *goeden* boekbeoordeelaar aanvult.

„Ik moet waarlijk lagchen, dat het laatlunkend knaapje zich inbeeldt, dat „de Heer GEYSBERK

“ “

„ voor

„voor zijn Werk de beoordeeling der Recensenten vrees.” Och, neen, mannetje! dan gaf ik nooit iets in het licht; want ik beschouw in ieder Lezer een’ Recensent, waarvan sommigen mij wel eens zeer goede Recensien mondeling en schriftelijk mededeelen, waarmede ik dan, onder ons, groot profijt doe, omdat ik weet uit welken hoek de wind waait, en het Publiek er niets mede te maken heeft. Hadt gij dus uw opstel, in plaats van aan den Heer RYTERMA, liever *in scriptis* onmiddellijk aan mij gezonden, dan had ik hetzelfde eerst van alle leemten en leugens gezuiverd, en vooral de pen gehaald door uwe lofspraak op mijne grondige kennis aan de dichterlijke Werken en aan de *Nederduitsche* Dichtkunst, want die kunt gij toch niet beoordeelen, en ik geef ze u met de *imaginaire* medaille van D^r. BOSCH van harte present.

„Daar ik dus de *nominative* Recensenten, die hunne Recensien niet laten drukken, geenszins vrees, nog veel minder vrees ik de *anonyme* Recensenten, die de *aversoms* hunner bedilzucht als een mooi jong aan het Publiek vertoonen, door middel van de *duizend* en een malen misbruikte drukpers. Deze Meeren hebben, omgekeerd, eigenlijk reden om mij te vreezen, die *hen* somwijlen *met mijn’ naam* recenseer, dat hen de ooren rood worden en de oogen overloopen. Dit soude gij, Mijnheer de *Wetensch.* zeker niet geschreven hebben, als gij

BIL.

WILDERDIJKS *Erridding* gelezen had; maar in 1814 gingt gij zekerlijk nog op de A B school: dus was dit *toen* niet van u te vergen, en *thans* is dat Nummer van den *Rechtsant*, juist om die *Erridding*, uitverkocht. Dat de Recensenten over het algemeen banger voor degenen zijn, die zij als sluipmoordenaars mishandelen, dan dezen voor hen, blijkt daartuit, dat nog nimmer een zijn' naam heeft durven noemen, en gij zult denkelyk daarmede niet beginnen. Ik ben zelf een groot-liefhebber van recenseren, dat blijkt aan mijn Woordenboek; maar ik zet mijne gewone handteekening onder mijne Recensien, en zend ze den menschen te huis; en kom ik in het geval van mijne Recensie over eenig geschrift van een' levenden, bij voorbeeld, de *Panroffelparade*, het *Brommertje*, of ander Dichtstuk uit de *Letteroefeningen*, te laten drukken, dan zet ik er wis en waarachtig mijn' naam onder. Dit is toch in lang geen bewijs van *vrees*.

„ Ik had in den aanvang van dit opstel gezegd, dat ik den Paskwilschrijver op mijn Woordenboek *de* eer niet zou aandoen, van het woord tot hem te rigten, en evenwel heb ik het nu toch gedaan; het is waar, *concedo*; maar ik twijfel sterk, of hij het zich wel tot eene *eer* zal rekenen. Ook is het enkel uit achting voor het Publiek, dat ik hetgeen ik *hem* te zeggen had maar *regtsbreeks aan hem* zende: hij kan zich daartegen maar *regtsbreeks aan mij* adresseren, als hij *gratis* eenige leesen in het

recenseren verlangt, zonder dat het Publick er iets van behoeft te weten.

„ „ Hoewel wij der waarheid schuldig zijn te zeggen, dat wel bijkans de helft, althans van dit Deel, kaf is, zegt de. — *leugenaar*, „ dat, „ zonder eenige de minste schade voor onze Letterkunde, in alle vier winden had kunnen verstrooid worden, zoo is er nogtans veel goed „ en deugdelijk koren onder.” Wat het kaf betreft, dat heb *ik zelf*, niet in alle vier, maar in alle twee en dertig windstreken verstrooid, niet tegenstaande de menigte dukaten, die er thans, even als in de zeventiende eeuw aan tulpenbollen, aan vermorst worden, waarbij de uitventers van oude boeken hier uitnemend wel varen (*); mijn geheel Woordenboek is, als het ware, eene critische wan; het koren, dat ik overhoud, zal, hoop ik, tot zaaiakoren gebruikt worden, en niet om er brood van te bakken voor dergelijke zwakke magen als van dezen jongman, die het niet verteren kunnen.

„ Ver-

(*) Ik zag onder anderen eens te *Rotterdam* op eene boekveiling P. RABUS vertaling van BERONICIUS Boeren- en Overheidsstrijd voor f 8:—:—; in 's *Hage*, de Gedichten van ANTONI JANSSEN voor f 23:—:— en te *Amsterdam* de Klucht van *Stijven Piet* voor f 7:—:— verkoopen. De Commissionairs hadden secondes geposteerd, om die prullen voor hunnen principaal toch niet te goedkoop te krijgen.

„Verder kan toch de verwaandheid niet wel gaan, dan dat men, gelijk hier geschied is, niet alleen zijn woordje medespreekt over hetgeen *is*, maar ook reeds over hetgeen *nog komen moet*, en de liniën afbakent, binnen welken ik mij zal hebben te houden, terwijl het *jongske* mijnen roem *vaderlijk* ter harte neemt, onder de zonderlinge voorwaarde, dat ik hem doe schateren.

„Wanneer de Heer IJNTEMA, dit lezende, kan goedvinden, de Recensie van mijn *tweede* Deel, dat thans ook het licht ziet, insgelijks aan dezen zelfden verwaanden jongen toe te vertrouwen, dan verzoek ik zijn Ed. vriendelijk, toch alles door te halen, wat hij goeds van mijn Werk of tot lof van mijn' Persoon zeggen mogt; want ik ben daarmede geheel niet gediend. *Mijn* Werk beoordeelen kan dit voorwerp niet, en het *zijne* te beoordeelen zou mij op den duur wat lastig vallen; maar moet het zijn, in 's hemels naam; ik vrees geene lieden, die hunnen naam niet *durven*, neen, niet DURVEN zetten onder hetgeen zij laten drukken, gelijk ik doe, onder *dese* door *MIJ* geschrevene Retensie der Recensie van het *eerste* Deel van mijn *Biographisch, Anthologisch en Critisch Woordenboek*.”

Amsterdam,

P. G. WITSEN GEYSBERG.

3 Julij 1822.

Mis-

KXV P O O R R E D E.

*Misfchien had ik, de vorige lijst der inteeke-
nen op mijn werk en het hiervoor geplaatste vervolg
op dezelve inziende, zonder vrees voor een gefremd
dobiet, gerustelijk kunnen zwijgen; maar de oud-
vader BASILIUS fluisterde mij heel ftilletjes in: Ad
columpias tacendum nos est, non ut contradicendo
nos ipsos ulciscamur, sed ne mendacio inoffensum
progresum permittamus; en dit heeft mij dit stuk
ook hier doen plaatsen.*

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERDUITSCHË DICHTERS.

CABELJAU (JONAS), een Haagsch regtsgeleerde en schrijver van het *Catholyk Memorieboek*, gaf in 1657 eene vertaling der heldinnenbrieven van OVIDIUS in het licht, onder den titel: *Treurbrieven der blakende Vorstinnen*, met eene Latijnsche opdracht aan CATS. Hoe gewrongen en stijf deze gerijmde vertaling is uitgevallen, kan men reeds daaruit afnemen, dat hij deze brieven in een gelijk getal regels als de oorspronkelijke vertaald, en dan nog gerijmd heeft. En in welk een' stijl!.. Wie zou ooit gelooven dat OVIDIUS even zoo plat in het Latijn geschreven heeft als CABELJAU hem in het Nederduitsch vertaalt? Slechts een voorbeeld, uit den brief van *Penelope aan Ulysses*, zal wel genoeg zijn:

II. DEEL.

A

Myn

Myn vaâr Ikarius die dwingt my te verlaten

Myn weduwbed, en mort gestadig dat ik wacht;

Maar ik ben de uwe en het behoort zoo; laat hy praten (1), enz.

CALFSTAF (....). Dezen kennen wij slechts bij name als een' dichter uit de dertiende eeuw (2). Volgens MAERLANT zou hij met zekeren NOYDEKYN eene vertaling gemaakt hebben der fabelen van EZOPUS, doch het handschrift is nergens te vinden.

CAMBON (MARIA GEERTRUID DE) geb. VAN DER WERKEN. Welligt zeggen wij onze lezers iets nieuws, wanneer wij hier vermelden dat deze dame in 1756 een heldendicht (!) in zes boeken heeft uitgegeven, getiteld: — Ja, wacht, dat zullen wij eens in ARRENBURG'S Boekenregister nazien — *Willem de Vierde*. De kreupelen vertalingen van eenige Fransche tooneelstukken, die wij van deze poëtes doorbladerd hebben, moedigen ons niet zeer aan om haar heldendicht op te sporen en te lezen.

CAMMAERT (JOANNES FRANCISCUS), geboren te *Brussel*, in 1710, was in zijn' tijd een niet onverdienstelijk tooneeldichter; men heeft van hem: *Adam en Eva uyt het lustparadys gejaegt*, 1746, *David zegepraelende op Goliath*, 1746; voorts uit het Fransch: *Ninette in het hof*, 1757, *De dry verliefde Nichten*, 1757, *Den Hoogmoedigen*,

1757,

(1) Treurbrieven, blz. 9.

(2) H. VAN WYN, Hist. Avondst. blz. 263.

1757, *Den Waerzegger van het dorp*, 1758, *Den valſchen Astrologant*, 1763, *De Koning en de Pachter*, 1768, *De Kuiper*, 1768 en *De Twee Jagers en het Melkmeisje*, 1768. De vertaling dezer tooneelſtukken is gewrongen en zeer middelmatig, gelijk ook die van BOILEAUS *Art Poétique*, die hij met aanmerkingen in 1754 uitgaf. Zijn eerste werk was eene vertaling in rijm van QUINTUS CURTIUS, die in 1745 te *Brusfel* in het licht kwam. CAMMAERT had meer aanleg tot oorspronkelijk dichter dan wel tot dichterlijk vertaler; ten minſten in zijn treurſpel *David zegepraelende* zijn vrij goede gedachten, echt tragifche uitdrukkingen en ſituatiën (1). Het is jammer dat hij verkoos liever aan den Franſchen leiband te loopen, dan los en vrij op den eerst ingeſlagen weg ſtevig voort te ſtappen.

CAMPEN (JUSTUS VAN) is opſteller van een ſichtelijk rijmwerkje, getiteld: *Wegh des Hemels, leydende tot de Chriſtelyke Waerheden, om wel te leven en te ſerven*, te *Antwerpen* in 1706 gedrukt; ten minſten het oogmerk van dit erbarmelijk gerijmel is loflijk en goed. Gelukkig nogtans dat deze vervelende rijmweg de eenige juist niet is naar den hemel; wie langs dezen daar naar toe verkiest te wandelen, paſfeert reeds in zijn leven het vagevuur.

CAMP-

(1) Eenige regels uit dit ſtuk vindt men aangehaald bij J. F. WILLEMS, *Verh. over de Ned. Taal- en Letterk.* II Deel, blz. 173.

CAMPHUYSEN (DIRK RAFELSZ.) (1) werd geboren te *Corinchem*, in 1586, zijn vader, RAFEL CAMPHUYSEN, van adellijke afkomst, was aldaar heelmeeester, en zijne moeder, MARIA VAN MAZEYK eene dochter van HANS VAN MAZEYK, koopman aldaar, die om zijn geloof onthalsd werd. Zij stond om hare ongemeene godsvrucht bij de Doopsgezinden in groote achting. Hij verloor beide zijne ouders, toen hij naauwlijks acht jaren oud was. Zijn ouder broeder, die zijn vader in deszelfs beroep opvolgde, nam de zorg voor zijne verdere opvoeding op zich, en cenige genegenheid tot de schilderkunst in hem bespeurende, bestelde hij hem bij DIDERIK GOVERTZE (2), om die kunst te leeren, in welke hij zulke vorderingen maakte, dat hij op zijn achttiende jaar zijn meester in het behandelen der penseel overtrof. Op aandrang van den rector der Latijnsche scholen, leide hij zich toe op het leeren van het Latijn en Grieksch, waarin hij spoedig zoodanige vorderingen maakte, dat hij in zijn eenentwintigste jaar met lof naar de Leydsche hooge school bevorderd werd. Hier hoorde hij de godgeleerde lessen van den vermaarden ARMINIUS, wiens gematigde denkwijze wonderwel met de

(1) Levensb. van Nederl. Manren en Vrouwen, II Deel, blz. 161. J. KOK, Vad. Woordenboek XXI Deel, blz. 250. J. A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenboek, V Deel, blz. 340. PAQUOT *Bism.* Tom. XIV. p. 259. *Biograph. Univers.* Tom. VI, pag. 641.

(2) A. HOUERAKEN, Schoub. der Nederl. Schilders, I Deel, blz. 124.

de zijne strookte. Na verloop van drie jaren werd hij door dezen hoogleeraar den heer VAN LANGERAK aangeprezen tot gouverneur over zijne kinderen. De lust en ijver, waarmede hij zich van zijnen post kweet, wonnen hem geheel en al de genegenheid des heeren VAN LANGERAK, die hem insgelijks tot zijn' secretaris aanstelde. CAMPHUYSEN, die reeds te *Leyden* een' minnehandel had aangevangen met ANNA ALENDORP, dochter van den Dordschen predikant GOVERT ALENDORP, wist haar zijn' begunstiger als huishoudster aan te bevelen, vervolgens trouwde hij met haar, en de heer VAN LANGERAK schonk hen duizend guldens.

Na het voltrekken van zijn huwelijk zette CAMPHUYSEN zich neder in zijne geboortestad, waar hij zijn bestaan vond met jonge lieden in de talen te onderwijzen, en besteedde overigens zijn' tijd met het lezen der Heilige Schrift. Hierdoor kreeg hij meer en meer lust tot het predikambt. Zijne woonplaats te *Utrecht* gevestigd, en het ambt van Praeceptor der vierde Latijnsche school bekomen hebbende, predikte hij meermalen aldaar in de *Domkerk* voor zijn' vriend TAURINUS. Op aandrang van dezen leide hij zich nu geheel toe op den predikdienst, en werd weldra heroepen naar *Vleuten*. Twee jaren nam hij hier tot algemeen genoegen, zelfs der Roomschegezinden (1), den dienst waar, toen

(1) Men zie deswegens het door den Heer J. SCHELTERMA medegedeelde in de *Vad. Letteroef.* voor 1822, N°. 1, blz. 26.

toen hem en allen Remonstranten het prediken op lijfsstraf verboden werd. Hij begaf zich hierop naar *Amsterdam*, waar hij zijn bestaan vond in het vertalen van Latijnsche boeken, reizende nu hier dan daar heen, om de vervolgingen te ontwijken, waaraan de Dordtsche banvloek hem met zoo vele anderen had blootgesteld, zoodat dikwerf zijne vrouw zelfs van zijn verblijf onkundig was.

CAMPHUYSEN, in gemeenschap getreden met den boekdrukker PIETER ARENTSZ, vertrok met der woon naar *Norden*, in *Oost-Friesland*, en ving aldaar den boekhandel aan, die hem een tamelijk ruim bestaan opleverde. Hier had de gebannen Remonstrantsche predikant JOANNES GEESTERANUS (1) zich insgelijks nedergezet. Met dezen wedijverde CAMPHUYSEN in het betoonen van liefderijke hulp aan de genen die door de pest waren aangetast, die toen in *Oost-Friesland* woedde, en van welke GEESTERANUS zelf met duizend anderen het slagtoffer werd. CAMPHUYSEN begaf zich vervolgens met vrouw en kinderen naar *Harlingen*. Slechts een jaar bleef hij hier, en vertrok toen, om een

(1) Deze was ook een zeer verdienstelijk Latijnsch dichter. Zijn uitmuntende *Idololenchus* heeft zijn vriend CAMPHUYSEN in Nederduitsche verzen vertaald (*Stichtel. Rymer*, II Deel, blz. 215). Wij behoeven naan welijks te zeggen dat men deze vertaling met die van den keurigen HUISINGA BAKKER (*God.* III Deel, blz. 106) niet vergelijken moet.

een' aanslag op zijne vrijheid te ontwijken (1) naar het eiland *Ameland*: hier bleef hij negen maanden, en vertaalde voor den Amsterdamschen boekverkooper JACOB COLOM eenige werken uit het Fransch, toen de zeelucht, die zijn zwak gestel niet verdragen kon, hem van nieuws noodzaakte te verhuizen. Hij koos *Dokkum* tot zijn verblijf, alwaar hij met moeite van de overigheid verlof tot inwoning kon bekomen, en nam aldaar den vlashandel bij de hand. In zijne morgen- en avonduren hield hij zich met de beoefening der dichtkunst bezig. Zijn laatste werk was eene dichtmatige uitbreiding der Psalmen. Kort na de voltooiing van dezelve viel hij in eene zware ziekte, die den 9 Julij 1627 een einde maakte aan het godvruchtig, werkzaam en nuttig leven van dezen braven menschenvriend, opregten Christen en harttreffenden dichter.

Het eenenveertigjarig leven van dezen in alle opzichten beminnelijken en achtenswaardigen man is eene aancenschakeling van lijden, zwerven en vervolging, in dat rampzalig tijdvak, toen de geest der liefde, der verdraagzaamheid en der gematigdheid geweken was voor dien der spitsvondigheid en theologische haarkloverij, en de beruchte Dordsche Synode de vrijheid van geweten aan de boei eener be-

(1) Zijne gewezen diensmaagd, met een' soldaat getrouwd, wetende dat er vijfshonderd guldens op het aanbrengen van haren voormaligen heer gesteld waren, spoorde haren man aan om dien prijs te verdienen.

het hart spreekt, zonder Mosaïsche allegoriën, vergezochte Hebraïsmen of apocalyptische mystikerij, waarmede naderhand BODDAERT, PETRÆUS, SCHUTTE, VOET, PORJEERE en andere opstellers van stichtelijke gedichten zoo veel ophadden, en toch in nadruk, zakelijkheid en gevoel bij den eenvoudigen CAMP-HUYSEN ver moeten achterstaan. Het is in alle opzichten waar, wat deze een zijner gedichten zeggen laat:

Gezwets of woordenpronckery

En vint gy, Lesters, niet in my:

D'Autheur acht sulcks voor nutsbeletfel;

En heeft, al had hy 't schoon vermocht,

Niet dat, maar kracht van stof gezocht:

't Natuurljck schoon heeft geen blancketfel (1).

Wij vinden met den Heer DE VRIES (2) „iets „zenuwrijs, iets stevigs, iets zakelijks en verstandigs in bijna alle zijne gedichten;” en het gemis van beelden en dichterlijke sieraden wordt ruim vergoed door de kernachtige en spreukrijke wijze van uitdrukking (3), die hij, met zorgvuldige vermijding

(1) Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 233.

(2) Gesch. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 149.

(3) Ik herinner mij nog uit mijne vroege jeugd dat mij op de school een paar zoogenaamde exempels ter oefening in het schrijven werden voorgelegd; het eene luidde:

Wat is toch ongedult in pijn?

't Is om syn droefheyt droevig syn.

ding van alle platheid en gemeenheid, bezigt; en in dit opzigt is CAMPHUYSEN inderdaad oorspronkelijk, en zijne gedichten bewijzen dat edele eenvoudigheid deze dichtsoort veel bevalligs bijzet. De stof bleef bij den braven dichter altijd de hoofdzaak; wat baat het, zegt hij in zijne *Wel-rijmens wet*,

Wat batet of een schoon (gelijck men nu vast siet,
Dat alhoewel noch dun, van sommig geest geschiet)
Een rijmdicht schrijven kan, dat roncis en beknopt,
Volmondig, kort en klaer, indringend, ongestopt?
Dat matelijck geciert, scherp, aerdig, soet en net,
En op gewisse Maet en Voeten neer-geset,
Met onverkrachten stijl bevalliglijcken vloeyt,
En seiden hort of gaept, of 's Lesers oor vermoeyt?

Dat

Soo wort hy dan met recht belacht,
En als een grooten dwaes geacht,
Die, om dat droefheyt qualyek smaeckt,
Sijn droefheyt des te grooter maeckt.

En het andere:

Daer moet veel strijds gestreden sijn,
Veel kruys en leeds geleden sijn,
Een nauwen weg betreden sijn,
En veel gebeds gebeden sijn,
Soo lang wij hier beneden sijn,
Soo sal 't hierna in vreden sijn.

Deze eenvoudige regels deden mijn kinderlijk gemoed sonwel, behaagden mij zoo, dat zij mij nimmer uit het geheugen gegaan zijn; en toen ik ze lang daarna in CAMPHUYSENS *Stichtelijke Rijmen* gedrukt aantrof, verheugde ik mij als iemand die een' ouden vriend na jaren lange afwezigheid wederziet.

Dat geen versleten vischt, geen onduytsch woord en wraeckt,
 Als't door gewoonte en tijd tot Duytsch al is gemaect,
 Daer m'in gespell of woord geen viesen angst en speurt,
 En niet nieuwt-wijfelijck op leuren liet gekeurt?

Dat nergens met Latynsch' of Griekische g'leertheydt praelt
 En geen gefocht gefwets oyt voor den dag en haelt?
 Dat namen van Godinn' en Goden stadig mild,
 Met all wat onse tael en 't Neerlandsch oor niet lijd?
 Dat rechte sneed en klem, dat standfel heeft en pit?
 Dat steeds wel past en slaegt op 's Dichters stof en wit?
 Daer niet verwrickts, niet manks, niet lafs, niet hards in is,
 Maer Eenvoud en Natuur heeft tot zijn beeltenis?
 Dat spraek- en spreuckrijck is, dat sin en zenu heeft,
 En, wat de konst betreft, wel waerd is dat 'et leeft?
 Wat batet, seg ick weér, wat is't, helaes! wat is't,
 Als een soo schoonen lijf een deege ziele mist?
 Als 't losselycke rijm, door d'inhoud als verraên,
 Voor yeders oor en oog niet durf ten toone staen?
 Daer seyl is van goê stof en waerdig oogenmerk,
 Hoe meerder geeft en konst, hoe schadelijcker werck(1).

Daar CAMPHUYSEN, die, gelijk hier blijkt, met
 de kunstmatige vereischten der versificatie zeer goed
 bekend was (2), de stof, die hij behandelde, de
 hoofd-

(1) Stichtel. Rijmen, II Deel, blz. 203.

(2) In zijne voorrede zegt hij gezorgd te hebben „dat alle
 „rijmen hare maten ofte voeten en gelijkmatig getal van syl-
 „laben souden hebben, om soo wel gelesen als gesongen te
 „kunnen worden, nadien doch alle Rijm ofte Gedicht (na
 „oudt gebruyck en oock aert van de sake) behoort soo wel
 „leselyck als singelyck, en sowel singelyck als leselyck te
 „syn.”

hoofdzaak achtte, zal men de stroefheid en hardheid van sommigen zijner verzen, zoo wel als het gebruik maken van vrijheden die men tegenwoordig zich niet meer veroorlooft, hem gaarne ten goede houden; „immers wanneer wij zijn rijmwerk,” zegt de Heer ROOPMANS (1), „uit dit oogpunt vergeleken, lijken, met de voortbrengfels van de oude Rederijkers, of ook met die van een' COORNHERT en SPIEGEL, dan bespeurt men duidlijk dat CAMPHUYSEN gedeeld heeft in het voordeel der beschaving, welke de herlevende letteren, in het begin der zeventiende eeuw, aanbragten.” Daarbij was zijn doel meer te slichten dan te behagen; meer den geest tot godvrucht en plichtgevoel op te wekken dan te schitteren; meer te vermanen, te onderrigten, te troosten dan te streelen en te vermaken. Al zijne gedichten zijn van godsdienstigen of ernstigen inhoud (2), zijn stijl is doorgaans eenvoud-

(1) Redev. en Verh. a. v. II Deel, blz. 157.

(2) Zeer naif heeft CAMPHUYSEN zich zelven en zijn' dichters-
trant gekarakteriseerd in het stukje, getiteld: *Een noodig*.

Mal is beneen, hoog, boven mijn verstant;
Werlts mach ick niet, diep kan noch wil ick dichten.
Veel beter slecht en altijd eenderhand
Dan oyt door qua' verscheydenheyt t'ontslichten.
Nu rijm ik recht, dan dwers; nu kort, dan lang;
Nu dus, dan soo, op allerhande wijze;
Nu geef ik dees, dan weér een ander sang;
't Is andre souts, maer al deselve spijse.

voudig, en toch deftig en krachtig; somwijlen schildert hij zoo natuurlijk schoon, vooral in zijne uitbreiding der Psalmen, dat men, zonder onbillijk te zijn, hem den welverdienden lof niet weigeren kan; en dat zal niemand, die gevoel en smaak heeft, zoo lang onder ons nog eenige prijs gesteld wordt op het goede en schoone, in welk een' vorm het zich ook opdoe.

Hoe veel eenvoudigs, waars, en toch treffends en bemoedigends, heeft de laatste der vijf zangen, die ten opschrift voeren: *Lijdszaamheys crinnering!* Wij schrijven eenige regelen er uit af.

Hier tusschen, so gy lijden moet.

En menig quaet gedoogen.

Geen quaet soo quaet of 't heeft sijn goet,

In ware wyfheys oogen.

Het lijden dat uytwendig raeckt,

Maeckt geen goed mensch rampsalig.

't Is d'onwil die ellendig maeckt,

Door lusten, sot en dwalig.

In 's winters harde koudigheyt

Kan m' oock al nut besinnen:

De warmt te wyd van 't hert verspreyt,

Gaet des te meer na binnen.

De

Die Een alleen voor d'Oppernoodig houdt,

Wat lust heeft die van velen veel te quelen?

En wat kan 't schaen, al teemt men staeg het oud,

Als 't Oud alleen het eeuwig Nieu kan geven?

Stichtel. Rijnen, 1 Deel, blz. 86.

De ramp, die ons hier wederzaet,
 Door 't aertſch gemakks onthalen,
 Drijft dikwils geest na binnenwaert
 Die al te ſvye ging dwalen.

Wanneer de moeder 't lieve kind
 Wil van de borſten weeren;
 Met roet of 't bitterſt dat ſe vindt
 Sal ſy de ſpeen beſmeeren.

Als God ons om een Hemeliſch ſoet
 Het aertſch wil doen verſaken,
 Komt hy ons door des lijdens roet.
 Het ſchijnſoet regentmaken.

Daer is een vloed: die onder d'aerd
 Dwars door de zee komt zighen,
 Doch ſonder ('t is verwondrenswaerd)
 Yet zouts aan ſich te krijgen.

Een Chriſten, dwars door wederspoedt,
 Van Godt hem opgezonden,
 Omringe met quaet, blijft even goet
 En onbeſmet van ſonden.

Een albedreven konſtenaer
 Blijft ſteeds ſijns konſts bewijſer;
 Ontbreekt hem goudt of dierbaer waer,
 Hy werkt in lood of yſt.

Een

Een yrome, als 't hem tegengaet,
 Hoeft niet van 't goet te wycken:
 Soo wel in slecht' als beter staet
 Kan hy sijn deucht doen blycken.

Ja soo gereeder als het is
 In hout dan goudt te snijden,
 Soo lichter is 't in kommersis
 Dan ruymheyt zond' te myden.

Hoe swaerder lijden Godt u sendt,
 Hoe meer hij kond wil maken,
 Dat gy of wat befonders bent,
 Of wel toë kondt geraken.

Hoe meer de zondvloedt waft, hoe d'Arck
 Sich hooger moet verheffen:
 Te hooger roem heeft Godes kerck
 Hoe haer meer ramps komt treffen.

Onlijdsaem hert (door valsche besuyt)
 Wil leet met leet wech dryven:
 Een lijdsaem mensch gemeekter uyt
 Door willig in te blijven (1).

Ongemeen schilderachtig is de beschrijving van
 het

(1) Stichtel. Rijmen, III Deel, blz. 170.

et rijk des vredes, voorkomende in zijne uitbrei-
ing van den LXXIIsten Psalm.

O saligh Rijk! O lustigh leven,
Daer sulcken scepter is!
Daer wordt den ramp geen deuf gegeven,
Daer leeft men wel en wis.
Wech andre kroonen, wier mismaecktheyt
Oock in uw schoonste blijckt.
Helaes! 't is enkel onvolmaecktheyt
Daer 's wêrelts doen mee prijckt.

O saligh Rijk, dat op ter aerde
Den vrede brengen sal!
Den waren vreed', een saeck van waerde,
Een lust van berg en dal,
Een heyl van landen en van steden,
Een ader van de deughdt;
Een standvast der gerechtigheden,
Een aller dingen vreughdt.

Soo ligh de Son de Son sal wesen,
De Maen, o Godt; de Maen,
Sal uwes Godtheyts heylich vreesen
Van stam tot stam voortstaen.
Sulck Rijk is saligh en bestendigh,
Daer 't op geen schijn komt aen,
Maer heeft, beneffens het uytwendigh,
't Hert van den onderdaen.

Gelijck een lieffelijcke regen
 Met laeffelijck gedrop
 Den acker saept (1) ten soeten segen
 En valter vruchtrijck op:
 Soo sal oock hy, verciert met deughde,
 Die sijnen scepter past,
 Afkomen tot gemeene vreughde
 En brengen lust na last.

Gelijck in soete lentedagen
 Het bloempje weeldigh groeyt,
 Tot aller ooghen welbehagen,
 Terwijl het staet en bloeyt:
 Soo sal men oock te sijner tijden
 Den vroomgesinden mensch
 In allen welstand sien verblijden
 Na vollen hertenwensch.

Wie sal de waerdigheyt verhalen
 Van 't Rijck soo rijck van vree?
 Sijn heerschappy en kent geen palen
 Van eenigh tijdt of stee.
 Van Zee tot Zee, van Rijck aen Rijcken
 Reyckt sijnen vredestaef,
 Tot dat de Maen sy aen 't beswijcken
 En val en hemel af.

Nature sal haer krachten uyten
 Tot overmild gewas,
 En doen haer nutte gave spruyten
 Daer eertijds geen en was.

(1) Strekt.

Wat

Wat scheelt het twiſtig van het vredigt
 Ik ſie met zielsgeſicht
 De bergen eertijds woest en ledigh,
 Van volle aeren dicht.

Een weinig ſal veelvuldigh geven,
 Soodat het dichte graen,
 Door 't blaſen van den windt gedreven,
 Een ſterck geluydt ſal ſlaen.
 Recht als m'op Libanon de boomen
 Met groot gedruyſch hoort gaen,
 Wanneer de ſnelle winden komen,
 En ruyſchen door de blaen.

Soo overvloedigh ſal de vrede
 Zijn gaven komen bién,
 Dat m'allenthalven land' en ſtede
 Sal heyl- en volckrijck ſien:
 Niet anders als, door milde vlagén,
 Wi d'aerde, vocht en friſch,
 Het grasje ſpruyt in ſoele dagen
 En niet om tellen is.

Meer andere Pſalmen heeft CAMPHUYSEN even ſchoon behandeld. Wij achten het onnoodig die hier op te noemen of meer proeven daaruit aan te voeren. Zeker is het dat zij allen niet even gelukkig uitgevallen zijn, maar zij waren ten minsten toch oneindig verkieslijker dan het lam gerijmel van DATHENUS; dan neen, zoo ver ging de onverdraagzame geloofsijver in dien tijd, dat men aan het gebrekkelijk werk van dezen de voorkeur boven

het veel betere van CAMPHUYSEN bleef geven, om dat deze — Remonstrantsch was! en zelfs in later tijd betuigden de Veerſche Predikanten ANDRIESEN en VAN IPEREN, anders beiden lieden van goeden ſmaak en gezond oordeel, de eerste dat de Sociniaanſche geest op verſcheiden plaatſen er merkelyk in doorſtraalt (1), en de andere, dat hij de poëzij zoo fraai niet gevonden had, als men voorgaf dat zij was, en voert ten bewijze aan het inderdaad zwakke eerste vers van den XXXſten Pfalm (2): *Tantum Religio potuit ſuadere malorum* (3)!

Zeer afkeerig was de godvruchtige dichter van ontuchtige geſchriften en dichtſtukken, gelijk blijkt uit het eerste gezang, waarmede zijn dichtbundel begint:

Hou op, die geyl gedicht of minneklachten maeckt,
En menig maegdelyck hert ſijn reynigheyt ontschaeckt;
Uw ſinwerk is (als rechts) om ſinnen te verſraaijen;
Maer wat van ſelver waſt behoeft men niet te ſaeijen (4).

En ook uit de klagt, die hij den dartelen Frieſchen dichter J. J. STARTER uit zijn graf laat doen, en waarmede hij zijne liederenverzameling beſluit (5).
„Niets,”

(1) A. ANDRIESEN, Aanmerkingen op de Pfalmberijming van P. DATHENUS, blz. 181.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelyke Historie van het Pfalmgezag, I Deel, blz. 168.

(3) LUCRET. *De Rer. Nat.* L. I. 102.

(4) (5) Stichtel. Rijmen, I Deel, blz. 2. III Deel, blz. 324.

„Niets,” zeggen wij met den oordeelkundigen Heer KOOPMANS, „is uit CAMPHUYSENS pen gevloeid „hetgeen zich niet door korthed en bondigheid „onderscheidt (1).” Dit korte en zinrijke, dit gedrongene en opgehoopte veroorzaakt in den eersten opslag eene schijnbare duisterheid; wij zeggen schijnbare, want zij verdwijnt, zoodra men de behoorlijke oplettendheid aanwendt. „Het duistere,” zegt de Heer KOOPMANS, „in den eersten opslag aanwezig, wordt allengs helderer, wanneer het ontstaat uit volheid van zin; en dan is hetzelve te verkiezen boven eene duidelijkheid, die ’t gevolg is van oppervlakkigen denktrant, en bij „flaauwe rijmelaars door die armoede aan vernuft „geboren, wordt, die welhaast, door het drooge, „uitgerekte en zenuwlooze walging baart (2);” en inderdaad, waar men CAMPHUYSEN openstaat, telkens vindt men zich genoopt met PIETER RABUS te erkennen;

In hem is deugd en kunst besloten.

CAMPHUYSENS dicht is louter goud;

Elk woord een sprankel heilig zout (3).

Tot hiertoe hebben wij CAMPHUYSEN leeren kennen als zinrijk’ en krachtig’ dichter, doch dat hij ook

(1) (2) Redev. en Verh. II Deel, blz. 169. 170.

(3) Lofdicht op D. R. CAMPHUYSEN, voor zijne Theol. Werken.

ook losheid en bevalligheid met zinnvolheid wist te vereenigen, blijkt uit het lied, getiteld: *Spels mate*, waarvan de Heeren KOOPMANS en DE VRIES slechts fragmenten mededeelen, doch dat wij in zijn geheel overnemen.

Elck heeft sijn by-sonder dryven;
 Elck heeft sijn by-sonder lust,
 Daer sijn geest op werkt en rust,
 Dien by geern het liefst laet blyven,
 Daer hy geern van spreekt en queelt;
 Elck heeft wat daer me'e speelt.

Van ongoddelijck vermaken,
 Selfs voor ons natuur verdriet,
 Spreken nu mijn Rijmen niet,
 Maer alleen van sulcke saken
 Die in sich noch quaed noch goed,
 Sijn een speeltuig in 't gemoed.

d'Een heeft lust in ver te varen,
 d'Ander koestert hond of paerd;
 Dees, door-grond det dingen aert;
 Die bemint gezang en snaren;
 Sommaig vogel-vangt en vischt;
 Menig stoockt en alchimist.

Hier bemint men fraelje boeken;
 Ginder, 't mooije huys-geraet;
 Daer een' nieuwe-tijckjes praet;
 Elders, 't diepe onder-soeken;
 Over-al, of dit of dat:
 Nergens of men mint 'er wat.

Uw's

Uw's gebuer-mans lust is tuynen,
 Of te sien op kruyden kracht;
 Uw vermaeck is op de jacht,
 Of met fret en net in duynen;
 Rijmpjes maken, is het mijn:
 Met een woord elck heeft het zijn.

Elck nochtans heeft wel te letten
 Op sijn eygen dat of dit;
 Waer, en hoe sijn poppen sit
 Goed noch quaed heeft me's sijn wetten
 Vraegt gy wat-se sijn? In 't kort:
 Dat de pop geen Af-god word.

't Poppen kan een Af-god teelen
 Als een al te grooten waen
 Tot de lust word toe-gedaen
 Daer gaet spel dan boven spelen
 Daer word pleyster-plaets verblijfs;
 En het lust-paerd draeft te stijfs.

Neen: het mach-se wel verquicken,
 Maer geen Heer sijn van Natuur.
 Al te veel, heeft quaden duur.
 Maet moet alle dingen schicken.
 't Pop] is soet, doch te gering
 Voor het hert, soo e'elen ding.

Dan heeft lust het hert beseten,
 Als men 't hem soo veer in-ruymt
 Dat men daer door yet versuymt
 Dat van God ons is geheeten;
 Of veracht, en valt tot yet
 Dat ons d'Opperheer verbied.

Als men 't popjen van zijn lusten
 Tot verdriet sijns naestens heeft:
 Als men daer door aen - stoot geeft,
 Of bedroeft en doet ontrusten:
 Als m'er niet me'e speelt, maer praelt
 En sijn eer - suchts stof uyt haelt.

Als m'een ander niet mach lijden
 Die der juist geen soet in vind;
 Of die dier - gelijck bemint
 Gaet belast'ren of benlijden,
 En (als of 't wat sonders waer)
 d'Een den and'ren valt in 't haer.

Als men 't gene dat op Aerde
 Alder - kost'lijckst wesen moet,
 Heel, of soo veel me'e verdoet
 Dat men niet houd om, na waerde,
 Wel en grondig te verstaen
 Hoe men wis tot God sal gaen.

Als m'om lusts verlies gaet quijnen
 Of soo ernstig is bedroeft
 Als om 't geen men nood'lijck heeft,
 En noch troost noch rust kan vinden
 Voor men dat, of immers yet
 Dies - gelijcks in plaetse siet.

't Hert is 't roer van s'menschen daden:
 Daer mach geen ding stuer - man sijn,
 't Sy met wat in - sicht of schijn,
 Dan begeert' om sich 't ontquaden,
 En door Goddelijcke deugd
 In te gaen in Godes vreugd.

Die begeert moet bovendrijven;
 Daer moet 't hert me'e sijn door-zult,
 't Ander word somtijds geduld,
 Maer en mach 'er niet verblijven.
 Een is noodig: Een alleen
 Moet in 't hoog, de rest bene'en.

Juyste schalen wegen effen:
 Vaste voet schrikt noyt van 't pad.
 't Wijse hert weet Hoe en Wat
 Salig die de maet kan treffen,
 En de pop, daer hy me'e speelt,
 Maeckt tot een leer-achtig beelt (1).

Men moge het ons ten kwade duiden of niet, dat wij CAMPHUYSENS *Mayschen Morgenstond* ook hier eene plaats inruimen, wij kunnen het niet nalaten dit lieve stukje voor de vergetelheid te bewaren. In vroeger jaren versierde dit bevallig dichterlijk tafereel, overheerlijk door J. LUIKEN gegraveerd, ter verzinnelijking met de verzen van DE DECKER en CAMPHUYSEN daaronder, de wanden onzer brave voorouders: Engelsche en Fransche prenten, in blinkende lijsten, vindt men thans fraaijer; mogelijk zal men onverstaanbare Duitsche jamben en hexameters ook wel boven de eenvoudige, duidelijke en treffende verzen van CAMPHUYSEN verkiezen; maar — voor dezulken staat het stukje tot besluit van dit artikel dan niet hier.

Wat

(1) Stichtel. Rijmen, I Deel, blz. 137.

Wat is de Meester wijs en goed,
Die alles heeft gebout,
En noch in wesen blijven doet
Dat 's menschen oog aanschout.

Die 's werelds wijden ommering,
Neyt uytgewaecht, bewaecht,
En door gepaste wisfeling
Het soet noch soeter maect.

Nu is de winter, dor en Ichrael,
Met al sijn onlust heen,
En d'Aerde heeft voor dese mael
Haer lijden afgeleen.

Dies is de tijdt weerom gekeert,
Waerin natuyr verjongt,
Haers milden Scheppers goetheyt eert
En met sijn gaven pronkt.

De May, wiens soetheyt soover streckt,
Dat sijn gedachtenis
In 's menschen geeft al vreugd verweckt,
Eer hy voorhanden is.

De May het schoonste van het Jaer,
Daer alles in verfraeyt,
De lucht is soet, de son schijnt klaer,
't Gewenschte windje waeyt.

Het dautjen in de koele nacht
Wordt over 't veldt verspreyt
Waerdoor de heel natuyre lacht,
En is vol danckbaerheyt.

De aerd is met gebloemt geciert,
Het bijcken gaert sijn was;
Het leenwerickje tiereliert,
En daelt op 't nieuwe gras.

Het bloempjen dringt ten knoppen uyt,
't Geboomte ruygt van lof,
Het veetjen schertz het klaverkruyt
Graeg van het veldtjen af.

Elck diertjen heeft sijn volle wensch
En queibegheert leyt stil,
Behalven in den dwafen mensch
Door sijn verkeerde wil.

De mensch van ware deugden leeg,
En vol van sotten lust,
Hem selfs en anderen in de weeg
Vermoord sijn eygen rust.

Dit leven 't welck alleen niet endt,
Maer kort ook is van duyr,
En licht van selfs slaet tot ellend,
Maeckt hy sich dobbel suyr.

't Vee word ontsielt, sijn eynd is snel
En sijn doods-pijn niet groot:
De mensch, door menig sielgequel,
Sterft meer dan eenen dood.

Ach, had de mensch (soo waer sijn stond
Vol hert- en sinnen-vreugd)
Of sonder deugde min verstand,
Of by 't verstand, meer dengd,

Ach!

28 C A M. C A N. C A R. C A S.

Ach! waren alle menschen wijs,
En wilden daerby wel.
De Aerd waer haer een Paradijs,
Nu is se meest een hel (1).

CANJONCLE (JOHANNES DE) heeft in 1693 eene berijmde vertaling van RACINES *Britannicus* in het licht gegeven, en

CARDOZO (ELIAZER URIEL) in 1732 een niet ongeestig oorspronkelijk kluchtspel, *Het Huwelyk door bedrog*.

CARON (PIETER DE). De *Blyeindige Kyfagie van Mr. Houzebeen en Els zyn Wyf*, door dezen berijmd en in 1657 gedrukt, is een goed *vocabularium* van oud-Hollandsche achterstraatstaal.

CASTELEYN (MATTHYS DE) (2), een geestelijke, geboortig van *Oudenaarden*, in *Vlaanderen*, alwaar hij factor was der kamer *Pax vobis*, bloeide in de eerste helft der zestiende eeuw, en was dus een tijdgenoot van ANNA BYNS, bij wie hij echter nog ver ten achteren is. Er bestaat van hem eene *Conste van Rhetorycke in alle sorten van sneden van dichten, en al dat de conste van Poezyen competeert ende aankleeft; allen aencommers ende beminders derzelve een sonderling exemplaar*, gedrukt

(1) Stichtel. Rymen, III Deel, blz. 289.

(2) PAQUOT, *Mém.* Tom. XII, pag. 155. FORRENS, *Bibl. Belg.* Tom. II, pag. 871.

drukt te *Gent* in 1555, en sedert verscheiden malen elders herdrukt. De inhoud van dit misfelijk leerboek is elders in het breede opgegeven (1), waarom wij ons van aanhalingen uit hetzelfde ontslaan, zoo wel als uit zijne *Baladen van Doornyke* en zijne *Historie van Pyramus ende Thisbe*, *'Speelswyse gestelt*, in welk laatste deze *Priester ende excellent Poëet moderne*, gelijk hij op den titel genoemd wordt, tot besluit verklaart dat

Dees historie moraliseerende /
 Is in den herstaende wel accordeerende
 Bij der passie van Christus gebenedijt.

Vond een geestelijke in dien tijd deze fabel uit de Herscheppingen van ovidius „wel accorderende” met het lijden des Zaligmakers, dan moet het ons niet verwonderen, dat er toen zoo vele ketters verbrand werden, die der priesteren leer en leven met zijn verheven voorschrift geheel „niet accorderende” bevonden.

CASTRO (GUILLAM a), zie WILLEM VAN DER BORCHT.

CASTRO (JOANNES a), een kloostergeestelijke te *Antwerpen*, bloeide in de laatste helft der zeventien-

(1) W. KOPS, Schets eener Geschied. der Rederijkeren, *Werken van de Maatschappij der Letterk.* te Leyden, II Deel blz. 248. P. HUISINGA BAKKER, Beschouwing van den trant der Nederd. versen, *ibid.* V Deel, blz. 102. J. F. WILLEMS, Verh. over de Nederd. Taal- en Letterkunde, I Deel, blz. 240.

tiende eeuw, althans hij heeft uitgegeven *De Om-
gemaskerde liefde des Hemels*, Antw. 1686, *Den
Baack van het stervende leven der menschen*, ald.
1689, en *Zedige Sinnebeelden getrokken uit den
angeschreven boeck van den aerd der schepselen*,
ald. 1690. Alle drie deze werkjes zijn van stichte-
lijken inhoud, in afwisselend rijm en proza, en
met platen versierd. Hooge dichterlijke vlugt of
fierlijke welsprekendheid moet men in dezelve niet
zoeken; echter hebben zij hunne verdienste, en
ademen warme godvrucht, liefde en vrede. Men
oordeele door welk een' geest deze goedhartige
monnik gedreven werd, en die zich genoegzaam
op elke bladzijde zijner werkjes verkondigt, uit
deze regels, die wij met genoegen affchrijven :

De liefde die is soet en wilt haer leedt niet vrekē,
Die met goet-hertigheydt bedeckt, al de gebreken,
Van haeren even-mensch, sy soeckt geen eygen baet,
Sy is niet nijdich, trots, oft spijghich van gelaet.
Sy wilt geen weerdicheydt van hoogen staet betrachten,
Sy wordt niet opgehoft tot gramfchap in gedachten,
Sy denckt geen quaet, noch sy in on-recht sich verheught;
Maar nemt al haer genoegh in waerheydt van de deught,
Sy is van goeden aerdt, om alles te verdraegen,
Sy hopt, verwacht, gelooft, en niemant sal sy claegen.
Wie sou de liefde niet dan toe-genegen zijn,
Die 't hert soo seer verblijdt, en loft nyt droefheys pijn?
Daer liefd' en vrindtschap is by onder-linge vrinden,
Daer laet sich Godt oock by, met rust en soetheydt vinden,
Daer

Daer Godt is, is de vreught des hemels voor een deel;
 Bemindt maer, en daer naer, ghy krijghtse in 't geheel:
 Soo kunnen wy ons hier, door lieflijk genoeg.
 Als inde voor-sael van den Hemel selver voegen (1).

De Heer WILLEMS geeft ook een uittreksel (2)
 uit ditzelfde werkje, dat wij insgelijks ter mede-
 deeling hadden aangeteekend, doch nu weglaten.

CATS (JACOB). Behalve eene gerijmde regt
 naïve *autobiographie*, onder den naam van *Twee-
 entachtig-jarig leven*, te vinden in zijne werken (3)
 is de levensschets van dezen beroemden man ook
 nog door verscheiden anderen (4) ontworpen en
 aan het publiek medegedeeld. Wij zullen insgelijks
 hier ook een kort onverzigt plaatsen van zijn' inder-
 daad belangrijken levensloop.

CATS

(1) *Ongemaskerde Liefde*, blz. 171.

(2) *Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterkunde II Deel*,
 blz. 144.

(3) *J. CATS Werken*, uitgave van R. FEITH, XIX Deel, blz. 149,
 van welke wij ons in de verdere aanhalingen zullen bedienen.

(4) FOPPENS *Bibl. Belg.* Tom. I, pag. 507. SAXII *Onom.* Tom.
 IV, pag. 336. Levensbeschrijv. van Voorn. Mannen en Vrouwen,
 I Deel, blz. 270. LA RUE, *Geletterd Zeeland*, blz. 105. *Biogr.*
Univ. Tom. VII, p. 416. KOK, *Vaderl. Woordenboek IX Deel*,
 blz. 225. J. A. DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb. V Deel*, blz.
 340. R. FEITH, voor het I Deel zijner uitgave van CATS Werken.
 J. SCHELTEMA, *Staatkundig Nederland*, I Deel, blz. 239. N.
 G. VAN KAMPEN, *Bekn. Gesch. der Letteren en Wetenschappen*.
 I Deel, blz. 179.

CATS aanschouwde het licht den 10 November 1577, te *Brouwershaven*, alwaar zijn vader lid der regering was. Zijne moeder vroeg verloren hebbende, en zijn vader hertrouwd zijnde, werd de zorg voor zijne verdere opvoeding op zich genomen door een' oom van moeders zijde, die hem te *Zierikzee* ter schole bestelde bij zekeren **DIEDRIK KEMP**, alwaar de lust tot de poëzij in hem het eerst ontwaakte; doch

— meester Didrick Kemp en was niet van de kunst,
En niet één Zanggodin en bood hem haere gunst (1),

deze kon hem dus niet op den regten weg helpen; dit deed zeker Brabandsch jongeling, die reeds eenige vorderingen gemaakt had. CATS, die zich eerst in de Latijnsche dichtkunst geöfend had, kreeg nu meer smaak in zijne vaderlandsche taal. Vier jaren bleef hij in deze school, en werd toen van *Zierikzee* naar *Leyden* gezonden, alwaar hij zich in de regtsgeleerdheid en Grieksche taal oefende, in welke laatste hij spoedig zoo ver vorderde, dat hij er verzen in maakte. Veel was hij, wat de Grieksche letterkunde betrof, aan den hoogleeraar **GESSELIUS** verplicht; het vertrek van dezen naar *Amersfoort*, en op raad van eenige vrienden, die hem zochten te overreden, dat het Grieksch van geen nut ware in de regtsgeleerdheid, liet hij de

ver-

(1) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 153.

verdere beoefening van deze taal varen, het geen hem naderhand zeer berouwde.

Van *Leyden* begaf hij zich naar *Orléans*, alwaar hij tot doctor in de regten werd bevorderd, en zich nog een' geruimen tijd ophield, dien hij aangenaam doorbragt bij de Fransche jufferschap, die hem ongemeen wel beviel, zoo wel als de Fransche taal, bij welke hem zijne moederspraak

— plomp in haer bedrijf en sonder luyfter scheen (1).

Met wederzin scheidde hij van *Orléans*, en begaf zich naar *Parijs*, waar hij overal „de distel bij de „roos vond.” Gaarne had hij ook *Italië* bezocht, maar zijn oom en weldoener wilde hiertoe niet verstaan. Hij keerde dan naar het vaderland te rug, zette zich in 's *Gravenhage* neder, en oefende zich aldaar in de praktijk onder den prokureur CORNELIS VAN DER POL. *Zierikzee* en *Brouwershaven* gaven hem veel te doen. Het gelukte hem onder anderen eene Goereesche vrouw, beschuldigd van tooverij, vrij te pleiten van de pijnbank. Eene hardnekkige derdendaagsche koorts, die zeven maanden aanhield, en voor geene geneesmiddelen wilde wijken, noodzaakte hem van luchtstreek te veranderen. Hij begaf zich naar *Engeland*, alwaar hij een' geheelen zomer bleef, en vruchteloos hulp zocht bij den vermaarden geneesheer BUTLER. Eindelijk, na de hooge scholen van *Cambridge* en

Ox-

(1) J. CATS Werken, XIX Deel. blz. 160.

Oxford bezocht te hebben, verliet hij *Engeland*, en bragt de koorts weder met zich in het vaderland, van welke hy toch eindelijk door een' alchymist werd genezen. Inmiddels had hij een' jongman van den dood vrijgeleit, die, om zijn' vader te redden uit de handen van een' moordenaar, die hem in het water wilde verfooren, dien booswigt het leven benomen had. De gelukkige uitflag van deze regtszaak verwierf den jongen CATS een' grooten roem, die, door zijn' vriend APOLLONIUS SCHOTTE, Pensionaris van *Middelburg*, uitgenoodigd, zich nu aldaar ging nederzetten, alwaar hij zich eerlang in het huwelijk verbond met ELISABETH VAN VALKENBURG, geboren te *Antwerpen*, en woneude te *Amsterdam*, welk huwelijk door S. VAN BEAUMONT met een fraai Latijnsch gedicht⁽¹⁾ werd vereerd. Zij was, volgens het getuigenis van haren echtgenoot:

Een vrouw van suëg vernuft en geestig in manieren,
 Sy kon een huysgefin naer rechten eysch bestieren.
 In plaetse dat de jeugt romansche grillen leeft,
 Soo is Plutarchus selfs haer tijtverdrijf geweest.
 Maer Godes Heilig woort, als meest by haer geprefen,
 Dat wasse boven al genegen om te lesen.
 En waarom meer geseyt? sy was een weerde vrou,
 Het grontstuk van het huys, een spiegel van de trou⁽²⁾.

Bij

(1) S. VAN BEAUMONT, Tijt-Snipp. blz. 104.

(2) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 18a.

Bij deze vrouw verwekte hij vijf kinderen, drie zonen, die allen vroegtijdig stierven, en twee dochters; de oudste, ANNA, huwde met CORNELIS VAN AERSSSEN, Heer van *Wernhout* en Drosfaard der stad en baronnie van *Breda*, de jongste, ELISABETH, met CORNELIS MUSCH, Heer van *Waalderp* en Griffier der Staten Generaal der *Vereenigde Nederlanden*, uit welke huwelijken hij veertien kinderkinderen gezien heeft.

Gedurende het twaalfjarig bestand had CATS in gemeenschap met zijn' broeder verscheiden polders die sedert dertig jaren door den oorlog bedorven waren, weder doen droogmaken en bedijken, waarvan hij gedurende het bestand veel voordeels genoot, leidende een stil en aangenaam leven op zijn landgoed te *Grijpskerke*, een dorp in de nabijheid van *Middelburg*, alwaar hij eenigen zijner eerste dichtwerken opstelde; dan het bestand in 1621 geëindigd en de oorlog met *Spanje* op nieuw uitgebarsten zijnde, oordeelde men het noodzaaklijk om velen zijner nieuwbedijkte landerijen weder onder water te zetten, om den vijand den toegang af te snijden: hij getroostte zich de schade; maar sterker trof hem het verbeurd verklaren van vier polders, die nog onbeschadigd gebleven waren, en zulks, omdat dezelve hem gedurende het bestand van 's vijands zijde waren toegekend geworden. Hij begaf zich naar 's *Gravenhage*, om dezelve terug te vorderen. Jaren lang bleef deze zaak sleepende,

en al dien tijd was hij van het vruchtgebruik en de inkomsten dezer goederen beroofd. Eindelijk echter was de uitspraak te zijnen voordeele. Inmiddels werd hem, toen hij zich nog in den *Haag* bevond, het hoogleeraarschap in de regten aan de hooge school te *Leyden* aangeboden, waarvoor hij echter bedankte; doch het ambt van Pensionaris, hem door de regering van *Middelburg* opgedragen, nam hij aan, en bekleedde het twee jaren met lof en genoegen, toen geheel onverwacht de stad *Dordrecht* hem tot haren Pensionaris verkoos; en schoon hij, zoo wel als zijne echtgenoot, ongenegen was om *Zeeland* te verlaten, wisten de predikanten, die veel op hem vermogten, en in dien tijd zich met alles bemoeiden, hem te beduiden dat dit eene goddelijke roeping was, welke hij gehoorzamen moest: waarom hij dan ook dit ambt, hoezeer tegen zijnen zin, aanvaardde, en zich met zijn huisgezin naar *Dordrecht* begaf.

Hier verdubbelden zich zijne werkzaamheden en zorgen; weinige uren kon hij slechts in het gezelschap zijner echtgenoot en dochters doorbrengen; aan zijne geliefde letteroefeningen was niet te denken. Echter bekleedde hij het ambt van curator der Leydsche hooge school, dat hem in 1625 was opgedragen, met veel genoegen; en van dit tijdstip trad hij zijne staatkundige loopbaan in.

In 1627 werd hij met ALBERT JOACHIMI in gezantschap naar *Engeland* gezonden, om, bij ge-

gelegenheid van den uitgebarsten oorlog, tusſchen dat rijk en *Frankrijk*, te onderhandelen wegens de teruggave van eenige genomen ſchepen, en een ontwerp van verdrag aangaande de ſcheepvaart (1), en ſchoon hij maar gedeeltelijk ſlaagde in het oogmerk zijner zending, werd hij echter door Koning KAREL I met achting behandeld en met de ridderorde van St. Joris vereerd. Kort na zijne terugkomst verloor hij zijne echtgenoote, met wie hij vijfentwintig jaren was gehuwd geweest. Hij betreurde haar opregt, en kon niet beſluiten te hertrouwen; een wijf, zeide hij, met zijne gewone naïveteit,

Een wijf dat rimpels heeft en kon my niet bevallen,
 En ik hield my te rijp om met de jeugt te mallen;
 En daerom ſield' ick vaſt dat d'een en d'ander trou
 Of my, of die ick nam ſou ſtrecken tot berou.
 Die vijfſtig jaren telt, en kinders heeft verworven,
 Al is ſijn bedgenoot om deſen tijd geſtorven,
 Die ſeyde ick is het beſt dat hy ſijn kamer ſluyt,
 En voor gerimpelt vel en voor een jonge bruyt (2).

Het gewigtig ambt van Raadpenſionaris van *Hollanden West-Vriesland* in 1629 door den dood van ANTHONY DUYCK opengevallen zijnde, kwam CATS met ADRIAAN PAUW en ROCHUS VAN DEN HONERT
 in

(1) J. WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* XI Deel, blz. 58.

(2) J. CATS *Werken*, XIX Deel. blz. 200.

In aanmerking bij deszelfs vervulling in 1631, waartoe echter PAUW werd benoemd, die dit ambt dan ook bekleedde tot 1636, toen deze, gezant in *Frankrijk* zijnde, afstand van hetzelfde deed, waarop CATS met eenparige stemmen tot Raadpensionaris werd benoemd (1), welk ambt hij tot hiertoe, gedurende de afwezigheid van PAUW, reeds voorloopig had waargenomen. Hij verklaarde rondborstig op geenerlei wijze naar dit ambt gestaan te hebben, welks gewigt hij bij ondervinding kende, en hetwelk hij dus beschrijft:

Een ampt van desen aert is vol gestaége sorgen,
Vol aenspraeck, vol gewoel, oock in den vroegen morgen:
Dit vond ick aldermeest, wanneer men aen den Staet
Al wat tot vrede dient moest brengen in beraedt.
Wat vond ick daar een swier van ongebaende wegen;
Waerdoor my stont te gaen, al was het ongelegen!
Hier was een driftig zant, en daer een harde klip,
En dickmael rees 'er storm te midden in het schip (2).

In deze aanzienlijke en gewigtige hoedanigheid was het dat hij in 1638 MARIA DE MEDICIS, bij hare komst in 's *Gravenhage*, uit naam der Staten verwelkomde, gelijk hij ook in 1642 jegens de Koningin van *Engeland*, bij dezelfde gelegenheid, zoo wel wegens de Staten Generaal als wegens die van *Holland* het woord voerde.

In

(1) J. WAGENAAR, *Vad. Hist. XI Deel*, blz. 243.

(2) J. CATS *Werken. XIX Deel*, blz. 203.

In 1645 werd hij aangesteld tot Groot zegelwaarder en Stadhouder van de leenen. Toen in 1647 de Stadhouder FREDRIK HENRIK gestorven en Prins WILLEM II hem in die waardigheid opgevolgd was, hield CATS, bij gelegenheid van diens inhuldiging, eene plegtige redevoering, en ondervond gedurende het kortstondig bewind van dien vorst al de onaangenaamheden van zijn gewichtig ambt. De Prins namelijk in 1650 op eigen gezag zes afgevaardigden ter vergadering van de Staten van *Holland* hebbende doen vatten, gelastte CATS den Staten kennis te geven van deze willekeurige handelwijze, en tevens dat hij eenig krijgsvolk afgezonden had om *Amsterdam* bij verrassing in te nemen, welke aanslag echter geheel mislukte (1). Hoe CATS bij deze gelegenheid te moede was, is ligt na te gaan, daar de Prins, zijne ontsteltenis ziende, zelf den inktkoker haalde, en hem beval de namen der gevangene heeren op te schrijven. De vroegtijdige dood van dezen jongen heerschezuchtigen vorst gaf de zaken eene geheel andere gedaante; en hoezeer CATS door sommigen van zwakheid in zijn gedrag beschuldigd is geworden, hebben anderen hem echter weder volkomen geregtvaardigd (2). Met regt mogt hij van dat hagchelijk tijdstip zeggen:

Ik

(1) J. WAGENAAR, *Vad. Hist. XII Deel*, blz. 92, volg.

(2) H. VAN WYK, *Nalez. op de Vaderl. Historie*, II Deel, blz. 869, volg.

Ik moest op desen stroom met grooten aendacht zeylen,
 Want by een harde kust daer moet men dickmael peylen;
 Al wie besijden of ging treden aen de ree;
 Die gaf sijn swacken voet ten besten aen de zee;
 De winden bliesen hart en maecken groote baeren,
 By my en was 'er nooit soo hollen zee bevaren (1).

De vermaarde groote vergadering van 1651 werd door CATS geopend en gesloten met aanspraken (2), „die aanleiding gaven tot veel bedils, doch die „evenzeer van zijne hartelijke welmenendheid, vaderlandsliefde en godsvrucht getuigden, als van „de schilderachtige woordenrijkheid van al zijne „schriften (3).” Kort na het scheiden van deze groote staatsvergadering verzocht en kreeg CATS zijn ontslag van het moeilijk en gewigtig ambt, dat hij nu vijftien jaren met allen lof bekleed had, Nadat hem zijn verzoek was toegestaan, viel hij in de vergadering der Staten van *Holland* op zijne kniën, en dankte God dat hij hem in zijne gewigtige bediening zoo vele jaren bewaard had (4). De rust echter, die hij in zijn nu bijkans vijfenzeventigjarigen ouderdom zich gevleid had te zullen genieten, was hem nog niet beschoren. De haghelijke toestand van zaken tusfchen onzen staat en het

(1) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 208.

(2) J. WAGENAAR, *Vad. Hst.* XII Deel, blz. 153, 198.

(3) J. SCHELWEMA, *Statk. Nederl.* I Deel, blz. 240.

(4) J. WAGENAAR, *Vad. Hst.* XII Deel, blz. 214.

het naburig *Engeland*, onder het protectorfchap van CROMWEL, noopte den Staten om een buitengewoon gezantfchap aan dien overweldiger te zenden, waartoe, benevens de heeren SCHAAP en VAN DE PERRE, ook CATS werd benoemd. Gaarne had hij zich van dien neteligen last verschoond met zijne hooge jaren en het gure winterweder, dan

Het was om niet gepoogt, geen seggen cond' er baten (1).

Hij vertrok dus met de beide andere heeren in het laatst van het jaar 1651 naar *Londen*, waar zij den 29 December openbaar gehoor hadden in het parlement, en CATS de aanspraak deed in de Latijnfche taal; vruchteloos echter liep deze zending af, en de oorlog kwam eerlang tot uitbarsting.

Nadat CATS dus onverrichter zaken in het vaderland was teruggekeerd, ontfloeg hij zich ook van het ambt van Groot-zegelbewaarder en Stadhouder van de leenen, en begaf zich op zijn buitenverblijf *Zorgvliet*, hetwelk hij even buiten 's *Gravenhage* aan den Scheveningschen weg had aangelegd, en hetwelk nog aanwezig is (2). Hier fleet hij de acht laatste ja-

(1) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 221.

(2) Er was een oogenblik, dat men in overleg nam, om deze fchepping van de achtbaren CATS eene geheel andere gedaante te geven, en in eene openbare herberg te veranderen. Dit berigt maakte de verontwaardiging van den dichter REIJN gaande; o *Zorgvliet*! zong hij

o *Zorg-*

jaren van zijn werkzaam en belangrijk leven in eene aangename rust, en „genoot al de gelukzaligheden, die een mensch op den laten avondstond van een welbesteed leven hier op aarde kan genieten; inwendige rust, tijdelijken zegen, achting, eerbied van allen en heilvoorspellende uitzigten op een toekomend leven (1).” Op zijn verzoek was

*o Zorgvliet! achtbre grond, zoo heilig in mijn oogen,
Met zoo veel zielrust eens aan 't barre zand ontogen;
Daar ligt geen telg in zonk, geen duin zich over boog,
Waar langs het deugdzaamst hart tot zijnen God niet vloog!
Hoe vaak zag uw geboomte, in vroeger levensjaren,
Mij eenzaam, vol gemot, door zijne schaduw waren!
Hoe voelde op u mijn hart, terwijl 't in grootheld won,
Den prijs van 't voorgeslagt, dat Neerland scheppen kon!
Hoe dikwerf dacht mijn ziel, in stil gepeins verloren,
Den nagalm van gebeën in 't windje nog te hooren!
Dan greep me een zitting aan van eerbied en ontzag.
'k Verliet met smart uw' grond; maar zegende mijn' dag.
En nu—dit Zorgvliet zou van Neêrlands grond verdwijnen!
Zoo diep zou 't eergevoel in aller hart verkwijnen? —
Dit Zorgvliet, dat zoo vaak een tempel was der deugd,
Voortaan een zamelpaats van zedenlooze vreugd?
Het plekken grounds, daar God zoo rein op werd geprezen,
Tot snoode onteering van zijn' grooten Naam verwezen?
Neen! 't kan niet mogelijk zijn!*

De Ouderdom, blz. 112.

Dit is dan ook niet gebeurd; *Zorgvliet*, hoezeer hetzelfde ook eenige meer met den tegenwoordigen smaak overeenkomstige veranderingen ondergaan heeft, is toch een bijzonder landgoed gebleven.

(1) J. SCHULTZMA, Staatk. Nederl. I Deel, 241.

was hem toegeftaan zich en zijn gezin door twee predikanten op zijn buitenverblijf te laten bedienen, die hij, benevens de Haagfche predikanten, omtrent twee jaren voor zijn' dood, op een' deftigen maaltijd onthaalde, en hen bij deze gelegenheid ieder een net gebonden exemplaar vereerde van zijn toen pas uitgekomen *Ouderdom en Buÿtenleven*.

Eindelijk overleed de brave, algemeen geachte man, den 12 September 1660, in den ouderdom van bijna drieëntachtig jaren; zijn lijk werd bij avond, volgens zijne begeerte, zonder eenige ftatie, gevolgd door achttien koetsen en veertig fakkels, naar 's *Gravenhage* gebragt, en aldaar in de Kloosterkerk, bij zijne echtgenoote, begraven.

Zijne afbeelding is meermalen in onderscheiden tijdperken van zijn leven gefchilderd en in het koper gebragt; het laafte, door JOHANNES VAN RAVENSTEYN in 1660, en dus kort voor 's mans dood gefchilderd, is door REINIER VINKELES gegraveerd, en geplaatst voor FEITHS uitgave van CATS werken.

Thans zullen wij nog kortelijk het karakter befchouwen van CATS, die

Als Staatsman 't wigtigst ambt met moed en ijver torschte,
In Neêrlands glorie deelde, en nooit naar glorie dorste;
Als Dichter, nog geliefd van ouderdom en jeugd,
Zijn zagt geftemde lier steeds heiligde aan de deugd;

Als

Als Christen, altijd kalm en met zijn lot te vreden,
God, om zijn weldaen, meer gedankt heeft dan gebeden⁽¹⁾.

In al zijne betrekkingen, door al de tijdperken
zijns levens heen, bleef hij zich zelve gelijk,
deugdzaam uit grondbeginsel, en zorgvuldig naar
zijn uiterste vermogen de leszen zelf met de daad
betrachtende, die hij anderen met zoo veel wijsheid
voorschreef.

Reeds als jongeling, aan zich zelve overgelaten,
blootgesteld aan al de gevaren der verleiding, wist
hij die standvastig wederstand te bieden, en bleef
met onverwrikten voet het pad der deugd bewande-
len, dat hij eenmaal zoo welberaden had ingesla-
gen. Men denke niet dat het hem aan aanleiding
of gelegenheid tot afwijkingen ontbroken heeft;
integendeel,

Natuur was bovenmaat dien liefing mild geweest;
Zij gaf een schoone ziel aan de allerschoonste leeft:
't Was of haar tedre hand, hem vormend, zich vermoeide,
Op dat haar rijkste schat in hem te samenvloede.
Eene edele gestalte, een minnelijk gelaat,
Bekoorend door den blos van 't jeugdig incarnaat,
Gezelligheid van aart, bevalligheid van zeden,
Een gul, gevoelig hart, een reeks aantreklijkheden,
Die elk betooverd oog in al zijn daden vond,
De zoetste harmonie in 't spreken van zijn' mond,

Een

(1) J. J. VERBEUL, Jacob Cats, in III. Zangen: *Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genootschap*, II Deel, blz. 71.

Een kiesch en vlug vernuft, dat ongekunsteld speelde,
 En levendigen zwier aan al zijn woorden deelde,
 Dit alles was de schat, waar CATS op roemen kon (1).

Wat al aanbevelingen voor een' jongeling, die,
 als CATS, nog bovendien van goeden huize, wel
 bemiddeld en onafhankelijk de wereld intreedt!
 maar ook welk een prooi voor de dartelheid, co-
 quetterie en zedenloosheid, die ongetwijfeld van
 alle kanten hare netten naar hem zullen uitgespreid
 hebben! doch vruchteloos: in zijn tachtigste jaar
 verklaarde hij — en op den rand van het graf zou
 CATS gewis niet liegen:

Mijn aert was van der jeugt genegen om te mallen,
 En 't vrouwelijk geslacht dat heeft my wel bevallen:
 Hierdoor wiert ick verruckt, byna eer ick het wift,
 En heb, eylaes! hier in geen kleynen tijt gequift:
 Tot flooren evenwel, van geyl en dertel leven,
 En heb ick mijn gemoet niet kunnen overgeven.
 Ick heb in Engelant, noch op de Fransche kust,
 Nooit hoerhuys ingegaen, nooit hoerenbrant gebuist.
 Een heus en geestig dier dat gaf my groot vermaken,
 Oock sonder vuyl bejach of diergelijke saken.
 Als ick de reys begon, toen was mijn lichaem kuys,
 En ick brogt wederom gefonde leden t'huys (2).

Hoe onberispelijk CATS, ten aanzien der zede-
 lijkheid, zich als jongeling gedragen, en welk een'
 schat

(1) J. J. VERBUR, a. v. blz. 107.

(2) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 162.

gchat van kundigheden hij zich in dat tijdperk voor zijn volgend leven vergaderd hebbe, beklaagt hij echter de tijdverspilling in het gezelschap der schoone kunne, die hij even zeer beminde als hij van dezelve met verrukking ontvangen werd. Ja, hij beminde de vrouwen, en mischien wel te veel; althans deze hartstogt was bij hem de heerschende, en echter wist hij dien te beheerschen. Wel mogt zijn lofdichter uitroepen:

Hoe sterk moet cars dan zijn, die een gevaar, zo groot,
Met fieren moed verachte, en rustig weerstand bood!
Die, wen 't geweld der drift in zijnen boezem daalde,
Dat woest geweld bestreed en roemrijk zegepraalde!
Die 't magtig vuur der jeugd, en dat de jeugd verteert,
Zijn kracht ontnam, en in een' zegen heeft verkeerd!
Hoe schittert hier zijn deugd (1)!

Zulk een edel jongeling verdiende en bekwam ook eene echtgenootte hem in alle opzigten waar-nig. Was hij „bekend in de poorte, en zat hij „met de oudsten des lands — zij deed haren mond „open met wijsheid, en op hare tong waren les-sen van goedaardigheid (2).” Wij hebben hier voor gezien dat hij met haar vijfentwintig jaren in den gelukkigsten echt heeft doorgebracht, en, toen zij hem ontviel, nimmer besluiten kon om hare plaats door eene andere te doen vervangen; de
brave,

(1) J. J. VEREUL, a. v. blz. 108.

(2) SPREKEN, XIII, 23. 26.

brave, tederhartige man bleef haar getrouw tot in den dood. Hoe roerend is zijn bezoek aan haar graf!

Mijn liefde bleef geset en liet niet van haar af,
 Ick ging haar evenselfs begroeten in het graf:
 Het was een naer vertreck, daer ick haer ging besoecken,
 En 't ging my dieper in als veel geleerde boecken:
 Ick sag 't was enkel stof dat ick eens had bemint:
 Ach, wat ons hier verheugt en is maer enkel wint!
 Ick stoat een wyl en keeck omtrent haer dorre beenen,
 En vont er stof genoeg om daer te blijven weenen (1).

Hij volhardde bij zijn genomen besluit, en

————— hield een eenzaam bedt,
 En liet daer heeft nooit vrouw haer voeten op geset (2).

„Als echtgenoot en vader,” zegt de heer FEITH, en hij zegt gewis niet te veel, „heeft hem niemand ooit overtroffen (3).” Tot zijn vierenvierzigste jaar sleet hij in het midden van zijn gezin, voor hetwelk hij alles was, een ambteloos, gerust en gelukkig huislijk leven, op zijn buitenverblijf bij *Grijpskerke*. Hier verdeelde hij zijnen tijd, tusschen de letteroefeningen en de zorg voor de opvoeding zijner kinderen, op eene regt aartsvaderlijke wijze, zich verheugende bij de ontwikkeling van elke kiem

van

(1) (2) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 199, 101.

(3) Voorb. van J. CATS Werken, I Deel, blz. XLXIX.

van kennis en deugd, waarvan hij de zaden zelf in hunne harten gelegd had.

Ongetwijfeld was de brave echtgenoot en vader ook een edel mensch, een getrouw vriend, een godvruchtig Christen. Zijn geheele leven was eene onafgebroken deugdbetrachting. Waartoe hier zijne koffredenaars uit te schrijven, die dit allen eenstemmig erkennen? CATS als mensch te beoordeelen, voegt alleen CATS zelven; anderen hebben daartoe het regt niet. Zij zouden zijne opregtheid zwakheid noemen, omdat hij belijdt wat voorzeker anderen niet zouden belijden; nog anderen zouden hem als het ideaal opgeven van den man zoo als hij behoorde te zijn, en hij vindt dat er nog vrij wat aan ontbreekt; want deugdzaam zijn was bij hem altoos eene nooit genoeg vervulde behoefte. „Hoedanig moet hij de deugd niet bemind hebben, die, in een leven, geheel aan haar toegewijd, zich nog altijd beklagt, haar niet genoeg, haar niet naar zijnen wensch bemind te hebben (1)!”

Als staatsman moge hij in beleid bij zijn' voorganger OLDENBARNEVELD, of in vernuft bij zijn' opvolger DE WITT niet te vergelijken zijn, hij heeft nogtans het gewigtig ambt van Raadpensionaris in geen minder neteligen tijd met wijsheid en voorzigtigheid waargenomen; zijne grondige regtskunde, geleerdheid en menschenkennis, zijn opmerkzame geest en schrander oordeel maakten hem allezins bevoegd

(1) R. FEITH, voor J. CATS Werken, I Deel, blz. XLVII.

voegd en bekwaam tot dezen inderdaad hoogst moeilijken post, dien hij dan ook tegen eene waarlijk geringe bezolding met den grootsten lust en ijver trouw en eerlijk waarnam, zonder zich zelven of iemand der zijnen door zijn' invloed te bevoordeelen; want, verklaart hij,

— geen van mijn geslagt of van mijn naefte magen
En is op mijn versoek, oock niet door mijnen raet,
Gebragt tot eenig ampt, of eer, of hoogen staet (1).

Dat hij de goedkeuring van 's lands staten ten vollen verdiend had, bleek niet alleen uit de moeite, die hij had, om in zijn' gevorderden ouderdom zijn ontslag te bekomen, maar ook, dat zij hem, toen hij zijne politieke en diplomatieke loopbaan geëindigd had, de geregtigheden en voordeelen, aan zijne nedergelegde ambten verbonden, tot belooning van zijne goede en getrouwe diensten, levenslang lieten behouden.

Dan niertegenstaande dit alles werden er gevonden die den braven man lang geen goed hart toedroegen. De Amsterdamsche regering verzette zich eerst lang tegen zijne benoeming tot Raadpensionaris (2). De doortrapte WICQUEFORT, achtte hem een zwak en nietsbeduidend voorwerp, dat nooit

veel

(1) J. CATS Werken, XIX Deel, blz. 246.

(2) H. VAN WYN, Nalcz. op de Vad. Hist. II Deel, blz. 31.

veel figuur in de wereld gemaakt had (1); zijn opvolger HOORNBEER verklaarde hem voor een' beuzelaar, die zijne notulen opvulde met rijmpjes en spreuken; VONDEL maakte een vuil paskwil op hem, hetwelk even luf als kwaadaardig is, en dat wij hier niet verkiezen af te schrijven (2), anderen beschuldigden hem dat hij, na den Munsterschen vrede, van *Spanje* veel geld getrokken en daardoor zijn' grooten rijkdom verkregen had; al die laster en kwaadaardigheid is of grondig wederlegd of van zelve gelogenstraft geworden. Het nageslacht gelooft den eerlijken CATS op zijn woord, wanneer hij aan den rand des grafs verklaart:

De segen die my Godt in tijdelijcke saecken
Heeft eertijts toegevoegt en dickmaels laten smaecken,
Quam niet uyt eenig ampt dat ik eens had bekleedt,
De loon daer toe gestelt en was niet al te breet (3).
Dat mij meest voordeel gaf, dat quam my van het dijken (4).

De polders, door CATS bedijkt, geven heden nog
wezenlijke voordeelen aan zijn nageslacht; in 1790
ver-

(1) WICQUEFORT zoo veel te meer; zie J. KOK, *Vaderlandsch Woordenboek*, XXXI Deel, blz. 97.

(2) VONDEL'S *Pofzy*, II Deel, blz. 186. Ook achter den zogenaaenden Amersfoortschen druk van den *Palamedes* en *Hekeldichten* van 1707 met ophelderende noten, blz. 119.

(3) Zijne wedde als Raadpensionaris was f 2000 's jaars. In zijn tijd heeft menig hofprediker, tooneelspeler of kapelmeeſter grooter tractement.

(4) J. CATS *Werken*, XIX Deel, blz. 246.

verklaarde de barones MAHONY, afstammeling van eene der dochters van CATS, en bezitster dezer polders, dat zij van al hare bezittingen nergens Gods zegen duidelijker en bestendiger in bespeurd had dan in het geen haar van deze nalatenschap van CATS was toegevloeid. „Zoo waar is het,” zegt de Heer FEITH, tegen wien zij dit verklaarde, „dat Gods verborgen zegen aan de goederen der „regtvaardigen verbonden zij, en dat zijne inkomsten tot op het laatste nageflacht gedijen (1).”

Als Christen moge de regtschappen, weldenkende en eerlijke man eenige bekrompen begrippen gekoesterd en het in zijn' tijd met zoo veel hevigheids voorgestaan en door staatkundig gezag doorgedreven stelsel van kerkleer ijverig aangekleefd hebben, zijn hart, niemand zal dit ontkennen, was vervuld met reine godsvrucht, zijn geest met heldere denkbeelden wegens God en zijn gedrag voorbeeldig. Ongeveinsde eerbied jegens het Oppervzen, bezef van zijne verplichtingen jegens God en zijne medemenschen, en onbegrensde liefde jegens zijne naasten drukten den stempel van echte vroomheid op zijn levensgedrag en waren het rigtsnoer van al zijne daden.

Eenvoudig, minzaam, gul zagzinnig in zijn' wandel,
 Trouw, met geen list bekend, oprecht in al zijn' handel,
 Belangloos voor zichzelf, tot andrer dienst bereid,
 Meêwarig van gevoel, groot in liefdadigheid,

On-

(1) Voor J. CATS Werken, I Deel, blz. XXXVIII.

Onmagtig tot de wraak, maar vaardig in 't vergeven,
 Der weelde nooit ten prooi, nooit werkloos in zijn leven,
 Het goud niet achtend, dan wen 't andren bijstand bood,
 Standvastig in het geen hij eens bedaard besloot,
 Beminnaar van den vrede, en vijand van het twisten....
 Ziedaar zijn beeldtenis — eerbiedig zulke een Christen (1)!

Dweeperij en bijgeloof hadden geen vermogen op hem; hij moge zijne godsdienstige denkwijze geplooid hebben naar het voorschrift der geestelijken van dien tijd, allerwegen in zijne schriften ziet men zijn' opgeklaarden geest toch doorflikken. Toen men in de komeet van 1618 algemeen eene tuchtroede van 's hemels gramschap meende te zien, beftreed CATS kloekmoedig dit wangevoelen in een bijzonder gefchrift (2), en duidde dit verschijnsel met eene niet onaardige wending op het toen gehouden wordende Dordsche Synode (3).

Als dichter heeft CATS groote erkende, maar ook dikwijls, en vooral in onze dagen, miskende verdiensten. Het komt er op aan van welk een standpunt men hem beoordeelt. „Zijne gedichten,” zegt de Heer VAN WYK te regt, „hebben meer zaaks dan „voorkomen. Hij was geen RUBBENS, geen VAN „DYK: hij had meer van OSTADE, VAN DE VELDE „en dergelijke meesters (4).” Zij, die het wezen der dichtkunst stellen in oorspronkelijk vernuft, geestige
 vin-

(1) J. J. VEREUL, a. v. blz. 114.

(2) G. BRANDT, Hist. der Reform. II Deel, blz. 974.

(3) Zeeuwsche Nachtegaal, blz. 189.

(4) Nalcz. op de Vad. Hist. II Deel, blz. 374.

winding, juist gekozen beelden, bevallige inkleeding van denkbeelden, zullen voorzeker CATS den naam van dichter, van oorspronkelijk dichter, niet weigeren, al had hij ook nooit iets in maat en rijm geschreven. Men moge hem den naam van kunstigen dichter betwisten, dien van natuurlijken dichter komt hem met des te meer regt toe. Het gemis van stoutheid en hoogdravendheid, dat men bij VONDEL en ANTONIDES bewondert, wordt bij hem rijkelijk vergoed door het bevallige en naïve, dat zijne dichtstukken zoo behaaglijk maakt; en zelfs „zij,” zeggen wij met den Heer DE VRIES (1), „die CATS goed gelezen hebben, en die zijn inderdaad niet zeer menigvuldig, zullen op vele plaatsen sporen van een stout vernuft ontmoeten,” en echter overschrijdt deze stoutheid bij hem nimmer de grenzen van het natuurlijke; al zijne beelden, gelijkenissen en naarbootingen zijn uit de natuur ontleend; van de eenvoudigste voorwerpen, die anderen onachtzaam voorbijzien, wist zijn vernuft partij te trekken op eene wijze, die ons treft en behaagt (2). „Hoc nader de dichter grenst aan de

„12-

(1) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 110.

(2) Bij voorbeeld, een in de keuken openstaande pot of ketel met spijs is voor ieder' anderen een onverschillig voorwerp; maar het geeft CATS eene goede zedeles aan de hand. Na eene zeker *minutieuse* opstelling en langdradigen omhaal van al het geen er met een' openstaanden pot gebeuren kan, het invallen van roet, het sloepen van kat of hond, enz. zegt hij:

Een

„natuur,” zegt de Hoogleeraar SIMONS (1), „des
 „te meer bezigt hij gelijkenis en nabootsing, bij
 „hem altijd oorspronkelijk en ongezoekt, zij kenmer-
 „ken den echten zanger, waar zij ons treffen,
 „door hare eenvoudigheid, zinnelijke voordragt en
 „juiste overeenstemming.”

Zij, daartegen, die eene gekunstelde uitdrukking,
 vergezochte, niet straks onder het bereik der zinnen
 vallende beelden, logisch beproefde gelijkenissen en
 eene volgens de strengste regelen in acht genomen
 verificatie voor het wezen der dichtkunst houden,
 zullen CATS niet hooger waarden dan een' lang-
 wijlig' berijmer van geschiedenissen, anecdoten en
 spreuken; en zij hebben inderdaad geen ongelijk;
 zij vergen sijnf getooide kunst waar slechts eenvou-
 dig bevallige natuur voorhanden is. In geleerdheid
 en taalkennis moge hij gelijk staan met HOOFT en
 MUYGENS, zijn dichttrant verschilt hemelsbreed, ja
 is misfchien juist het tegendeel van den hunnen.

Zij

Een open pot, een open beurs,
 Een open deur, een open keurs,
 Een open mont, een open kist,
 Daar wort gemeenlick let gemist.

XIII Deel, blz. 168.

Zijn *Spiegel van den Ouden en Nieuwen tyd*, waartuit dit voor-
 beeld genomen is, bevat een' ruimen voorraad van dergelijke
 populaire zedelezen, die hij van alle voorkomende zaken en
 gelegenheden zoo vernuftig als fcherpzinnig wist te ontlenen.

(1) Redevoering over den waren Dichter, blz. 25.

Zij bedienden zich van woorden en spreekwijzen slechts in de beschaafdere kringen gebruikelijk; hunne beelden en dichtstieraden, hunne wendingen en aanspelingen behoorden tot de hoogere poëzij, en zij bevljigden zich daarbij om eene gedrongenheid in hunne verzen te brengen, die dezelve voor sommigen wel eens moeilijk te verstaan maakt (1). CATS, in tegendeel, was geheel volksdichter (2); hij drukte zich uit in de taal des gemeenen levens, al zijne beelden zijn daaruit ontleend, en zijne uitdrukking is zoo gemakkelijk, zoo duidelijk en zoo voor elk verstaanbaar, dat hij, om duisterheid te vermijden, wel eens in het langwijlige en eentoonige vervalt, en zich van platte spreekwijzen en nietsbeduidende stopwoorden bedient, doch dit is geene genoegzame reden om zijne dichtstukken te ver-

(1) — — *Brevi esse labors,*
Obscurus se.

HORAT. Ars Poët. 25.

(2) „Ik weet niet,” zegt MACQUET, „dat er in eenige taal een dichter is, die zoo algemeen bejaagt, en zoo vele verschillende mergelstoffen behandelt als CATS. Gemeenlijk moet men eenige kennis van de Historiën, Oudheden, Fabelkunde hebben om Poëten te lezen, en de Latijnsche Dichters zijn om deze reden, al verstaat men de taal, moeilijk, en voor de meesten onverstaanbaar. Maar CATS heeft voor alle menschen, jong, oud, rijk, arm, verstandige en gemeene lieden, geschreven, en dat alles zoo eenvoudig, zoo natuurlijk, dat men er zich over verwonderen moet.” *Nieuwe Bijdragen tot opbouw der Nederl. Letterk.* 1 Deel. blz. 114.

verachten (1); wie dit doet, moet even zoo smakeloos zijn als hij, wien de gebreken van CATS niet hinderen, en wien het niet verveelt dat hij langdradig uitweidt waar hij met eene krachtige uitdrukking alles zeggen kon. Hij was dichter, zonder het wetenschappelijke der dichtkunst te verstaan, of er zich veel over te bekommeren: van daar dus de grooté gemakkelijkheid, waarmede hij, even als OVIDIUS, zijne verzen nederfchreef, zonder misschien daarin ooit de geringste verandering te maken, of, gelijk men in FRITAMA's tijd zeide, ze te beschaven. Zijne gedichten missen dus, men kan dit niet ontkennen, niet alleen de kracht en deftigheid van HOOFT en BRANDT, de stoutheid en verhevenheid van VONDEL en ANTONIDES, en de zinrijke beknoptheid van CAMPHUYSEN en HUYGENS, maar ook dat afgeronde, nette en gespierde, waarvan men in de laatste helft der vorige eeuw zoo veel werks maakte; doch „daarentegen,” zeggen wij met den Hoogleer-

(1) Menigern, die voor de gedichten van CATS den neus ophaalt, mogt men het volgend puntgedicht van HOFFHAM wel voorhouden:

Gij die den braven CATS slechts met verachting leest,
 Wilt ik en weet niet wat in hem u kan mishagen;
 Indien die eedle Zeeuw een Franschman waar' geweest,
 Gij zoudt met lof van zijn *je ne fais quoi* gewagen.

Kl. Dichtsch. Handschriften, II Schak. blz. 20.
 Epigramm. Anthologie, blz. 140.

leeraar SIEGENBEEK (1) „onderfcheiden zij zich op
 „het voordeeligst door de weelderigheid en gees-
 „tigheid van vernuft, de bevalligheid en natuurlijk-
 „heid in de afbeelding der hartstogten, bijzonder-
 „lijk van de zachtere aandoeningen der menschelijke
 „ziel, welke daarin allerwege uitblinken; daarente-
 „gen hebben zij eene eenvoudige en kunstelooze
 „fchoonheid, welke een' ieder, wiens smaak onbe-
 „dorven is, door eene onweerstaanbare bekoorlijk-
 „heid aan dezelve boeit, dragen alomme blijken
 „van eene menschenkennis, alleen verkrijgbaar door
 „ongemeene fchranderheid van opmerking, en rijk-
 „dom en langdurigheid van ondervinding, en zijn
 „vol van eene levenswijsheid, welke voor alle stan-
 „den, betrekkingen en leeftijden hoogst leerrijk en
 „weldadig is. Zoo groote en onwaarddeerbare ver-
 „diensten en voortreffelijkheden zijn gewisfelijk
 „meer dan genoegzaam om de onloochenbare ge-
 „breken van eenvormigheid van maat, te groote
 „uitvoerigheid van voorftelling, eene den goeden
 „smaak fomwijlen beledigende weelderigheid van
 „vernuft (2), en wat men meer tegen CATS met
 grond

(1) Proeven van Nederd. Dichtkunde uit de XVII eeuw,
 Voorr. blz. XX.

(1) Om dit gezegde des Hoogleeraars te staven, voeren wij
 uit de groote menigte voorbeelden slechts het overdragtelijk
 denkbeeld aan van een' zwangeren geest, die lettervruchten
 baart, hetwelk CATS in zijn *Papiers King* tot een geheel
 heb-

„grond hebbe ingebracht, voor het oog des onpartijdigen beoordeelaars ganfchelijk te verdonkeren.”

Deze

poëtisch kraambed heeft uitgewerkt, zonder de geringste *details* over te slaan.

Maer schoon daer nooit een wijf mijn leger quam genaken,
 Nogh heeft het eenfaem bed my vruchtbaer konnen maken,
 Al was ick ongetrout ick kreegh een echte kint,
 Niet by een witte vrou, maer uyt den swarten int.
 Siet wat een felfaem werck! het is my wedervaren
 Schier watter omme-gaet ontrent het kinder-baren;
 Als my de geest ontfingh dan was ick in het lijf
 Schier even foo gestelt gelijk een swanger wijf.
 Ick at niet als ick plagh, ick hadde vreemde lusten,
 Soo dat ick menighmael oock niet en konde rusten:
 Ick kreegh wel barensnoot te midden in der nacht,
 En wert in my gewaer als prangen van de dracht,
 Dan moest ick uytet bed, en glingh het vier ontfeken,
 Ick voelde, na my docht, gelijk het water breken:
 En als de vrucht verscheen dan was ick wel gesint.
 Gelijk een vruchtbaer wijf die baert een echte kint.
 Hier was ick dan beluft gelijk de jonge vrouwen,
 Ick socht de nieuwe vrucht in haesten aen te schouwen,
 Ick socht te mogen sien het geen ick had gebaert,
 En of het naer een wijf of naer sijn vader acrt.
 Noch moest ick wederom op nieuwe diensten passen,
 Met kint was niet te reyn, ick moest het schepfel wassen.
 Waer yet ter werelt komt daer lijt de moeder pijn,
 En 't is vuyl uytter acrt, en moet gereynight sijn.
 Terfont na dit gewoel het wicht moest in de tueren,
 Maer daer oock even selfs en konde niet gedueren;
 Ick gaf het menighmael schoon linnen aen het lijf,
 En dit was even staeg mijn lust en tijt-verdrjef.
 In dese besgheyt heb ick veel tijts verlieten,
 Heb ick een jonge vrou, en mijnen druck vergeten.

Hoe!

Deze uitspraak des oordeelkundigen hoogleeraars onderschrijven wij volkomen, en schamen ons niet te erkennen, dat wij nog niet genoeg onthollanderd zijn om ook in onzen rijpen ouderdom hetzelfde vermaak in het „boek van CATS” te vinden, dat wij in onze jeugd daarin vonden. Het moeit ons, dat wij

Hoef dunckt het yemant vreemt dat ick my wederhiel?
 Ick droegh geduerigh kint, of baerde mette siel.
 Ick was een huys alleen, ick was het allegader,
 'k Was bruyt, 'k was bruydegom, man, vrouwe, moeder, vader;
 Bewaerster, vroet-wijf, meyt, en voester bovendien;
 Wie heeftcr immermeer soo vreemden kraem gesien?

J. CATS Werken, IV Deel, blz. 27.

Men ziet bij al deze langwijdige uitvoerigheid en wansmaak verlaat hem toch zijne gewone naïfheid niet; zijne denkbeelden, hoe eenvoudig, plat zelfs, zoo men wil, zijn doorgaans juist; schaars zal men bij hem trekken van valsch vernuft aantreffen, schoon hij niet geheel daarvan is vrij te spreken. Zoo laat hij, bij voorbeeld, in zijn' *Tren-ringh* den minnegod, in plaats van in het hart, den koelen wijsgeer CATZS van achteren in den bogchel treffen.

Cupido quam er bij en schoot hem in den bult.

V Deel, blz. 44.

Van denzelfden bogchel had hij HIPPARCHIA vroeger (blz. 18) laten zeggen:

Geheel dit groot gefwel is met verstand gevult.

Als men hierop wilde aanmerken dat iemand, die den zetel des verstands in een' bogchel plaatst, waarlijk niet veel verstand in zijne hersenen moet hebben, dan zou dezelve de verhefde HIPPARCHIA en niet CATS gelden, dien wij hier geenszins bespottelijk willen maken, schoon wij mischien met dit aangevoerde den lach van sommigen opwekken.

wij den heer FEITH niet kunnen logenstraffen, maar integendeel uit herhaalde ondervindingen moeten getuigen (1) dat hij helaas! maar al te zeer de waarheid zegt, wanneer hij, niet zonder eenige bitterheid, uitroept:

Eerwaardig Grijsaard! dat, by een gezonken kroost,
 Uw kindsche eenvoudigheid, uwe onschuld, die niet bloost,
 Een valsche kieschheid, of een bonend lachen wekken;
 Dat zelfs uw wijsheid u niet meer tot schild verstrekken! —
 Ach! de eeuw, die u bespot, heeft luttel roems gebaard.
 Verlicht, maar zonder deugd, is zij uwe eeuw niet waard'.
 Vergeefs zoudt ge in haarkring naar de oude grootheid zoeken;
 Zij schittert op papier, en blinkt in doode boeken.
 Misgun die woordenpraal, die trotsche taal haar niet.
 't Is al de grootheid ligt, die haar nog overigschiet.
 Zij wreekt w aan zich selv'. — Door ijden schijn ontfoken,
 Mist zij uw stil geluk — hoe wreed wordt gij gewroken!
 Hoe steekt onze echtkoets, ach! te vaak een prachtig graf
 Bij 't zalig huwlijksbed, dat gij ons schildert, af!
 Uw Maagd, uw Bruid, uw Vrouw, zijn lang uit ons verdwenen;
 Maar ach! de reine liefde en 't huislijk heil met venen!

Ligt

(1) Gedurende de Fransche overheersching, in 1812 of 1813, viel mij een nummer, van den *Mercur de France* in handen, waarin een dichtstuk geplaatst was, getiteld: *La Hollande regénérée*, uit hetwelk ik, onder meer anderen, ook deze regels afschreef:

Mais à peine on y voit encore des familles,
 Où de Cats, qui radote, amusent les chévilles,
 Et son vieil bavardage avec peu d'agréments
 Nous endort des amours et des mœurs du vieux tems.

Ligt zal eerlang de Belg, op Neêrlands grond vergaan!
 Nog enkel, diebre cats! in uwe schriften staan!
 Dan leest de moeder, om haar dochter aan te vuren,
 Ligt nog iets uit u voor in winteravonduren.
 Het meisje glimlacht om 't eenvoudig voorgeslacht;
 Bespot de pligten, die uw hart zoo heilig acht,
 Geeuwt bij't vermaak, dat eens haar vroegre moeders streelde,
 En juicht de leerschool toe die hare schande teelde.
 Ras walgt ze van een boek, voor haar zoo zonder zin.
 Haar oogleên worden zwaar, zij sluit ze en sluimert in.
 De Moeder zucht, maar zwijgt: zij wil, maar durft niet klagen;
 Maar heimlijk wenscht haar hart het heil der vroegre dagen.
 Een traan zwelt in haar oog en rolt op 't boek ter neêr;
 Zij slaat het treurig toe, en sluit zijn krappen weêr (1).

Onlangs de onverdiende minachting, waarin cats
 bij sommigen onzer landgenooten gezonken is, twij-
 felen wij met den Heer VAN KAMPEN (2) toch
 geenszins aan den „zegenrijken invloed, dien de
 „lezing van dezen dichter der deugd en der goede
 „zedes, gedurende meer dan eene eeuw, dat hij
 „algemeen werd in eere gehouden, op het karak-
 „ter der natie gehad heeft,” en vertrouwen met
 DE DECKER (3)

Dat cats alleen door zijn gedicht
 Meer blinde zielen bragt tot licht,
 Meer dertelen tot schamen
 Dan al ons dichters t'samen.

Als

(1) R. FEITH, de Ouderdom, blz. 110.

(2) Bekn. Gesch. der Letteren en Wetensch. I Deel, blz. 124.

(3) Rymoef. blz. 363. J. cats Werken, XVIII Deel, blz. 211.

Als mén de menigvuldige bezigheden in aanmerking neemt, waarmede hij in zijne ambtsbedieningen overladen was, mag men met denzelfden DE DECKER vragen:

Is 't niet een wonder dat een geeft,
Die altijd is beset geweest
Met soo veel sware dingen
En staetsbekommeringen,
Meer dichts gedaen heeft als de geen
Die naeuwelijks iet anders deén,
En in sijn besigh leven
Soo veel en wel geschreven?

Ontelbare malen zijn de gedichten van CATS in onderscheidene formaten gedrukt (1), en in andere talen

(1) De echte drukken in quarto zijn bij 's dichters leven in de volgende orde uitgegeven: *Emblema of Sinnbeelden* met den *Maegdeplecht* in 1618; *Selfsbeyt*, 1620 vermeerderd, 1621; *Toonst der Mannelycke Achtbaerheyt*, 1622, *Houwelyck*, 1625; deze werken zijn door hem op zijn buitenverblijf te *Cryptkerke* geschreven en te *Middelburg* gedrukt. *Proteus of Sinnbeelden verandert in Minnebeelden en Galathea*, te *Rotterdam* 1627; *Spiegel van den Ouden en Nieuwen tyt*, in 's *Hage* 1632, *Trenningh*, *Dordr.* 1634; voorts *Onderdom en Buitenleven*, *Gedachten op slaaploze Nachten*, *Hofgedachten* en nog eene menig'e kleinere dichtstukken, opgesteld toen hij zijne laatste dagen op *Zorgvliet* sleet, bij elkander te *Amsterdam* gedrukt in 1664. Zijn *Twintachtigjarig Leven* zag niet voor 1732 in quarto het licht, te *Leyden*, en aldaar nog eens in 1769. Al zijne werken bij elkander te *Dordrecht* in 1699 en te *Amsterdam* 1661 en 1665. In folio zijn dezelve zes malen gedrukt, te weten: in 1655, 1638,

talen overgezet. VAN BAERLE en BOY vertaalden een groot gedeelte van zijn' *Trou-ringh* en JANUS GRUTERUS zijne *Zinnebeelden* en *Maagdenpligt* in het Latijn, van welk laatste dichtstuk insgelijks eene Engelsche en Fransche vertaling voorhanden is; voorts zijn genoegzaam al zijne gedichten indezelfde maat en rijmende Hoogduitsche verzen vertaald, waarin al het karakteristieke van 's dichters spreekwijzen en stopwoorden is bewaard gebleven, hergeen met de overzettingen in andere talen, althans in het Latijn, het geval niet is. Ook in deze taal beoefende CATS de dichtkunst niet onbehaaglijk, men zie, bij voorbeeld, zijn' *Patriarcha bigamos* (1).

Wij oordeelen het geheel onnoodig hier eene bloemlezing uit 's mans werken te laten volgen, deels om dat zij toch in genoegzaam ieders handen of gemakkelijk verkrijgbaar zijn, en ten anderen om dat zoodanig eene bijeenzameling toch reeds met zoo veel oordeels gedaan is (2), dat wij onze

lc=

1658, 1665, 1700, 1712 en 1724; die van 1700 wordt voor den besten gehouden, om dat daarbij 's dichters *Tweestagtigjarig Leven* voor de eerste maal gedrukt is. In octave en twaalvo zijn zijne werken ontelbare malen gedrukt, en voor gering geld te bekomen. Dit wederhield echter den dichter ZEITS geenszins om in 1790—1799 ons eene fraaije handuitgave van 19 deelen in klein formaat te bezorgen, die insgelijks nog met graagte gezocht wordt.

(1) J. CATS Werken. VII Deel, blz. 393.

(2) J. DE VRIES, *Gesch. der Ned. Dichtk.* I Deel, blz. 110. Volgg. M. SIJGENBEK, *Proeven van Nederduitsche Dichtk.* uit

lezers gerustelijk daarheen durven verwijzen, en eindigen dit artikel, ons met den Heer FEITH verzekerd houdende „dat, wat CATS immer ontstaen moge, welke voortgangen de dichtkunde onder ons in het vervolg ook maken moge, zijne zoo zeldzame als uitstekende verdienste hem onder al het handgeklap, aan grooter dichterlijke vernuften toegewijd, in *Nederland* bij zal blijven, zoo lange nog gevoelige en deugdzame harten onder ons gevonden worden (1).”

CATS (JOANNES), een Amsterdamsch Boekverkooper, heeft aldaar in 1730 uitgegeven: *Stichtelijke Mengelzangen en Psalmen*, van welken VAN IPEREN aanteekeent dat zij zeer raar zijn (2); wij hebben dit werkje ook nooit onder de oogen gehad.

CATTENBURCH (ADRIAAN VAN) (3), geboren

de XVII eeuw, blz. 37. M. SIEGENBEEK *Keur van dichtertl. Zedel.* voornamelijk uit J. CATS, Amst. 1810. L. G. VISSCHER, *Bloemlezing*; II Deel, blz. 14. In het *Algemeen Nieuws- en Advertentieblad*, van den 15 Augustus 1821, N°. 65, leest men de aankondiging van eene soort van *Catsiana*, onder den titel van J. CATS *zedelijke en meest bijzondere Schoonheden, bijeenverzameld en op eene alphabetische orde gebragt, door M. SANDELIN, bij intekening, te Brugge, bij BOGAERT VERHAEGHE.*

(1) Voor J. CATS Werken, I Deel, blz. LVIII.

(2) Kerkcl. Hist. van het Psalmgez. I Deel, blz. 194, noot.

(3) SAXII *Onom.* Tom. VI, p. 211. 660. PAQUOT *Mém.* Tom. XVIII, pag. 252. *Biographie Universelle* Tom. VII, pag. 479. W. SCHWIT, Lijkrede op A. V. CATTENBURCH, J. A. DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* VI Deel, blz. 246.

ren te *Rotterdam*, den 2 November 1664, oefende zich, na aldaar zijne eerste letteroefeningen volbragt te hebben, te *Amsterdam*, aan de kweekschool der Remonstranten, in de godgeleerdheid onder den beroemden hoogleeraar PH. VAN LIMBORCH, wien hij, na eenigen tijd predikant in zijne geboortestad te zijn geweest, opvolgde in het hoogleeraarschap in 1712, en hetzelfde met lof bekleedde tot zijn dood toe, zijnde hij in 1737 gestorven.

Behalve eenige geleerde Latijnsche en Nederduitsche geschriften (1) bestaat er van hem het *Leven van David* in dichtmaat, of liever eene berijming der beide boeken van SAMUEL, bij kapittels afgewisseld door verklaringen in proza, in twee deelen, te *Amsterdam* in 1743 gedrukt. Daar hij zich aan de ietter van den tekst bond, vond hij, volgens zijne eigen verklaring, zich genoodzaakt (2), om „de „drift der poëtische verbeeldingen in te binden, en „de dichtader, die in wereldsche stoffen ruim en „welig mag vloeijen, niet op te volgen:” het gevolg was dan ook dat hij een zeer middelmatig vervelend werk geleverd heeft, in den smaak van zijn tijdgenoot CLAAS BRUIN. „Eene bijbelsche „historie,” zegt hij (3), „moet nooit met nieuw „uitgevonden blanketsel worden opgesmukt.” Zijn

VOOR-

(1) R. ARRENSBERG, Naamreg. van Boeken, blz. 91.

(2) In de Voorrede, blz. XI.

(3) Ald. blz. XII.

voorganger HOOGVLIET, misschien zoo naauwgezet als hij, was bij het zamenstellen van zijn' *Abraham* echter niet van dit gevoelen, zoo min als naderhand juffer VAN MERKEN, die insgelijks DAVID tot een onderwerp van een dichtstuk koos.

CAUDRON (GUILLIAM), geboren te *Aalst* in 1607 en gestorven in 1692, was factor van de rederijkkamer der Catharinisten, onder de zinspreuk: *Konste verheugt*, in zijne geboortestad. Hij was een vriend van ZEVECOTIUS, wiens Latijnsch treurspel *Rosemunde* hij vertaalde. Men heeft onder anderen eene soort van heldendicht van hem, getiteld: *Het Leven der groote Catharina van Alexandrien, gelaurierde Maegd en Martelaressen* gedrukt te *Aalst* in 1771. Uit de staaltjes, die de heer WILLEMS daaruit mededeelt, te oordeelen, is CAUDRON een Belgische SWANENBURG geweest, althans hij maakt van de H. CATHARINA al een heel mooi Brabandsch meisje, met een

Hoogh-pracht-uytbakende gelaat
Met eerbaar zedigheyd en sichtigheyd bemaat:
Haar livelyke taal vervuld met gulde reden,
Een engelligge stem, haar lichaams frisse leden,
(In alles om te trotst) zoo matigh net gesteld,
Dat sneed' oft schilderkonst sulc bovenaardigh beeld
Noyt hebben uytgebaart, daar't groot Apelles roem-stuk
(t Welk Venus zoo vermaard) voor scuyven, en den bloem-
Verlisen moet, mits haar blond-vleddrigh hair gekrold (pink
Tot op de scauder-dracht, in duysend swierkens rolt,
Met

Met strikkens noch geknoop, noch gommen opgedreven;
 Maar tot ciraat en gloed van schoonheyd zelf geweven
 Op 't raam van eygen aard: waar door elks jeugdig hert
 Als in een jagers snyk oft slagh gevangen werd:
 Waer onder het albast van aanscyn, hals en handen
 (Betrotsende de swaan van d'arabische landen)
 De nuw-gevallen sneeuw van Hoemus top verdooft
 En aller wicheyds wit haar wittigheyd berooft:
 Het marmer-glinstrigh gladd' met vermilon doormingeld
 Thoog-rood door 't selve wit op hare kakxkens tingeld
 Met aangename gluur en liviger gebloos
 Als het verslaamd geblomt van lelien en roos
 In de verfrayde Lent (1).

CELOSSE (HERMES), Predikant te *Ridderskerk*, gaf in het jaar 1661 te *Dordrecht* eene voordien tijd niet onverdienstelijke Psalmberijming in het licht (2), met het loflijk oogmerk om toen reeds het ellendig maakwerk van *DATHENUS* uit de Hervormde kerk te weeren.

CELOSSE (JACOBUS), welligt de vader of grootvader van den voorgaanden, bloeide als rederijker in het begin der zeventiende eeuw. Men heeft van hem *Gebruyck en Misbruyck van Rhetorica; Lucht, Aerde en Mensch, en Vuur, Water en Redelyck Verstand* (3).

CLAER-

(1) J. V. WILLEMS, Verh. over de Nederd. Taal- en Letterk. II Deel, blz. 104. In L. G. VISSCHERS Bloemlezing, II Deel, blz. 76, 77 vindt men nog een paar fragmenten uit dit wijdloopig stuk.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelyke Historie van het Psalmgezag, I Deel, blz. 184.

(3) Nederd. Helicon, *Alkmaar*, 1616.

CLAERBOUT (JOOS), een Zeeuwsch rederijker, geboren te *Vlissingen*, bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw. De titels zijner uitgegeven werken zijn elders aangetoekend (1).

CLERCK (CLAUDIUS DE), een Vlaamsch rederijker, geboren in 1587 en gestorven te *Iperen* in 1646, was aldaar lid van de kamer de *Korenbloem*, die hem sedert 1623 eene jaarwedde gaf van zestig guldens, onder voorwaarde dat hij jaarlijks een treur- en blijspel vervaardigen zou. Deze toneelstukken zijn echter niet gedrukt, maar berusten nog in handschrift bij gezegde kamers. Het is waarlijk jammer dat de Heer WILLEMS ons niet meer dan zes regels van dezen waarlijk verdienstelijken man heeft medegedeeld (2). Van zijn' naam en stadgenoot

CLERCK (JACOB DE), gestorven in 1650, beslaat, volgens PAQUOTS opgave (3): *Het eerlyck tydtverdryf, vertoont in Lucifers val, Bacchusbeeldt, Megaras heerschappye, Zoilus Winckel ende eenige vermackelycke Kluchten*, Brussel 1652.

CLERCQ (IZAAK DE). De lofgetuigenissen, wegens dezen verdienstelijken dichter, doot zijne kunst-

(1) P. DE LA RUE, geleett. Zeeland blz. 116. PAQUOT *Mém.* Tom. VI, pag. 58. J. A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenboek VI Deel, blz. 322.

(2) Verh. over de Nederd. Tael en Letterk. II Deel, blz. 92.

(3) *Mém.* Tom XIV. pag. 565.

kunstgenooten, UYLENBROEK, ZUBLI, DOORNIK, LOOTS, CROON EN TRAKRANEN, afgelegd in hunne *Rouwvaersen* (1), toen hij den 19 Augustus 1794 te *Amsterdam* overleden was, worden ten vollen geregvaardigd door zijne afzonderlijk uitgegeven of in andere dichtverzamelingen verspreide oorspronglijke en vertaalde verzen en drie tooneelftukken (2). Wij kiezen tot eene proeve van 's mans bevalligen dichttrant het lieve stukje, gerigt

A A N D E N S L A A P.

ô Stille slaap, die, met sluweelen handen,
 Het menschdom streeft, en boeit met zyden banden!
 Gy hebt myn Roosje in uwen arm gefust;
 Schenk haar een zachte rust.
 Verjaag van haar alle akelige droomen,
 En doe myn beeld voor haar verbeelding komen;
 Schets my verrukt, gebogen aan haar kniën;
 Doe haar myn liefde zien.
 Maar, zo die schets haar zielrust mogt beroeren,
 Haar teder hart, meer dan betaamt, vervoeren;
 Indien myn beeld haar gulle eenvoudigheid,
 Hare onschuld, strikken spreid;
 Verdryf het straks, en matig uw vermogen:
 Dat zy ontwake, en denke, vrij van schroom:
 „'t Was immers slechts een droom (3).”

CLERCQ

(1) Kleine Dichterl. Handschriften, VIII Schak. blz. 135—167.

(2) *Merlous*, 1786, *Eduard en Eleonora*, 1787 en *Saint-Valeri*, 1791.

(3) Kleine Dichterl. Handschr. III Schak. blz. 134.

CLERCQ (PIETER LE) (1), geboren te *Naarden* in 1691 en overleden in 's *Gravenhage*, den 20 December 1759, gaf te *Amsterdam*, in 1722, eene vrije navolging in het licht van *QUILLETS Callipædia, seu de pulchra Prolis habenda ratione*, onder den titel van *Huwelyksmintaferreel*, hetwelk sedert verscheiden malen herdrukt is geworden.

Het lust my de natuur haar deksel af trekken,
Haar naakt te toonen (2),

zegt hij, en nu volgt er eene beschrijving, die niet kwalijk in de *Portefeuille* van PIETER BODDAERT zou voegen. Overigens is dit leerdicht met veel oordeel en smaak door den bekwamen naarvolger behandeld, tot oefening in de dichtkunst, die hij sedert schijnt vaarwel gezegd te hebben, om als geschiedschrijver op te treden, in welke hoedanigheid, en als vertaler van verscheiden *Engelsche* en *Fransche* werken (3), hij als geletterde niet onvoordeelig bekend is.

CLERCQUIUS (JACOBUS), predikant te *Amsterdam*, alwaar hij den 2 November 1680 gestorven is, gaf in 1664 eene *Psalmbertijming* in het licht, die, volgens VAN IPERENS getuigenis (4),
in

(1) J. A. DE CHALMOT, Biogr. Woordb. VII Deel, blz. 38. 352.

(2) *Huwelyksmintaferreel*, blz. 56.

(3) R. ARRENBURG, Naamreg. van Boeken, blz. 97.

(4) Kerkel. Hist. van het Psalmez. I Deel, blz. 182.

in verstaanbaarheid en vlocibaarheid menige vorige overtrof.

CLEYBURG (JACOB). Behalve dertien tooneelfstukken (1), in den aanvang der achttiende eeuw gedrukt, heeft deze zeer middelmatige dichter zijne zoogenaamde *Poëzy* in 1727 uitgegeven.

CLOOSTER(HELENAPETRONELLA VAN DEN) was in 1747 eene foort van sybille; zij vlocht, onder anderen, „uyt Hierder-Heybloemetjes, eene „Harderwycker Mey-kroon” om het hoofd van Z. D. H. WILLEM KAREL HENRIK FRISO (2), die de Pythonische zijner Hoogheid met deze orakeltaal op den schedel drukte:

—— ——— god doe U 't zamen gryzen,
En d'Eere van uw huys hoe langs hoe hooger ryzen;
Tot dat hy aan U geev' de kroon der Heerlykheit
Besprenkeld met het bloed des LAMS! Ik heb 't gezelt.

Dit „IK heb 't gezelt” dezer Harderwijkstraalche maget overtreft alle *tirades* van dezen aard, van CORNEILLES *Qu'il mourût* af tot VAN ALPHENS „God zei IK! (3)” toe, waarom wij hetzelfde ook hier der vergetelheid onttrekken.

CO-

(1) Naemrol der Tooneelft. van J. V. D. MARCK, 22. blz. 38.

(2) Dichtk. Lauwerbladen voor Z. D. H. W. K. H. FRISO, I Deel, blz. 132.

(3) Nederl. Gezangen, blz. 9.

COBERGER (WENCESLAUS) (1), geboren te *Antwerpen*, in 1560, Raadsheer, Schilder en Bouwmeester van ALBERTUS en ISABELLE. Na geheel *Italië* doorreist te hebben, bouwde hij de kerk van O. L. V. te *Scherpenheuvel*, naar het model der St. Pieterskerk te *Rome*. Aan hem heeft men ook de instelling der banken van leening in meest alle Nederlandsche steden te danken. De tegenkanting, die hij hierin van sommigen ontmoette, gaf hem aanleiding tot eene *Apologia ofte Beschermredenen teghen het hekelen van de onredelycke vyanden, ende oock de tegenraeders van de Bergen van Bermerticheyt. In vermaeckelycke dicht-geselt door Amator Pietatis*, die hij in 1621 te *Mechelen* in het licht gaf. Hij stierf te *Brussel* in 1630.

CODDE (PIETER ADRIAANSZ). Er bestaan van dezen drie tooneelstukken, *Herdoopers aanslag op Amsterdam*, in q^{to} 1641, in 8vo 1658; *Alfreda*, in q^{to} 1641, in 8vo 1662 en *De bedrooge Schaa-kers*, 1672; doch zij zijn zoo geweldig raar, dat wij geen de minste moeite hebben willen doen om ze te bekomen.

COETS (FRANSINA JACOBA) geboren VAN WESTREM. Er bestaan eenige sichtelijke werkjes op rijm van deze echtgenoot des Arnhemschen predikants F. C. COETS, waarvan wij ons op dit oogenblik

(1) PAQUOT, *Mém.* VI. pag. 305. *Antw. Alm.* 1819, blz. 41.

blik de titels niet herinneren, doch volgens het getuigenis van D. CLOES LUTKEMAN, moet zij daarin de ziel vergasten op

— — — zuivre hemelklanken (1),

en dat is nog al iets, vooral voor die zielen, die een poëtisch of muzikaal gehoor hebben!

COLENNERS (ROSIANA), geboren te *Dendermonde*, en omstreeks 1560 gestorven, was eene vriendin van ANNA BYNS, die zij, volgens POPPENS (2), in het refereynenmaken niet toegaf. De Heer WILLEMS heeft, zoo min als wij, hare gedichten nergens kunnen vinden (3).

COLEVELDT (JACOB JANSZ.), van diens tooneelstukken (4) geldt hetzelfde wat wij straks bij het artikel P. A. CODDE gezegd hebben; en vooral omtrent die van den rederijker

COLM (JAN SIEWERTSZ.), die in deze hoedanigheid geleverd heeft: *Antwoord op de vraaghe, uitgegeven by de Brabandsche Redenrykskamer te Amsterdam in 1613*, voorts: *Bataeffsche Vrienden-
spie-*

(1) Pan Poëticon Batavum, blz. 54.

(2) *Biblioth. Belg.* pag. 1084.

(3) J. P. WILLEMS, verh. over de Nederd. Taal- en Letterk. I Deel, blz. 243.

(4) *Graaf Floris ende Geraert van Velsen*, 1628, *Herzogtume van Savoye* 1634.

spiegel 1615, *Nederlands Treurspel*, 1616, en *Malle Jan Tots boertige Vryery*, 1633. Van

CONDÉ (JOHANNES DE) kennen wij een tooneelstuk, *Den Lydende en Stervende Christus*, 1651, ook van 1683; beide drukken zijn misfschien *raar*, maar ook — *naar*!

CONINCK (ABRAHAM DE). De rederijkers-opstellen van dezen zijn te vinden in *Vlaerdings Redenryckbergh*.

CONINCQ (FREDERICO CORNELIO DE) was ook eene foort van tooneeldichter in de zeventiende eeuw (1). Van.

CONINGH (THOMAS DE) bestaat een tooneelstuk, getiteld: *Den Onderganck van de Monarchye der Persen ende het Rampfalggh eynde van Darius haer luyder Coningh*, gedrukt in 's Hage, 1635.

COOLS (JACOB), of COLIUS, wordt bij FOPPENS (2) als een goed Nederduitsch dichter vermeld.

COOMANS (JOHANNA), zie VAN DER MEER-SCHEN.

COORNHERT (DIRK VOLKERTSZ.) (3) was de jongste van drie zonen eens ruimbemiddelden lakenkoopers te *Amsterdam*, alwaar hij in 1522 ge-

(1) Naemrol der Tooneelft. van J. v. D. MARCK, №2. blz. 12.

(2) *Biblioth. Belg.* Tom II, pag. 510.

(3) J. v. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom II p. 1121. I. FONTANUS, *Rerum et urbis Amstelred. Historia*, L. II. Cap. XXVIII, p. 244. C. SAXII *Onom.* Tom. III, pag. 649. P. BAYLE, *Distion-*
Tom.

geboren werd Groot deel had dit geslacht in het bevorderen der hervorming aldaar (1). De oudste der drie broeders, CLEMENT, was ten tijde der beeldstorming in 1566 kapitein der schutterij (2); het was ook door zijn beleid dat BREDERODE, in het volgende jaar, binnen de stad geraakte (3), doch eerlang was hij, om de vervolgingen des bloedraads te ontgaan, genoodzaakt uit het land te wijken, en in 1575 werd ook zijn zoon DIRK de stad uitgezet (4). De tweede broeder, FRANS, die insgelijks krachtdadig medegewerkt had tot het bevorderen van staatkundige en godsdienstige vrijheid, moest insgelijks het land ruimen, en werd hierop door ALVA ingedaagd, tot altyddurende ballingschap veroordeeld, en zijne goederen verbeurd verklaard, bij vonnis van den bloedraad van den 1 September 1568 (5). Na de hervorming echter, in 1578, te rug gekeerd zijnde, werd hij Commisfaris en Se-

cre-

Tom. III, pag. 13. HOOGSTADEN, Woordenb. Art. COORENBERT.
J. WAGENAAR, Amst. fol. III Deel, blz. 200. Octavo XI St. blz. 205.
L. EIDLOO, Pan. Poët. Bat. blz. 17. Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, blz. 201. J. SCHELTEMA Staatk. Nederl. I Deel, blz. 262. M. SIEGENBEEK, Proeven van Nederl. Welsprekendheid, Voorb. blz. XIX. *Biographie universelle*, Tom. IX pag. 636.
J. KOK, Vaderl. Woordenb. X Deel, blz. 328. J. A. DE CHALMOT, Biogr. Woordenb. VII Deel, blz. 279. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Nederl. Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 111.

(1) J. WAGENAAR, Vaderl. Hist. VI Deel, blz. 194.

(2) Ibid, Amst. fol. I St. blz. 287.

(3) Ibid, blz. 299, Vaderl. Hist. VI Deel, blz. 219.

(4) Ibid, Amst. t. a. p. blz. 346.

(5) J. MARCUS, Sententiën van ALVA, blz. 113.

cretaris van huwelijkszaken (1), en twee jaren daarna Schepen en Raad der stad *Amsterdam* (2).

De levensloop van den jongsten, DIRK, die het onderwerp van dit artikel uitmaakt, bevat zoo veel belangrijks en opmerkelijks, dat ons overzigt van denzelfden wel eenigzins uitvoerig mag zijn.

Daar hij in zijne jeugd eene reis naar *Spanje* en *Portugal* gedaan, en de gruwelen der inquisitie aldaar van nabij gezien had, kreeg hij een' hevigen afkeer van ketterdoden en gewetensdwang (3), waarvan hij de afschuwelijkheid aantoonde in zijn *Proces van 't Ketterdooden* (4) en nog op zijn doodbed een geschrift voltooide, ter verdediging van dit werkje tegen den geleerden JUSTUS LIPSIVS, die hetzelfde gepoogd had te wederleggen (5). Gelijken afkeer had hij ook van alle dweepzucht en geest-

(1) J. WAGENAAR, t. a. p. blz. 370.

(2) Terwijl hij deze waardigheid bekleedde speelde hij in eene openbaare tooneelvertooning, die in 1594 ter eere van Prins MAURITS gegeven werd, en het verslaan van GOLIATH ten onderwerp had, de rol van SAUL. J. WAGENAAR, Amst. fol. II St. blz. 397.

(3) G. BRANDT, *Hist. der Reform.* I Deel, blz. 167.

(4) D. v. COORNHERTS Werken, II Deel, blz. 44.

(5) Ibid III Deel, blz. 477. „Het mishaaft my,” verklaarde LIPSIVS, in een' brief aan H. L. SPIEGEL, den 4 Maart 1591, „dat ik eens met COORNHERT getwist heb. Zoo ik weder beginnen zou, mijn geheele schrift zou matiger zijn. Dan de „wind der affectiën verrukt ons altemet, en ik zie hoe „wankel ik sta op den weg van onze standvastigheid.” *Leven van D. v. COORNHERT*, voor het I Deel zijner Werken, blz. 7.

geestdrijverij, zoowel als van bekrompen denkwijze in het stuk van godsdienst, en was een groot voorstander van het zelfonderzoek. Ten einde de kerkvaders te kunnen lezen, leerde hij de Latijnsche en Grieksche talen nog, toen hij reeds dertig jaren oud was.

Zich vroegtijdig, tegen den zin zijner ouders, in het huwelijk begeven hebbende met CORNELIA SIMONSDR, werd hij door beide zijne ouders ont-erfd (1), en zag zich dienvolgens zonder vermogen en middel van bestaan; hij begaf zich derhalve als hofmeester in dienst van REINOUD VAN BREDERODE, Heer van *Vianen* en *Ameide*, met wien zijne vrouw vermaagschapt was (2); doch het behaagde hem aldaar niet, waarom hij weldra zijn affcheid verzocht en verkreeg, maar nogtans de gunst van BREDERODE bleef behouden. Hij zette zich hierop te *Haarlem* neder, en vond zijn bestaan in de graveerkunst, die hij in zijne jeugd uit liefhebberij geleerd en tot hiertoe slechts als uitspanning beoefend had; inmiddels verzuimde hij ook geenszins de beoefening der letteren, vertaalde, om zich in het Latijn te oefenen, eenige stukken van CICERO;

BORP

(1) Bij deze gelegenheid van hij, naar de gewoonte van dien tijd, tot zijn *symbolum* of zinspreuk: *Verkiezen doet verliezen*.

(2) CORNELIA SIMONSDR. WAS EENE ZUSTER VAN ANNA SIMONSDR. de moeder van LANCELOT VAN BREDERODE, na de inneming van *Haarlem* in 1576 onthalsd, vader van REINOUD VAN BREDERODE; Ridder, Heer van *Voianhuizen*, en *Spanbroek*, overleden in 1622; ook was zij moeder van ARTUS VAN BREDERODE, Raad in het hof provinciaal van *Holland*, Zie J. KOK, *Vad. Woordenb. art. BREDERODE*.

BOETHIUS, SENECA, PAULUS JOVIUS, enz., en geraakte om zijne geleerdheid in groote achting. In 1561 werd hij notaris, en in het volgende jaar tot Secretaris der stad *Haarlem* aangesteld, die hem in 1564 ook tot haren Pensionaris verkoos. In 1566 was hij gemeenschappelijk met HENRIK VAN BREDEKOPPE werkzaam tot het invoeren der hervorming, waarover hij gevat, en, met verkrachting van de privilegiën der stad zijner inwoning, naar 's *Gravenhage* gevoerd en in den kerker opgesloten werd. Het vooruitzicht van het lot, dat hem te wachten stond, verbijsterde zijne echtgenootte dermate, dat zij de arme en met de pest besmette lieden ging bezoeken en oppassen, in de hoop van zelve besmet te worden en haren man insgelijks te besmetten, om dus beiden een' natuurlijker dood te sterven dan zij haren man belooven durfde. Maar COORNHERT berispte haar ernstig over dit voornemen, willende dat zij de uitkomst van zijn lot met een geloovig vertrouwen Gode aanbevolen zou laten. Evenwel huldigde hij hare heldhaftige getrouwheid in een lied, dat wij, niet zoo zeer om deszelfs kunstwaarde, als wel om het edel, tederhartig gevoel des braven mans, dat zich daarin zoo naif uitpreekt, hier eene plaats inruimen. Men zal daarbij opmerken dat de eerste syllaben der coupletten den naam zijner beminde huisvrouw uitmaken. Het is het XXXste zijner *Liedekens*, en voert ten opschrift:

VAN

VAN EEN GHETROUWE VROUW.

CORte trouwe / langhe trouwe /
 Zinght na zwaer verdziet / mijn hert b'zölich ghesint
 Van een deughdeliche vrouwe /
 Die haer waerde man meer dan haer self bemint /
 Want sy haer leven // booz hem wou geben /
 Na trouwsbescheet // om totter doot het leed
 Haers lieben mans te mindzen en t'aenleiden.

NEben andze Goeds ghehangen
 Sat haer man om welboen ingesloten vast.
 d'Wthomst had hoop noch verlanghen /
 D'zeese sagh op 't scherpe zwaerd of d'enghe vast /
 Om hoor sijn sterben // veel sterbens te erben,
 Booz pijn gequel // van hoor en trechter sel /
 Dit scheen haer doebigh herthen te doorherben.

LYden man dijn schamel leden
 'tScheuren opten pijnbanch mijn doef herte scheurt /
 Ich heb God om hulp gheleiden /
 Die wees my een raed dat u sulcx niet ghebeurt.
 Tot medicijne // booz weede pijn
 Van hofter doot // die ich u in dees noot
 Versachten wil en maken die half mijne.

Abonds wil ich arme krankhen
 Blijtelick gaen dienen in haer hete pest.
 Krijgh ich die / ich sal God dankhen
 En by u dan slapen in dit droeve nest.
 Oock treuriglyc hopen // dat sy sal loyen /
 Booz u lief wijf // flux in u dooblick lijf
 Om met mijn doot u doot van pijn t'ontnopen.

SY dy bul / lief / in dees noden /
 Dat gy God de Heer om my ter zijden stelt?
 Die verbiet zich zelf te doden /
 Liest God boven my / die my upt liefde kneelt.
 Met zaligh lijden // hy helpt my stryden.
 Is God met my // al dood my mijn party
 Wy sullen beg hier na met God verblijden.

MONSterg hielden langh gebonden
 't Ghetrouwe vrouken s'man / zo bzoeght gheduldelick /
 In hem wert quaet noch schuld verbonden
 Maer ghetrouwe diensten menighduldelick.
 't Schijft zijnder handen // socht by van vanden
 Kerchbaerdigheyt // die was geblucht met leyd /
 Die socht hy haer in ander Heeren landen.

DOCH en mocht het wijf niet volgen
 Sonder te verlaten alle haer ghereed.
 Blijft hier / sprak een man verbolghen /
 Bzucht u halve goed / maer doet ons hier een eed
 Van niet te zenden // of u te twenden
 Tot utwen man // of ghy komt in den van /
 Die soud' u siel verdoemelijcken schenden.

TER noot magh ich niet verlaten
 Mijn ghetroude man en uytvercooren hert.
 Sweer ich u God sal my haten
 So ich breeck de trouw mijns echts bezwaren hert.
 Gheen ghelids aenschoutwen // en sal my houtwen
 Van mijn lief hert // dat volgh ich in sijn smert.
 God helpt met trouwen al die hem vertrouwen (1).

Ook

(1) D. v. COORNHARTS Werken, I Deel, blz. 503 vers.

Ook in deze gevangenis verliet hem zijne gewoone heldergeestigheid niet; door bewilliging van den Procureur-generaal het gebruik van papier en inkt hem toegestaan zijnde, schreef hij aldaar verscheiden stukjes in proza en rijm, en daaronder zelfs een, dat ten titel heeft: *Lof van de Ghevanghenisse* (1), waarin hij alle negatieve voordeelen optelt, die eene gevangenis bij mogelijkheid kan opleveren; zelfs sommigen zijn vrij naif en luimig, bij voorbeeld:

Maer de ghevanghen (denckt men) moet zijn wijf ont-
 Is dat een deuchdelijcke vrouwe met eeren / (beren /
 So verandert het verlanghen die liefde besondere.
 Die trouwe doet haer pzoete / dat verlusticht de man /
 Des vpslapens sathet maecht zijn hzachten niet wan(2) /
 Maer 't afwesen maecht den man vzoemer en gesondere.

Is een quaede wijf / so elck de zijne waent gemeen-
 Wat verdziet ist hem gescheyden te zijn eenlijck (lijck /
 Van een twistigh / listich / klappich / siappich / heploog
 Dees is pynlich te hebben en lustich te missen / (wijf
 Want haer afwesen doet stabighē onrust slissen /
 So sterckt de hercker een kerckhof booz ziel en liss.

So toont de vzienden en kan veel onlust beletten /
 Die men heeft int reysen / honger / hout en hetten /
 Regen/windt/ vallen/ azm/ veen/ ja den hals te vzeken/
 In stock fittenbe / mach men in zee niet verdzincken /
 enz.

Hij

(1) D. v. COORNHEDTS Werken, III Deel, blz. 347 *verso*.

(2) KILIAAN: *wah, defectus, vanus, inanis, vacuus*.

Hij wist zich nogtans zoo wel te verdedigen, dat men hem ontfloeg, met aanzegging van den *Haag* niet te verlaten. Echter de lucht krijgende dat er van *Brusfel* bevel gekomen was om hem andermaal te vatten, nam hij de vlugt, week eerst naar de *Beverwijk*, en vervolgens naar *Kleefsland*, waarop hij gelijktijdig met zijn' broeder FRANS den 1 September 1568 door den bloedraad gebannen werd, met verbeurdverklaring zijner goederen (1). Zich in het land van *Gulik* nedergezet hebbende, nam hij het plaatsnijden weder bij de hand, waarin hij den naderhand zoo beroemden HENDRIK GOLTZIUS onderwees, gelijk hij ook te *Haarlem* PHILIPS GALLE tot discipel in deze kunst gehad heeft (2).

Niet alleen stond hij bloot aan de vervolgzucht van de onderdrukkers der vrijheid, maar hij haalde zich ook den haat der geestelijken, voor al der Gereformeerden, op den hals, dewijl hij geenszins zijne goedkeuring wilde geven aan de kerkleer van CALVYN en BEZA, en geheel niet instemde met eenige harde stellingen van den Heidelbergischen Catechismus. Het is jammer dat de brave, helderdenkende en verstandige man zich in het harnas liet jagen wegens eenige nietsbeduidende theologische spitsvondigheden en speculative haarkloverijen,

(1) J. MARCUS, *Sent. van Alva*, blz. 126.

(2) I. PONTANI *Rerum et Urbis Amstelred. Historia*, L. II. Cap. XXVIII, p. 246.

en van sommige woelzieke heethoofden, die hij door gezonde redenen meende te overtuigen. Ondertusschen was hij zelfs in zijne ballingschap werkzaam tot nut van zijn vaderland, begevende zich in 1570 naar *Emden*, om het ontslag te bevorderen van eenige schepen, die aldaar waren aangehouden (1). De gebeurtenissen van 1572 noopten COORNHERT om naar zijn vaderland te rug te keeren, alwaar hij tot Secretaris van de Staten van *Holland* werd aangesteld (2), en in deze hoedanigheid last kreeg om onderzoek te doen naar de brandschattingen en ondraaglijke knevelarijen der krijgsoversten, vooral die onder het bevel stonden van den woesten LUMEI, op het platte land, tot welk einde hij de schouten en overheden van de dorpen in *Waterland* en *Kennemerland* te *Haarlem* ontbeed; waar over hij door LUMEI met den dood bedreigd zijnde, op nieuw het land ontweek, en zich naar *Xanten* in *Kleefsland* begaf. De landvoogd REQUSENS begreep hem onder de vierentwintig personen, die van zijne in 1574 afgekondigde algemeene amnestie

wa-

(1) J. WAGENAAR, *Vaderl. Historie*, VI Deel, blz. 325.

(2) De Haagsche predikant J. VAN SPAAN had in de aantekening op blz. 22 van zijne den 9 Maart 1766 gehouden Leerrede ontkend dat COORNHERT Secretaris der Staten van *Holland* geweest is; dan dit is op eene onbetwistbare wijze buiten allen twijfel gesteld, in zekeren Brief aan dezen VAN SPAAN, ter wederlegging, onder den naam van MODESTINUS PHILALETHES, te *Ausfordem* 1766 in Qto. gedrukt.

waren uitgesloten. Na de Gendsche bevrediging, in 1576 echter, keerde hij andermaal te rug, en zette zich te *Delft* neder. Doch hier kreeg hij het weldra met de predikanten te kwaad, om dat hij zich zoo min van LUTHER, CALVYN of MENNO wilde laten voorschrijven wat hij gelooven moest, als door de Trentsche kerkvergadering, en vele harde en liefdelooze leerstukken kloekmoedig bestreed. Vruchteloos drong hij aan op liefde en verdraagzaamheid, en haalde zich den haat van alle secten op den hals, die hem met den naam van vrijgeest bestempelden, en op de predikstoelen als zoodanig tegen hem uitvoeren, waarover hij zich in 1578 vruchteloos bij de Staten van *Holland* beklagde (1). De Leydsche magistraat bediende niettemin zich in 1579 van zijne pen, ter handhaving van haar gezag in kerkelijke zaken. Dit geschrift, zegt WAGENAAR (2), gaf meer genoegen dan het verzoekschrift aan den Prins van *Oranje*, hetwelk hij in 1581 ten behoeve der Roomschegezinden van *Haarlem*, waar hij het notarisambt wederom uitoefende, had opgesteld, en waarbij voor dezen vrije godsdienstoefening verzocht werd. Over het stellen van dit verzoekschrift werd COORNHERT bij burgemeesteren ontboden en scherpelijk doorgestreven; ook verstonden de Staten, voor welken de zaak vervolgens gebragt werd, dat hij

(1) D. V. COORNHERTS Werken, III Deel, fol. 460.

(2) Amsterdam, fol. 1 St. blz. 201.

hij het verzoekschrift in hunne tegenwoordigheid zou verscheuren (1).

Hoe dit den edeldenkenden, verdraagzamen COORNHERT ook grieft, was zulks echter niet in staat om zijne vaderlandsliefde te verkoelen, of hem eene gelegenheid te laten voorbijgaan, om de gemeene zaak bevorderlijk te zijn. Reeds het volgende jaar gaf hij daarvan een doorlaand bewijs, toen een aanflag der Spanjaarden op *Enkhuizen* en andere Noord-Hollandfche steden tot zijne kennis gekomen zijnde, hij denzelven openbaarde, waardoor *Enkhuizen* tijdig van krijgsvolk voorzien en de aanflag verijdeld werd (2).

Zijne laatste levensjaren werden hem geheel en al verbitterd door de theologifche gefchillen, waarin hij zich met de geestelijken gewikkeld vond door zijn' aanval op den Heidelbergfchen Catechismus. Er werden zware klagten tegen hem ingebracht bij de Staten van *Holland*, die befloten hem tegen den Leydschen profefor SARAVIA, ten overftaan van twee notarissen, te laten disputeren, waartoe COORNHERT bereidwillig was, en zich daartoe op den bepaalden tijd, den 26 October 1583, in 's *Gravenhage* liet vinden. Wie nieuwsgierig is naar deze langwijlige polemifche muggenzifterij, kan dezel-

(1) Dit verzoekschrift, benevens het gebeurde met hetzelfde, is te vinden in D. V. COORNHERTS Werken, 1 Deel, blz. 537.

(2) P. C. MOORT, Nederl. Hist. XIX boek, blz. 831.

zelve, behoorlijk door de notarissen geauthentiseerd en geprotocolleerd, vinden in COORNHERTS Werken, onder den naam van *Haegsche Disputatie* (1). Dit beuzelachtig spiegelgevecht duurde tot in het Maats van November, wanneer de professor de vlag streck, en COORNHERTS laatste geschrift onbeantwoord liet, hoewel deze, om den strijd krachtadig door te zetten, zich metter woon naar 's Hage Begeven had. Zijne partij vond het gemakkelijker het plakaat van 1581 tegen schandeleuze, ergerlijke en oproerige geschriften op zijn boekskén tegen den Catechismus toe te passen. De moedige COORNHERT was door deze kunstgreep geenszins vervaard te maken; hij verklaarde niet te kunnen gelooven dat de Staten van mening waren goede en sictelijke boeken, waarvoor hij de zinnen hield, te verbieden, enkel om dat zij den geestelijken mishaagden, en tegen hem zouden procederen tot straf, als of hij in het drukken van dezelve misdaan hadde tegen het plakaat op het stuk van de boeken, enz. Doch „nadien het,” zegt hij in zijn krachtig en nadrukkelijk verzoekschrift aan de burgemeesteren van *Haarlem* (2), „nu een forghelijcke fake is te „leven onder twijfelijke Placaten, daer van de „verklaringhe meer hanght aen de makers van dien, „dan aen 't verstaen der Onderfaten, soo wert de ver-

(1) D. v. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 428.

(2) Ibid, fol. 460, *verse*.

„verthoonder genoodsaecht naeckte ende eenvul-
 „dighe verclaringhe te verfoecken van den voorz.
 „Placaten, om sich met goede Conscientien ende
 „sekerheyt daerna te schicken,” verzoekende, bij
 weigering van dit redelijk verzoek, „behoorlicke
 „paspoorde ende verlos, om te gaen wonen in soo
 „verde ghelegken plaatse, niet vyandt der Neder-
 „landen zijnde, dat hy Suppliant niet voor ooghen
 „siende 't ghene waertoe hy present sonder quetsen
 „zijnder Conscientien niet en magh swijghen.”
 Of men hem de gevraagde verklaring gegeven
 heeft is niet zoo zeker als dat hij geene „pas-
 „poorte ende verlos” bekwam, maar zich in 1588
 naar *Delft* bij zijn' vriend BOOMGAERDT ter inwo-
 ning begaf, waar hem, den 3 October, van wege
 de regering werd aangezegd de stad binnen vieren-
 twintig uren te ruimen; hij verzocht de reden te
 mogen weten, of in regten ontvangen te worden,
 ten einde zich te kunnen verantwoorden; doch men
 gaf hem tot bescheid, dat hij, geen burger zijnde,
 het gegeven bevel had te gehoorzamen. Hij begaf
 zich hierop naar *Gouda*, alwaar hij eene verdediging
 uitgaf, onder den titel van *Naemscherm tegens de*
Ondaad van Delft. Hij meende dat deze trek hem
 insgelijks door de geestelijken was gespeeld geworden;
 ook zochten eenigen hem op het slot te *Muiden* of
 elders gevangen te zetten; maar noch de hooge
 overheid noch de Prins van *Oranje* wilden daartoe
 verstaan.

Der Zuid-Hollandſche ſynode, die in 1589 te *Gouda* werd gehouden, bood hij aan de Haagſche diſputatie van 1583 te hervatten, tot welk catechiſmusgevecht hij de geheele vergadering uitdaagde, of den geen dien zij tegen hem zou verkiezen te ſtellen, het zij mondelijk of bij wiſfelſchriften, die men in druk geven zou. De toegeworpen handſchoen werd hem door de ſynode te rug gezonden, met de boodſchap dat zij niet met hem te doen hadde; en dat, zoo hij wat wilde, hij zich bij de Staten vervoegen kon.

Het jaar 1590 was het laaſte zijns levens; hij ſtierf den 29 October, en werd in de groote kerk te *Gouda* begraven. Op zijn graf werden deze regels geſteld, van zijn' vriend SPIEGEL:

Nu ruſt	Noch ſicht
Diens luſt	Sijn dicht-
En vreught	Geſchrijf.
Was deught,	Maar 't lijf
En 't waer	Hier bleef't
Hoe ſwaer	God heeft
't Oock viel.	De ziel.

Met regt merkt de Heer DE VRIES aan dat COORN-
HERT „voor onze ſtaatkundigē en godsdienſtige
„verlichting dat geen geweest is, hetwelk LUTHER
„voor het gansche Chriſtenrijk was (1).” Hij was,
wijsgeer in den volſten zin des woords, en verhief
zich als zelfdenker ver boven zijne eeuw: van daar
dat hij hoegenaamd geene ſecte aankleefde, maar
God

(1) Geſchied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 44.

God eerde en diende naar zijne eigen overtuiging, en geenszins naar eenig kerkelijk voorschrift. Al zijne geschriften ademen opregte godvrucht, gematigdheid, liefde en verdraagzaamheid (1). Gezond verstand, juiste redenering en scherpzinnig oordeel gaven hem doorgaans de pen in de hand. Hij gaf zijnen bestrijderen handen vol werk, vooral de vervolgzieke zoo Hervormde als Katholieke geestelijken, en liet zich, gelijk hij zich uitdrukte „van God ge-
„bruiken tot een willig breekijzer van den moorde-
„lijken kerker der consciëntiën.” Hij verstond dat ieder vrijheid van denken moest hebben in het stuk van godsdienst, en dit durfde hij met krachtadigen nadruk beweren in een tijdvak, dat juist de Hervormde gewetensdwang den Katholieken verving.
Zijne

(1) Tot hiertoe was het mij, ten aanzien der waardering van COORNHERTS verdiensten, gegaan als L. BIDLOO; ik moet ook zeggen:

Thans heb ik COORNHERT voor de eerste maal gelezen:
 O Had ik 't lang gedaan! hoe was ik onderwezen,
 In 't eeuwig, tydig en baarblyklyk hoogste goed!
 Op trouwe ervaringen, hem evenzelfs ontmoet,
 In 't wisselvallig lot van zyn ontruste leven,
 Altyd standhaftig, trouw, en moedig vroom gebleven.

L. BIDLOO, *Pan Politicon Databyüm*, blz. 18.

Men wil dat de beroemde JACOBUS ARMINIUS, nog predikant zijnde te *Amsterdam*, van de consistorie aldaar last ontving om tegen COORNHERT te schrijven, maar hij, diens schriften tot dat einde doorlezen hebbende, verklaarde dat hij noch iemand anders dezelve met schriftuurlijke gronden zou kunnen wederleggen, en zelf daardoor aanleiding kreeg tot nadenken over de daarin verhandelde onderwerpen.

Zijne staatkundige en godsdienstige denkbeelden omtrent dit onderwerp dragen den stempel eener verlichting, die der achttiende eeuw eer zou aandoen.

Als wijsgeer, staatsman en godgeleerde heeft GOORNHERT onbetwistbaar roemrijk uitgemunt boven zijne tijdgenooten. Hij was niet alleen een zeer schrander en geleerd man, maar hij beoefende insgelijks met vrucht de fraaije kunsten, de muziek, graveer- en dichtkunst, en was ervaren in verscheiden talen, wetenschappen en nuttige ligchaamsoefeningen, vrolijk en aangenaam in den omgang, ongemeen werkzaam, matig en ordelijk, sliep slechts zes uren, zeggende dat men door het lang slapen het leven verkortte en door vroeg opstaan het korte leven verlengde; hij heeft ook een niet ongeestig *Protest tegen den slaap* vervaardigd, waarin hij onder anderen zegt:

Dus protesteer ich teghens u van desen daghe;
 O tijds-robende slaep — — — — —

Dat ghy in my (dien 't leven gheenins en verdziet)
 Van nu af niet meer rechts eyscht noch ghebiedt
 Van de vermoeyde natuer van selfs en behoeft.

Doetse slapen / gapen / slugmen / snoezhen en quyllen/
 Diens verdzietige leven maecht langhe wylten /
 Sendt desen uw Wode Manhoy laet en hja na /
 Begeest die in uw slugmige sluwijnen /
 Kerckertse binnen uw duystere gozdyinen
 Wsluysters van de goudt-blincende Wuzoza.

Want

Want uyt hant woningen de wassende honden /
 De ghekeerde baghels die den dagh verkonnen /
 En de bluchtighe vloegen / der slapers verbyet;
 Niet dat ghy smids ende kuypers / die broegh werken/
 De klincende kloeken / de zinghende kercken /
 Oock rugghende winden het zwijgen ghediebt:
 So mooghen uw dienaers en willige slaven /
 Die lebendig als dooden leggen begraven /
 In uw stomme / stille / blinde dromerijen /
 So veel van hant tijdt en leben ontfelen
 Als gy gaerne ontfieren en u willich delen /
 Om t' ontghaen hant waegghende fantasijen.
 Maer neemt in my niet boven uw recht met list(1)/enz.

Behalve eene menigte fraai gegraveerde prenten,
 Inzonderheid naar schilderijen van HEEMSKERK en
 anderen, zijn als vruchten van 's mans werkzaam-
 heid een groot getal tractaten en dichtstukken tot
 ons gekomen. Onder anderen is zijne *Zedekunst* (2)
 „een werk,” wij zeggen het den Hoogleeraar
 SIEGENBEEK (3) volmondig na, „hetwelk zich, zoo
 „ door

(1) D. v. COORNHERTS Werken, III Deel, blz. 306, *versf.*

(2) Ibid, I Deel, blz. 268.

(3) Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid, Voorb.
 blz. XXI. De geleerde LIPSJUS, lang geen vriend van COORNHERT,
 schreef den 16 Maart 1587 wegens dit werk aan H. L. SPIJKER:
 „Het boeck van de Zedekunst ontfang ick gaerne van u.
 „ Soude ick daer van walgen? So dwack ghy. Ick se dat meest
 „ alle stucken van dien Man subtyl ende wyllyck gescreven
 „ sijn.

„door zijnen inhoud, als door zijnen stijl aanprijst.” Al zijne werken bijeen verzameld zijn in drie zware boekdeelen in folio, te *Amsterdam*, in 1630, bij J. A. COLOM gedrukt. Zijne afbeelding is meer-malen in het koper gebragt, onder anderen bijna levensgroot door zijn’ discipel H. GOLTZIUS, welk portret tegenwoordig zeer zeldzaam voorkomt.

COORNHERT was een der verdienstelijkste en werkzaamste leden van de *Amsterdamsche kamer In Liefde bloeiende*, en had de hand in eene door haar in 1584 uitgegeven *Spraak- en Rederijkkunst*, waartoe hij ook de voorrede schreef; ook maakte hij zijne vertalingen uit het Latijn dienstbaar om in dit gezelschap „tot optimmeringhe van ’t Neerlandtsche welsprekenheyds tempelken te moghen „eenighe hantreyckinghe helpen doen,” gelijk hij zich zediglijk uitdrukt (1). En voorwaar, wanneer men zijn’ taal en stijl vergelijkt met die zijner voorgangeren, dan moet men zijne kieschheid en smaak bewonderen. Zekerlijk was hij, wat het wetenschappelijke der dichtkunst betrof, daarin niet verder gevorderd dan zijne tijdgenooten, en zijne verzen zijn

„sijn. Ende och offte alle waren van deze stoffe. — De ghene „die op de predickstoelen ende hooghe plaetsen daghelijckx „preken ende roepen, sullen gheen meerder vruchten aenbrengen als ghy luyden, wanneer ghy dusdaenighe Schriften onder „den man brengt.”

(1) In zijn’ brief aan de *Amsterdamsche Kamer*, voor de vertaling van BORTHUIS.

zijn fomtijds niet minder stroef en hard dan de hunnen (1), maar hij overtrof hen ver in rijkdom van beelden, zinrijkheid, vinding en gepastheid van uitdrukking, en vooral in zuiverheid van taal en regelmaat van spelling. Men kan zeggen dat hij met SPIEGEL en ROEMER VISSCHER de nevelen der bastaardij verdreven en WOOF de fakkel in handen gegeven heeft, die het grootst gedeelte der zestiende eeuw onzer vaderlandsche letterkunde zoo luisterrijk heeft verlicht.

Verdere proeven van 's mans dichttrant dan de hier reeds medegedeelden te leveren oordeelen wij te meer onnoodig, daar men er insgelijks bij den Heer DE VRIES (2) aantreft.

COS (JAN), heeft in 1663 een zoogenaamd treurspel uitgegeven, getiteld: *Rampzalige Argelishheid*.

COSTER (HERMANUS), geboren te *Alkmaar*, in 1743, en overleden te *Leyden*, den 21 November 1781, was aldaar organist van de St. Pancraskerk en besturend lid van het dichtoefenend genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, in in welks eerste deel eenige niet onverdienstelijke dichtstukken van hem worden aangetroffen, die men ook

(1) P. HUISINGA BAKKER, Bfch. van den trant der Nederd. Verzen. *Werken van de Maatschappij der Letterk. te Leyden*, V Deel, blz. 102.

(2) *Gefchied der Nederd. Dichtk.* I Deel, blz. 46—48. Ook in L. O. VISSCHERS *Bloemlezing*, I Deel, blz. 62, 63.

ook wedervindt in zijne *Mengelpoëzy*, door hem te *Leyden* in 1779 uitgegeven. Behalve eene tamelijke hoeveelheid gelegenheidsgedichten, voor het algemeen van weinig of geen belang, bevat deze bundel verscheiden zeer goede dichtstukken van meerdere of mindere uitgebreidheid, sommigen sulmig (1), eenigen zelfs wat al te vrij (2). Eene enkele proeve van 's mans dichtvermogen zal wel genoeg zijn; wij kiezen, om de geestige wending en het goedhartig gevoel, dat zich daarin zoo bevallig uitdrukt, het stukje, gerigt

AAN MEJUFFER N., OP HET OVERLIJDEN
VAN HAAR HONDJE.

Een hedendaagsche sterke geest
Schreit nooit om 't sterven van een beest;
Hij welgert zelfs aan naaste vrinden
Een' traan te plengen op hun lijk.
Hoe zal hij dan het duidlijk blijk
Van uwen rouw voor 't Hondje vinden?

Hij lacht, en spot 'er zeker mee,
Hoe hard gij schreit, bedroefde Kee!
Foel, roept hij, om een' hond te treuren!
Hoe laag vernedert zich een geest!
En, onvernuftig als een beest,
Zal hij uw' rouw doemwaardig keuren.

Maar

(1) In 't *overpisbaar* grondgebied, blz. 215, en

(2) 't Gaat zelden op een' stoel zoo goed als op het bed, blz. 180, zijn uitdrukkingen, die met alle betamelijkheid strijden.

Maar, schrei gerust om 't lief gemis,
 En denk vrij, dat het eedler is
 Te schreien, als de beesten sterven,
 Dan, door een beestlijk hard gevoel,
 Hen aan te zien zo norsch als koel,
 En brood en vriendschap te doen derven.

De Schepper zorgt voor hun geslacht;
 Schiep hen, of tot een' trouwen wacht,
 Of tot gezelligheid in 't leven;
 Het kan Hem dan, hoe vreemd het schijn',
 Onmoglijk onverschillig zijn
 In wiens bezit zij zijn gegeven.

De Schepper gaf ook 't menschlijk hart
 Een teér gevoel van vreugde en smart
 Tot schepselen die ons omringen.
 Zou Hij dan 't schreien om den dood
 Van zulk een' trouwen huisgenoot
 Beschouwen onder beuzelingen?

Neen, Hij die 't leven nam en gaf,
 Ziet, met genoegen, ons in 't graf
 Zijn dooden schepseltje bewaaren;
 Veel meer dan dat een stoute hand
 Het voor de ravens smakt op 't land,
 Of als een kreng werpt in de baaren.

Schrei dan, daar 't u Natuur gebiedt;
 Dat schreien hoont uw menschheid niet.
 En lach met alle sterke geesten;
 Uw *Sippetje* is uw traanen waard',
 Hij was voor u de beste op aard
 Van alle huisfelijke beesten (1).

COS-

(1) Mengelpoëzij van H. COSTER, blz 146.

COSTER (SAMUEL) (1). Het geboorte- en sterfjaar van dezen Amsterdamschen geneesheer is nergens aangeteekend; men weet echter dat hij bloeide in het begin der zeventiende eeuw; het Nederduitsch tooneeldicht heeft groote verplichting aan hem; want, zegt VONDEL,

Den Hollantschen Parnas heeft hy aan 't Y gebout (2), zijnde hij de stichter van den eersten schouwburg, op de Keizersgracht, te *Amsterdam* (3), bij deszelfs oprigting, in 1617, bekend onder den naam van akademie, doch na derzelver herbouwing, in 1637, schouwburg geheten, tot dat een noodlottige brand den 11 Mei 1772 dit sedert zoo aanmerkelijk verbeterd gebouw in de asch leide.

De oprigting van deze akademie deed de rederijkamers te *Amsterdam*, die reeds kwijnden, geheel vervallen. De oude kamer: *In Liefde bloeiende*, waarvan COSTER een der voornaamste leden was, loste zich genoegzaam op in zijne akademie. Aan hem heeft het Nederduitsche treurpel zijne opkomst te danken; „ook hij was ingewijd in de geheimenissen van den goeden smaak, en kon alzoo „de zedespelen der rederijkers niet gedoogen; hunne „plaats

(1) PAQUOT, *Mém.* Tom. XI, pag. 264. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 244. J. KOK, *Vaderl. Woordenboek*, X Deel, blz. 570. J. A. DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* VIII Deel, blz. 3. *Biographie Universelle*, Tom. X, pag. 60.

(2) VONDEL'S *Poëzy*, I Deel, blz. 585.

(3) J. WAGENAAR, Amst. fol. II St. blz. 394. *Hist. van den Amst. Schouwburg*, blz. 11.

„plaats werd, onder zijn opzicht, door loffelijker voorwerpen ingenomen (1);” hij bragt niet alleen de stukken van HOOFT en VONDEL op het tooneel, maar vervaardigde ook zelf verscheiden treur- en blijspelen, die met genoeg gezien werden. COSTER was een geleerd man en vindingrijk dichter, die, gelijk G. BRANDT getuigt (2), „indien hij zijn „geestige invallen hadt willen beërbeiden, de grootste dichters had naar de kroon gesteken,” waaraan echter de Heer VAN KAMPEN met zijne gewone beknoptheid de vrijheid neemt te twijfelen (3), maar wij in geenendeele, die 's mans stukken met aandacht gelezen en bevonden hebben dat BRANDTS oordeel zeer juist is, hetgeen wij met een paar voorbeelden hopen te bewijzen.

Het beste zijner stukken is ongetwijfeld het treurspel *Iphigenia*, hetwelk in 1617 vertoond en in folio gedrukt werd. In hetzelfde wordt de huichelarij en heerschezucht der woelzieke geestelijken van dien tijd vinnig doorgestroken, en het gezag der burgerlijke overheid gehandhaafd. Natuurlijk haalde de dichter hierdoor zich den haat der geestelijken op den hals, die zelfs van de predikstoelen hevig tegen hem uitvoeren; doch hij lachte er mede, „Harte-
„lijke bedanckende dese voorz. ghestoorde uylfkuyc-
„kens

(1) J. P. VANCAPPELLE, Redevoering over de verdiensten der Amsterdammers, blz. 18.

(2) In J. VAN VONDEL'S Leven, blz. 13.

(3) N. O. VAN KAMPEN, Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen, I Deel, blz. 130.

„kens dat se alle de wereldt met haer roepen en
 „krijten soo gaende gemaect hebben, dat de speel-
 „plaats te enghe om de aenschouwers te vatten,
 „ende de bus te klein was om de penninghen te
 „vergaren (1). Wij gelooven dit gaarne, en be-
 wonderen 's mans moed, die der heerschzuchtige
 geestelijkheid van zijn' tijd het schijnheiligh masker
 durfde afligten (2), terwijl hij in dit treurspel
 AGAMEMNON deze taal tegen den priester EURIPYLUS
 laat voeren:

O ghy laet-dunkende, wterom laet ghy u lippen
 Sulcke Gods-lastering' so reuckeloos ontslippen?

U

(1) Voor s. COSTERS *Iphigenia*, zesde druk, Amst. 1630, 8vo.

(2) Elk die geen vreemdeling is in de kerkelijke geschieden's
 van ons vaderland, weet hoe veel gezag en invloed OOMARUS,
 BOGERMAN, TRIGLAND, BADIUS en andere heethoofdige predi-
 kanten in dien tijd hadden, en dat de kerk eigenlijk den staat
 regeerde. Zulks ergerde meer verstandige en verlichte lieden,
 van wier gevoelen COSTER in dit treurspel de tolk was, en
 waarover L. BINLOO zich dus uitlaat:

Hoe leert zyn poëzy, in al dit Heydensch wezen,
 Wat ramp en ongeval een Burgerstand moet vrezen,
 Alwaar de Gecfelykheyd komt treden in den Raad!
 Dat aan 't Souvrain gezag haar te bevelen staat
 In onderdanigheld, zoo 't voegt den Hemeltolken,
 Godyruchtigheid en deugd te leeren aan hun volken;
 Zich niet te moeiën met het ampt der Ovrigheld,
 Maar trouw bevorderen 't beroep elk-toegeleyd,
 En laten Gods besluyt, aan hen en ons verholen,
 In staatsrevallen zyn Voorzienigheyd bevolen.
 Hun ampt schaft werk genoeg, met schriften en fermoen.
 God, evennaasten en hun zelven te voldoen.

Pen Politien Bataviam, blz. 239.

U stont beroemende, als dat uw grof verstand
 't Verborghen Gods begrypt? en roemt u Godlyck? want,
 Wat ghy seght dat seyde God, dat wilt ghy moet men loven,
 Wat is dat anders als God selfs sijn eer ontroven?
 Yv'raer, uw Gods-dienst slacht de ruwe schildery,
 Die wel toont nyt der hand, en leelyck van naby.
 Laet dies de luy, die dien door heyligheyd verkiezen,
 Niet deun besien, oft ghy soudt veel aenhangs verliezen,
 Ghy luyden meent te gaen in uwe saken vast,
 Daer ghyse blindelings, niet voelt dan by der tast,
 Leght over wie ghy zijt, en dan sult ghy bevinden .
 Dat ghy soo waen-wijs u niet hoort te onderwinden
 Te spreken van de Goon, daer wy niet sekens van
 Bedencken kunnen, al gedencken wy daer an (1).

Men kan denken dat het hem bij de heethoofdige
 sijveraars voor de regtzinnigheid tot geene kleine
 misdaad werd aangerekend, dat hij PROTESILAUS
 liet uitroepen:

————— Waer is toch nu 't verstand
 Der Edelen van dit ons vrye Vaderland?
 O welgeboren volck dat noyt en wierd' gedwonghen
 Van 's werelts dwingeland (werd ghy nu noech gedronghen
 Te moeten buyghen onder 't moeyelycke juck
 Van malle Papery?) snorekt nu vry van 't gheluck
 Daer ghy de werelt deur u loflyck van beroemden,
 So dat de Buren u de Vrye Luyden noemden.
 'T is slijmer als het was, want seecker meerder last
 Was niet soo lastigh als nu minder, dien 't niet past.
 O helden! d'oorlogh was veel beter niet begonnen.
 Daer is met vechten meer verloren dan ghewonnen (2).

Welk

(1) Iphigenia, blz. 24. (2) Ibid, blz. 26.

Welk een' uitmuntenden wenk gaf hij Prins MAURITS en de hooge overigheid, met de woorden, die hij AGAMEMNON tegen den straksgemelden priester in den mond legt:

't Eeuwige geestelyck, dat wy tot heyl behoeven
Stel ick geen wet, maer wel de geestelycke boeven.
Uw's is 't den volck' in vreed', in styverheyd, in leer,
En in gehoorzaamheyd te stichten langs hoe meer.
Dat is uw godlyck ambt, dat hebt ghy te beschaffen,
Mijn's is 't, dwaelt ghy daer in, uw dwaling te bestraffen,
Dat is mijn meening, maer dus meent ghy dat het hoort
De Prins de hooge plaats, en u liën 't hooge woordt (1).

Dit is immers de ware treurspelsstijl; en zoo schreef COSTER reeds in 1617, toen men van CORNEILLE of RACINE nog niets wist, en VONDELS treurspelen, *Het Pascha* en *Hierusalem verwoest*, nog uiterst gebrekkig waren. Met regt zegt de Heer DE VRIES, die BRANDTS uitspraak geenszins met den Heer VAN KAMPEN beknopt in twijfel trekt, maar hem met ons in het breede toefstelt, dat COSTER „hier en daar in zijne treurspelen schitterende bliken van vernuft geeft, doch alles niet „genoeg schijnt bewerkt te hebben (2),” en dit blijkt in den wansmaak, dat hij in dit treurspel NESTOR een verhaal in den mond legt van de Joodsche profetarchie, van AARON af tot DAVID toe,

een

(1), *Iphigenia*, blz. 38.

(2) J. DE VRIES; *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, blz. 128.

———— een man van groot verstand,
 Die op een andre wijs regeerde 't Joodsche land,
 en die,

———— de vorige gebreken
 In staatbeheerschinghe wel hebbende doorkeken,
 Sulcks dat hy zich verstond op saken allerley,
 Verstreckte de Propheet en Koning alle bey,
 Dat was de rechte slach (1).

Hoe aardig deze zet hier ook aangebragt is, zal men altoos toch iets aanstotelijks vinden in het vermengen der gewijde met de fabelgeschiedenis, hetgeen evenwel in meest alle rederijkersstukken, en zelfs veel grover, plaats had.

In zijn treurspel *Polixena*, in 1630 vertoond, heeft COSTER de gruwelen van 's volks misbruikten godsdienstijver, tot bereiking van staatkundige oogmerken, met levendige kleuren geschilderd. De kerkelijke geschiedenis van alle secten, van de vroegste tijden af tot heden, bevestigt zijn gezegde:

Hoe wort de slechte (2) mensch door heylichschijn verleyt,
 En wat heeft afgodsdienst den mensch al ramp bereyt!
 Al sach een wijs man schoon in kercksbeleyt een logen,
 Zo wort hy liever met den yveraer bedrogen
 Dan hy dien sorghlijk straft; want 't ijvrig volck is sot,
 Oproerich, en kiest licht een mollick voor een Godt (3).

Men

(1) Iphigenia, blz. 68.

(2) De eenvoudige.

(3) Polixena, blz. 49.

Men ziet deze verzen rollen reeds beter dan die der *Iphigenia*, doch de samenstelling is genoegzaam in denzelfden smaak; het stuk eindigt daarmede dat HECUBA den Thracischen Koning POLYMNESTOR de oogen uit het hoofd krabt, en zij door het gepeupel met stukken hout en steenen doodgesmeten wordt.

In de zeventiende eeuw schijnt men op het tooneel met de daad verrigt te hebben het geen men naderhand voegzamer in verhaal bragt. Wij hebben reeds in dit werk melding gemaakt (1), dat in G. BRANDTS *Veinzende Torquatus* eene maagd op het tooneel voor het oog van den aanschouwer wordt verkracht; in COSTERS treurspel *Isabelle* wordt de heldin van het stuk op het tooneel onthoofd, onder het opzeggen van een aantal regels, waarin zij haren schaker verzekert dat zij zich onkwetsbaar gemaakt heeft, zeggende, terwijl zij nederkniet:

Nu ben ik vaerdig, en mijn neek is oock van buyten
Staelbert, soo dat uw zweert weerom terug sal stuyten,
Hoe sterck gy daerop staet. Mijn kunst en is niet vals,
Siedaer, beproef het vrij op dese blanche hals.

De ligtgeloovige RODOMONT staat in allen ernst toe,
het hoofd vliegt van den romp, en hij roept:

_____ Heleas! Ick ben bedrogen!

Dit hoeft, ha Rodomont! dat leyt daer als een klomp,
En hier het lichaem als een maxelose romp (2).

Dit

(1) I Deel, blz. 391.

(2) Isabelle, blz. 45.

Dit stuk is evenwel op den Amsterdamschen schouwburg in 1666 vertoond. Hoe men de tooneelspeelfter heeft kunnen omhoofden zonder haar te doen sterven, is ons onbegrijpelijk. Overigens heeft dit treurspel ook eenige grappige perfoonaadjes, als *Jan Hen*, *Labbekak*, een Doctor, enz. die door koddige tooneelen den lach opwekken, een wansmaak, dien men in dien tijd uit de Spaansche tooneelstukken overnam. In een ander stuk van COSTER, *Tiisken van der Schilden*, wordt de held, een straatroover en huisbraker, opgehangen, en de beul zegt tot besluit tegen de aanschouwers:

Snickvolck doet het jou, foeder dus yemant zijn buyl mist!

Doch ondanks al het gebrekkelijke, wanstaltige, onwelvoeglijke en smaaklooze, dat in de tooneelstukken van COSTER heerscht, toonen zij toch blijken van een' vindingrijken geest, en de verdienstelijke vervaardiger is met regt aan te merken als den vader van het Hollandsche treurspel, zoo wel als den stichter van het geregeld nationaal tooneel.

CRABBE (JACOBUS), kan men als den Alkmaarschen SWANENBURG aanmerken; uit zijn aldaar in 1661 uitgegeven „Bly-Eyndigh Treur-Spel” getiteld: *Palmire en Claudians ware Liefde*, hetwelk hij met het grootste regt in de opdracht een „ruwe „Chaos van letteren” noemt, willen wij de volgende regels mededeelen:

Ick braeckte sehier mijn ziel, mijn leven scheen te slippen,
 Omheynicht met een bron, die, bigg'lent langhs de lippen
 De wanghe steeds besproeyt, de roosen quam verdelgen,
 En hupp'lent opwaerts, op de bange lely-telgen,
 Waerdoor mijn schor geschreeuw verspreijde sich ten top
 Van Jupijns hoogh gewelf; het aembeelt was mijn krop
 De beucker mijne vuyft (1), enz.

Wat de man hiermede zeggen wil, geven wij onze
 lezers te raden: wij weten het niet.

CRAEN (A. PIETERSZ.) Er bestaat van dezen,
 waarschijnlijk Amsterdamschen, dichter een bundeltje
 met eenige niet onverdienstelijke dichtstukken, ge-
 titeld: *De Amsterdamsche Pegasus*, gedrukt in 1627.

CRIMPEN (JOHAN VAN). Het *Naspel op*
Pindus, 1701, van dezen, is ons slechts bij name
 bekend.

CROCK (OLIVERIUS DE ST. ANASTASIO,
 gezegd DE), zie ANASTASIO.

CROIX (PIETER DE LA) heeft in het laatst
 der zeventiende eeuw den Amsterdamschen schouw-
 burg van eenige middelmatig vertaalde Fransche
 blijfpelen (2) voorzien.

CROON (PETRUS), kanonik regulier van St.
 Martin te *Leuven*, bloeide in de laatste helft der
 zeventiende eeuw, nam in zijn' dichttrant cats
 tot voorbeeld, en schreef in den smaak van dezen
 vijf

(1) Palmire en Claudiane, blz. 15.

(2) Catalogus der Tooneelfp. van W. HENKES, N°. 172.

vijf werkjes, als: *Cocus bonus, ofte Geestelijke Sinnebeelden ende Godtyvruchtige uyt-leggingen op alle de gereetschappen van den Kock*, Brugge, 1663. In dit werk vindt men gerijmde zinspelingen en zedelijke verklaringen van allerlei keukengereedschap op rijm; *Almanach voor heden en morgen*, Antw. 1663; *Moy-al, oft vermacckelijcke beschrijvinge op verscheyde Ambachten*, Mechelen 1666, herdrukt te Antwerpen in 1766; *Grabbelingh, ofte vermacckelijcke Raetsels*, Brugge, 1666, en *Historia van O. L. V. van Hanswijck*, Mechelen 1670. De proeven, die de Heer WILLEMS uit deze werkjes mededeelt (1), zijn zeker „nog zoo slecht niet,” maar in ons oog hier der overneming niet waardig.

CROUS (ALBERT EBBO). Deze Groninger rijmer heeft in 1721 een allerellendigst prulwerk, genaamd: *Josephs droev' en bly-einde Spel* in het atterplatste Groninger dialect geschreven; plomper taal is mischien nimmer in eenig tooneelftuk gevoerd; POTIPHAR vraagt onder anderen aan zijn knecht MUS:

Wat praatje binnenbeks? wat prevelmuult ge, bengel?

en MUS antwoordt:

Ik sprak maar van mijn lief, uw keukenmied, mijn engel (2).

(1) Verhandeling over de Nederd. Tael- en Letterkunde, II Deel, blz. 121—124.

(2) Blz. 130.

Op het einde van het eerste *dial* zegt de rijmer toe
besluit:

Anno Dufend Sevenhonderd,
Een-en-twintig, d'eerste dag,
Satt Ik besig, afgefonderd,
Vrie van 't allerminst gewag.
'k Dagt 't was niet dik *dial* te *funten*
'k Heb 't dan ook terstond gedaan (1).

In het tweede *dial* (2) komt een moffe barbier
(in *Egypte!*) om JOSEPH te scheren (3). *Ei, schers
mich nicht, halts mau!* staat er met Hoogduitsche
letters, om het toch regt comiek te maken!

CRUYCEN (JODOCUS VAN DER), een klooster-
geestelijke te Gend, gaf aldaar in 1687 een lijvig
boek in het licht, getiteld: *De Spreekwoorden van
Salomon in dicht verlicht*. Behalve eene zuivere
taal en gladde versificatie, en dit is veel! zijn het —
de Spreuken SALOMONS op rijm.

CRUYS-

(1) Josephs droev' en blij-cinde Spel, blz. 174.

(2) De rijmer zegt in het *besluit* dat hij hetzelfde

— Eindlik kreeg *gorted*

Op den laaften Februaarje

Van het voorgenoemde jaar.

Vraagt gy nu: wel, Vriendt hoe vaarje?

'k Seg, maar paslik. Blz. 363.

En dit willen wij gaarne gelooven, die vermoeden dat hij in
een krankzinnigenhuis gestorven is.

(3) Dit moet op het toneel geschieden onder het zingen
van een geestelijk liedjet — *Rifm tenentis?*

CRUYSSSEN (CORNELIS VAN DER) is bekend als opsteller van het treurspel: *De Schaking van Judith*, in 1642 gedrukt, en

CRUYSSSEN (SIMON VAN DER) als zoodanig van het treurspel *Otho*, 1695, benevens twee niet ongeestige blijspelen, *Het Gouvernement van Sancho Panche* 1681 en *De waarschyglyke Tovery*, 1691.

CUILLA (G. SEVERINS DE). In het jaar 1632 gaf deze twee *tragadiën ofte treurspelen* in het licht, *van Ceyx ende Halcyone* en *van Jason ende Medea*, benevens eene klucht, *Pieter Soetvleys*.

DAALEN (JAN VAN) is op de naamrollen bekend als vervaardiger van drie kluchtspelen, *De Aardige Colicoquelle*, in q^{to} 1654, 8vo 1669; *De Jaloursche Jonker*, q^{to} 1654, 1657, 8vo 1737, en *De Kale Edelman*, q^{to} 1657, 8vo 1679 en 1737. Uit deze vermenigvuldigde drukken zou men bijna moeten besluiten dat de auteur een Hollandfche **MOLIERE** geweest was.

DALE (JAN VAN DEN) bloeide in de vijftiende eeuw, en won bij de Brusfelfche rederijkkamer *Het Boeck*, den door **PHILIPS DEN SCHOONEN** bij haar uitgelooften eerprijs, bestaande in een' gouden ring met een' kostbaren diamant (1). Hij was een „rhetoricien,” zeggen de uitgevers der *Spelen van Sinnen*, „wiens compositie noch hedensdaechs „(1562) in grooter estimacien wert gehouden.” Men weet niet of er iets van hem gedrukt is.

DAMME (HENDRIK VAN) is opsteller van een blijfspel, *De onverliefde Minnaar*, gedrukt in 1728.

DAMME (ISAACUS VAN) gaf te *Leyden* in 1617 eene voor dien tijd vrij vloeiende vertaling in het licht van den *Amphitruo* van **PLAUTUS**.

DA-

(1) **H. VAN WYN**, Hist. Avondst. blz. 364. **J. DE VRIES**, Gesch. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 23. **J. F. WILLEMS**, Verhand. over de Ned. Taal- en Letterk. I Deel, blz. 206.

DANOOT (DANIEL). De titels alleen der beide tooneelftukken van dezen Brusfelfchen — kwakzalver, zouden wij bijkans zeggen, zijn ware curiositeiten, die wij onze lezers niet mogen onthouden. Hier heeft men dan vooreerst: *De H. Roomsche Kerck Triompheert ende seggenpraelt door de Wapenen van den Onverwinnelijcken Monarch Leopoldus I*, Brusfel 1697. Drieëntwintig jaren daarna bevond zijne Musa zich weder zwanger, en baarde in 1720: *Allerwonderheden Wonderenschat of Mirakel der Mirakelen! Historiælsfel*. Ja, wel is de titel een mirakel der mirakelen! — En de inhoud? — Een prul der prullen.

DATHENUS (PETRUS) (1), geboren te *Iperen* in het begin der zestiende eeuw, was een Karmeliter monnik te *Poperingen*; doch de gevoelens van CALVYN omhelzende, verliet hij zijn klooster en week naar *Londen*, waar hij boekdrukker werd; maar de jonge koning EDUARD VI bevorderde hem tot den kerkdienst, waarop hij in 1555 naar *Frankfort* als predikant werd beroepen. De hervorming ook in de *Nederlanden* doordringende kwam hij in 1650

(1) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. II, pag. 972. C. CAZE, *Onom.* Tom. III, pag. 509. J. W. TE WATER, *Historie der Herv. Kerk van Gend*, blz. 189. JÖCHER, *Gelährten Lexicon*, III Th. S. 38. Levensbesch. van Verm. Mannen en Vrouwen, I Deel, blz. 139. J. KOK, *Vad. Woordenb.* XI Deel, blz. 51. J. A. DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* VIII Deel, blz. 216, *Biographie Univerfelle*, Tom. X pag. 561. J. F. WILLEMS, *Verhand. over de Ned. Taal- en Letterk.* I Deel, blz. 282.

1560 in *Peperingen* te rug, en predikte aldaar en op andere plaatsen in *Vlaanderen*. Omstreeks dezen tijd vervaardigde hij eene Psalmberijming, naar de Fransche van CLEMENT MAROT en THEOD. BEZA (1), een allereellendigst en gebrekkelijk werk, voor zijn tijd mogelijk verdienstelijk, wij willen dit den Heer DE VRIES (2) niet tegenspreken; ook verwondert het ons niet dat zij toen met geestdrift bij de Hervormde kerk werden aangenomen (3) en met stichting gezongen, waarvan de oordeelkundige VAN IPEREN de daartoe zamenloopende oorzaken opgeeft (4); maar het verwondert ons dat men dit kreupelgerijm „dooreen onbegrijpelijk vooroordeel,” zegt de Heer WILLEMS (5), zonder walging in de Hervormde kerk tot 1773 heeft blijven gebruiken, in weerwil van de menigte oneindig betere berijmingen, die van tijd tot tijd in het licht kwamen, met

(1) Die Psalmen des Konincklyken Propheten DAVIDS. Gedrukt buyten *Londen*, by my MARTEN WENDELER 1566.

(2) *Gesch. der Ned. Dichtk.* I Deel, blz. 51.

(3) In de synode van *Dordrecht*, in 1574 was de Psalmberijming van DATHENUS bij voorraad aangenomen, en dit besluit werd ten vollen bekrachtigd in de nationale synode, aldaar gehouden in 1578, van welke DATHENUS zelf voorzitter was. Van dat tijdstip dagteekent zich derzelver invoering. J. VAN IPEREN, *Kerkel. Hist. van het Psalmgez.* I Deel, blz. 139, 140.

(4) *Kerkel. Hist. van het Psalmgez.* I Deel, blz. 130, 131.

(5) *Verhand. over de Ned. Taal- en Letterk.* I Deel, blz. 283.

met het oogmerk om dit aanstotelijk wanfchepfel te verdringen (1).

Niet minder dan door zijne Psalmberijming heeft deze DATHENUS zich berucht gemaakt door zijn oproerig, woest en onbefuisd gedrag ten tijde der beeldstorming in *Brabant* en elders, toen hij predikant te *Gend* was met den titel van Raadsheer van den Hertog JOAN CASIMIR (2). Bij de komst van den Hertog van *Alva* nam hij de wijk naar *Duitschland*, en hield zich een' geruimen tijd te *Heidelberg* op. De landvoogdes MARGARETHA van *Parma* was dermate op hem verbitterd, dat zij eene aanzienlijke premie uitloofde aan den geen die hem haar levende in handen leverde, In 1578 be-

(1) Reeds in 1580 gaf PH. VAN MARNIX, Heer van *St. Alden-gende*, met dit oogmerk zijne in alle opzichten die van DATHENUS ver overtreffende berijming der Psalmen naar den Hebreuwschen grondtekst, met eene privilegie van Prins WILLIAM I, in het licht, en verzekerde in de voorrede van den Middelburgschen druk van 1591, dat DATHENUS „dickmael in sijn leven bekent „heeft, dat sy met groote haeste gemaect was, dat die hem „schier als eene ontydighe geboorte was afgedrongen geweest, „soo dat hy se in vele plaetsen niet wel overden en hadde, „ende om de onervarenheyt van de Hebreische sprake, was „gedworghen gheweest syne oversettinghe nyt een andere over- „settinghe te maken,” enz. De Psalmen van MARNIX zijn tegen over die van DATHENUS in 1617 te *Leyden* bij ELZEVIJER gedrukt, denkelijk om de meerdere zuiverheid van taal, nauwkeurigheid van spelling en kieschheid van uitdrukking van den eersien boven ken laatsen in het oog te doen vallen.

(2) J. WAGENAAR, *Vad. Hist.* VII Deel, blz. 219.

bevond hij zich echter weder *Gend*, van waar hij als afgevaardigde naar de nationale Synode te *Dordrecht* werd gezonden, van welke hij tot voorzitter werd verkoren.

Het volgende jaar nam hij rijkelijk deel aan de onlusten te *Gend*, verwekt door het gewelddadig bedrijf van Jonker JAN VAN IMBIZE, waaraan echter door de komst van den Prins van *Oranje* een einde gemaakt werd. DATHENUS week hierop met IMBIZE weder naar *Duitschland*, waar hij zich aan het hof van Hertog CASIMIR ophield (1). Naauwelijks was de Prins weder vertrokken, of DATHENUS kwam met IMBIZE in *Gend* te rug, en beide hervatteden hunne vorige rollen met vernieuwden moed; het is ook inzonderheid aan de ophitsingen van DATHENUS, dat men de rampen grootendeels toeschrijft die IMBIZE *Gend* heeft veroorzaakt. Andermaal moest de Prins van *Oranje* daarin komen voorzien, en andermaal zochten IMBIZE en DATHENUS hunne oude wijkplaats weder op bij Hertog CASIMIR, die hem tot zijn' kapellaan en hofprediker aanstelde. Hier bleef hij tot 1583, wanneer IMBIZES aanhang te *Gend* weder zoo veel voet gekregen had, dat hij met DATHENUS aldaar te rug kwam. IMBIZES toelig, om de stad aan PARMA te verraden, ontdekt zijnde, werd hij in Julij 1584 onthalsd. De stad vervolgens in September

(1) J. WAGENAAR, *Vad. Hist.* VII Deel, blz. 290.

ber overgegaan zijnde, week DATHENUS naar *Holland*, alwaar hij, buiten *Gouda* zich verftout hebbende oproerige predikationen te houden, de lucht kreeg, dat er bevel van wegen de Staten gegeven was om hem te vatten en naar 's *Gravenhage* te brengen, waarom hij naar *Vianen* week. Hier werd hij echter gevangen genomen, en bij handtasting ontslagen zijnde, andermaal gevat te *Vreeswijk aan de Vaart*, en van daar naar *Utrecht* gevoerd, waar hij eenigen tijd op *Hazenbergh* zat, doch onder borgtogt ontslagen werd. Niet verder beschuldigd wordende, ontsloeg men hem van den borgtogt, waarop hij naar *Elbing* vertrok, alwaar hij den 19 Februarij 1590 stierf (1). Hij was hier zoodanig geacht, dat men hem eene prachtige graftombe, waarop zijn standbeeld in levensgrootte, heeft opgerigt.

De vraag is nog, wie dwazer gehandeld hebben, de Elbingers, die dezen oproerigen, kwaadaardigen, onverdraagzamen en vervolgzieken prediker een prachtig standbeeld hebben opgerigt, of de Nederlandsche Hervormden, die twee eeuwen lang met zijne misfelijke deunen het Opperwezen in deszelfs tempels hebben gehoond. Reeds hebben wij gezien, en zullen in den loop van dit werk nog verder zien, dat er zelfs overvloed was van Psalmbelijmingen, waarin eene Gode waardiger taal gevoerd werd.

(1) J. WAGENAAR, Vād. Hist. VIII Deel, b'z. 28.

werd. Wij hebben reeds vroeger verhaald hoe zijn nazaat en naamgenoot

DATHENUS (PETRUS), boekverkooper en verzenmaker, te *Middelburg*, in 1745 toevallig de aanleidende oorzaak gaf, dat men eindelijk op eene betere Pfaltmberijming tot kerkgebruik bedacht werd (1). Wij wijden van harte, zoo wel de nagedachtenis van dezen boekverkooper, als die van zijn' stamvader, den Hervormden ex-monnik, aan de vergetelheid; maar pogen daartegen aan dezelve te onttrekken die van den gevoeligen, ouder- en broederlievenden

DECKER (JEREMIAS DE) (2), wiens eenvoudige, burgerlijke en vreedzame levensloop zoo be-
minlijk afsteekt bij dien van den woelzicken geestelijken, tot wien zoo even onze aandacht bepaald was.

ABRAHAM DE DECKER, de vader van onzen JEREMIAS, was te *Antwerpen* geboren in 1582. Hij verkoos den krijgsdienst, en hielp *Ostende*, hetwelk door den Aartshertog ALBERTUS belegerd was, drie jaren lang als vaandrig kloekmoedig verdedigen. Na de overgave dezer stad verliet hij den krijgsdienst,

(1) I Deel, blz. 45.

(2) M. B. VAN NIDKE, *Leven van JEREM. DE DECKER*, voor zijne *Rymoesingen*. J. WAGENAAR, Amst. fol. III, St. blz. 249. J. KOK, *Vad. Woordenb.* XI Deel, blz. 96. J. DE VRIES, *Jeremias de Decker*. J. A. DE CHALMOT, *Biogr. Woordenboek*, VIII Deel, blz. 224. *Biographie Universelle*, Tom. X, pag. 639. M. SIEGENBEEK, *Proeven van Ned. Dichtk.* Voorr. blz. LX.

dienst, en trad in 1607 in den echt met MARIA VAN DEN BREMDEN, zette zich eerst te *Dordrecht*, en vervolgens te *Amsterdam* neder. Zijn overgang tot den Hervormden godsdienst had hem het ongenoegen zijner vermogende Roomschegezinde bloedverwanten op den hals gehaald, zoo dat hij, van hunnen bijstand verstoken, zijn bestaanmiddel zocht in een' kruidenierswinkel, en vervolgens in 1620 door de Amsterdamsche burgemeesteren met eene makeelaarsplaats begunstigd werd. Hij was een man van smaak en belezenheid, inzonderheid ervaren in de geschiedenis; in het Latijn was hij zoo ver gevorderd, dat hij de geschiedschrijvers EUTROPIUS en FLORUS in het Nederduitsch vertaalde; overigens, ofschoon in bekrompen omstandigheden levende, een ordelijk, spaarzaam, vlijtig en eerlijk man, voor zijne met hem in hetzelfde jaar geboren trouwe wederhelft, gedurende eenenvijftig jaren, een zorgend, liefhebbend echtgenoot, die

— — — wanneer hem voerspoed streefde,
 Noit zwol van trots, noit smolt in weelde;
 Die al te wys was en te vroed
 Om over kinderlyke leuren
 Van aerdschen voor- of tegenspoed
 Te zeer te dertlen of te treuren (1);

maat

(1) J. DE DECKER, Rymoefeningen, II Deel, blz. 303.

maar, integendeel, altijd met verstandig overleg

— — — in 's werelds woeste baren
Zoo kloeck zyn Huis-schip heeft gesciert (1).

Voor zijne zes kinderen was hij

De beste Vader die oit was;

Een Vader, die bezet van zinnen,
In 't heerschen maet hiel en in 't minnen;
Een Vader, die de teere jeugd
De deugden zocht in 't bloed te prenten,
Meer met wel voor te gaen in deugd
Als door ontzich of dreigementen;

Een Vader, die op zyn gewin,
(Opdat hy die van zyn gezin
Aen 't eten hiel en in de kleeren,)
Oit kloeck en wacker heeft gepast;
Die 't aen den disch noch in de veeren
Noit heeft verluert noch verbrast;

Die 't oock aen malle krameryen,
Aen tulpen, schulpen, schilderyen
Noit zottelyck en heeft verquilt;
Die noit oock om 't onnoodig slaefde,
Maer voor den buick, niet voor de kist,
Langs d'Amsterdamsche straten draefde;

Een Vader van beleid en moed,
Die, als de wind van tegenspoed

Zyn

(1) Rymoefeningen, II Deel, blz. 319.

Zyn Huis-hulk schudde dat ze kraekte,
 De hand zoo wift aen 't roer te slaen,
 Dat zy uit eenen draefstroom raekte,
 Daer duizenden in zyn vergaen;

Een Vader, ongevcinst van grond,
 Oprecht van handen, waer van mond;
 Die elcken 't zyne zocht te geven;
 Die zyn gezin t'ontlasten zocht
 Van 't pack van schuld, en al zyn leven
 Zoo graeg betaelt heeft als gekocht:

Een Vader, die zich wel genoegde
 Met all' wat God en Nootlot voegde;
 Die alles wat hem overquam
 Droeg met een effen hert en wezen,
 En zeggen kon: God gaf, God nam;
 De Naem des Heeren zy geprezen (1)!

Deze brave echtgenoot en vader stierf den 16 Mei 1658. Grievend was dit verlies voor den gevoeligen JEREMIAS, die ongemeen sterk aan hem gehecht en voor wien hij alles was; ik zweer, zeide hij,

Ick zweer by uwen geest,
 Aen God nu opgegeven,
 Dat gy my by uw leven
 Zyt als een God geweest (2).

JE-

(1) Rymoef. II Deel, biz. 302. (2) Ibid, biz. 310.

JEREMIAS was de oudste der zes kinderen van ABRAHAM DE DECKER, en geboren te *Dordrecht*, in 1609 of 1610; hij vertrok met zijne ouderen van daar naar *Amsterdam*. Dat vooral zijn vader groote zorg voor zijne opvoeding droeg, blijkt allerwege uit zijne gedichten. „Nog maer een kint „zijnde,” getuigt M. BROUERIUS VAN NIDEK, „liet „hy meer dan een kinderlijk, en in zijne jongelingschap een mannelijk oordeel blijken, gepaert „met eenen ernst, die zijne jaeren verre te boven „ging, benevens een afkeer van alle spelen en „ydele vermaken der jeugt.” Hij was vlug van begrip en bezat een ongemeen sterk geheugen, zoo dat hij zonder de hulp van eenig’ meester de Latijnsche, Fransche, Italiaansche en Engelsche talen, enkel door middel van boeken, aanleerde, en door vertalen zich daarin verder oefende; zoo vertaalde hij, onder anderen, met dit oogmerk de Historie van AELIUS SEJANUS van P. MATTHIEU, uit het Fransch, die hij naderhand verbeterde, en in 1661 in het licht gaf, gelijk hij ook in 1665 zijn’ vaders vertalingen van EUTROPIUS en FLORUS heeft uitgegeven.

Ondertuschen verzuimde hij ook geenszins de beoefening zijner schoone moedertaal, die bij hem op hoogen prijs stond. Niet alleen las hij met oordeel de beste schriften zijner beroemdste tijdgenooten, HOOFT, VONDEL, CAMPHUYSEN, HUIGENS, ANSLO, BRANDT en anderen, maar hij was ook
zeer

zeer gezet op zuiverheid en regelmaat van taal, ontwerpende tot dat einde eene spraakkunst tot eigen gebruik, „om niet by den taft heen te „schryven,” zegt zijn levensbeschrijver, „maer „orde en maet te houden,” waarom ook VONDEL hem en ANSLO dichters van fierlijke netheid noemde (1), en „nog heden ten dage wordt daarom „zijne keurige schrijfwijze alomme geroemd, en „zijne schriften als voorbeelden van eenen netten „stijl aangeprezen (2).”

DE

(1) VONDEL'S Leven, blz. 80.

(2) J. DE VRIES, Jer. de Decker, blz. 43. Er zou nogtans „heden ten dage” op deze netheid wel iets af te dingen zijn; en zelfs zijn levensbeschrijver erkende dit reeds, zeggende: „Wy willen evenwel niet ontkennen, dat er hier en daer „eenige kleinigheden, zoo in het rymen als in de bewoordingen en diergelyke gevonden worden, die van de fierlyke „netheid, welke onze Dichter den meesten tijd waargenomen „heeft, en van den doorluchtigen Agrippynen geroemt wert, „eenigzins schynen af te wyken,” enz. Daartoe behooren sommige triviale beelden en uitdrukkingen, by voorbeeld, als dezen, die, hoe juist oock; niemand tegenwoordig zou bezigen:

De *Waterloew*, dus lang gemuilband al te fel,
Stuift weder uit zyn nest al brullende na buiten,
En vaert der *Doggen* rot, die *Godvergeten* guiten,
Met tand en nagel toe op 't schoonste van hun spel,
En slaet die allebel zoo wacker in hun vel —

Tot dus ver goed, fraai zelfs; maar nu?

En speelt zoo meesterlyck op zyn *metale fluiten*,
Dat, enz.

Zoo *Doggen* — —

Dat komt u van den *Lecuw* te *plisfen den zyn Ratuwin*.

Rymoef. II Deel, blz. 106.

DE DECKER had veel aanleg van de natuur tot dichter; een' helderen geest, juist oordeel, levendige verbeelding, een aandoenlijk en gevoelig hart, zal niemand in hem miskennen; daarbij had hij een' voortreffelijken leermeester in de noodige bijwetenschappen aan zijnen zoo tederbeminden vader, zelf een liefhebber der fraaije letteren, die het gaarne zag dat hij, na volbragt dagwerk, (en waarlijk dit was

Ik weet wel dat men hier de metalen fluiten overdragtelijk voor kanonnen nemen moet; maar een op de *fluit spelende leeuw*, en *honden* die hunne *achterpooten* tegen zijne klauwen *opligten*, zijn toch beelden, die, zinnelijk voorgesteld, den lach opwekken, hoe juist zij, figuurlijk genomen, ook mogen zijn. *Godvergeten* kan ook niet wel van *honden* gezegd worden.

Non ego paucis offendar maculis, maar — de zucht tot naam- en woordspelingen verleidde ook den braven, zedigen en kuischen JEREMIAS, om zich in zijn bruiloftsgedicht op A. VAN SCHOONDERWOERT met juffer E. VAN BAERSDORP, van een paar uitdrukkingen te bedienen, die men eer in de *portefeuille* van den liederlijken PIETER BODDAERT dan in DE DECKERS *Rymoesingen*, II Deel, blz. 259, zou zoeken; Hoe dikmaal, zegt hij tegen den bruidegom,

Hoe dickmael wenscht ghy te vernachten
In dit schoon DORP! hoe legt ghy toe
Om deze BAERS uit al uw kragten
Te krygen aen uwe angelroet!

En dit schreef de goede man, die in een ander gedicht, (blz. 373) de ontrachtige poëten zoo vinnig doorstreekt, ongetwijfeld in zijne onschuldige eenvoudigheid neder, zonder er iets ergs bij te denken. Nog eens, *non offendar*; ik heb slechts willen aantoonen hoe ver het valsch vernuft der woordspelingen kan gaan.

was niet ligt, daar, uithoofde van den ziekelijken toestand des ouden mans, de zorg voor het huisgezin genoegzaam geheel op den zoon aankwam,) zich daarmede verlustigde. Zijn eerste dichtwerk was eene berijming der klaagzangen van JEREMIAS, vervolgens eenige vertalingen uit HORATIUS, OVIDIUS, LUCRETIVS, JUVENALIS, PERSIUS, AUSONIUS, MARTIALIS, SANNAZARIUS, PRUDENTIUS, BUCHANAN en OWEN; omtrent dezen zoo wel als zijne oorspronkelijke eerstelingen dacht hij zeer nederig, en won altijd eerst den raad in van zijne meer geëfende vrienden, eer hij iets van zijne voortbrengelen algemeen maakte.

Bij zijne vlugheid van begrip en levendige verbeelding kostte hem het opstellen zijner gedichten, die hij al wandelende of in een vrij uur in zijne eenzaamheid vervaardigde, weinig moeite; het liefst bevond hij zich alsdan op het land; want zeide hij:

Een geest, genegen t' onderstaen
Een werck, dat eeuwen mag verduuren
Wil niet bekneelt zyn tuschen muuren.....

Maar waarom zouden wij het geheele lieve stukje niet afschrijven, waarin hij zich beklagt dat hij de schoonheden der wedergekeerde lente niet kon genieten? wie herleest hier niet gaarne zijn bevallig

L E N T E - L I E D.

Nu zich de Hemel open doet
Met schooner lucht en zagter dagen,
En 't aerdryk voor zoo felle vlagen
Een minnend aenzigt bied zoo zoet:

Nu 't licht, gehuift ontrent den Stier,
Zoo blye dagen brengt te voren,
Gerekt, gematigt naer behoren
Met winter-koude en zomer-vier:

Nu 't aerdryk zynen schoot ontsluit;
Nu lauwe hette en koele droppen
Ontspringen doen de frisse knoppen,
En trecken geest ten wortel uit:

Nu liefelyk in veld en bosch
Zig opdoen met zoo versche roken
Hier 't eerste groen nauw half ontloken,
Daer zuiver wit, gins aerdig blos:

Nu 't schouw gevogelt welgemoed
Den nieuwen tyd met vrolyk quelen,
Met mengelzang van duyzend kelen
Onthael, bezegent en begroet:

Nu 't vee den muffen stal verlaet,
En springt langs de opgedroogde landen;
Nu kalf en koe met grage tanden
In 't nieuwe gras te bruiloft gaet:

O die nu ook in ope logt
Van dienst en eugen dwang ontslagen,
Langs tuin, langs duin en dorenbagen
Eens 't vrye veld betreden mogt!

Hoe

Hoe zoude ik by dees' lente-zon
 Myn greetig ooge spelen leiden
 Door blaauwen hemel, groene weiden .
 Door berg en dal, door beek en bron.

Zoo bly, zoo breed een uitzicht
 Zou my met heeter zang-lust treffen,
 Zou myn gedachten bet verheffen,
 En myn gedachten myn gedicht.

Een geest, genegen t'onderstaen
 Een werck, dat eeuwen mag verduuren,
 Wil niet bekneelt zyn tusschen muuren,
 Wil breed en ruimschoots welen gaen:

Wil met een onbelemmert oog
 Door Aerde, Zee en Hemel zweven:
 't Genot eens voorwerps zoo verheven
 Verheft zyn geesten hemelhoog,

Trekt zyn gedachten uit het slyk
 Doet zyn gedichten kragt ontfangen;
 En maekt zyn schoone maatgezangen
 De schoonheid hunner stof gelyk.

Is 't wonder dat myn rym als mat
 By de aerde kruipt, nadien myne oogen
 Ons huisdak nau passeren mogen,
 Myn' voeten noit den wal der stad (1)?

Zijn onmiddelijk op dit volgende schilderachtig,
 en ook door J. LUIKEN in eene heerlijke prent ver-
 zinnelijkte dichttrafereel volge ook hier; het is de

MOR-

(1) Rymoef. I Deel, blz. 344.

M O R G E N - S T O N D.

De zonne wederom verschenen
 Dryft nacht en naerheit voor zich henen,
 En roept met haer gedienstig licht
 Elck weder tot zyn ampt en plicht.
 De landman gaet zich weder voegen
 Tot spitten, pooten, planten, ploegen;
 Zyne ega, mè niet lui of loom,
 Ontlast de koe van haren room.
 De maeler maeckt zich weder reede
 Om met zyn seissen, scherp van snede,
 Door 't gras te gaen, 't welck versch gevelt
 Den roozengrœ spreid over 't veld.
 De koopman zet zich weer tot schryven;
 De woekeraer wroet in zyn schyven
 Alree zoo bezig als hy mag,
 't Gewoel vermeerdert met den dag.
 Ick hoore dissel, byl en hâmer
 Alreede galmen door myn' kamer;
 Ick hoor de maet op 't aenbeeld slaen,
 Ick hoor de zaeg door de eicke gaen.
 't Is all' wat lag weer op de beenen,
 't Poogt all' zyn dagwerck als voor henen
 Op hoop van lof of luttel loon
 Te spoelen by een lamp zoo schoon;
 En zalze my vergeefs staen blaken?
 Zal ick, gedoken onder 't laken,
 Alleen verzuimen mynen plicht,
 En dutten by zoo nutten licht?
 Neen, neen, ô voerman van de dagen!
 Ghy zult met uwen gouden wagen
 Van daeg niet aen den middaglyn
 Of immers niet daer over zyn,

Of

Of ick en zal by uwe stralen ,
 Die 't all' vergulden , all' doen pralen ,
 Oock letwes hebben uitgewracht
 Tot nut van 't sterffelyck geslacht ,
 En daer op vliege ick uit de véren
 Of uit het pluimnest in de klceren ;
 Uw zoon , de kostelycke tyd ,
 Die ons zoo spoedelyck ontryd ,
 Dient niet verlegen noch verzeten ,
 Dient niet al slapende versleten ,
 Maer wackerlycken nagespoort :
 Want schoon wy stil staen , hy ruckt voort ,
 En ruckt met nimmer staende trede ,
 Ons nimmer staende jaren mede ,
 Die henen schiëten als een vliet ,
 Ja waer van 't best ons eerst ontschiet ;
 En 't geen ons eenmaal is ontschoten ,
 Dat word noit meêr van ons genoten ,
 Dat blyven wy voor eenwig quyt ;
 Ach ! onberhaelyck is de tyd .
 De tyd , eens vruchteloos verlopen ,
 Word wel beklagt , maer noit herropen .
 Verspilling of verlies van geld
 Word noch van hier of daer herstelt ,
 Of 't valt ten minsten , als ick 't quiste ,
 In mynes evennaesten kiste :
 Maer quisting of verlies van tyd
 En streckt noit iemand tot profyt ,
 Ja geld-verlies doet onze zinnen
 Aen deuchd en tucht niet selden winnen ;
 Daer reuckloos tyd-verlies altyd
 Ons bei , tot schande en schade dyd .

En

En ziet wat kinders dat wy blyven !
 Vermiffen wy een hand vol fchyven ,
 't Gaet ons wel diep aen vleefch en bloed ,
 Terwyl wy met geruften moed
 In flaep , in ledigheid , in grillen
 Een goed deel van den dag verfpillèn ;
 Daer nochtans ieder dag ('t gaet wis)
 Een goed deel onzes levens is.
 Zoo wie den wercktyd , hem gefchoncken ,
 Verfpeelt , verflaapt of blyft verroncken ,
 Verfpilt zyn leven , en wat fchat
 Is ons zoo koftelyck als dat ?
 Want leven eigentlyck is waken ,
 Is iet wat heilzaems doen of maken.
 Om dan zoo koftelyck een goed
 Niet meer te treden met den voet ,
 Wil ick aen nutte bezigheden
 Voortaen myn korten tyd befteden ,
 En boven all' met alle vlyt
 Waernemen mynen ochtend-tyd ,
 En met herftelde kracht en zinnen
 Myn dagwerck tydelyck begiunen.
 't Verzuim , dat iemand 's morgens doet ,
 Word felden op den dag vergoed.
 'k Zal tyd en werck alzoo verdeelen
 Dat met de perle der pinceelen
 Geen dag , geen oogenblick voortaen
 My kome zonder treck te ontgaen.
 O vader van der tyden vaders ,
 Van zon en maen , gy die de raders
 Van 's Hemels uurwerck hebt gewracht ,
 En ons den tyd hebt voortgebragt

Uit

Uit d'eeuwigheid, o wilt my stercken,
 Om in den tyd alzoo te wercken,
 Dat ick myn tydwerck afgeleir
 Rust vinden mag in d'eeuwigheid(1).

Doorgaans heeft men het in andere dichters afgekeurd, dat zij hunne gedichten op het trouwen, sterven of verjaren van bijzondere personen in hunne dichtverzamelingen aan het publiek mededeelden, hetwelk zelden daarin eenig belang stelde; maar DE DECKERS gedichten bij soortgelijke gelegenheden leest men met genoeg en belangstelling; in dezelve legt hij zijn gevoelig, edel en vroom hart geheel open. „Met eene edele eenvoudigheid en bevalligen zwier, schijnt het hem geene „moeite te wezen, het gevoel zijns harte ons mede „te deelen. Geboeid door zijne taal, vergeten wij „ons zelve, om naar hem te luisteren; altijd „nieuw, treft hij met woorden, spreekt hij met „beelden, verrukt hij met gedachten (2).” Wie blijft onaangedaan bij de lezing van het gedicht aan zijn' te *Batavia* overleden broeder (3), bij gelegenheid van den dood zijns vaders? Dat aan zijne moeder (4), bij dezelfde gelegenheid, is een mees-

(1) Rymoef. I Deel, blz. 346.

(2) A. SIMONS, Rede v. over den waren Dichter, blz. 17.

(3) Rymoef. II Deel, blz. 301.

(4) Ibid, blz. 319. Dit en het vorige gedicht wordt ook gevonden in M. SIEGENBEEKS Proeven van Nederduitsche Dichtkunde, blz. 195—217.

123
*meesterstuk, en toch hoe eenvoudig, hoe natuurlijk
 en juistberkend naar de troostlooze omstandigheid
 der oude vrouw! Nooit heeft misfchien een ouder-
 lievend hart zich oprefter en treffender uitgedrukt
 dan het zijne in de vijf gedichten, die hij op zijn
 vaders affterven met eene kunsteloosheid vervaar-
 digde, die wij de hoogfte kunst zouden noemen.
 Deftige ernst, gelijk zulks voegt, gepaard met
 hartelijke ouderliefde, kenmerken het gedicht op de
 gouden bruiloft zijner ouderen. Een reeds zelf
 bedaagde zoon kan tegen zijne grijze ouders, bij
 zulk eene zeldzame gelegenheid niet wel een' ande-
 ren toon voeren dan dezen:*

Wegh Venus met uw' blinden Jongen:
 Uw los gelaet en lichte fprongen
 Zyn hier onfmakelyk en laf:
 Hier eifcht men ftatige gebaren;
 Hier kroont April de Winter-jaren,
 Hier fpreid men 't Bruilofts-bed op 't graf.

— Toon u niet te bly van geeft;
 Befpreng met ftatigheid uw' zeden:
 Want deze tafel beeld ons heden
 Een Scheismael af, geen Bruilofts-feeft.

Dit Paer neemt (meen ick) met dit mael
 Zyn affcheid van all' d'ydelheden,
 Waer in wy zweeten hier beneden,
 En zucht na beter Bruilofts-zael:

Zoo veel Gebroeders, Oomen, Neven,
 Waer zyn, waer zynze (laes!) gebleven?
 All' afgemaect nogh jong gejaert,
 All' in de Lente van hunn' dagen,
 All' groen tén grave neêrgeflagen;
 All' weghgerukt met blondén baerd.

En t'wyl de Dood met hare pylen
 Vast nederschiet zoo sterke stylen,
 Staet ghy nogh vast en onvergaen,
 Ghy (zegh ick) oude Stam-pilaren,
 Van drymael vyfentwintig jaren.
 Och! of ghy nogh een' wyl moght staen!

Och of ghy nogh wat tyds moght duren!
 Och of de Hemel noch wat uren,
 Ja jaren tot uw jaren gaf!

Dogh zulke wenschingen of beden
 Zyn meer gegrond op zucht als reden:
 Ick laet dan 't ydel wenschen daer (i). Enz.

Al zijne overige gelegenheidsgedichten, vooral op
 familiebijzonderheden, behagen door eenvoudigheid,
 hartelijk gevoel en geestige wendingen.

Het warm gevoel, hetwelk in zijne dichtstukken
 op familiebetrekkingen heerscht, straalt ook in zijne
 andere dichtstukken door, bijzonder in zijn' *Goedek
 Vrydag*, eene verzameling van lyrische gedichten
 op

(1) Rymoef. II Deel, b/z. 268.

II. DEEL.

I

op het lijden van CHRISTUS, een onderwerp, zoo juist geschikt voor zijne aandoenlijke ziel, hetwelk hij dan ook met zoo veel levendigheid, vuur, kracht en schildering behandeld heeft, „dat men eerder „meent Tafereelen te zien dan Gedichten te lezen (1).” Met welk eene kracht en verontwaardigd gevoel rigt hij het woord tot de regters van den gegeefelden JESUS:

Verkeerde rechters, zegt, is 't niet genoeg gesmeten,
Niet lang genoeg gewoed?

Ghy ziet (o wreed bedryf!) den rug van een gereten,
De schouderen gevilt, den boezem rood van bloed:
Ghy ziet de zyden bei doorzweept aen alle zyden,
En ziet ghy dit verdriet

Dit bitter lyden aen ontkleet van medelyden?
Dit weenende gelaet, en, wreede, weent gy niet (2)?

En vervolgens tot de pronkers, lekkertanden en geldzuchtigen:

O gy, die kinderlyck op hairlok of op kleeren
Verwaende lusten voed,

Treedt toe tot dit tooneel, ziet, ziet hoe't hair uws Heeren
Om uw verwyft gebaer deurpoelt hangt van bloed:
Hij moet om uwen wil een hoofd vol wonden dragen,
En zoud gy wel een schaer

Ter liefde van dat hoofd door uwen hairbos jagen?
Neen, neen, uw Heer is u min waardig dan uw hair.

○

(1) J. DE VRIES, Jer. de Decker, blz. 24.

(2) Rymoef. I Deel, blz. 228.

O ghy die uwen buick tot God maekt van uw harten,
 Treed oock al herwaert aen,
 Ziet eens hoe uwen Heer uw quade lusten smarten,
 En op wat wonden hem uw weeldenvonden staen.
 Zyt gy niet fraei gestelt om voor zyne eer te lyden,
 Die niet den minsten lust,
 Den minsten buicklust zoudt om zynen wil besnyden,
 Al mogt zyn' smart daer door en lyden zyn gezust?
 O ghy, die 't goud als God verheft in uw gemoeden,
 Ghy wordt hier ook genood,
 Komt by, ziet hoe om u de Gever aller goeden,
 Die 't all' aen allen schenkt, van alles staet ontbloot.
 Ghy, die zoo vierig zyt in schyven op te hoopen,
 Ghy (heb ik dik gedocht)
 En zoudt den Zone Gods van 't kruis niet willen koopen
 Tot noch geringer prys dan Judas hem verkocht (1).

DE DECKER beleed den Hervormden godsdienst,
 doch paarde daarmede gematigdheid, liefde en ver-
 draagzaamheid: voorwaar iets zeldzaams in zijn⁹
 leeftijd! en was bij de Remonstranten en Contra-
 Remonstranten evenzeer geacht en bemind. In
 nu en dan bij de eersten, schreef hij aan J. WES-
 TERBAEN „een sermoen te gaen hooren, en sie ick
 „voor mij gansch geene oneere. Oock sijn hunne
 „vermaningen en bestraffingen by my geen *Canora*
 „*nuga*, alsoo ick my deselve toeeyghene nae myne
 „meeninge, niet nae hunne stelling; oock volghe
 „ick

(1) Rymoef. I Deel, blz. 231. Dit geheele gedicht vindt
 men ook in M. SIEGENBEKES Proeven van Ned. Dichtk. blz. 189.

„ick (myns bedunckens) dus doende van myne
 „fyde eenigfins den voet der onderlinge verdraeg-
 „faemheyd, by den Remonftranten foo hooge ge-
 „prefen (1)“.

Deze zachtheid en gematigdheid van zijn karakter
 maakte hem, 'even als COORNHERT, een' vijand van
 alle kettervervolging en wreedheid (2), en hij toont
 zulks in zijn stout en krachtig dichtftuk op de ver-
 volging der Hugenoten in *Piemont*, waarvan wij
 hier het eerste gedeelte affchrijven:

Waer vind men zoo onmenfchelyke flucken,
 Zoo woest een onbefcheid,
 Daer Dygeloovigheid
 Des menfchen hert niet toe en kan verrucken?
 Wat grouwelen die dulle derf befteken,
 Hoe blind zy woelt en woed,
 Is onlangs aen den voet
 Der Alpen, laes! maer al te klaer gebleken:

Zy

(1) J. DE VRIES, Jer. de Decker, Bijl. blz. 111.

(2) Zelfs jegens dieren kon hij die niet gedogen; men ziet
 zulks in zijne

KLACHT DER HEDENDAEGSCHE PAERDEN.

Och! of de dertelheid had willen overwegen,
 Hoe veel den Paerden is aen hunnen flaert gelegen,
 Wat nut hy hun verſchaft, hoe aerdig hy hun flaert,
 Z'en had ons achterlyf miſſchien niet van ſeraed,
 Niet van de zweep berooft, waer met wy villegen, muggen
 En diergelyck geſpuis afkletzen van onz' ruggen.
 Nu ſtaen wy weereeloos voor ſteeck en fellen beet.
 O wreedheid al te zot! ó zothed al te wreed!

Rymoeſ. II Deel, blz. 110.

Zy heeft den Vorst hier 't harnas aen doen gespen
Om zynen onderzaet
Te matzen, op den raed
Van slechts een deel gekapte Kloosterwespen;
Van een gespuis, alleenelyk geboren
Om met een' gragen tand
De vruchten van het land
Te scheren, en der ryken rust te slooren.
't Was niet genoeg de onnozelen te jagen
Op een barbaersche wys
Door honger, sneeu en ys,
Uit huis en hof in 't hart der winterdagen;
't Was niet genoeg hun goed ten buit te geven
Aen plonderziek gebroed;
Men heeft hun neffens 't goed
Verraderlyk ook 't bloed ontruckt en leven.
Het moordziek heir valt dul en uitgelaten
Met vlammen, loot en stael
('t Hair ryft my in 't verhael)
Op luiden aen van allerhande staten,
Sticht brand en moord in die beknelde scharen,
Ziet sex noch ouder an,
Hakt neder vrou en man,
Viert gryzen kop niet meer als groene jaren,
Doet wredelyck in zynen bloede smooren
Den tedren zuigeling,
Ja verft de dulle kling
(O helsche wröck!) in 't bloed des ongeboren.
En schoon een deel op bergen tracht te ontslippen
De klauwen van 't gevaer,
De wreedheit vliegt ze naer,
En slingertze te morzel van de klippen.

Hier

Hier weed die pry met yzer, daer met stroppe,
 En stopt en kopt en keelt,
 En bolt en rolt en speelt
 Nu zat gemoord, met armen, beenen, koppen.
 't Getier des heirs, 't geschrei der vrouspersoone,
 Der kinderen geweent
 Klinkt door de rotzen heen,
 En slaet het oor met yffelyke toonen.
 Zelfs schroomt de Po aen zulke grouwelvlecken
 Te schenden haren vloed;
 Zy spoed zich om den voet
 Van dat bebloed gebergte niet te lecken.
 Wat Lestrygons, wat Turken, wat Maranen,
 Gaen met hun moordgeweer
 Oit vyand zoo te keer,
 Als hier een Prins zyn eigene onderdanen (1)?

Welk eene kracht, welk eene schildering bewondert men in zijn dichtstuk: *Zont en Oostzee ontboeit!* Het is of men den admiraal WASSENAER verzelt, als men de volgende regels leest:

Dus komt hy endelyk in d'Orlfontfche golven,
 En valt voor-wind, voor-stroom, met zynen middeltogt
 Op 't Gotfche Zeegedrogt
 Gelyk een fiere Leeu valt in een kudde wolven.

En schoon hem in dien storm een ys're bul van kogels
 De Wit (ô ramp) ontruikt en Pieter Floriszoon,
 Bei perlen aen zyn' kroon,
 Slagved'ren allebei aen zyn metale vlogels:

Hy

(1) Rymoef. I Deel, blz. 324.

Hy vliegt 'er niettemin al even wacker onder,
 Scheurt, schend en stremt niet eer zyn' overforssen loop,
 Voor dat hy'r van den hoop
 Een deel te gronde jaegt met zynen kopren donder.

Een deel op 't kogelspel genade dwingt te zingen
 Een deel in kolen zet met zynen blixembrand,
 En voorts de rest aen strand
 Weérzyds dien heeten dans deurnagelt perft t'ontspringen²

En rukt aldus tot eer der zeven Nederlanden,
 En tot verzekering van 's koopmans Zeefortuin
 Den Baltischen Neptuïn
 En zynen arm de Zont weer uit de Gotsche banden (1).

Regt kernachtig zijn DE DECKERS bijschriften;
 hij is geenszins daarin door VONDEL of BRANDT
 overtroffen: hoe geestig en klemmend zijn de vol-
 genden!

A M S T E L D A M

Van masten diene ick my te lande en op de baeren;
 Op masten houde ick stand; met masten vlot en vlieg
 Voer ick den Ooster-oegst en all' des werelds waeren
 Myn' AMSTEL in den mond, myn' DAM op zynen rug.
 Nu zeg, wat masten zyn 't, die meest myn welvaert slyven,
 Die onder d'aerde staen, of boven 't water dryven (2)*

D E

(1) Rymoef. II Deel, blz. 338. (2) Ibid, blz. 190.

DE AMSTELDAMSCH E BORZE,

Hier heft zich uit den grond des Amstels na de wolcken
 Een plaets, die 's middags krielt van allerhande Volcken,
 Een wandelperk, daer Moor met Noorman handel dryft;
 Een Kerk; daer Jode, Turk en Christen in vergaeren,
 Een aller Talen School, een Merkveld aller waeren,
 Een BORZE, die alleen all 's werelds borzen styft.

'T STADHUIS VAN AMSTELDAM.

Indien ick, vreemdeling, wat breed loop in uwe oogen,
 Beticht my niet daerom zoo strax van overdaed:
 Maer snuffel Amsteldam van straet eens deur tot straet,
 En leg dan myn cieraed eens tegen zyn vermogen:
 Ick wedde dat ghy dit nogh zwaerder vind als dat,
 En staendevoets herroept uw oordeel als lichtvaerdig,
 En nitroept ongeveinst: 't een is hier 't ander waerdig,
 De Stad een zulk Stadhuis, 't Stadhuis een zulke Stad.

D'AMSTELDAMSCH E WAGE.

Myn' deuren slaen zoo recht op 's werelds vier gewesten,
 Dat ick niet duisterlyck gebout schyn of gesticht,
 Om all wat Noord en Zuid, wat Oosten geeft of Westen
 'Ontfangen op myn' Schael, te wicken met myn Wigt(1).

Zijne puntichten, ten getale van 740 in twee
 boeken verdeeld, hebben wel niet dat vrolijke,
 snedige en luimige, hetwelk in die van HUYGENS
 gevonden wordt, doch zij wijken niet voor de zij-
 nen

(1) Rymoef. II Deel, blz. 190, 191,

nen in klem, kracht en scherphheid. Eene keus uit dezelve hebben wij reeds elders gedaan (1). Ook in dit vak moet men zijn vernuft bewonderen. Behalve deze puntdichten zijn er nog twee blijken voorhanden dat hij insgelijks voor de geestige satyre uitmuntend berekend was, in zijne *Merx Tartarea*, *ofonderhandeling en verdrag tusshen den Roomschen Bisshop en Helfchen Kramer*, en zijn' *Lof der Geldzucht*, welk uitvoerig, geestig hekeldicht hij in den smaak van den *Lof der Zotheid*, van ERASMUS opstelde, doch eerst na zijn' dood, die in de maand December des jaars 1666 voorviel, in het licht kwam. De Geldzucht voert daarin zelve het woord, gelijk de Zotheid bij ERASMUS, en doorloopt op eene geestige, satyrieke wijze alle standen der samenleving, om aan te toonen dat zij alleen de drijfveer is die het groote zedelijke werktuig in altijd durende beweging houdt. Ook op het beoefenen der fraaije kunsten beweert zij een' grooten invloed te hebben; laat ons zien, zegt zij,

— of ick 't Penceel niet zomtyts voort en dryf,
 En oock Vrouw Schilderkunst den rug niet wat en styf,
 Die Nimphe bly van blos, die als de vryë Zeven
 Meer cierlyck zynde als nut voor 't menschelycke leven,
 En meer (zoo 't schynt) op eer dan geldwinst afgerecht,
 Geen windei evenwel haer' oeffenaers en legt,
 Die myne lessen oock zoo verre wel hanteren;
 Dat zy hun kunst om niet niet wech en zullen leeren;
 En

(1) Epigrammatische Anthologie, blz. 22.

En oock zoo wys wel zyn, dat zy noit treck op berd,
 Noit streeck op doek en doen, die geen goed geld en werd.
 Men ziet Candaules hier met zoo veel gouds betalen
 Een kunststuk van Bularch, als 't in gewicht mag halen:
 Wat verder ziet men staen voor weinig doecks of houts,
 Bestreken van Apell, een gansche mudde gouds;
 En ginder zesmael tien talenten nederleggen
 Voor 't werck van Niclas, en noch den koop ontzeggen.
 Wat dunckt u, Hoorderen, van 't geen ick u hier mell'?
 Verkoopt dit geestig volck zyn' schaduwen niet wel (1)?

Zij besnaart somwijlen ook de lier van zekere dichters, doch meestal met minder goeden uitslag voor hen dan wel voor de drukkers en boekverkoopers, die zij tot het uitgeven van hunne dichtwerken aanpoort.

Helaes! onz' Dichterkens, hoe zeldzaam opgenomen
 In geest, en varen verr' zoo wel niet met hun droomen,
 Vermits (want, Mannen broërs, de stomme Poëzy
 Die voert my te gemoet de sprekende Schildry)
 Vermits men (zeg ick) hun niet af en hoeft te leeren,
 Op hoe veel voeten 't Rym zyn treden doet en keeren,
 Dat voetpad ligt te glad voor alle man gebaent;
 De vrouwen wandelen 't, de kinderen verstaen 't.
 En 't geen den vaerzen ziel en zenuw doet gewinnen,
 Is een verborgen drift van opgevatte zinnen,
 Is (snoeven zy) een kracht, die niet geleert en word;
 Maer krachtelyck een geest van boven ingestort.
 Ja zy ontzien zich niet vermetelyck te razen.
 Dat hun een' Godheit dient den boezem aen te blazen,
 Om iet te doen dat puick en lezenswaardig zy.
 En vloelt 'er wat gewins uit hunne rymery,

't Valt

(1) Rymoef. I Deel, blz. 127.

't Valt hunnen buidel mis, en doet de borze zwellen
 Der loozer druckeren en hunner metgezellen.
 De Dichter zaait en plant, de drucker maait en pluckt.
 Kortom van all' hun zweet (als 't noch al wel geluckt)
 Vermag dat lichte volck geen ander nut te trecken,
 Als slechts wat waens van eer, een speelpop voor de gecken.
 Dan dat ick menigmael al meê de Godheit zy,
 Die hen verruckt en treckt tot heilige razerny,
 En hun den moed verheft, kan by hun rymkens blyken,
 Daer zy den rycken t'zeem meê om de lippen stryken
 Om 't lieffelyck genot; en alsze bout en stont
 Hun vonden zonder geest, hun vaerzen zonder zout
 Den grooten meesteren aenvaerden op te dragen,
 Zoo hopen zy wat meer dan eerwind op te jagen:
 Hoewelze met die jaght thans niet zoo wel en vaên
 Als eertyts een Virgyl, als eer een Oppiaen (ten (1)).
 Dien voor elck vaers zyns dichts een kroon werd toegefme-
 Waerom die vaerzen noch de gulde vaerzen heeten:

Ja

(1) Milder is welligt nooit een dichter beloond geworden dan
 SANNAZARIUS voor zyn Latijnsch punt dicht op de stad *Venetia*,
 luidende:

*Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
 Stare urbem, et toto ponere jura mari:
 Nunc mihi Tarpeios quantavis Jupiter arceis
 Objice, et illa tui munia Martis, ait.
 Si pelago Tybrim praefers, urbem aspice utramque:
 Illam homines dicet, hanc posuisse deos.*

Voor deze zes regels schonk de raad dier stad hem zeshonderd
 zechinen, makende ruim drieduizend guldens Hollandsch geld.
 Vertalingen van dit punt dicht vindt men in A. VAN OVERBEKE'S
Rymwerken, blz. 65; J. GOEKYE, *Mingheloisy*, II Deel, blz. 279
 en L. FETERS, *Poëzy*, blz. 435.

D E C.

1. 2. ~~het~~ wel dat men hun den buidel vry wat licht,
 3. ~~voor~~ oprullen leegt, wanneer hun schamper dicht
 4. ~~aan~~vooroorzichtig sleeckt in plaetse van te streelen (1),

Wij aarzelen niet om dit geestig en onderhoudend werk, waarin al schertsende vrij ernstige waarheden gezegd worden, te rangschikken onder de meesterstukken in dit vak, en elk die eenig gevoel en smaak heeft zal met ons de diepe menschenkennis, grondige geleerdheid en het juist oordeel des dichters daarin bewonderen.

Met moeite was DE DECKER over te halen om zijne gedichten te laten drukken. In 1656 verscheen zijn treurspel *Baptistes of Dooper*, naar BUCHANANS Latyn, zijn *Goede Vrydag*, met platen, door DE GHEIN naar VAN MANDEK, benevens eenige andere gedichten in quarto, te *Amsterdam*, bij J. COLOM in het licht; spoedig was deze druk uitverkocht, en is nog uiterst zeldzaam, wordende op de boekveilingen tegen geen geringen prijs gekocht; op deze uitgave volgde in 1659 eene in octavo, mede te *Amsterdam*, bij A. VAN BLANCKEN, die in 1702 door een' derden druk in hetzelfde formaat werd gevolgd; de beste en volledigste druk is de laatste, in 1726 door M. BROUERIUS VAN NIDK in twee

dec-

(1) Rymoef. I Deel, blz. 127. Waarschijnlijk wil de dichter hiermede herinneren dat VONDEL, wegens de uitgave van zijn *Palamedes* geregteijk in eene geldboete van drie honderd gulden werd verwezen.

deelen in quarto bezorgd, en van welken wij ons ook in onze aanhalingen bediend hebben.

DE DECKERS afbeelding is in het koper gebragt naar de oorspronkelijke, geschilderd door REMBRAND VAN RHYN,

En dat niet om wat loons daer uit te mogen spinnen,
Maer louterlijk uw gunst,
Uit eenen eedlen trek tot onze Zanggodinnen,
Uit liefde tot de kunst (1).

DECKHER (G. THEODOSIUS WALHORN, genaamd), advokaat te *Brusfel*, gaf aldaar in 1641 zijne *Nederduitche Poëmata* in het licht; waaruit de Heer WILLEMS eenige regels ter proeve mededeelt (2), volgens welken te oordeelen, dit boek niet veel om het lijf moet hebben.

DEELEN (NICOLAAS ANTHONISZ. VAN DER). Van dezen worden eenige stukjes in den *Zeeuschen Nachtegael* gevonden.

DEENE (EDUARD DE), een voor zijn' tijd niet onverdienstelijk Brabandsch dichter, bloeide in de laatste helft der zestiende eeuw. Men heeft van hem een dichtwerk, getiteld: *Wacrachtighe Fabulen der Dieren*, gedrukt te *Brugge* in 1567 met platen van MARCUS GHEERAERTS, die ook voorkomen in VONDELS *Warande der Dieren*.

DE-

(1) Rymoef. II Deel, blz. 369.

(2) Verhand. over de Nederd. Taal- en Dichtk. II Deel, blz. 77.

DEKEN (AGATHA) (1), die wij reeds ontmoet hebben als de vriendin der brave en godvruchtige MARIA BOSCH (2), en nogmaals als zoodanig zullen aantreffen in gemeenschap met ELISABETH BEKKER, weduwe van ADRIANUS WOLFF in het artikel aan deze gewijd, werd geboren den 10 December 1741 in de nabijheid van *Amstelveen*; hare ouders waren brave, welgestelde landlieden, doch die door een' zamenloop van rampen en tegenspoeden tot behoefte vervielen en beiden ten grave daalden, toen AGATHA naauwelijks drie jaren oud was. De regenten van het weeshuis der Rhijnsburgsche Collegianten te *Amsterdam*, offchoon hare ouders tot deze gezindte geene betrekking hadden, namen liefderijk de zorg voor de opvoeding van het weesje op zich, en weldra ontwikkelde zich haar beminnelijk, godvruchtig en edel karakter, terwijl zij door dankbaarheid en een zedig gedrag zich de gunst van hare edelmoedige verzorgers waardig maakte.

Reeds vroegtijdig gaf zij blijken van hare zucht en geschiktheid voor de beoefening der fraaije letteren en de dichtkunst, en gelukkig bleven dezen niet onopgemerkt; de voornaamste leden van het letteroefenend genootschap: *Diligentia omnia* moedigden deze zucht aan, wijzigden dezelve en zagen spoedig de gewenschte gevolgen van hunne pogingen.

(1) J. SCHELTEMA, Korte Levensschets van A. DEKEN: *Alg. Konst- en Letterbode*, 1804, II Deel, N°. 49, blz. 322.

(2) I Deel, blz. 20.

gen. „Ook de moschroos,” zegt haar welsprekende lofredenaar (1), „in het wild gestruikt, buigt het „hoofd naar den grond, zonder te worden opgemerkt: eerst dan, wanneer de kenner haar op de „juiste hoogte plaatst, verheft zich haar purper „boven duizend andere bloemen, en dingt in den „ganschen luthof naar den prijs der eer.” De Heer DUPLOUIS, een man van oordeel en smaak, droeg edelmoedig zorg voor de onderrigting en verstandsbefchaving der jeugdige AGATHA, op eene wijze volkomen geschikt naar haren aanleg; en zoo trad zij de wereld in met een schuldeloos hart vol reïne godvrucht en gevoel voor het edele en goede, met eene ziel verwarmd door de eenvoudige godsdienstleer van JEZUS zelven, en afkeerig van allen kerkdwang en voorschriften van sectenhoofden, die deze leer zoo jammerlijk misvormd hebben; zij trad de wereld in, op een tijdstip, dat er in ons vaderland nog eene heerschende kerk bestond, die door haren invloed op het staatsbestuur en de zamenleving met nadruk toonde dat zij heerschte; zij trad de wereld in, toen men nog van nature geneigd was God en zijne naasten te haten, en negenendertig artikelen ter zaligheid noodig oordeelde, terwijl het eenvoudige, vrome weesmeisje van nature God en hare naasten hartelijk lief had, en het met een paar geloofsartikelen wel doen kon; zij trad de wereld in, niet als eene rijke erfgename, beschermd door vermogende bloed-

(1) J. KONIJNENBURG, Lofrede op E. WOLFF, geb. BERKA, en A. BEKEN, blz. 54.

bloedverwanten, in het vooruitzicht van terende toekomst, maar in een' staat van afhankelijkheid (1). „Gelaten in haren stan-

„boven de woelingen van ziedende hartstogten
 „heven, was hare ziel vrede. Stil van aard, alt-
 „eenvoudig en eenparig van geest, schatte zij elke
 „aanwinst van kunde en genot naar waarde. Wel-
 „dra werd zij door hare meerderen geëerd, en ont-
 „ving de schatting van zeldzame verdiensten; men
 „zocht hare verkeerung: haar weetlust vond zich
 „gesterk, hare vinding uitgebreid, en zij zelve
 „zich eerlang tot dichteresse en schrijfster verhe-
 „ven (2).”

De vijfjarige zamenwoning en de gemeenschappe-
 lijke beoefening der poëzy met hare vriendin, de
 godvruchtige MARIA BOSCH, die zoo geheel met
 haar eenstemmig dacht en gevoelde, vreugd en leed
 met haar deelde, voor wie zij in haren ziekeliiken
 toestand een vertroostende engel was, wier laatste
 krankbed en godvruchtig uiteinde zij zoo aandoen-
 lijk bezong (3), beslister de vorming van haren
 smaak voor het eenvoudige, heldere, gevoelige,
 hartroerende, waardoor hare gedichten zich meer
 onderscheiden, dan wel door hooge vlugt of stout-
 heid

(1) Zie haar dichtstuk *Ezechie, of de Godvruchtige Dien-
 maagd*, waarin zij zichzelve schetst: *Stichtelijke Gedichten van
 M. BOSCH en A. DEKEN*, blz. 307.

(2) J. KONIJNENBURG, *Lofrede*, blz. 56.

(3) *Stichtelijke Gedichten*, blz. 397.

heid van denkbeelden; „het zijn de levendige ge-
 „waarwordingen der ziel, getoetst aan de ervaring
 „en door haar als echt erkend. Namen, beelden,
 „vergelijkingen, leenspreuken, vragen, uitroepin-
 „gen, zijn de bloemen waarmede de kunst wordt
 „gestrooid, zonder echter waarheid of duidelijk be-
 „grip aan geleende sieraden op te offeren. De uit-
 „voering is even levendig als het oorspronkelijk ge-
 „voel bij de eerste voorstelling. Verband en een-
 „heid, bij afwisselende uitweiding, geven kracht
 „aan het geheel, en de lezer wordt als het ware on-
 „vrijwillig met denzelfden stroom medegevoerd (1).”
 De *Stichtelyke Gedichten*, die zij in 1775 met die
 van hare overledene vriendin uitgaf, werden met
 genoegen ontvangen, en geoordeeld opwekkende
 denkbeelden te behelzen, „in vloeibare verzen,
 „voorgedragen in een’ onopgesmukten stijl, die de
 „aandacht vestigt, het harte roert, en den geest
 „vervult met indrukfelen, welken, naar eisch ga-
 „degeflagen zijnde, niet nalaten kunnen een’ heil-
 „zamen invloed op het gedrag te hebben (2).”

Het verlies van hare vriendin werd haar weldra
 vergoed door ELISABETH BEKKER, echtgenoot van
 ADRIAAN WOLFF, toenmaals predikant in de *Beem-
 ster*, eene vrouw, wier levendig karakter, vlug
 vernuft, luimige geestigheid en bijtende scherts,
 op

(1) J. KONIJNENBURG, Lofrede, blz. 57.

(2) Hedend. Vad. Letteroef. IV Deel, I St. blz. 268.

oppervlakkig beschouwd, zoo weinig met AGATHA's stille zachtzinnigheid, bedaarde redenering, aandachtigen onderzoeklust en bedachtzamen ernst schenen te strooken, en echter bestond tusschen deze beide zoo verbazend ver uiteenlopende karakters agtentwintig jaren lang onafgebroken eene vriendschap zonder voorbeeld.

Naauwelijks had zij in *Amsterdam* het berigt ontvangen van het schielijk overlijden van A. WOLFF, op den 29 April 1777, of zij schreef dienzelfden dag aan zijne weduwe:

Ik voel al wat gij voelt: 'k zal morgen bij u wezen (1).

en snelde naar de *Beemster*, om hare vriendin te troosten niet alleen, maar ook om haar niet weder te verlaten, gelijk zij haar dan ook op haren verderen levensweg verzeld, en lief en leed, ballingschap en behoefte getrouw met haar heeft gedeeld, en haar slechts negen dagen overleefde.

Haar gemeenschappelijk verblijf uit de *Beemster* eerst naar de *Rijp* en vervolgens naar de *Beverwijk* verplaatst hebbende, sieten de beide vriendinnen aldaar hare gelukkigste en vergenoegdste dagen op het bekoorlijk *Lommerlust*; aldaar vervaardigden zij die vernuftige geschriften in verzen en proza, die met zoo veel genoegen ontvangen en gelezen werden. Welverdienden roem verwierven zij door hare

(1) Brieven van E. BEKKER en A. DEKEN, blz. 24.

hare vaderlandsche romans, de *Historie van Sara Burgerhart*, van *Willem Levend* en van *Cornelia Wildschut*, waarin al de karakters en handelende personen naar de natuur geteekend zijn en op den vaderlandschen bodem te huis behooren. Zonderling is het dat op de titels van al deze onmiskenbaar oorspronkelijke romans staat: *niet vertaald*. Waarschijnlijk was dit een satyrieke zet van de schrijffters, waarvan de bedoeling niet duister is; een niet vertaalde goede echt Nederlandsche roman was toen een *phenomen*, dat men nog niet gezien had; en moest derhalve ook met deze bijvoeging aangekondigd worden. Hoe het zij, men las deze werken met ongemeen veel vermaak, gelijk ook de uitmuntende; *Brieven van Abraham Blankaart*, waarin AGATHA DEKEN hare edele, inschikkelijke en verdraagzame denkwijze, haar gezond oordeel, menschenkennis en goedhartigheid op zulk eene eenvoudige, innemende, onderhoudende en aangename wijze aan den dag legt, want het lijdt geen twijfel dat zij deze brieven, zoo niet allen, ten minsten grootendeels heeft opgesteld.

Grootendeels van hare hand zijn ook de *Economische Liedjes*, welken, zegt haar lofredenaar, „miskenning van den volksgeest, en het staatsverzuim, om dezen geest te voeden, uit de scholen gebannen heeft (1).” Welk eene eenvoudigheid,

(1) J. KONIJNENBURG, *Lofrede*, blz. 64. Deze miskening van den

heid, natuurlijkheid, en welk eene bevalligheid tevens heerscht in dezelve! Elk wordt daarin tot pligtvervulling, nijverheid, vaderlandsliefde en alle maatschappelijke deugden opgewekt door drijfveeren, die in zijn' stand, beroep of werkring zelven liggen, terwijl verstand en hart er ook een wel eenvoudig, maar gezond voedsel in vinden.

Wij zouden niet eindigen, indien wij alle vakken van het uitgestrekt gebied der letterkunde wilden doorloopen, waarin ONZE DEKEN met hare vriendin werkzaam was; en daaronder zelfs die geweldig

ver

den volksgeest had wel het eerste plaats bij den uitgever; want wel ver van deze Liedjes afzonderlijk voor eenige duiten te verkoopen, opdat zij gemakkelijk in de handen en het gheugen des gemeenen mans kwamen, hetgeen toch de bedoeling der opstellers was, verschenen zij gezamenlijk in 1781 in drie groot octavo boekdeelen, ten prijze van f 4-10; vervolgens begreep de boekverkoopersspeculatie er een prachtwerk van te maken, en er kwam een druk met platen voor den dag. Dezelfde dwaasheid, beging men ook ten aanzien van de door de maatschappij: *Tes Nis van 't Algemeen* uitgegeven *Volksliedjes*, waartoe men ook platen liet graveren, even als of deze eenvoudige Liedjes bestemd waren om prachtige bibliotheeken te versieren! De boekverkoopers miskennen wel eens meer den volksgeest, zoo wel als het doel hunner schrijven; wanneer hetzelfde is hunne medemenschen te beschaven, te verlichten en te verbeteren, is dat hier uitgeveren somtijds enkel en alleen — geldwinnen. De Rotterdamfche boekhandelaar IMMERZEEL, zelf een man van smaak en verdienstelijk dichter, heeft vrij wat verstandiger gehandeld, met buiten de kostbare uitgave der Gedichten van TOLLERS, dezer dagen ook een' zindelijken en eenvoudigen druk voor eenige stuivers verkrijgbaar te stellen; eene oplage van tienduizend exemplaren heeft bewezen dat hij daarmee den volksgeest geheel niet miskende.

ver uiteenloopen, ook zoodanigen, waarin anders zelden door vrouwen geärbeid wordt. Wij zullen hierover eenigzins breeder spreken op het artikel van DEKENS vriendin, als wanneer wij natuurlijk ook op haar weder te rug zullen komen.

Van de onlusten, die ons vaderland in het achtfte tiental jaren der vorige eeuw zoo jammerlijk teisterden, bleven beide vriendinnen geene onverschillige aanschouwers; hare pen was dier partij gewijd, die door Pruisische huzaren beduid werd dat zij ongelijk en de toenmalige Stadhouder gelijk had. Velen, die met deze wijze van betogen geen genoeg namen, verlieten den vaderlandschen bodem en weken naar *Frankrijk*; ook AGATHA volgde hare vriendin derwaarts, en beide vrouwen verkozen *Trevoux* tot haar verblijf, welks bekoorlijke omstreken zij in eenige dichtstukken regt schilderachtig bezongen, die in 1789 te 's *Hage* in het licht kwamen, onder den titel van *Wandelingen door Bourgogne*. Aanvanglijk smaakten zij hier vele genoegens; dan de Fransche omwenteling barstte uit: het vreedzaam *Trevoux* zag ook zijne onschuldige burgers onder de moordbijl vallen; en de tedergevoelige DEKEN had de onbeschrijflijke smart van te zien dat het schrikbewind ook zijne klauwen naar hare meer dan zusterlijke vriendin uitstreckte; BEKKER, voor den bloedraad gedaagd, om hare veroordeeling aan te hooren, ontkwam de moordbijl slechts door hare tegenwoordigheid van geest, met hare beschul-

digers slechts met boert en spot te bestrijden, en der grijnzende bloedgierigheid een' glimlach af te persen, die het fein was dat zij in de armen harer beängstigde vriendin kon wederkeeren.

Hartelijke vriendschap hadden zij gesloten met zekere mevrouw RENAULD, wier echtgenoot onschuldig als een offer des schrikbewinds in den kerker zat, waaruit zij hem echter wisten te redden. Deze edelmoedige en erkentelijke vrouw nam, toen een trouwlooze vriend al het tijdelijk en vrij aanzienlijk vermogen, hetwelk beide vrouwen bij hare uitwijking hem toevertrouwden, had ontvreemd, en zij dus volstrekt behoeftig en verlaten waren, de zorg voor haar onderhoud welwillend op zich. Veel kostte het zeker dezen van het geliefd *Trevoux*, en vooral van zulk eene edele vriendin te scheiden; dan

De liefde tot zijn land is yeder aangebooren (1),

en deze trok zoo wel DEREN als hare vriendin, toen in 1795 de Fransche wapenen eene geheel andere orde van zaken op den Nederlandschen bodem daargesteld hadden, met te sterke koorden: beiden keerden alzoo te rug, en namen haar verblijf in 's Hage. Op eene kiefsche wijze werd hierdoor eenigen harer vrienden, en vooral door een' edeldenkend en dankbaar' boekhandelaar, die uit ondervinding hare

(1) VONDEL, Cysbrecht van Amstel, laatste Toon.

hare verdiensten wist te waarderen, in haar onderhond voorzien. Zij namen de pen weder op, en leverden eenige oorspronkelijke opstellen en vertalingen; DEKEN schreef onder anderen, in 1799, een hartelijk woord bij gelegenheid der afscheiding van de Kerk van den Staat en der toen op het tapijt zijnde hereeniging tusschen de Remonstranten en de aanklevers der Dordsche canons, door de eersten aangeboden, doch door de laatsten van de hand gewezen. Het stukje is nog lezenswaardig, en heet: *Mijne Offerhands aan het Vaderland*. Vervolgens leverde zij verscheiden bijdragen tot de *Christelijke Gezangen en Liederen*, ten gebruike van de Doopsgezinde gemeente te *Haarlem*. In hare *Liederen voor den Boerenstand* heerscht nog dezelfde toon en bevallige populariteit, die ons in de *Economische Liedjes* zoo zeer behagen; minder lofs moeten wij toekennen aan de liederen onder den titel: *Iets voor Ouderen en Kinderen*, met de vorigen kort voor haren dood uitgegeven, en welligt haar zwanenzang, vervaardigd voor het krankbed harer dierbare vriendin, die haar dan ook eindelijk op den 5 November 1804 ontviel.

„Het overlijden van hare vriendin,” zegt de Heer SCHELTEMA (1) „veroorzaakte zulk een’ schok in haar gestel, dat men haar’ dood als een
„ge-

(1) Algemeene Kunst- en Letterbode van 1804, II Deel, N°. 43, blz. 314.

„gevolg van denzelfen mag aanmerken. In het „eerst was zij zeer gelaten, en meer bedaard dan „de meesten harer vrienden verwachtten, die haar „kwamen troosten,” dan reeds den volgenden dag wierp eene koorts haar insgelijks op het krankbed; spoedig volgde een verval van geest- en lichaamskrachten; zij stierf den 14 November, en werd twee dagen daarna, op het kerkhof te *Scheveningen*, aan de zijde van hare vriendin begraven.

Diep werd het gemis dezer beide verdienstelijke vrouwen gevoeld en betreurd, door ieder die prijs stelde op gezonde godsdienstige begrippen, verlichting, deugd en zedelijkheid, in zulk eene ruime mate door beiden onder ons bevorderd. Dit gevoel openlijk uit te drukken, was eene verplichting der erkentelijkheid, en van deze kweet zich de Amsterdamsche Afdeeling der Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde op den 14 Maart 1805, wanneer de Heer J. KONIJNENBURG in haren naam eene voortreffelijke Lofrede (1) uitsprak, en de Heer MR. M. C. VAN HALL een' uitmuntend schoonen Lierzang (2) voordroeg.

AGATHA DEKEN, die wij toevallig in dit werk een drievoudig artikel moeten inruimen, verdient zulks ten volle. Als godsdienstige, zede- en volksdichteres moet hare nagedachtenis nog lang bij ons
in

(1) Uitgegeven in 1805, te *Amsterdam*, bij W. HOLTHOF.

(2) Te vinden in zijne *Gedichten*, blz. 25.

in zegening blijven, en wij kunnen hare eenvoudige, stichtende, opwekkende, roerende en deugdwekkende gedichten, vooral den middelstand en het opkomend geslacht, niet genoeg aanprijzen, al is het ook dat wij uit de groote menigte hier slechts een enkel mededeelen, met de verzekering dat allen goed, ja, velen voortreffelijk zijn; het is een van hare vroegere opstellen, en zeer lezens- en behartigenswaardig voor de geenen die nog in dat levens-tijdperk zijn, hetwelk het opschrift aanduidt, namelijk

D E J E U G D.

Blyde en zorgelooze jeugd!
Zaligste aller sterfelingen!
Help myn doffe Zangster zingen!
Zing met haar uw gulle vreugd!

Alles wat gy hoort en ziet,
Alles wat gy kunt verwachten,
Schenkt u vrolyke gedachten:
Sombre droefheid kent gy niet.

Naauw voelt gy door 't zonnelicht
't Halföntlooken oog bestraalen,
Of uw blydschap kent geen paalen,
Straalt op 't vriendlyk aangezicht.

Na den blyden Morgengroet
Denkt ge: In welke vrolykheden
Zal ik deezen dag besteden,
En wat houde ik nog te goed?

Nooit valt de Avond u te lang;
 Gy weet de uren te verdeelen
 Tusschen 't lieflyk orgelspelen
 En 't zieltreffend maatgezang.

Of gy scherpt uw fyn vernuft
 Op een reeks van oefeningen,
 Waarvoor 't brein der stervelingen
 In den aanvang staat versuft.

Of de Vriendschap schenkt u vreugd;
 Doet uw gulle blydschap groeijen,
 Daar 't onschuldig, zedig stoeljen
 't Ligchaam sterkt, den geest verheugt.

't Nadien van den stillen Nacht
 Doet u voor geen onheil zorgen,
 Daar gy, na uw rust, een' morgen
 Vol van zaligheên verwacht.

Als de wind in 't Najaar woedt,
 Kan geen zorg uw' geest verdrukken:
 Gy verlangt dan 't ooft te plukken,
 't Geen uw hoop reeds heeft gevoed.

Goudgeele appels, schoon en frisch,
 Doen u d'eelsten nektar smaken;
 Druiven kunnen u vermaken,
 En versieren uwen disch.

Door geen bange zorg gestoord,
 Dat de fruit u iets zal schaden,
 Moet het al' u bly verzaden,
 Wat uw hart en oog bekoort.

't Al-

't Allerstrengste Jaarsälzoen
Ziet gy zonder kommer nadren :
't Jeugdig bloed vliegt u door de adren :
Wat zou u de Winter doen ?

De aangename Zomertyd
Schenkt u nog veel meer genoegen ,
Als ge u - zelf , nu moé van 't zwoegen ,
Aan het Buitenleeven wydt.

Als gy door het gulle zand
Heenen - stapt , en , wit bestoven ,
U verlustigt in de hoven ,
Of vermaakt op 't lugtig land.

Als gy in het groene gras
Dartelt met uw Medgezellen ,
En , om vriendlyk hen te kwellen ,
Plofplakt in een waterplas.

Als gy , aan vermaak gehecht ,
Zachtjes afglydt langs de zoomen ,
En u spiegelt in de stroomen
Van de zilverblanke Vecht.

Als gy 't Ros , schoon wuft en stout ,
Moedig spant voor uwen wagen ,
En al rollende u laat dragen
Naar het Harelemmer Hout.

Als gy daar het Pluimgediert'
Vóórkomt met uw lieflyk kweelen ,
En der kleene Filomeelen
Vreugderyk geboorteûur viert.

Als

Als gy ziet hoe zelfs de nacht
Mensch, en Vee, en Planten zegent,
Paerels op het aardryk regent,
Eerst uit de aarde omhoog gebragt.

Als gy de opgerezen Zon
Ziet den daauw van 't bloempje lekken,
Die 't tot vóórdeel niet zou strekken,
Maar veel eerder schaden kon.

Als gy, om den heeten gloed
Van de Middagzon te ontkomen,
Zit in schaduw van de boomen,
Wyl u 't lugtig voedsel voedt.

Als gy, in den Avondsond,
't Weste windje zacht hoort spelen,
En verkwikking méé ziet deelen
Aan den halfverschroeiden grond.

Als der voogden zoet geluid
In 't boschaadje u kan bekooren,
En gy bly hunn' zang moogt hooren,
Tot Natuur hen de oogen sluit.

Alles wat den geest verheugt,
Alles wat u kan vermaken,
Kunt gy in den Zomer smaken,
Vreugd yan 't Menschdom! gulle jaugd!

Maar de Lente, uw Zielsvriendin,
U gelyk in aart en jaren,
Wilde ik liefst voor 't laatst' besparen:
Zy geeft u het grootst gewin.

Zy

Zy lagcht de Aarde minzaam toe:
 Wil haar door heur warmte flooven,
 Vredè en zaligheid belooven,
 In gedienstigheên nooit moê.

Als zy ademt krygt Natuur
 Kracht en groei, en warmte en leven.
 Niets kan d'invloed wederstreeven
 Van het zachte lentevuur.

Zy, een Minnares der vreugd,
 Plant, langs effen wandelpaden,
 Hoven vol met bloemstieraden,
 Tot vermaak van u, ô JUGO!

Zy versmelt, door haaren gloed,
 Kuilsche harten, reine zinnen,
 En ontsteekt de drift tot minnen,
 Zelfs in 't allerkoudst gemoed.

Ze is gedurig aan uw zy':
 Haar hoort ge overâl u roemen:
 Zy zet, door haar schoone bloemen,
 U de schoonste schoonheid by.

Wie ook kwyne, en zorge, en zucht,
 Gy verkiest van vreugd te kweelen:
 Want uw yver bouwt kasteelen,
 Schoon, ô jammer! in de lucht.

Lente, daar ge uw oog op slaat,
 Doet u denken: ô! zo heerlijk,
 „Zo bestendig, zo begeerlyk,
 „Is myn blydschapvolle staat!

„Ik

„Ik ben als die lentebloem,
 „Die men hoort van ieder looven,
 „Ja, ik ga haar verr' te boven,
 „En verdien veel grooter' roem.

„Welk een onafmeetbaar veld
 „Van geluk staat voor my open!
 „Ik zal eer op rykdom hoopen,
 „Roem vermeerdren met myn geld.

„Dees myn arm zal, door zyn kracht,
 „Nivvrig werken, wroeten, slaven;
 „In de diepste goudmyn graven,
 „Van den ochtend tot den nacht.”

Laat myn Zangster, lieve JEUGD!
 Laat haar onbelemmerd zingen
 Van uw losse handelingen,
 Van uwe onbedachte vreugd.

Gy begint, met drift en vuur,
 All uw zinnen opteschrandren,
 Werkt veel zaken door elkandren,
 Maar verricht niets op den duur.

Nu is 't eene van uw' smaak,
 Dan zult gy weér 't andre kiezen.
 Maken, breken, tydverliezen,
 Is bestendig dus uw zaak.

Zy die, van verheevner aart,
 In haar blyde Lentejaren,
 Godsvrucht met hun blydschap paren,
 Zyn te meerder achting waard.

Ach!

Ach! kon ik, door zorg en vlyt,
U, ó jeugd! een' indruk geven
Van 't vermaaklyk Godeleven!
Hoe vernoegeftleet ik myn' tyd!

Zie, ik vroeg, u, onbevreesd,
Reine Godsvrucht lieven, eeren,
Onverniste deugd waardeeren;
Dit 's een wellust voor myn' geest.

Is dit reeds uw liefste zin;
Wil dan naar geen wereld hooren
Laat toch niemand u verstoeren
In uw pryzenswaard begin.

Houd u aan den Hoogsten vast.
Wustheid moog' naar 't dwaze jagen;
Ach! hoe zal zy 't zich beklagen,
Als haar de Eenwigheid verrast!

Wordt de Heiland vaak gehoond;
Durft men roekloos hem vermaden,
Laat hy uwen geest verzaden,
Daar de Godheid in hem woont.

Laat dan, Godgezinde jeugd!
Nimmer u de deugd verdrieten.
Al de vreugd die we ooit genieten
Wordt door haar eerst ware vreugd.

Laat die vreugd, van uw gezicht,
In 't gezicht der Oudren stralen:
Dan kent ook hun vreugd geen paalen,
Als gy leeft naar uwen pligt!

Dan

Dan ziet gy hen, weggerukt
 Door een dankbre blydschap, nadren
 Tot den Vader aller vaden,
 Met uw heil op 't hart gedrukt.

Dan zal eens hun zilveren haar,
 Daar hun zorgen gantsch verdwynen,
 Door uw deugd al schooner schynen,
 Meerder schittren, jaar op jaar.

Dan eens zullenze all' hunn' druk,
 Al hun zwoegen, al hun zweeten,
 Al hun voorig leed vergeten,
 Zalig zyn in uw geluk.

Dan zult gy, 't gevaar der jeugd,
 Op des waerelds woeste baren,
 Eindelyk geheel ontvaren,
 Vast staan op den weg der deugd,

Vast staat gy dan in uw hoop,
 In uw zaligend vertrouwen,
 Dat ge uw' Goël zult aanschouwen,
 Na het eind' van d'aardschen loop.

Vast staat gy dan tot de Dood
 U, van 't logge stof ontslagen,
 Vriendelyk zal overdragen
 In uws Vaders liefdeschoot (1).

DE-

(1) Stichtelyke Gedichten, biz. 347.

DEKENS (JOANNES), Priester, Secretaris der stad *Antwerpen*, en aldaar overleden in 1352, wordt opgegeven als de schrijver of liever rijmvertaler van *Die Dietsche Doctrinael* (1); want het was een

— — Boerhijn
Dat boze lach in latijn.

Volgens zijne getuigenis moeten

Daerin liggjen gsaote birtute
Van boeghden ende van zeden/
Ende van menegher wijsgheden/
Met autoriteiten al betweden/
Die wise meestee willen sezen/
Der men in mach lezen tsame
Oghore der ziele ende der lichame.

De schrijver heeft dit werk

— — holmaert albug
In die maent van Junius
Doe men screef Christus gheboirt
Dertienhondert en biertierh hoirt
Ende oec bijf daertoe mede
Antwerpen in die stede/

en opgedragen aan

Den hertoghe van Brabant/
Die die derde Jan is genant.

Het-

(1) DEKENS, *Antwerpse Christe nasopen en arseens*, Tom. II, pag. 108.

Hetzelve is gedrukt te *Delft* in 1489. Het is eene soort van leerdicht, getrokken uit den Bijbel en andere stichtelijke geschriften, verdeeld in drie boeken, zamen honderd vijfendertig hoofdstukken. Het is mischien een der merkwaardigste en verdienstelijkste letterkundige voortbrengselen der veertiende eeuw; want behalve dat de taal vrij zuiver, de stijl tamelijk kiesch en de voordragt duidelijk is, heerscht in dit werk een geest, die zeer gemakkelijk den schrijver op den brandstapel had kunnen brengen. Het is inderdaad opmerkelijk, dat in den stikdonkersten nacht der middeneeuwen een Brabandsch kloostergeestelijke reeds het vlammeke ontstak, dat ja weldra den brand joeg in de houtstapels voor de ketters, maar ook deszelfs licht mededeelde aan duizende fakkels, die de duisternis wegvaagden, alvorens de eene eeuw later uitgevonden boekdrukkunst gelijk eene weldadige zon hare heldere stralen wijd en zijd verspreidde. Het lezen der Heilige Schrift, in zijn' tijd althans den leken niet geoorloofd, wordt hen in tegendeel door dezen priester ten sterksten aangeprezen:

Paulus maect ons gheweg
 Alle scrifturen die sijn gescreuen
 Die sijn tot onser leren bleuen
 Daerom sellen wi soechen
 Teringhe in die boecken/
 Die die wijse heiden ghelaten
 Onser lere / ende onser daten.

Alse

Also die sieghe sonder waen
 Met eenen stabe moet gaen/
 Also behoest/ dat verstaet/
 Die Lehe der scrifturen raet/
 Ende die Clercken die niet en wercken
 Na dat si inder scrifture mercken/
 Misdoen meer/ sijn des byet/
 Van die Lehemensche doet.

Welk eene helderheid van denkbeelden had deze monnik in dien donkeren tijd, aangaande het kloosterleven!

Meet dat cloegsteren ende steden
 Niet en konnen geuen heilicheden/
 Mer die reinicheit int herte heeft/
 Meet dat die heilichlike leeft.
 Want God overal es
 So mach men/ des sijt gewes/
 God dienen sueral
 Op straten/ op berghe en dal.

In een ander vroeger werk, genaamd *Der Lecken Spiegel*, door CLIGNET omstandig beschreven⁽¹⁾, en van het welk de Heer WILLEMS vermoedt⁽²⁾ dat DEKENS ook de schrijver is, laat hij zich daaromtrent in dezer voegen uit:

(1) In de Voorrede van zijne *Thesen*, blz. LX. Zie ook w. BILDERDIJK, *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, I Deel, blz. 135. III Deel, blz. 133.

(2) *Verhand. over de Ned. Taal- en Letterk.* I Deel, blz. 186.

Ic weet wel te boren
 Dat sellen hebben toren
 Lieden van gheestelike habyte
 Dat ic des huwelijcs byte (1)
 So sere sette boort /
 En sellen begripen (2) mine woort /
 Die nochtan en soude weten
 Wat elken / dyncken of eten /
 En wonden sijt hen niet te horen
 Die ghene die te huwelike horen.
 Off alle volck wozde Jacopine /
 Minderboeders ende Augustine /
 Saertrogers ende Clusenaren /
 Wie soude dan slant aeren (3)
 Cozen winnen ende ander bochte
 Ende of die coopman niet en cochte
 Merchande goet daerment wint /
 Ende boeret daer ment niet en bint /
 Wat souden dese eten dan /
 Of wat souden sy draghen an
 Sy moesten die cloesteren laten staen /
 Ende ackeren ende roden (4) gaen /

Ende

(1) KILIAAN: Vite, *i. q.* Troke, treck, *tractus, tractis.*

(2) KILIAAN: Begripen, *reprehendere*, berispen. Zie eens uitvoerige Verhandeling over dit woord in deze beteekenis, van E. S. D. G. in het *Taal-, Dicht- en Letterkundig Magazijn*, III Deel, blz. 117.

(3) KILIAAN: Aeren, *arare, colere agrum.*

(4) KILIAAN: Roden, *concurfare, parvagari terras.*

Ende winnen met haren zwete
 Dat sy cleden souden en eten/
 Ghelijc sy doen daghelijc
 Die sitten in den hutwelgc/
 Diet al winnen met arbeide groot/
 Diez die werelt hebet noot.
 Dit sijn al redenen waerhi
 Hutwelgc te pziere sy
 Boven alle lebene dat ik weet/
 Want die werelt daerby steet
 Naast Gode diet al besiet.

Dit is immers reeds dezelfde leer, die LUTHER
 honderdtachtig jaren later begon te verkondigen;
 want

Desen hout was bolmaect al
 Doent carnatioen was int getal
 Vertienhondert en XXX mede
 Al tantwerpen in die stede.

Dit werk is insgelijks opgedragen aan JAN III,
 Hertog van *Brabant*.

DELCOURT (...) leverde eene tamelijk vloei-
 jende vertaling der XVIde Satyre van JUVENALIS in
 de verzameling van *Alle de Schimpdichten van D.*
J. Juvenalis en A. Persus Flaccus, door ver-
 scheiden dichters in Nederduitsche verzen overge-
 bragt, en te *Haarlem* in 1709 gedrukt.

DELSING (JOANNES FRANCISCUS). Zeer
 weinig, en toch in een moeilijk vak der Nederduit-

sche dichtkunst zeer veel, heeft deze geleverd, een vak, waarin men voor hem nog niets draaglijks gezien had, namelijk het *Chronostichon*, of tijddicht, waarom men, welligt te voorbarig, deze foort van voortbrengfels onder de nuttelooze geestpijnigende rederijksaardigheden rangschikte; wij zonden het tijddicht wel degelijk daarvan uit, en vooral de zes, die van DELSING voorhanden zijn (1). Het tijddicht immers heeft eene nuttige bedoeling om den tijd eener merkwaardige gebeurtenis op eene dichtmatige wijze in geheugen te doen blijven, het zij men hetzelfde plaatst als opschrift van openbare gedenkteekenen en gebouwen, of, gelijk die van DELSING, met fraaije zinnebeelden in het koper graveert. Dat men in oude chronijken en aan de poorten of stadhuizen van sommige steden geene anderen dan zeer gebrekkigen aantrof (2) deed welligt het denk-

(1) VONDELS graffchrift, door G. BRANDT, is ook geenszins verwerpelijk:

hier rYst Van VonDeL, hoog beLaarD,
apOLLo en zYjn zangberg WaarD.

J. VAN VONDELS Leven, bla. 74.

(2) Zelfs waren de tijddichten daarom in minachting. „Ces misérables jeux d'esprit étoient devenus fort à la mode depuis deux ou trois cent ans. On en a connu le ridicule en France, mais la mode en subsiste encore en Allemagne et ailleurs, où l'on fait des chronogrammes à une naissance, un mariage &c. comme on fait des sonnets en Italie. Les Flamands surtout ont beaucoup de goût pour les chronogrammes et y attachent un grand mérite." *Dictionn. des Origines et Inventions*, Tom. I, pag. 388. Bij gelegenheid van het nieuwe jaar-komen

denkbeeld ontstaan dat men in onze taal geene goede tijdverzen kon vervaardigen, maar dat dezelve altijd lam, gewrongen of nietsbeduidend moesten uitvallen.

„De meerdere beschaving onzer taal- en dicht-
 „kunde heeft dit echter in onzen tijd anders doen
 „zien; en de heer DELSING heeft dat vooroordeel
 „zoo proefondervindelijk wederlegd, dat men niets
 „meer noodig heeft dan zijne uitgegeven tijdverzen
 „naauwkeurig te overwegen, om overtuigd te wor-
 „den dat zoodanige gedichten zeer wel aan al hun-
 „ne vereischten, en ook aan die der Nederduitfche
 „taal- en dichtkunst, voldoende, kunnen gemaakt
 „worden, indien dezelve maar gewrocht worden
 „door dichters, die bekwaamheid, vlijt en oordeel
 „genoeg bezitten om dat geen wat zij onderhanden
 „nemen wel uit te voeren (1).” Wij willen, ten
 bewijze dat met deze woorden, die wij hier de onzen
 maken, niets te veel gezegd is, de zes door hem
 algemeen gemaakte tijdverzen hier onder het oog
 van onze lezers brengen.

OF

er nog in *Brabant* bij menigte te voorschijn, het eenē nog
 kreupeler en zotter dan het andere, en wier vervaardigers men
 telkens het punticht van LANGENDYK kon toevoeren:

AAN EEN TYDVAERS DICHTER.

Bekruipt u eens de lust, laat dan voor keurige ooren
 Een tydvaers van den tyd wanneer gy gek wierd hooren.

Epigramm. Anthol. blz. 111.

(1) Bockzaal der Geleerde Wereld, CXVLE Deel, blz. 46.

OP DEN BRAND VAN DEN SCHOUWBURG, TE AMSTERDAM,
den 11 Mei.

Mijn blijen zVVerVen: zle, De korf Is grVIs en asCh l.
el, zorgers! zorgt op nleVW; zij Welgren V geen WasCh.

Gegraveerd door N. VAN DER MEER, JUN., en uit-
gegeven te *Amsterdam* bij M. MAGÉRUS.

OP DE INWYDING VAN DEN NIEUWEN SCHOUWBURG,
TE AMSTERDAM.

den 15 September.

rhans zaL De bij op nleVW In febVs kVnstkoor zWeeven,
en't eeLste, 'tWelk ze'erLeest, VoorWees en arMen geeVen.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te
Amsterdam, bij J. SMIT.

TYDVAERS GEPLAATST OP DEN GROND DES GEWEZEN
SCHOUWBURGS, TE AMSTERDAM, BOVEN DEN INGANG
DER ROOMSCH-CATHOLYKE AELMOESSENIERSKAMER.

besChoVW op nleVW een hVIs, Waar nog het LVstIg kroost
Van IJVer D'oVDen stok In zijne eLenDe troost.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te
Amsterdam, bij M. MAGÉRUS.

DE MILDDADIGHEID AAN DE DANKBARE ROOMSCHE ARMEN;
BY DE EERSTE AFGIFTE VAN BROOD, OP DEN GROND
DES GEWEZEN SCHOUWBURGS, TE AMSTERDAM,

den 5 December.

'tWeLeer VerWoest tooneeL, 't paLeIs der poëzij,
strekt V, behoestIg MensCh! hler tot een bakkerIJ.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te
Amsterdam, bij F. J. VAN TETROODE. Hetzelve is in
een' witten steen uitgehouwen voor de gemelde bakkerij.

D E L. D E U.

11

OP HET OECONOMISCH ONTWERP VAN DE MAATSCHAPPY
DER WETENSCHAPPEN, TE HAARLEM, WAAROVER TE
AMSTERDAM, IN DE DOORLUCHTIGE SCHOLE DE
EERSTE VERGADERING GEHOUDEN IS,

den 7 Februarij.

VerheVen MaatfChappIJ, In WerkLVst onbezWeken!
het nakroost zaL, VerheVgd, Van VW ontWerp nog fpreken.

Gegraveerd door denzelfden, en uitgegeven te
Amsterdam, bij J. SMIT en P. DEN HENGST.

OP DE VERGADERING VAN DEN OECONOMISCHEN TAK VAN
VOORN. MAATSCHAPPY, GEHOUDEN TE HAARLEM,

den 15 September.

't Is hier één hart één DoeL, In oVerLeg en fpreken,
Daar leDer traCht het takJe op 'tVLIJtIlgste aan te kWeeken.

Gegraveerd door R. VINKELES, en uitgegeven bij
dezelfden. Deze zes tijdverzen, met veel zinnebeel-
dig bijwerk uitmuntend fraai gegraveerd, zijn hunne
plaats in de kunstverzamelingen overwaardig.

DEUTEKOM (ANTONIUS), muzijkmeester te
Utrecht, leverde in 1657 eene zonderlinge uitbrei-
ding der Psalmen, op de gewone noten, zonder
rijm, en met eenige tusfchen in gelapte herhalingen,
waarvan het begin van den XXXVIIften Psalm door
VAN IPEREN tot een voorbeeld wordt bijgebracht (1),
dus luidende:

En

(1) Kerkel. Hist. van het Psalmgezag, I Deel, blz. 182.

En optleeckt u niet over de boosdoenders,
 Ende benytse niet die onrecht doen.
 Want als gras sullen, *als gras sullen* sy heeft
Sullen sy heeft werden afgesneden;
 Ende als de groene grascheutkens sullen,
Als de grascheutkens sullen sy afvallen.

Eenige profesoren te *Leyden* en te *Utrecht* verklaarden in hunne goedkeuring deze vreemde verhanfeling der Psalmen te meer prijzenswaardig, om dat „niemant te voren dat oit gedaen hadde.” Het werkje is gedrukt te *Amsterdam* in 1662 (1).

DEUTEL (JAN JANSZ.), boekverkooper te *Hoorn*, is de opsteller van een werkje in rijm, getiteld: *Huwelijckx Weegschael*, en aldaar gedrukt in 1662. Hetzelve bestaat in zamenspraken tusschen den echtlievenden JACOB en de huwelijkshaatster MARIA, die beiden al wonderlijke argumenten, meest uit den Bijbel, tot ondersteuning van hunne gevoelens aanvoeren; zoo zegt bij voorbeeld, MARIA:

't Gheen ghy voorts tot d'Echtes prijs neemt,
 En van Christus uw bewijs neemt,
 (Recht een vrouw heeft hem gebaert
 Dus is d'Echt voor goetd verklaert)
 Sluyt niet; want soo d'Echt dus goet was,
 En dus beyligh, lief en soet was,
 Christus, die men na moet gaen,
 Had dien wel gevangen aen (2).

DIER-

(1) A. PAAS, Naamrol, blz. 235.

(2) *Huwelijckx Weegschael*, blz. 32.

DIERTYDS (FRANÇOIS), een Antwerpenaar, bloeide in het begin der zeventiende eeuw, was lid van de kamer *De Violier* of *Ohjstak*, akdaar, en een vriend van den meer bekenden W. VAN DEN NIEUWLAND, voor wiens *Egyptica* of *Cleopatra* hij een lofdicht plaatste, waarin de volgende regels voorkomen, die tot eene proeve strekken van zijn dichtsmaak:

Sy, spouwen op die const veel blixem ende donder,
Daerom ist een manier, met lauwers constigh 't hooft
Te croonen, want hun cracht des donders cracht verdooft.
Voor u, groot confenaer, sal geen lauwrier ghebreken,
Want uwen grooten lof en is niet uit te spreken.
Men sal de *Violier* nu eeren breedt en wydt
En in den lauwrier nu maeken *Dierentydt* (1).

DINTEREN (JAN VAN). Van dezen is een oorspronkelijk kluchtspel voorhanden, getiteld: *De Gelukte Vrouwelust, of de Bedroge Minnaar*, gedrukt te *Amsterdam*, in 1722.

DISSELBURG (DIRK ADRIAANSE VAN) is de vervaardiger van een Psalmboek, waarin eenige Psalmen rijmen, en anderen weder niet rijmen, gelijk die van DEUTEKOM. Wij hebben het werkje niet bij de hand, doch VAN IPEREN (2) haalt het volgende vierde vers van den XXII^{sten} Psalm daaruit aan:

Allen

(1) Antw. Alm. voor 1820, blz. 55.

(2) Kerkel. Hist. van het Psalmgezag, I Deel, blz. 185.

Allen die my sien bespotten my,
 Sy fleken de lippen uyt ende fy
 Schudden den kop, seggende, tot honing:
 Is dat een Koning?

DOBBRAUSKI (FERDINAND). Van dezen weten wij slechts dat hij te *Amsterdam* woonde, en lid was van de Haagsche, Leydsche en Rotterdamsche dichtgenootschappen. Zijne *Klagt van Ada* (1) en eenige losse verzen die ons van hem onder het oog gekomen zijn, kwamen ons zeer verdienstelijk voor. Zijn *Eeuwzang op het tweehonderdjarige Feest der Hervorming van Amsterdam* klinkt deftig; met regt kón hij in 1778 nog zingen:

O Heerlijk Amsteldam, nooit naar waardij geprezen,
 Gij, die verheven zijt verr' boven allen lof!
 't Besef tot welk een' trap uw luister is gerezen,
 Schenkt thans mijn blijde ziel de schoonste juichenslof.
 Laat Rome vry op de oudheid boogen,
 Parijs op weelde en staatsvermoogen,
 Venetiën op haar gebied,
 En Londen op haar volle straaten,
 Die roem kan weinig aan hun baaten;
 Mijn Amsteldam wijkt hen toch niet!

Slaa ik 't verwonderd oog op al haar hoofdgebouwen,
 Dan word mijn geest verrukt van zo veel praal en prae.
 Laat ieder vreemdeling het Raadhuis slegts beschouwen,
 Zo wordt hij overtuigd van Amstels groote magt.

En

(1) Tael- en Dichtl. Ofeningen van het genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, III Deel, blz. 234.

En wie moet niet verwonderd wezen,
 Die haar, een vischersdorp voordezen,
 Veranderd ziet in zulk een Stad,
 Die duizend steden durst braveeren,
 Daar gantsch Europa haar moet eeren,
 Om haar' onnoemelijken schat!

Wat zeg ik! om haar' schat? neen, Koningin der Steden!
 Niet om uw' schat alleen zijt gij alom geëerd:
 Uw deftig Stadsbestier, uw burgerlijke zeden
 Zijn boven alles van de waereld gewaardeerd.
 Dit zijn gewis de beste schatten,
 Die ge in uw' omtrek kunt bevatten,
 O Groote Koopstad aan het Y!
 Met recht zijt gij hier om te loven;
 Geen stad gaat u hierin te boven,
 Want gij streeft ze allen verr' voorbij (1).

DOBLE (ABRAHAM). Bij naam kennen wij van
 dezen een kamerfpeel, genaamd: *Der drie Edelen*
vrijagie na Dorinde.

DOEKES (SIMON) zag het licht den 18 Maart
 1672, te *Emden*, in *Oost-Friesland*; maar,

Offchoon een nabuur door geboorte —
 was hij, desnietteenstaande, door zijne
 ————— woning
 En burgerrecht alhier ter stede —
 ————— voorlang met rechts gewettigd tot
 Een' Nederlander en trouwhartig Patriot,

(1) *Kouwzang*, blz. 21.

gelijk hij zelf zegt in zeker uitvoerig gedicht op den Munsterschen vrede van 1648, waarin zekerlijk vele prozaïsche regels en honderdmalen gebezigde gemeene plaatsen gevonden worden, maar toch ook inderdaad fraaije en krachtige regels voorkomen; bij voorbeeld dezen:

Dat dus de dodelle kryg, van menschenbloed steeds dronken,
Voor eeuwig zy geboeid in Etnaas vuurspelonken!
Dat nooit dat monster, heel natuur ten vloek en schrik,
Geen mensch of dier weêr met zyn' stinkende adem verstikk'!
Nooit aarde en wolken scheur' door bliksem en door donder!
Geen steden zette in brand, en keer' het bovenste onder!
Dat dus Europe, van de krygstumoeten vry,
Nooit strekke een oefenschool van menschenmoordery!

Maar dat de lieve vrede eerlang haar heldre stralen
Verheugd en juichende op Europe neêr doe dalen;
En roep' den landzaat, die niet, door den kryg vermoord,
Ligt op zyn eigen erf in eigen bloed versmoord,
Tot zyn' verwoesten grond en afgebrande daken,
Om die te bouwen en weer vruchtbaar land te maken,
Terwyl zy overal gekust wordt en gegroet,
Dat zy den hoorn van haar' gewenschten overvloed
Milddadig uitstorte en de blydschap doe herleven,
Die ons een schets kan van de Paradysvreugd geven (1).

Hij was zesenzeventig jaren oud, toen hij dit dichtstuk opstelde; hier en elders hebben wij nog wel een verdienstelijk stukje van hem aangetroffen.

DOES

(1) Eeuwigtyde der Nederlandische Vryheid, ja 1748, blz. 60.

DOES (JACOB VAN DER), uit der Poëten

Stam gesproten, toont dat hy
Ook is goddelijk bezeten
Van den geest der Poëzy,

getuigt J. VOLLENHOVE in zijn lofdicht op het topographisch dichtstuk van dezen Haagschen regtsgeleerden, getiteld: *'s Gravenhage met de voornaemste Plaetsen en Vermacklykheden* (1), aldaar gedrukt in 1668, en herdrukt in 1700, in welk werk hij

———— in luttel blaren
Toont Stadhuis en Hofpaleis,
Vyver en Voorhout vol levens,
Kneuterdijk en Princegracht,
Plaets en Plein en Markt, al tevens
Vol van schoonheit, schat en pracht.

Het werk is inderdaad zeer onderhoudend en in vloeibare verzen geschreven, en geenszins eene dorre optelling van gebouwen en straten, maar doortvlochten met trekken uit de vaderlandsche geschiedenis, die de dichter op eene geestige en ongezochte wijze daarin heeft weten te brengen, het geen zijn dichtstuk niet weinig leven en aangenaamheid bijzet, en waaruit hij dan weder eenige nutte leering of gegronde aanmerking afleidt; bij voorbeeld:

(1) A. FARS, Naamrol, blz. 171.

Ter rechter handt daer staet dat cierlijck huys, daer Leyden.
 Te vinden is, wanneer 't ter dachvaert is bescheyden:
 Een Stadt, die voor geen Stadt van Nederlandt en swicht,
 En met haer naem soo ver gaet als het Sonnelicht.
 Die oudt beroemde Stadt, daer (1) Wilhem is geboren,
 Die om sijn deucht daer na tot Keyser wierdt verkoren.
 Daer (2) Floris, soo beqaem ten strijdt, ter Wereldt quam.
 Die Velsen goddeloos vermoord', en 't leven nam.
 Een Stadt, (gelijck als ick hier boven heb geschreven)
 Die voor de vryheyd meer gesorghd heeft, als voor 't leven:
 Die van haer Vyandt, van oneenicheyt, en Pest,
 En hunger aengetast, haer Wallen, en haer Vest
 Uyt soo veel ongeval manhaftich heeft behouwen:
 De teere Kinderen, de machteloose Vrouwen
 Gaen schreyen langs de straet van honger, maer de Man
 Toont dat hy Vyandt, en gebreck verdragen kan.
 Hoe kan den lof van sulck een (3) Burgermeester sterven,
 (4) Die 't ongeduldich volck, als 't om sijn huys quam swer-
 (ven,
 En

(1) Wilhem Grave van Hollandt, de tweede van dien naem,
 en de vijftiende Graef, is in het jaer 1222 geboren binnen Ley-
 den, ende naderhandt in het jaer 1246, in de plaats van Frede-
 rick de tweede, verkoren tot Roomsch Keyser. BOXHOORN, in
Theatr. Holl. fol. 209.

(2) Floris sijn Soon, de vijfde van die naem, Grave van
 Hollandt, is oock tot Leyden geboren, die na dat hy veel
 Heldedaden in den Oorlogh had uytgerecht, In het jaer 1296,
 van Gerrit van Velsen, door senhittinge van Herman van Woer-
 den en Gijsbert van Amstel, is vermoordt. BOXHOORN, *sed.*

(3) Pieter Adriaensz. van der Werven.

(4) *Erant autem Cives aliquot novis rebus studentes, qui fores
 clausas consulis obfidebant, clamantes aut paciscendum cum hostibus,
 aut sibi fame esse moriendum.* BOXHOORN, fol. 204.

Enriep, wy moeten, of tot een verdrach verstaen
 Met onse vyandt, of door hongersnoodt vergaen.
 Soo manlijck tegenvoer, en sprack met dese reden:
 (1) Komt, seyt hy, Borgers, komt: ick heb getrouwicheden
 Gefworen aen mijn Stadt, die sal ick met mijn bloet
 Bezegelen. Ick (2) weet dat ick eens sterven moet:
 En of ick dan verga, en sterf door 's vyants handen,
 Dan of ick werd vernielt door mijne Borgers tanden,
 Dat is my even veel: Zyt ghy met my te vreen?
 Doorsteeck dit hert, en deylt het lichaem onder een.
 (3) 'k Heb met mijn oude bloedt veel lieyer u te laven,
 Als onder 't jock van sulck een wreed' Tyran te slaven.
 Dat niemant klaeg', dat hy geen broodt of voedsel weet,
 Uw Borgemeester staet hier tot uw spijs gereet.
 (4) Het Volck verwondert, en verbaest door dese reden,
 Dat is vol schaemte van dien Heldt sijn huys getreden.
 O groote dapperheyt! O mannelijck gemoedt!
 (5) Dat soo gereet was, om den laetsten droppel bloet

Tot

(1) *Ibi illo animi, et constantia plenus, videte, inquit, commilitones, fidem juravi, eam, si Deus annuat, infractam servare decrevi, causa mea equitate confido. Semel mihi moriendum est, vestris an hostium manibus cadam, insuper habeo, percussit me, si audetis, et exsangue hoc meum corpusculum inter vos dividite.* BOXHORN, fol. 204.

(2) *Et paco, et Bello cunctis fiat terminus avi.* SILIUS, 3.

(3) *Nonne mori satius, quam vita ferro pudorem?* CLAUD. in bell. Gild.

(4) *Atque hoc tam masculo responso adeo omnes percussit sunt, ut pedem inde statim referrent.* BOXHORN, fol. 204.

(5) *Es hic quidem pro Republica non est extinctus: sed admirabili virtute ne Republica extinguatur, providit.* VAL. MAXIM. lib. 5.

Tot dienst, van Stadt, en Landt voor Borgers af te tappen,
 En 't lichaam aanbod, om tot Spijs te laten kappen:
 (1) Gewillig om zijn lijf, onwillig om zijn stad
 Te geven, die hy op zijn (2) trouw genomen hadt.
 Nu valt het lastig, en verdrietiger te geven
 Een kleyn gedeelte van ons goetd, als toen het leven.
 Nu sou geen eene Stadt, maer 't heele Vaderlandt
 Staen in de vlammen van een heeten Oorlogsbrandt,
 En God, en Godts-dienst, en de vryheyt ademtoogen,
 Eer datter nauwlijcks een geracckt door mededoogen,
 Een penning geven sou tot het gemeen behoudt:
 Daer is geen liefde meer tot Landt of Kerck, maer 't goudt (3).

De toon van JUVENALIS heerscht op meer plaat-
 sen in dit gedicht, hetwelk eene getrouwe schilderij
 is van de Haagfche pracht en weelde in zijn' leef-
 tijd. Van het koetsenmakers gild sprekende, neemt
 hij aanleiding om aan te merken, dat men veel aan
 paarden en rijtuigen verspilte; want, zegt hij,

Want al de Wereldt die moet thans in koetsen pralen,
 Al isfcr menich die geen Haver kan betalen,
 En daer den Boer van 't Hoy niet uyt den huys wil gaen,
 Voor dat hy van zijn voer ten vollen is voldaan:
 Schoon dat de Koets en Toom zijn onbetaelt gebleven,
 En op de Paerden niet een duyten is gegeven,
 Daer leyt niet aen, dat 's hoofs, wat borgen Adelt wel:
 Te dencken aen zijn schuldt is Burgerlijck gequel:

Dat

(1) *Cupiebat enim patria, quam vita sua longiores esse ter-
 minus.* VAL. MAX. lib. 5.

(2) *Perdurat non quassa fides, etc.* CLAUD. in consul Honor.

(3) 's Gravenhage, blz. 116.

Dat raecht Mevrouw niet eens, als sy in 't goudt gefeten
 Haer arme grootsheyt maer ten breetsten uyt mach meten,
 En rijden om 't Voorhout, schoon het soo ver verloopt,
 Dat een Gerechtsboo Koets en Paerden weer verkoopt.
 Maer neemt, men had het gelt, den staet, en het vermogen,
 En dat den Borger niet verkort wiert, of bedrogen:
 Was het niet meer vermaeck voor jong' en rappe leen,
 Te wandelen, en door die groene laen te tréen?
 En met een vry geficht het alles te beschouwen,
 Als sich befloten in een nauwe Koets te houwen,
 En niets te sien, als 't geen dat juyft is voor het oogh,
 Dat anders Ooft en West, en gins en herwaerts vloogh?
 De Wereldt staet het toe (1), maer leyt het op de tijden
 Die, die, die doet het wel, en sou ick dan niet rijden?
 Dat waer te kort gedaen mijn Adel, of geflacht,
 Want hoe is yemant, die te voet gaet, nu geacht?
 Al even eens of Koets en Paerden konden geven,
 't Geen niet verkregen werdt als door een dengtsaem leven:
 Want eer, die yemant met sijn Koets en Paerden wint,
 Is klatergout, en een verbaftert weeldekind (2).

Het is onbegrijpelijk dat dit wezenlijk fraai en
 verdienstelijk dichtstuk zoo weinig bij onze letter-
 kundigen gekend en gewaardeerd is. Nog bestaan
 er van dezen dichter twee treurspelen, *Het Houwe-
 lyck van Eneas en Lavinia* en *De ongeluckige
 Liefde van de Koninginne Dido*, beiden in 1667
 in 4to, en het laatste ook in 8vo in 1697 gedrukt.

DOES

(1) ——— *Mores mali quasi herba irrigua
 Succroverunt uberlimo, neque quicquam hic illi nunc est,
 Nisi mores mali.* PLAUT.

Quam multa injusta ac prava sunt moribus. TARENT. HEANT.

(2) 's Gravenhage, blz. 84.

DOES (WILLEM VAN DER) is opsteller van een *Treur- blijendich Spel*, genaamd *Sardanapalus en Arbactus*, gedrukt in 1644.

DOESBURG (JOHAN VAN), boekverkooper te *Rotterdam*, gaf aldaar in 1715 eene door hem veraardigde vrij goede vertaling in het licht van CORNEILLES treurspel *Theodore, maagd en martelares*.

DÖGEN (PIETER). Behalve eenige verspreide stukjes bestaat er van dezen verdienstelijken Dordschen dichter een vierledig dichtstuk, getiteld: *De Jaargetyen*, in 1718 te *Delft* gedrukt.

Wie pryst uw zangen niet op all' de Jaargetyen?

vraagt zijn vriend HOOGVLIET (1); en waarlijk, dít dichtstuk heeft veel losheid en bevalligheid: in het gedeelte, *De Herfst* getiteld, lezen wij, bij het openflaan:

Was 't my, als eér Bellerofon,
Gegunt op 't vliegend ros te ryden
Van daar men eerst de morgenzon
Den mensch ziet door haar' glans verblyden,
Tot daar ze nederzinkt in zee:
'k Bezag dan al des waerelts oorden,
In 't Oosten, Westen, Zuien, Noorden,
Van kust tot kust, van reé tot reé,
Om duizent vrugtbre wyngaartranken
Ten dans te leiden op myn klanken.

Dan

(1) Mengeldichten, blz. 176.

Dan zou ik zingen, hoe de wyn,
 Het lekker sap der eedle druiven,
 Al 't menschendom doet vrolyk zyn,
 En angst en nare zorg verstuiven;
 Hoe 't hart, door frisschen wyn verheugt,
 Voor smart en droefheit is onvatbaar;
 Zyn kleine rykdom, dan onschatbaar,
 Hem grooter blydschap geeft en vreugt,
 Dan of hy zag zyn geluk zwellen
 Van Krefus schatten, niet te tellen.

Dan zong ik, hoe het dierbaar nat
 Den bloed weet stoutheit in te blazen;
 En hoe een zwyger voor het vat
 Geraakt aan 't rammelen en 't razen;
 Hoe de oude druipneus praat van min,
 Wanneer het vogt gloeit in zyne aren;
 Hoe droge Joris praat van paren,
 En lonkt vast op de huiswaardin,
 En hoe, by 't glaasje, ryk van klaarheit,
 Een veinzaart, dronken, spreekt de waarheit.

Maar zagt, ik zou op zulk een' togt
 Myn ros te veel met sporen prangen,
 En, daar ik elks gebreken zagt,
 Zou my de wyndamp ligt bevangen;
 Zo 'k dan het paert niet houden kon,
 Geraakte 't mogelyk aan 't hollen,
 En ik, helaas! aan 't zuifebollen,
 Viel, als een trotze Faeton:
 Mogt dan, zo hadt ik niet te vrezen,
 Een wynknip de Eridaansstroom wezen (1)!

DO-

(1) De Jaargeteyen, blz. 99.

DOMIS (GUILLAM TOUSSAINT) heeft, in het begin der achttiende eeuw, den Amsterdamfchen schoutwburg van acht treur-, blij- en kluchtspelen (1) voorzien, die in 1707—1723 onder zijne zinspreuk: *Gloriam Tribuit Doctrina*, gedrukt en sedert in vergetelheid geraakt zijn.

DONCK (CHRISTOFFEL VAN DER) (2), een Dominicaner monnik te *Antwerpen*, en aldàar gestorven den 19 Maart 1665, is de schrijver van een stichtelijk dichtwerkje, getiteld: *Index Cordium, ofte den Rechter des herten*, in 1654 te *Antwerpen* gedrukt.

DONCKER (DIRK). Wij kunnen hier slechts het bestaan vermelden van 's mans vertaling in verzen, van VIRGILIUS, met platen, gedrukt in 's *Hage*, in 1713. Wij hebben het werk zelf niet onder het oog kunnen krijgen (3).

DOOR-

(1) Naemrol der Tooneelft. van J. V. D. MARCK, EZ., N°. 928.

(2) PAQUOT, *Mém.* Tom. X, pag. 154. *Antw. Alm.* 1819, blz. 42.

(3) Wij gelooven ook niet dat deze DONCKER eene betere dichterlijke vertaling van VIRGILIUS zal geleverd hebben dan voor hem VONDEL en WESTERBAEN, die nog vrij wat te wenschen overlaten. In 1804 gaf de Heer P. VAN WINTER, NSZ., eene Proeve in het licht van eene vertaling van VIRGILIUS, die onze vaderlandsche letterkunde eer zou hebben aangedaan; dan de dood verraste hem, toen hij het vierde boek had afgewerkt. Den bevoegden verdienstelijken dichterlijken vertaler kunnen wij, om dezen arbeid op te vatten en te voltooien, slechts — een' wenk geven,

DOORNIK (JAN GERARD) overleed te *Amsterdam*, den 28 October 1807,

— in den herfst zijns nutten levens —

Toen Febus zelf een' krans voor hem gestrengeld had,

zegt de Heer J. VAN 's GRAVENWEERT (1), en met waarheid; hij was een zeer verdienstelijk dichter en ongemeen bekwaam dichterlijk overzetter van de moeilijkste dichtstukken uit andere talen. Behalven *De Krygskunst*, naar het Fransch van FREDERIK II, Koning van *Pruisen* en *De Gelykheid der Menschen*, naar het Latijn van J. DE BOSCH (2), beiden meesterstukken in dit kunstvak, leverde hij ook eene fraaije proeve van Deensche poëzij in de krachtige dichtmatige vertaling van TULLINS Prijsvers over *De Zeevaart* (3), zoo ook uit het Fransch den Lierzang van ROUSSEAU op *De Reden* (4) en den heldenbrief: COLUMBUS *in zyne gevangenis aan FERDINAND en ISABELLE*, van den ridder DE LANGEAC (5). Zijne fraaije vertaling van den Italiaanschen lierzang *L'antica e moderna Olanda*, van den Graaf MEDINI, reeds in 1784 vervaardigd, doch niet uitgegeven, en dus minder bekend zijnde, onttrekken wij hier der vergetelheid.

OND

(1) Kleine Dichterl. Handschriften, XIX Schak. blz. 135.

(2) Belden uitgegeven te *Amst.* bij P. J. UTLENBROEK, 1793, 1794.

(3) Kleine Dichterl. Handschriften, III Schak. blz. 1.

(4) Ibid, I Schak. blz. 43.

(5) Ibid, VII Schak. blz. 1.

OUD EN NIEUW NEDERLAND.

ô Gy, geleidster myner schreden
 Myn Zanggodin! verzwyg my niet
 Wat grond myn voeten hier betreden,
 Daar kunst, door vlyt, natuur gebied;
 Ik zie hier Floraas giften bloeijen,
 Pomonaas gaven welig groeijen,
 In dor onvruchtbaar zand geteeld:
 Daar hof by hof des wandlaars oogen,
 Door een betoovrend kunstvermogen,
 Op 't schoonst verrast, verrukt en streelt,

Maar wat gezigt, dat my doet yzen!
 Ik zie den woesten oceaen
 Gestadig buldren, schuimen, ryzen,
 Zyn golven schier ten hemel gaan.
 't Schynt dat hy alles wil verdelgen,
 En bosch en velden in zal zweigen...
 Maar neen: de vrees wykt uit myn hart;
 Ik zie zyn' loop door wallen keeren,
 Die fier zyn stormgeweld trotseeren,
 Waar door zyn woede word getart.

Gy, ô Parnasus Kunstgodinnen!
 Gyzelf bezielt my in dit uur:
 'k Voel door uw' invloed myne zinnen
 Ontvlamd met een geheiligd vuur;
 'k Mag, in dees welige landsdouwen,
 't Gelukkig Nederland aanschouwen,
 Dat heerlyk wonderstuk van de aard';
 Dat land, dat al de onmeetbre schatten,
 Die beide waerelden bevatten,
 Door vlyt in zynen schoot vergaert.

Ver.

Verrukking houd my opgetogen,
 Ik volg haar vlugt, zy wylt my 't spoor.
 'k Herroep al de eenwen reeds vervlogen,
 En dring de duistre tyden door.
 Verbeeldingskracht doet my ontdekken,
 Hoe Neêrlands Volk ten prooi moest strekken
 Aan woeste heerschzucht en geweld:
 Ik zie 't met ketenen gebonden,
 Door 't vuur der houtmyt wreed verslonden,
 Of door de byl of 't zwaard geveld.

De dwinglandy woed uitgelaten:
 Haar wreedheid heeft geen wedergaë:
 Zy wandelt door de ontvolkte straten,
 En laat bebloede stappen na:
 Zy wil geweldig 't all' verdrukken,
 En baart een reeks van ongelukken
 In dit welêr gelukkig land.
 De kunsten kwynen in de steden,
 Het veld, verwoest en plat getreden,
 Roept vruchteloos om 's landmans hand.

Gantsch Neêrland zucht, in 't hart verlagen,
 Om deze ondraagbre tiranny:
 Het bloost, nu 't moet den hoon verdragen
 Van eene onwaarde slaverny;
 Maar 'k zie 't nu, fel in toorne ontstoken:
 Het brand om zich te zien gewroken;
 De reden voed dien eedlen spyt;
 Zy doet der burgren moed ontvonken,
 En 't recht, hen door natuur geschonken,
 Spreekt in hun hart, dringt d'arm ten stryd'.

Hoe ras is Neêrlands heil herrezen,
 Nu weêr uw licht dit oord beschynt?
 Een nieuwe waereld krygt haar wezen,
 Daar de oude chaos gantsch verdwynt.
 Ik zie der kunsten rei herleven,
 Haar' glans ten hoogsten top verheven,
 Het wond hervormd, door 's werkmans staal,
 In schepen, dobbrende op de baren,
 Belaén met ryke koopmanswaren,
 Of met het dondrend moordmetaal.

De zee wykt voor dit kunstgevaarte:
 Hoe woest zy buldert, raast en tiert,
 Haar golven buigen voor zyn zwaarte,
 En voor de kunst die 't wys beeftiert;
 Daar op dees trotsche zeekasteelen
 En vlag en wimpel wapprend spelen,
 Bewogen door der winden kracht;
 Terwyl de ontrolde zeilen zwellen,
 Gaan zy 't heelal den roem vertellen
 Van Neêrlands groeiende opmagt.

Zo schielyk tot dien trap verheven,
 Klimt Neêrland haast ten hoogsten top:
 't Zoekt elk in vlyt voorby te streven;
 En stapelt schat by schatten op.
 Het zoekt in alle waerelddeelen
 Al 't geen natuur en kunsten telen;
 En koopt en ruilt met wys beleid:
 Het wordt de stapelplaats der aarde;
 En 't geen het in zyn' schoot vergaêrde
 Wordt weder door al de aard' verspreid.

Door

Wat heerfchappy! 'k zie zeven Magten
 Door naauwst verbond tot één gebragt;
 En fchoon gantsch ongelyk in krachten,
 Deelt elk in de eer der oppermagt.
 Daar 's Gravenhaag' de wyze tolken
 Van die veréende en vrye volken
 In zynen fchoot vetgaderd ziet.
 Die achtbre raad, waarop al de 'aarde
 Met eerbied en verwondring ftaarde,
 Vertoont hier Neérlands ryksgebied.

Ik zie den gouden tyd herleven:
 Een heilryke eeuw krygt haar begin;
 Niet door de wreede fpoel geweven
 Der onverbidbre fchikgodin;
 De vryheid heeft, met zachte handen,
 Deze eeuw tot eer der Nederlanden,
 Uit gouden draden faamgewrocht.
 Wie kan uw groot vermogen tarten,
 ó Vryheid! als gy onze harten
 Ontvlamd houd aan uw' dienst verknocht!

Carthago's lot en 't lot van Romen
 Werd dus welêer door u beflerd.
 Hier doet ge een volk te voorfchyn komen
 Dat op al 't aardryk zegeviert.
 Gy maakt aan de Africaanfche ftranden,
 Ontwerpen om naar verre landen
 Te fteevnen; en doot noeste vlyt
 Doet gy Carthago's welvaart bloeffen,
 Door fchat by fchat den rykdom groeien,
 Waar doot 't van Romen wordt benyd.

Hoe

Hoe wordt het aangezigt der velden
 Herschapen door des landmans hand !
 Hy ziet zyn zorg en zweet vergelden
 Door vruchten uit onvruchtbaar land.
 Ja, op dezelfde woeste gronden,
 Daar niets dan berk en esen stonden,
 Spreid de appelboom zyn takken uit.
 Hier praat een veld met goudgeel koren,
 Op de eigen plaats daar kort te voren
 Niets groeide dan slechts nutloos kruid.

Maar wat gedrocht komt voor myne oogen ?
 'k Herken u, wrevle nyd van staat !
 'k Zie hoe ge op Nederlands vermogen,
 Ontroerd, uw grimmige oogen slaat.
 Ik zie reeds uit Germanjes streken
 Een onweêr door de wolken breken,
 Terwyl de staatzucht vurig haakt
 Om Neêrland in 't verderf te slepen,
 Daar op de zee een bosch van schepen
 Al buldrend bliksemvlammen braakt.

't Zyn drie ontzaggelyke magten
 Die Neêrland, met een fier gelaat,
 In 't strydperk moedig af durft wachten,
 Te rug dryft en geheel verlaat.
 Europa reikhalst van verlangen
 Om, door de faam, de maar' te ontfangen
 Wat glori 't lot aan Neêrland gaf.
 De zege vlecht reeds lauwerkronen
 Voor 't hoofd van Neêrlands strydbre zonen ;
 Neptun staat hen zyn' drietand af ;

Het

Het is genoeg, ó Zanggodinnen!
 Zulk eene reeks van wonderdaén
 Verbystert myn verrukte zinnen,
 Myn oog kan naauw' haar' glans weérstaan.
 Dank' zy het lot, dat myne schreden
 Dit oord der vryheid deed betreden!
 Een vry en welbestierd gebied,
 Waar nyvre vlyt den rykdom baarde,
 Is 't heerlykst schouwspel van deze aarde,
 Dat ooit het oog der goden ziet!

De Amsterdamsche schouwburg is hem de overzetting van verscheiden verdienstelijke Fransche too- neelstukken verpligt (1), die nog bij herhaling met genoegen ontvangen worden.

Ook als oorspronkelijk dichter heeft DOORNIK zeker weinige, maar toch zeer geestige en behaaglijke stukjes geleverd; met genoegen herleest men hier gewis dat, met het opschrift:

DE BESTE KEUS.

Phillis minnelyke lonkjes,
 Phillis oogjes, zacht en zwart,
 Oogjes vol van minnevonkjes,
 Schoten pyltjes in myn hart.
 'k Vlood tot haar, wier oog my griesde:
 Door myn minnesmart geraakt,
 Schonk zy my haar wederliefde;
 En myn heilstaar scone volmaakt.

Zy

(1) *Beverly*, 1781, *Het Verloren Lam*, 1783, *Caston en Bayard*, 1785, *Pedro de Wrede*, 1788, *De Graaf van Stornfeld*, 1791, *De Onde Vryer*, 1791 en *Timoleon*, 1796.

Zy beheerschte alleen myn zinnen.
 Zy was al myn vreugd op de aard'.
 Phillis wilde ik eeuwig minnen:
 Phillis was myn liefde waard'.

Damon zag haar, en 't vermogen
 Van haar schoonheid trof zyn hart:
 Hy, aan haare kniën gebogen,
 Uitte zyne minnesmart.
 Damon wierd myn medeminnaar;
 En, ó onverdraagbre spyt!
 Damon wierd welhaast verwinnaar
 Van het hart aan my gewyd.

Phillis! zyn uw wufte zinnen
 Dan met zo veel schoons gepaard?
 'k Wil, en kan u niet meer minnen:
 Phillis is myn liefde onwaard'.

't Hart aan haare magt ontheven
 Wydde ik toen aan Celimeen'.
 't Wierd tot tedre min gedreven
 Door haar stuursche aanvalligheên.
 De achtbre schoonheid trof myne oogen,
 Door haar welgevormde leest;
 En myn hart wierd opgetogen
 Door 't vermogen van haar' geest.

Celimeene! ik wil u minnen.
 Schoonheid, met verstand gepaard,
 Moet gewis elks hart verwinnen.
 Celimeene is myner waard'.

Wer-

Wierden haar bevalligheden
 Jeugd en schoonheid en verstand
 Opgeleerd door schoone zeden,
 'k Had aan haar myn hart verpand!
 Maar de trotschheid van haar harte
 Smoorde in 't eind' myn minnekragt.
 Nooit zag ik myn liefdesmarie
 Door één' enklen lonk verzacht.

Celimeene! uw fiere zinnen,
 Zulk een trotschheid in uw' aart,
 Kan ik nooit standvastig minnen.
 Celimeene is my onwaard'.

Daphnes schoonheid, pas ontloken,
 't Vuur, dat in haare oogjes speelt,
 Had myn hart in liefde ontstoken
 Voor het lief aanvallig beeld.
 'k Vond haar' omgang nooit vervéelend';
 Altoos was haar hart verhengd',
 Haar vernuft steeds dartlend', speelend':
 Daar zy was, daar was de vreugd.

Daphne! wie moet u niet minnen!
 Uw vernuft, uw vrolyke aart,
 Doet u alle harten winnen.
 Daphe is myne liefde waard'.

'k Dacht, met haar is al myn dagen
 My het hoogst geluk bereid!
 Niets kon my in haar mishagen,
 Dan haare eigenzinnigheid.
 Nochtans volgde ik lang gewillig
 Alles wat zy my gebod;

II. DEEL.

N

Doch

Doch zy wierd, in 't eind', zo grillig,
Dat ik zelfs haar byzyn vlood.

Daphne! gy kunt harten winnen:
Maar uw eigenzinnige aart
Dwingt my u niet meer te minnen.
Daphne is myne liefde onwaard'.

't Vrouwlyk schoon, door my te vooren
Als het grootst vermaak beschouwd,
Kon my toen niet meer bekooren.
'k Minde thans Celiës goud.
Schoon ik niets in haar kon vinden
Dat ons oog met wellust ziet,
'k Liet my door haar' schat verblinden;
'k Minde 't goud... het meisje niet.

Dwsasheid is 't het schoon te minnen,
Met verdienste schaars gepaard.
't Goud verdient ons hart te winnen,
't Geeft alleen 't geluk op de aard'.

Door de geldzucht aangedreven,
Dacht ik toen op deze wyz'.
'k Had myn hand schier, voor myn leven,
Haar verpand tot zulk een' prys.
Eindlyk riep de stem der reden,
Die tot nu gezwegen had:
„Staat wat weg wilt gy betreden?
„Min een vrouw, en niet haar' schat.

„Zou het goud uw hart verwinnen?
„'t Is de bron van 't leed op de aard'.“
Neen: ik wil 't niet meer beminnen.
't Is der dwaazen liefde waard'.

Chlod

Chloé kwam me, in 't eind', voor de oogen.

'k Zag haar, (steeds door waan misleid,
Steeds door ydel schoon bedrogen,)
Slechts met onverschilligheid.

Chloé sprak, en honig vloeide
Van haar welbespraakte tong;
Daar haar taal myne ooren boeide,
En myn hart tot luistren dwong.

'k Voelde straks my overwinnen
Door een min van eedlen aart.
'k Leerde toen eerst recht beminnen.
Zy alleen was liefde waard'!

Haare taal was niets dan wysheid,
Hemelliefde en menschenmin :
Zy bekoorde 't oor der grysheid:
Zelf de deugd gaf haar die in.
Echter wierd zy, in haar reden,
Nooit door trotschen waan verleid.
In haar spreken, in haar zeden,
Was zy 't beeld der nedrigheid.

Wie moet zo veel deugd niet minnen,
Met een minnelyk oog gepaard?
Chloé moet elks hart verwinnen.
Chloé is elks liefde waard'.

Ieder trekje van haar wezen
Stelde een zachte deugd ten toon.
In haar oog was 't hart te leezen,
En dat hart was hemelsch schoon.
Derft haar schoonheid dat vermogen
Dat in Phillis my geviel?

Phyllis schoon is 't schoon der oogen;
Chloés schoon het schoon der ziel.

Ydle schoonheid, die de zinnen,
Zelfs al streelend, kwellend baart!
'k Wil niet langer u beminnen:
Chloé is myn liefde waard'.

Nooit zal de arme vruchteloos smeeken,
Als hem 't oog van Chloé ziet:
'k Zie haar tedre traantjes leken,
Als haar hand hem bystand bied.
Niets kan meer haar hart vermaken
Dan 't verlichten van zyn' druk.
Anderen gelukkig maken,
Dit noemt Chloé haar geluk.

Elk gelyk zichzelf te minnen
Is haar hoogste vreugd op de aard'.
Zou zy dan elks hart niet winnen?
Ja, zy is elks liefde waard'.

In haar still verblyf getreden,
Zag ik haar voor God geknield.
Chloé scheen, in haar gebeden,
Van een' hemelgeest beziel.
Haare beê, de Godheid eerend',
Klom, als reukwerk, naar omhoog.
Zy, aldus met God verkeerend',
Scheen een engel in myn oog.

Godsvrucht, waard' elks hart te winnen!
Zie, zie hier uw beeld op de aard'!
't Engelenheir moet Chloé minnen;
Zelfs is zy Gods liefde waard'.

In des levens winterdagen,
 Als de rimpel 't voorhoofd dekt;
 Als ons niets meer kan behaagen
 Van 't geen thans onze aandacht trekt;
 Als het bloozend rood der wangen,
 Even als de roos, verbleekt;
 Zal zy nog de hulde ontvangen
 Die het hart voor deugden kweekt.

Laat den tyd vry 't all' verwinnen,
 Dengd blyft voor zyn seis gespaard;
 En, zo lang men dengd zal minnen,
 Is myn Chloé liefde waard'.

Ware ik eens aan u verbonden!...
 Chloé! 'k heb myn kens bepaald:
 'k Heb in u een' schat gevonden,
 Van den hemel afgedaald.
 Mogt u 't reine vuur ontvonken,
 Dat voor u myn' boezem blaakt,
 Wierd me uw teder hart geschonken,
 Dan waar' myn geluk volmaakt.

Wierd ik waard' dat hart te winnen,
 Niets begeerde ik meer op de aard'.
 'k Zal, als gy, de dengd beminnen;
 Dan worde ik uw liefde waard' (1).

DOP

(1) Kleine Dichterl. Handschr. II Schak. blz. 33. In de VI Schak. blz. 17 vindt men een' lierzang van DOORNIK op *De Gte-
 righeid*, en achter de *Feestviering, ter gofte verjaring van het
 Genootschap: Concordia et Libertate, in 1798*, een geestig trochaisch
 dichtstuk.

DOP (MOESMAN), een Amsterdamsch geneesheer, was een werkzaam lid van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*, en had veel deel in de beërbinding der door hetzelfde uitgegeven toneelftukken.

DORP (BARTHOLOMEUS CHRISTIAAN VAN). De levensschets van dezen, drie dagen voor zijnen tweeëntwintigsten verjaardag overleden, lofwaardigen jongen dichter heeft reeds de Hoogleeraar SIEGENBEEK, die hem onder zijne waardigste en meest geliefde leerlingen telde, geplaatst aan het hoofd der weinige nagelaten dichtstukjes van dezen veelbelovenden jongeling, in een bundeltje, tot een aandenken voor zijne vrienden, gedrukt, en waaruit wij het hoofdzakelijke hier ontleenen.

Hij werd geboren te *Delft*, den 6 Januarij 1793. Zijne ouders waren JOANNES HENRICUS VAN DORP en WILHELMINA VAN WAENEN; naauwelijks vier jaren oud zijnde verloor hij zijn vader, en met zijn twaalfde jaar insgelijks zijne moeder, die, stervende, hem haren broeder, J. A. VAN WAENEN, Predikant te *Woerden*, aanbeval, die ook de zorg voor de verdere opvoeding van het ouderloos jonske op zich nam, en vervolgens, met overleg van deszelfs vaderlijken oom, den Heer C. VAN DORP, koopman te *Rotterdam*, hem aan het onderwijs van den Heer J. SERVAAAS, te *Delftshaven*, toevertrouwde, alwaar hij in de Latijnsche en Grieksche talen, de wiskunde en andere voorbereidende wetenschappen, zulke

zulke gelukkige vorderingen maakte, dat men na verloop van drie jaren hem genoegzaam in staat oordeelde om de akademische lessen met vrucht te kunnen bijwonen. Hij kwam in 1811 te *Leyden*, en oefende zich aldaar in de regtsgeleerdheid, fraaije letteren en nuttige wetenschappen, inzonderheid de hoogere wis- en sterrekunde, en verdeelde de uren zijner uitspanning tusfchen de beoefening der dicht- en schilderkunst, bijzonder gelukkig slagende in het schilderen van miniatuurportretten; zonder nogtans zijne hoofdwetenschap, de regtsgeleerdheid, te verwaarlozen, in welke hij integendeel den lof van naarstigheid en kunde verwierf, en reeds tot candidaat bevorderd was. Eene hevige borstziekte maakte een einde aan het werkzaam en zoo veel nut belovend leven des braven jongelings, op den 3 Januarij 1815.

„Naar den geest,” verklaart de Hoogleraar **SZ-GENBEEK** (1), „was VAN DORP wel met geene schitterende, maar nogtans hoogst voortreffelijke gaven toegerust. Hij miste die levendigheid van vernuft en vlugheid van bevatting, welke, hoe schatbaar op zichzelf, echter daarom minder te benijden zijn, omdat zij hen, die dezelve bezitten, dikwerf tot oppervlakkigheid vervoeren en van gezetten arbeid afkeerig maken; maar hij had daarentegen een gezond oordeel, en een zeer goed en „tot

(1) Voorber. voor de *Nagel. Gedichten* van B. C. VAN DORP, blz. xi.

„eerste voorkomen openbaarden, en bij naderen
 „omgang geheel ongemaakt en diep in zijne ziel
 „geprent bleken te zijn. De even natuurlijke als
 „beminnelijke vruchten hiervan waren die minzaam-
 „heid, toegevendheid en zachtmoedigheid, welke
 „zijnen omgang zoo hoogst bekoorlijk maakten, en
 „aller harten ten sterkste aan hem verbonden. Dat
 „een jongeling van zulk eene gemoedsgesteldheid
 „voor de zachte aandoeningen van menschelijkheid,
 „liefde en vriendschap hoogst vatbaar en geheel
 „geöpend, dat hij met eene vurige geestdrift voor
 „al wat waar, edel en schoon mag heeten, beziel-
 „was, zal naauwelijks eene bijzondere melding be-
 „hoeven.”

Het bundeltje niet algemeen verkrijgbaar, maar slechts ter beschikking der leden van zeker dichters-gezelschap te *Leyden* gedrukt, en ons door een van 's dichters vrienden ter vermelding toegezonden zijnde, zouden wij het onbescheiden achten hier meer dan een paar stukjes daaruit mede te deelen, hoezeer wij anders gaarne onze lezers met alle de daarin voorhanden wenschten bekend te maken. Wij kiezen dan in de eerste plaats het dichtstuk, te regt door den Heer SIEGENBEEK „krachtig en aandoenlijk” genoemd, en vervaardigd

BIJ GELEGENHEID VAN HET VERTREK DER GARDES
 D'HONNEUR UIT HOLLAND.

Neen, ik wil, maar kan niet zwijgen:
 'k Zie de smart ten toppunt stijgen,

N 5

'k Voel

'k Voel mijn' boezem kloppen, hijgen,
 Tranen vloeffen uit mijn oog.
 Hemel ach! met welke rampen
 Heeft het menschedom niet te kampen!
 Groote God! zie van omhoog!
 Hoor de klagten, hoor de zuchten,
 Die 't verkropte hart ontvlugten,
 Ach! heb deêrnis met ons lot,
 Toon uwe almagt, groote God!

Laat de stormen schriklijk loelfen,
 Donders in het luchtzwerm broeffen,
 't Blikfemvuur met kracht ontgloeffen,
 Treffen 's dwingelands woedend hoofd!
 Wil hem van den zetel rukken,
 Voor uwe almagt neêr doen bukken,
 Die ons goed en bloed ontroofst:
 Eifch van zijne fnoode handen
 Neêrlands alledierfte panden,
 't Jeugdig, heerlijk bloeffend kroost,
 's Vaders hulpe, moeders troost

Hemel! welke fchouwtooneelen!
 Elk moet in de droefheid deelen;
 En wie kan de fmartheelen?
 Groote God! Gij, Gij alleen!
 Ô! Maak fpoedig dan een ende
 Aan den rampfpoed, aan de ellende,
 Aan de zuchten en 't geweene.
 Wifch de tranen uit onze oogen,
 Hemel! toon uw alvermogen,
 Werp den beul ter aarde neêr.
 Dat uw blikfem hem verteer!

Zie

Zie de diep bedrukte vaders ,
Langzaam , bevend , schromend naders ;
Zij geleiden 't jong geslacht ,
Bloem van Nederlands jongelingen ,
Tot veel eedler hooger kringen ,
Door hun zorgen , opgebracht.
Neen , verkropt niet uwe smarte !
Drukt nog eens hen aan uw harte ;
Uit voor 't laatst , op teedren toon ,
Den zoo dierbren naam van Zoon.

Zie de teedre huwelijkspanden
Drukken moeders dierbre handen.
Neen , er zijn geen vaster banden ,
Dan van moeder en van kind.
Laat hun dan het zoet verrukken ,
Van elkaar in d' arm te drukken ,
Eer het zwaard hen wreed verslindt ,
Laten zij elkander prangen ,
Kusfchen drukken op de wangen.
Moeders ! 't is uw eenige troost ,
Kuscht voor 't laatst uw dierbaar kroost !

En wie komt , met zwakke schreden ,
Ginder snikkend aangetreden ?
Hooft , zij uitlen hun gebeden ,
Voór een' broeder of een' vriend.
Ach ! men wil , maar kan niet spreken .
Ziet hun droeve tranen leken ,
Ziet de smart , die hen verslindt .
Broeders , zusters , komt , treedt nader ,
Meisjes , vrienden , al te gader ,
Dat men zich in de armen knelt ,
Zegge , voor het laatst , vaarwel !

Wre-

Wreeddaard! wordt gij niet bewogen?
 Heeft de smart, hier voor uwe oogen,
 Op uw hart dan geen vermogen?
 Of heeft heerschzucht u verblind?
 Allen, zie, zij treden nader,
 Roepen: „Zijt gij ook niet vader?
 „Heeft uw hart dan nooit bemind?
 „Eisch, wij willen alles geven;
 „Laat ons kroost slechts in het leven!
 „Ach! ontruk ons niet ons kind,
 „Onzen broeder, onzen vriend!“

Ach! hij ziet hun tranen leken;
 Dan niets kan zijn harte breken.
 't Is vergeefs een' beul te smeeken!
 Zijn gevoel is uitgebluscht.
 Niets dan roof en moord te zaaijen,
 Wreed den sceptor rond te zwaaijen,
 Dit alleen is wat hem lust.
 Hemel! hoor dan onze klagten!
 Laat het menschedom niet versmachten!
 Doem slechts één' ten afgrond neér,
 En gij scheidt een Eden weér.

Toon dan, Heer, uw alvermogen!
 Word met onze smart bewogen!
 Troost ons! wil de tranen droogen
 Van het nat beweend gelaat!
 Gij kunt onze rampen weren,
 En de smart in vreugd verkeeren.
 Ja, eens zal de dageraad
 Van geluk en voorspoed glimmen,
 Dan, dan zal de heilzon klimmen

En

En vergeten doen den nacht,
Doorgewaakt in jammerklagt.

Troost u dan, o vaders, moeders,
Meisjes, vrienden, zusters, broeders!
Ja, de hand des Albehoeders,
Die met onze vaders was,
Blijft ook bij hun kroost en neven;
Hij toch zal ons nooit begeven,
Maar steeds blijven die Hij was.
Na een' nacht vol bange zorgen,
Geeft hij weér een' blijden morgen,
Die het bitter leed verzoet,
Meer dan duizendvoud vergoedt.

Staken wij dan onze klagten!
God! wil ons niet doen verfmachten!
Neen! Hij zal ons leed verzachten:
God heeft alles in zijn magt.
Immers, na een' fellen regen,
Lacht het zonlicht ons weér tegen;
En de dag volgt op den nacht.
Zoo verkwikt, na 't bitterst lijden,
Ons de kelk van 't zoetst verblijden.
Troost u dan in 't bangst verschiet:
God verlaat zijn schepsel niet.

Ja, God hoort, God hoort ons smeeken,
Eens zal hij zich schriklijk wreken:
Den tiran zijn' staf verbreken;
Hem, ontbloot van rang en eer,
Wroeging aan het hart doen knagen,
Vloeken doen zijn levensdagen,
Blikfemen in d' afgrond neér.

ô! Mogt God mijn' wensch verhooren!
 Spoedig wierd die dag geboren,
 Waarop 's d'winglands diepe val
 't Loflied zijn zal van 't Heelal(1).

Zoo moest het verontwaardigd gevoel spreken
 des zachten, bescheiden en vredelievenden jonge-
 lings, wiens wenschen en begeerten zich slechts
 tot dat geen bepaalde, wat hij aanduidt in het beval-
 lig stukje, getiteld:

M I J N E B E D E.

Anderen jagen naar grootheid en aanzien;
 Haken naar magt, en naar roem, en naar eer;
 Pogen op troonen den sceptor te zwaaijen;
 Wenschen dat d' aarde zich buig' voor hen neêr;
 Wanen het hoogste geluk te genieten,
 Wat ooit de mensch op deze aarde genoot,
 Als 't hun gelukt is ten zetel te stijgen,
 En steeds verwinning hun' lulster vergroot.

Anderen haken naar rijkdom en schatten,
 Rukken de lagchende bloemtjes van 't veld;
 Wroeten en dringen in 't binnenst der aarde,
 Slechts om het rampen aanbrengeude geld.
 Al hun gedachten en zinnen en wenschen,
 Hangen aan 't goud, dat alleen hen verheugt;
 Schatten te tellen, ja, slechts het aanschouwen
 Levert aan andren de zaligste vreugd.

An-

(1) Nagel. Ged. van B. C. VAN DORP, blz. 37.

Anderen werpen, met vrolijke zangen,
 Wierook op 't outer, aan Bacchus gewijd;
 Zwelgen den nektar uit-schuimende bekers,
 Die hen vervrolijkt en stadig verblijdt.
 Anderen plukken de zwellende trossen;
 Worden op 't purper dier vruchten belust;
 Daar het genot hen in vreugde doet baden,
 's Werelds veelvuldige smart onbewust.

Anderen offeren Venus ter eere;
 Vlechten haar bloemen en kransen te zaam;
 Strooijen haar paden met geurige rozen;
 Staamlen met eerbied dien lieflijken naam;
 Zweven in Venus aanlokkende gaarden;
 Smaken de vreugde der dartlende jeugd;
 Leppen, met nooit te verzadene teugen,
 Bekers der wellust en zaligste vreugd.

Dan ik begeer niet, of grootheid, of aanzien;
 Rijkdom houdt nimmer mijn harte geboeid;
 'k Wensch niet, als koning, den scheidende zwaaijen,
 'k Wil geen laurieren, met tranen besproeid.
 Neen, ik begeer geen paleizen der grooten;
 Vriendschap en waarheid bewonen die niet.
 Venus en Bacchus moog' vreugde aan ons schenken;
 Duurzaam genoeg verschaften zij niet.

Neen, ik begeer niet het minst van dit alles;
 Slechts eene woning, aan 't einde der aard',
 Waar mij de liefde en de vriendschap onthalen,
 Is meer dan vorsten paleizen mij waard.
 Slechts in 't bezit van een' vruchtbaren akker,
 Die in mijn daagelijksche nooddrift voorziet;

Lange

Langs mijne woning een kabbelend beekje,
 Ruifchend geboomte, dat schaduw mij biedt.
 Daar, aan mijn dierbare Chloë vereenigd,
 Chloë, mijn meisje, zoo edel van aard,
 Slijte ik mijn dagen in 't zaligst genoegen,
 Snake ik het hoogste geluk van deze aard'.
 Daar zoude ik slaven, en zwoegen, en ploegen,
 Zorgen voor 't geen ik behoef en ons lust.
 Chloë zou steeds mijnen arbeid verzoeten,
 Als zij mij 's avonds met minzaamheid kust.
 Daar zou natuur zich in al haren luister
 Toonen, en spreiden Gods liefde ten toon;
 't Hooge geboomte en het kleinste gewasje
 Ons doen erkennen haar Goddelijk schoon:
 Daar, o! door liefde nu zalig, gelukkig,
 Smaakten de gaven der milde natuur:
 Vriendschap en liefde vereende onze harten,
 Ja, die vermeerde ons geluk ieder uur.
 Hoor dan, ó Hemel! verhoor mijne bede!
 'k Smeek om geen rijkdom, geen aanzien of eer;
 'k Bid slechts een woning, waar vriendschap en liefde
 Wonen: dit 's alles wat 'k van U begeer (1).

DORP (FREDRIK VAN), Heer van *Maasdam* (2),
 welligt een voorzaat van den voorgaanden, was een
 zoon van FREDRIK VAN DORP, die in 1572 het
 innemen van den *Briel* bijwoonde, en in 1602 gou-
 verneur was van het belegerd *Ostende*. Hij bloeide
 in

(1) Nagel. Ged. van B. C. VAN DORP, blz. 46.

(2) S. VAN LEEUWEN, *Batavia illustrata*, blz. 237. J. KOK,
 Vaderl. Woordenb. XII Deel, blz. 650.

in de helft der zeventiende eeuw, en was beschreven in de Edelen en Ridderfchap van *Holland*, Voorzitter in den Raad van *Holland*, Curator van de Leydsche Hoogeschool, Bailluw en Dijkgraaf van *Rhijnland*. Zijne *Stichtelijke Gedichten* zijn verbeterd en vermeerderd in 's *Hage* uitgegeven in 1679, in 4to met plaatjes. Derzelver inhoud is eenvoudig, echter in een' voor dien tijd niet onbeschaafden stijl, en op een' godsdienstigen toon naar den toenmaligen smaak gestemd.

DORSTEN (JACOBUS CORNELISZ. VAN) is als opsteller bekend van een tooneelftuk, getiteld: *Lucidamor en Fluria*, in 1633 gedrukt.

DROOMERS (JAN). De beide zoogenaamde tooneelftukken van dezen Brugschen redenrijker kunnen ons een denkbeeld geven van den ellendigen staat van het tooneel en de dichtkunst in *Vlaanderen*, nog op het einde der zeventiende eeuw. Het eerste stuk heet *Idonea, dochter van Lotharius, Konink van Vrankryk en Liederyk de Byk, eerste Forestier van Vlaanderen, Blytendende Treurspel, voor de eerste maal op de Brugsche Schouw-Burgh verthoont, den 14 Febrvary 1696*; dit stuk is beneden alle aandacht; maar wij zouden naauwlijks kunnen gelooven, dat men op den 3 Mei 1698, na den ommeganck op de Gilde der Weirde drye Santinnen, een verfoeilijk godslasterlijk mengelmoes heeft durven vertoonen, als wij het niet, op den titel van de met *gratie en privilegie* gedrukte en

met priesterlijke goedkeuring voorziene brochure lazen, getiteld: *De langhgewenste Vrede-vreught en het heyligh gedencke van 't H. Bloed J. Christus, vreughde-spel*. Wie nieuwsgierig is te zien hoedanig zulk een *vreughde-spel* er uitziet, neme dit wanschepfel even in de hand, en men zal zich bedroeven en ergeren over de vergaande domheid, het bijgeloof en den wansmaak, die hetzelfde hebben zamengelapt. De Koning van *Spanje* en de vier Heemskinderen, de bode van *Frankrijk* en de Reus *TREVANUS*, een Astrologist en Europa, *VENUS*, *MINERVA*, *APOLLO* en de Zaaggodinnen; God de vader, God de zoon, *MARIA*, de H. Kerk, Engelen en Heiligen, *MAHOMET*, *LUCIFER*, de Dood en eenige Duivels, zijn de handelende perfoonadjen in dit stuk, dat geen het minste plan of zamenhang heeft. Het begint, zoo als misfschien geen een tooneelftuk in de geheele wereld begint, met pap geven aan een schreijend kind en het snorcken van een' reus op zijne heldendaden tegen de Turken, waarin hij door zijn' zoon trouw geholpen wordt:

Jae seght, hoe meenigh duyft en zijnder niet gheslorven,
Alleen van schrick, als sy ons hebben maer ghesien (1).

De vier Heemskinderen vertrekken naar *Hongarye*, opdat zij

————— 't Christendom ontflaen
Van 't wreede Turcx ghespuys (2).

(1) *Vrede-Vreught*, blz. 5. (2) *Ibid*, blz. 15.

De

De Koning van *Spanje* wil met alle geweld hun paard BAYARD „doen smooren in een poel” en zijn hofnar wat van deszelfs vijgen hebben. Maar — nu komt het fraaije eerst regt! Wij schrijven het letterlijk af, om onzen lezers deze rariteit vooral niet te onthouden.

VENUS, verbeeldt de LIEFDE Singht. Sittende op een Pellicaen.

De Pellicaen door-boort haer Borst,
En Laest haer jonghen, in de dorst,
Die sy voedt,, met haer Bloet,
Soo als Jesus Christus doet:
Wiens Heyligh Vocht,
Hier wort besocht;
d' Alderweerdste Schat,
Die de Brughsche Stad,
In haer tyden oyt besat, enz.

MINERVA.

Syn d'Hemel-Goon vergramt? 'ken sien Parnas niet vloeyen.
Den Bron-aer schijnt versteent. Wien komt mijn kracht be-
AchlSang-Goddinnen, op, besproeyt met ughetraen (smoeyen?
Het Bloem-ghewas, terwyl den Bron-aer still blyft staen.

VENUS, verbeeldt de LIEFDE.

Neen, neen Minerva, laet de Sang-goddinnen Singhen,
Myn Helicon, die doet een ander Bron-aer springhen,
Gheen Hippocriue voght door d'Hinghstenflag ontsaen,
Gheen tijdeluckye nat dat immer sal vergaen:

O 2

Maer

Maer, t'alderweerste vocht, t'geen d'Aerd-klomp oyt sal drue-
 Het Goddelijcke Lam, verwesen en gheslaeghen (ghen,
 Voor t'menschelijck gheslacht, door liefde aengheport,
 Heeft op Calvariën een ander nat ghesort,
 Syn Heyligh Dierbaer Bloedt, d'af-koop der menschen sonden,
 t'Gheen inde Brugsche Stad, noch heden, wort ghevonden,
 En welkers Feest-dagh, daar op heden wort gheviert.

MINERVA.

Ick danck den Hemel, die myn drift daer henen stiert.
 Myn Sangh-Goddinnen, volgt, laet ons die Stadt gaen vinden,
 Waer dat het Bloedt berust, van Godes wel beminden,
 En Mensch gheworden Soon.

APOLLO en de SANGGODDINNEN.

Wy moeten desen bron
 Veel meer waerdèren als onsen lieven Helicon.

APOLLO met de SANGH - GODDINNEN, *Singhen*,

Wy loven Godes Soon,
 Die uyt des Hemel throon,
 Op d'aerd is neergedaelt,
 En heeft ons schult betaelt,
 Die met zyn Dierbaar Bloet,
 Heeft voor den Mensch gheboet,
 Wiens Goddelijke schat,
 Rust in de Brugsche Stadt.

Schoon d'hipocrine vloedt,
 Niet meer haer loop en doet;
 Schoon d'helicon versteent:
 Daerom dient niet geweent.

Godts

Godts mensch geworden Soon,
 Ghedaelt uyt s'Hemels throon,
 Ons met een vocht besproeyt.
 t'Gheen uyt sijn Wonden vloeyt (1).

De „Vertooners in de Sevende Uytkomst” zijn
 „De H. KERCK, *vol geestelyke Nonnen singende*,
 „GODT de VADER, GODT de SOONE, MARIA de
 „Moeder GODTS, *Ecnige ENGELen en HEYLI-*
 „GEN:” men kan denken dat de taal, die DROO-
 MERS hen laat voeren, lang niet goddelijk, maar
 zoo goed Vlaamsch is als de rest.

In de volgende „Achtste Uytkomst” verschijnen
 geheel andere personaadjes op het tooneel, namelijk
 BE-ELSEBUB en nog zes andere met namen genoem-
 de Duivels, MAHOMET, de Grootvizier en de Dood.
 Dit is eene regte helsche kermis; ieder Duivel
 zwetst om het zeerst, maar MAHOMET spant de
 kroon:

Elck roemt hier even seer, maer vruchteloos is't roemen,
 Als ick kom aen den dagh. Sijn daeden te bebloemen,
 Valt aan een yder licht; de blijcken sijn 'er van,
 Dat ick alleen, met mynen valschen Alcoran,
 Meer zielen hebb' verdoemt, als al de Duivels t'samen.

LUCIFER.

Wien durft 'er hier het doen van d'Helsche Geesten blaemen?

MA-

(1) Vrede - Vreught, blz. 20.

MAHOMET.

Ick, die u met myn macht sal stooten uyt den Throon,
 Ende onder myne voet vertrappen, d'Hellsche Kroon.
 Hebt ghy in d'Hemel, u als een Rebel ghedraeghen:
 Denckt, dat ick inde Hel dien aenslag oock sal waeghen (1).

Doch dit komt hem duur te staan, want offchoon
 de Groot-vizier zegt, dat zijn

—— fabel is gewet om Duyvels te doorsnien,

komt de Dood in het spel; de Turken worden in
 den afgrond geworpen, vier kreupelē Duyvels dan-
 sen een victorieballet, en tot besluit van dit „*Hey-
 „ligh Ghedencke van 't H. Bloed J. CHRISTUS*”
 zingt ASMIDEUS — een liedje op de hoorndragers,
 waarin JAN DROOMERS, waarschijnlijk zich zelve
 bedoelende (2) dien Duivel laat zingen:

Men vindt geen troost, in ongedult,
 Den GOEDEN JAN lydt sonder schuld.
 Al heeft de Vrouw een faut begaen,
 Men moet het in het beste slaen.
 T'tis maar een misgebruyckt van 't landt,
 Dat Vrouwen quaet is Maunen schand (3).

Dit is zekerlijk een vreugdespel, zoo als het in
 dien tijd behoorde te zijn; want de goedkeuring van
 den *Censor librorum* JOANNES FRANCISCUS DE BAIL-
 LENCOURT, Aarts-diaken van Brugge, staat onder
 dit hoorendragerstiedje.

DROS-

(1) Vrede - Vreught, blz. 27.

(2) Dit zou men uit de kapitale-tekens blijk moeten besluiten.

(3) Vrede - Vreught, blz. 28.

DROSTE (COENRAET) vereenigde, als BROEKHUIZEN en ROTGANS, de wapenen met de letteren, offchoon hij in bekwaamheden tot de beoefening der laafien ver bij dezen te kort fchoot. Hij heeft zijne werken eerst op zijn' ouden dag in het licht gegeven, zijnde de *Haagsche Schouwburg*, gedrukt in 's Hage 1710 en 1714 (1), *Hot Leven van den Prefect en Koning David*, Rotterdam 1716, *Harderskouten en andere Dichten*, ald. 1717, *De Odyssea van Homerus berymd*, ald. 1719, *De Illas van Homerus berymd*, ald. 1721, en *Overblyffels van geheugenissen*, 's Hage 1728. Dit laatstgemelde is eene *autobiographie*, waaruit blijkt dat hij, even als CATS, omftreeks de tachtig jaren oud was, toen hij dezelve opftelde (in 1721). Zijn vader was, toen hij in 1667 ftierf, overfte in den krijgfdienst en gouverneur der ftad *Housden*; zijne moeder was eene dochter van den Dordfchen burgemeester RUYSCH.

DROSTE, hoewel tot den krijgfdienst beftemd, en reeds in 1654 Vaandrig geworden, werd echter in de Latijnsche en Griekfsche talen onderwezen, op de fchool te 's *Hertogenbosch*, bij den Rector VILLERIUS, en oefende zich aan de Leydsche akademie in de regtsgeleerdheid, doch verliet reeds in 1664 deze loopbaan, en begaf zich, nadat hij een reisje in

(1) Dit werk bevat zestien tooneelftukken, bevorens afzonderlijk uitgegeven. *Catal. der Tooneelfp. van W. HEMMERS*, blz. 16. *Naamrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK*, XL, N°. 179.

In *Frankrijk* gedaan had, in den krijgsdienst te land, en was in 1665 tegenwoordig bij de belegering en herneming van *Lochem*, en vervolgens in onderscheiden plaatsen in garnizoen. In 1667 diende hij ter zee, en woonde het verbranden bij der Engelsche vloeten in *Chattam*, onder den Admiraal DE RUITER en den Ruwaard CORNELIS DE WITT, vervolgens deed hij eene reis naar *Engeland*, en kwam weder in den krijgsdienst te land als kapitein. In 1672, bij de vermeestering van *Gelderland* en *Utrecht*, door de Franschen, was hij op het huis *Langerak* in bezetting, en bij verscheiden gevechten tegenwoordig. Hij was zeer verkleefd aan DE WITT, en dit was welligt de oorzaak dat hij vervolgens onder WILLEM III geene bevordering in den krijgsdienst kreeg, en daarom in 1676 zijn ontslag verzocht en bekam. Hij leefde vervolgens van de inkomsten zijner bezittingen, ambteloos, in 's *Hage*, en hield zich enkel met de letteroefeningen bezig. De tijd van zijn overlijden is ons niet gebleken. Hij was onbetwistbaar een zeer geleerd man, en niet ongeacht bij zijne geleerde tijdgenooten, doch op zijne poëzij valt niet veel te roemen; zij is weinig meer dan middelmatig berijmd proza.

DUARTE (JACOB). Een tooneelstuk van dezen, *Wierdigen Gunsteling*, vertoont op 't *Antwerps Schouborgh*, is van dezen bekend, en van

DUBBELS (PIETER) vier tooneelstukken, de *Kroning van Darius*, in 1651 in 4to en 1666 in

8vo gedrukt, verder in dit formaat *De Hoogmoedige Prins*, 1655, *De Veradergen van Arbiran*, 1658 en 1668, en *Tooneelspel zonder tooneelspel*, 1671, allen van weinig of geen belang, zoo min als een bundeltje in 12vo van dezen zelfs in zijn' tijd niet veel geachtten rijmer, getiteld: P. DVBBELS *Helikon, bestaande in Zangen, Kusjes en Mengel-rijm*, gedrukt te *Amsterdam* in 1645.

DUIKERIUS (JOHANNES) heeft te *Amsterdam* in 1685 uitgegeven: *Gezangen over den Heidelberg-schen Catechismus, met uitgesochte spreuken van van de beroemste Oudvaders*.

DUIM (FREDRIK). Dezen komt eene eervolle plaats toe onder de veelrijmers, wier werken men nu en dan eens in handen neemt, om te zien hoe men — niet dichten moet, vooral wanneer men eene bijbelsche levensbeschrijving ten onderwerp kiest, gelijk deze DUIM, want hij

Stak immers in zijn werk held Hoogvliet naar de pluin (1).

Hij heeft namelijk *Jakob den Artsvader*, gelijk hij zich uitdrukt, „in Dichtmate beredeneert” en in 4to laten drukken, toen hij zevenenzeventig jaren oud was, zijnde hij in 1674, waarschijnlijk te *Amsterdam*, geboren. Deze zoogenaamde „dichtmatige beredenering” geschiedt van het begin tot het einde op dezen matten en platten toon:

(1) J. NOMSZ, *Mengelw.* blz. 7.

Hun wensch gelukt, men zag hoe welig't zaad ontfloot;
 Wyl zy ten derdenmaal zich weer gevoelde zivanger s...
 Dus zagz' haar hoop vervult, door dezen Liefdens Pranger,
 En baarde wederom een' zoon, dien Jakob gaf
 Den naame Levi; recht, sprak Léa, laat nu af
 Om mynes zusters wil, uw Léa te verachten (1).

Met deze beredenering nu stak de oude man
 HOOGVLIET, op wiens *Abraham* hij, in zijn
 „berecht aan den Lezer,” al vrij wat te zeggen
 heeft, stout weg naar de pluim. De man had, bij
 geene de minste bekwaamheden en eene onver-
 moede schrijfsucht, een' geweldig hoogen dunk van
 zijne meerderheid boven andere dichters, wier wer-
 ken hij in zijne voorberigten aan de zonderlingste
 critiek onderwerpt, die men zich voorstellen kan;
 ja zelfs werd

— — door de elgen pen, in de elgen vuist geknepen,
 Zaire van Voltaire als spoorloos aangegrepen (2).

daar hij eene, naar zijne gedachten oneindig betere,
*Zaire, Bekeerde Turkinn*e opstelde, en met een
 „Berecht” in het licht zond, waarin hij VOLTAIRE
 duchtig schoolmeestert. Nog eene menigte andere
 treurspelen zijn uit zijne vruchtbare pen gevloeid (3),
 schoon

(1) Jakob den Aartsvader, blz. 47.

(2) J. NOMSZ, Mengelw. t. a. p.

(3) Cat. der Tooneelfp. van W. HENSKEs, No. 179. Naemrol
 der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, N. Z. No. 969.

schoon de man niet het geringste denkbeeld had van het geen tot het zamenstellen van een tooneelstuk behoort, en het onderwerp genoegzaam letterlijk, volgens het daarvan voorhanden verhaal, door handelende perſoonen, in gerijmden courantenſtijl liet voordragen. In het ſlot van zijne *Vlugt van Huig de Groot* zegt juffrouw PROUNINK tegen MARIA VAN REIGERSBERGEN:

'k Geloof, zelfs Maurits kan uw ſchrandre liſt behagen.

Waarom? vraagt deze, en juffrouw PROUNINK antwoordt:

'k Dacht wel, zei hy, dat ons die ſchrandre vrouw,
Dat zwarte varreken nog eens bedriegen zou.

Geene zijner gedramatifeerde hiftoriën zijn op den Amſterdamschen ſchouwburg vertoond geworden; een derzelven, *Menalippe of de Bevechter van zich zelve*, had hij daartoe vruchteloos aangeboden; in zijn daarvoor geplaatst „berecht” zegt hij, dat hij „geen reden kon vinden, waarom een ſpel, „als dit is, verworpen wort,” en wij gelooven gaarne dat *hij* die niet vinden kon.

Als tooneeldichter maakte DUIM dus weinig opgang; hij beproefde zulks als Pſalmdichter, en kwam in 1747 met eene berijming der *Pſalmen Davids* voor den dag (1), doch hij bereikte bij de kerk zoo min

zijn

(1) J. VAN IJEREN, Kerkelijke Hift. van het Pſalmgezing; 1Deel, blz. 245.

zijn oogmerk als bij den schouwburg; althans hij was de man niet om DATHENUS te vernestelen.

Een' compleeten catalogus van 's mans overige weinig beduidende rijmende en niet rijmende geschriften, bestaande uit 23 nommers, vindt men achter zijn' straks gemelden *Jakob den Aartsvader*, die wel zijn zwanenzang geweest zal zijn.

DUINGLO (JACOB) is de auteur van een stukje genaamd *De Geholpen Weesen, vertoont bij de Roode Roosen*, 1604. Hetzelve was reeds in 1754 als *extra raar* aangeteekend (1). Even raar mischien zijn de meesterstukken van zekeren

DUIRKANT (ANDRIES), namelijk *Sifiliaen, bly-cyndigh-spel*, 1628, *Violense, droef-cyndigh-spel*, 1632 en het klucht-spel *Lichthartig Joosje*, 1632, benevens nog een paar rijmpjes, *Grietjes Keur en Doodt-woelende Hyena*.

DUIVELANDT (ANDREAS VAN) heeft te Rotterdam in 1719 uitgegeven: *De seven Boetpsalmen Davids, en andere Stichtelijke stoffe in Rijm*. Zeer stichtelijk scheurpapier.

DULKEN (GERRIT VAN). Behalve een paar tooneelstukken, *Don diego*, 1726, en *De Meid Ka-*

(1) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKE, No. 39. Wij vermelden dit en sommige anderen van dezen stempel alleen ten dienste der liefhebbers, die tegenwoordig jagt op deze rareiten maken, en ze tegen goud opwegen; ook voor hen kan ons Woordenboek nuttig zijn.

Kapitein, Schutter en Tamboer, 1713, gaf deze ook een stichtelijk dichtwerkje met platen in het licht, getiteld: *Het Gereinigde herte door het Gevoel*, waarvan de tweede druk in 1739 verscheen.

DULKENRAAD (KORNELIS VAN). In 1777 verscheen van dezen een wel geen kunstige of verheven, maar echter vloeiend berijmde en welmenende lierzang in het licht, getiteld: *Het verdrukte en verlosste Haarlem*. Hij bezingt daarin, bij gelegenheid van het tweede eeuwfeest van *Haarlems* bevrijding van de Spaansche bezetting op den 1 Maart 1577, de geschiedenis van *Haarlems* beleg, inneming en verlossing. Het stukje is versierd met eene afbeelding van KENAU HASSELAER, naar eene oude teekening, die ten minsten hetzelfde eenige waarde bijzet.

DULLAART (JOAN) bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw, en leverde eenige tooneelstukken, als *Karel Stuart*, in 4to 1652, in 8vo 1653 en 1662, *Jan van Leiden en Barent Knipperdolling* 4to 1653, 8vo 1669, *De Standvastige Princes*, 8vo 1669, *Regeerkunst* 8vo 1667, *Oratyn en Maskariljas* 8vo 1572, *Mithridates*, 8vo 1679, *Ifigenia in Aulis*, 8vo 1679 en *Flavio en Juliette*, 8vo 1679. De berijming van al deze stukken is beneden het middelmatige, en slecht durven wij noemen 's mans proza-vertaling van TASSO's *Verlost Jeruzalem*, die hij in 1656 te Rotterdam in het licht gaf; zijne opdracht aan D. VAN WYNGAARDEN begint op de volgende

gende zonderlinge wijze: „Hier breng ik, ten allerlaatste, de grootste Poëet van het gezegend Italië voor UWEd. oogen; maar zoo van zijn eersten aard ontaard en jammerlijk mishandeld, dat UWEd. hem mogelijk niet kennen zult;” en dit willen wij gaarne gelooven dat het geval geweest is, bijaldien de Heer VAN WYNGAARDEN een man van eenigen smaak was, die het oorspronkelijk kende, en dadelijk, zoo wel als wij, gezien zal hebben dat DULLAART, aangaande het jammerlijk mishandelen, de zuivere waarheid sprak. In zijne even zonderlinge voorrede vertelt hij, dat hij van eenige vrienden geperst is geweest om „deze overzetting „in d'onstuimē zee der lasteraren te zenden,” en zijn „gewaande Nachtuil in heldre zonnestralen te doen „komen. Vertaalders,” zegt hij, „zijn veeltijds „als hooge boomen en spitse bergtoppen, die van „storm en onweer gebeukt en bevochten worden.” Als dit waar is, dan moet deze vertaler juist niet veel van storm en onweer geleden hebben, want hij houdt zich tamelijk laag bij den grond, en meldt ons dat „de neuswijze letterzifters,” als zij voortgelijke vertalingen als de zijne verbeteren zouden, „staan en zien als een Ezel die Wijnwater gezopen „of een die de kaart vergeven heeft.” GODEFRUI, REINOUT en TANCREDO voeren nagenoeg eene dergelijke taal in deze overzetting.

DULLAERT (HEIMAN) (1) waarschijnlijk een bloedverwant, maar zeer zeker een veel kiefcher, bekwaamer en verdienstelijker dichter dan de voorgaande, wiens vertaling van TASSO hij met een lofdicht vereerde (a), werd geboren te *Rotterdam*, den 6 Februarij 1636. Zijne ouders waren KORNELIS MICHIELSZ. DULLAERT, korenhandelaar, en SORIA MELISDYK, deftige en vermogende lieden, die het hem aan geene goede opvoeding lieten ontbreken; daar zij in hem een vlug verstand en grooten lust tot de schilderkunst bespeurden, zonden zij hem naar *Amsterdam*, waar hij de onderrigting in deze kunst genoot van den beroemden REMBRAND VAN RHYM, in welke hij zulke vorderingen maakte, dat eensdoot hem vervaardigde copij van een van REMBRANDS stukken, zijnde een geharnaste Mars, te *Amsterdam*, voor het werk van REMBRAND zelven werd verkocht. Met de beoefening der schilderkunst paarde hij even gelukkig die der muziek en poëzij, verdedende zijn tijd, uitloofde van zijn zwak lichaamsgestel, tusfchen de beoefening der letteren en fraaije kunsten, leidende een ftijl en ingetogen leven, van elk geächte en beïnd, zoo zelfs, dat hij in 1672 benoemd werd tot Raad in de Vroedschap zijner geboortestad, in welken een zijner voorzaten, ABRAHAM DULLAERT, was.

(1) A. HOUBRAKEN, *Schouburg der Schilders*, III Deel, blz. 78, D. VAN HOOGSTAATEN, *Kort Bericht wegens het Leven van H. DULLAERT*, voor diens gedichten.

(a) H. DULLAERTS Gedichten, blz. 93.

DULLAERT, in 1628 Hoofdofficier was geweest; doch hij wees deze benoeming van de hand. Hij telde JOACHIM OUDAEN en de broeders FRANÇOIS en SAMUEL VAN HOOGSTRATEN onder zijne gemeenzame vrienden, inzonderheid waardeerde hij den laatsten, die gelijktijdig met hem de schilderkunst bij REMBRAND had geleerd.

Met het vorderen zijner jaren nam zijne zwakheid dermate toe, dat hij een' tegenzin kreeg in het schilderen, dichten, zingen en spelen, den gezelligen omgang, ja bijkans in eten en drinken, waarin hij ongemeen sober was. Hij verzwakte zoodanig, dat hem het spreken en hooren bezwaarlijk viel; hij teerde allengs uit, en stierf den 6 Mei 1684. Zijne gedichten zijn in een bundeltje bijeenverzameld en in 1719 te *Amsterdam* door D. VAN HOOGSTRATEN in het licht gegeven.

Het oordeel van den *Poëtischen Spectator* over DULLAERT (1) is volkomen ook dat van den Heer DE VRIES (2) en het onze. Zijne gedichten zijn krachtig en beeldrijk. Zijne *Dichtkundige Uitbreiding over Koning Davids CLIV. Harpgezag* (3) is een uitmuntend fraai stuk; ook schijnt het dat hij het best slaagde in het behandelen van ernstige onderwerpen; ofschoon hij ook regt lieve erotische stukjes heeft geleverd, en eenige puntgedichten, die elders

(1) Blz. 58.

(2) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, blz. 263.

(3) Gedichten, blz. 3. Poëtische Spectator, blz. 64.

eene plaats zijn ingeruimd (1). Een paar der kleinere stukjes kunnen wij er hier geene weigeren.

OP MARIA MAGDALENA.

Hoe laat zij in het nat de schoone lokken sliengen!
 Hoe silt een regenvlaag nu die gekrolde zee!
 Zij is niet meer het spel van spiegel, strik en vingeren.
 Haar maakt nu ander vocht, dan renkrig vocht, gedwee.
 Of zou van yder hair hier wel het zilver glyden,
 Waar mede d'ouderdom het sterfelyk hooft bektuift,
 't Geen met dit buigzaam goud eerbiedig niet wil stryden,
 Maar vloeiende in kristal uit elke vlecht verdruipt (2)?

MINNEZUCHTEN.

Vertroosters van de minnesmarte,
 Die door myne aders vloeit op een bezielde lucht,
 Volmaaktste kinderen van 't allerziekste harte
 Dat immer in het ryk der liefde heeft gezocht!
 Ontdekkende en bespraakte kusjes:
 Ontsnapte boden van 't gemoed,
 Verradertjes van bloode lusjes,
 Van wie de schaamté waant dat gy ze onkenbaarboet,
 En om dat gy van haar niet zichtbaar zyt bedreven,
 Zoo noemt u Rozemont een' stouten minnaars roof.
 Maar, zyt gy diefstal, ik beloof,
 Om vry van schuld en straf te leven,
 U zevendubbelt weer te geven (3).

DU-

(1) Epigramm. Anthologie, blz. 66. L. G. VISSCHER, Bloem-
 lezing, II Deel, blz. 166.

(2) Gedichten, blz. 70. (3) Ibid, blz. 166.

DUSART (CATHARINA VERWERS VAN) moeten wij vermelden als de dichteres van een *raar* tooneelftuk, getiteld: *De Spaensche Heidin*, te *Amsterdam*, in 1644 en 1657, gedrukt.

DUSART (IZAACK) gaf in *Amsterdam*, in 1731, eenige geestelijke liedekens, onder den titel: *Gezangen*, in het licht, welk octavobundeltje, aldaar in 1735 door een rijmwerk in 4to gevolgd werd, getiteld: *De Uitmementheit der Kennisfe van JESUS CHRISTUS*, welke kennis de goede man lang niet nitnemend behandeld heeft; hij verzoekt in de voorrede „degeenen die het lezen staken, en „het boek toedoen, dat het hen gelieven mogt tot „zoo lang hen iets behaaglijks voorkomt voort te „lezen.” Dit is waarlijk wat veel gevergd van lezers die geene catechizeermeesters of oefeninghouders zijn, want men zou van blz. 1 tot blz. 356 in dit theologisch compendium op rijm, welks regtzinnigheid overigens door de Ew. *Clasfis van Amsterdam* achter den titel gewaarborgd is, vruchteloos naar iets behaaglijks zoeken, dat men niet in ieder prozaïsch kindervragenboekje veel behaaglijker vinden kan.

De vrome man schijnt vermoed te hebben, dat men met zijn werk te eeniger tijd den spot drijven zou, en sprak daarom het *anathema sit* bij voorraad uit over de zoodanigen die zich dit zouden vermeten, zeggende met eene regt theologische behendigheid: „Ondertusfchen ben ik zeer geruft, dat de
„Heere

„Heere zijne zaak (De flechte rijmen van hem DU-
„SART?) op zijnen tijd wel richten zal.” 's Mans
hoogmoedige nederigheid verschaftte hem ongetwijfeld
deze gerustheid.

DUSTERHOOP (JOHAN JACOB). Wie nieuws-
gierig is eene Germano-Belgische vertaling te lezen
van de opera, op het koninglijk tooneel te *Berlijn*
„op bevel Zijner Majesteit des Konings *geëxecu-*
„*teerd*, bij gelegenheid van het zeer gelukkig huwe-
„lijk harer Koninglijke Hoogheid FREDERICA SOPHIA
„WILHELMINA van *Pruisen* met zijn Hoogvorste-
„lijke Doorluchtigheid, WILHELM DEN VYFDEN,
„Prins van *Oranje*; enz.” geve een' of twee du-
katen voor DUSTERHOOPS *Amor en Psyche*, te
Utrecht, bij G. T. VAN PADDENBURG, in 1767,
(*raart*) gedrukt, en — make vervolgens papillot-
ten daarvan.

DUYF (JOANNES). Het *rare* treurspel van
dezen, *De Nederlaag van Xerxes*, te *Amsterdam*
in 1717 gedrukt, is voor de liefhebbers den vollen
prijs hunner dwaasheid waardig.

DUYM (JACOB) (1), geboren te *Leuven*, in
1547, was kapitein in dienst van WILLEM I, en
werd, nadat hij, in 1584, de sterkte *Lillo* dapper
verdedigd had, in een gevecht op den Kouwenstein-
schen dijk door de Spanjaards gevangen genomen,
en

(1) J. KANTELAAR en M. SIEGENBEEK, *Euterpe*, I St. blz. 127.
J. F. WILLEMS, *Verhand.* II Deel, blz. 45.

en op bevel van MONDRAGON tweeëntwintig maanden op het kasteel van *Namen* vast gehouden. Na zijn ontslag was hij, uithoofde van ligchaams ongesteldheid genoodzaakt den krijgsdienst te verlaten, en zette zich te *Leyden* neder, alwaar hij zich met de letteroefeningen bezig hield en in 1600 aldaar uitgaf: *Een Spiegelboeck inhoudende ses Spiegel, waerin veel deuchden daer aen te mercken zijn, enz.* Dit zijn gewone redenrijkersstukken, in den smaak van dien tijd. Dit werk werd in 1606 gevolgd door een ander, getiteld: *Een Ghedenckboeck, hetwelck ons leert aen al het quaet en den grooten moetwil van de Spaingnaerden en haer aenhanck ons aenghedaen te ghedencken, enz.* Hetzelve is opgedragen aan Prins MAURITS en bevat insgelijks zes historische tooneelstukken, die gebeurtenissen uit zijn' leeftijd ten onderwerp hebben; hij schreef, zegt hij in zijne opdracht, deze stukken „niet van hooren zegghen, maer als meestendeel „met mijn ooghen ghesien en met mijn ooren ghe- „hoort hebbende ende als een die den Spaenschen „haet soo in Crijchshandel, soo in ghevanghenis, „als in verlies van mijne goederen ghenoech be- „proeft hebbe.” Zijn dichttrant is weinig beter dan die zijner tijdgenooten, en zijne dichterlijke verdiensten zijn inderdaad zeer gering, ten ware men eenige waarde er aan wilde hechten, dat hij eene voetmaat of liever syllabentelling in acht nam, en zijne taal vrij zuiver van basterdwoorden is.

DYCK

DYCK (AGNITA VAN). Hier en daar vonden wij eenige zeer verdienstelijke dichtstukken verspreid van deze Rotterdamfche juffer, van wie wij vruchteloos getracht hebben eenige bijzonderheden te vernemen. Zij fchijnt gebloed te hebben in het achtste en negende decennium der vorige eeuw. Onder de stukjes, die wij van haar aantreffen, behaagde ons zeer dat, hetwelk wij hier tot eene proeve van haren mannelijken dichttrant eene plaats inruimen.

DE TROUW VOOR HET VADERLAND.

o Zucht voor 't Vaderland! nooit naar waardij gefchat,
 Gij Trouw! die Spartaas Burgerinnen,
 In 't ftrijden voor haar bange ftad,
 Vorst Pyrrhus krijgsmoed deedt verwinnen;
 Gij deedt eene eedle Haffelaar,
 En, onder haar banier, haar dappre vrouwenfchaar,
 Filippus woëu ten fpljt, ook Fredriks magt trotfeeren.
 Om, ondanks legerknecht, en ftaal, en lood, en vuur,
 Van Haarlems felbestreden muur
 Kaffieljes dwangjuk afteweeren.
 Wat drift wekt ge in mijn hart, daar mij de roem bekoort,
 Om 't Vaderland tot heil te leven,
 Wat wensch...! en, fchoon ik gruw van moord,
 Uw Krijgsheldinnen naartestreeven!
 Waarom ontbrekt mijn' arm de kracht,
 Om 't fcherpgewette ftaal, met onweérftaanbre magt,
 Den fchender van den Vreë, den Brit, in 't hart te drukken?
 De dood voor 't Vaderland waar' me een gewenschte dood,
 Mogt ik slechts, in dien jongften nood,
 Het aan gevaar en ramp ontrukken!

Maar ach! vergeefs gewenscht! thans duld men 't wraak-
 Niet in de hand van zwakke vrouwen: (geweer
 De man, nâlvrig op zijne eer,
 Wil dat we op zijnen moed vertrouwen.
 Welân, koomt hem die glorie toe,
 Dat hij dan Nederland verdedige en behoe;
 Hij kwijte zich met roem van d'eersten zijner pligten:
 We erkennen dan zijn moed, beleid en kloek verstand,
 Terwijl we, in trouw voor 't Vaderland,
 Voor Held noch schrandren Staatsman zwichten.

Beziel, o zuivre Trouw! des krijgsmans fieren moed,
 Terwijl nog de oorlogsstormen loeijen,
 En gij den Staatsman lijven doet,
 Die dag aan dag 's lands ramp ziet groeijen;
 Daar linksch belang, bedekt verraad,
 Mischien nog doelen op 't verderf van onzen Staat,
 En de eerelooze drift der helsche tweedragt wetten,
 Opdat het woeste graauw tot wreevle miltzucht neig',
 Met bek en klaauw de Vrijheid dreig',
 En Heerschezucht poog' ten troon te zetten.

't Is waar, de lieve Vreë lacht reeds van verre onsaan;
 Maar kan 't belang van trotsche Hoven
 Dat heillicht niet weër schuil doen gaan?
 Wat hulp we ons ook met regt belooven
 Van een' getrouwen Bondgenoot,
 De Vrijheid, met den moed, make ons als eertijds groot!
 Het voegt ons niet dus slaafsch van Vorsten afhangen;
 Een Volk, dat Vorsten zelfs voorheen bevelen gaf,
 Weer' moedig die verneedring af,
 En doe zich zelven regt erlangen.

Men

Men roeme op 's Hemels gunst en groote wonderdaën,
 Zoo vaak in Neêrland ondervonden,
 Of schreijfe om hulp zijn goedheid aan,
 In jammerklagt en bedestonden;
 Maar als wij lijven in 't gebed,
 Dient ook, tot tegenweer, het wreekend staal gewet:
 Verdienste wacht met regt de hoogste zegeningen.
 De zege is ook de loon, dien ware dapperheid,
 In 't bloedig perk der eer verbeidt.
 Gij, Trouw! doet naar die glorie dingen (1).

DYK (JACOB VAN), geboren te *Vlaardingen*, den 25 Januarij 1745, was aanvankelijk van beroep een baggerman, doch verhief zich door zijne vlijt en geestvermogens uit dien lagen stand, en werd in 1789 Gaarder van 's lands gemeene middelen te *Nieuwerkerk aan den IJssel*. Hij heeft de dichtkunst niet ongelukkig beoefend. In 1784 behaalde hij bij het Haagfche Dichtgenootfchap den zilveren eerpenning, met zijn dichtftuk: *De Verheerlijking van CHRISTUS op den berg* (1). Afzonderlijk ziet van hem het licht: *De welberaden ftap voor 't Vaderland*, Haarlem 1787; *Gedichten van JACOB VAN DYK*, ald. 1789 met zijne afbeelding, en *De Verlofginge van Israël uit Egipte*, mede ald. 1791.

Misfchien leest men in onzen tijd 's mans luimig en geestig gedicht, handelende over de tientallige ver-

(1) Lauwerbl. voor de Zonen der Vrijheid, II Deel, blz. 66

(1) Proeven van Poët. Mengelf. van het Genootfch. *Kunst Hofde fpaart geen Plijs*, X Deel, blz. 10.

verdeeling der maten en gewigten, met meer belangstelling dan in den zijnen, toen er nog niemand in *Frankrijk* of bij ons om de invoering van het decimaalstelsel dacht: wij zullen hetzelfde derhalve hier eene plaats geven:

WISKUNDIGE DROOM.

Lest was ik, door wiskundig denken,
Op Morfeus veelvermogen wiken,
Beroofd van menschelijk gevoel,
In 't rijk der dromen opgetogen,
En zat met halfgesloten oogen
Te knikkebollen op mijn' stoel.

Hoewel zich niets aan mij vertoonde,
Scheen 't echter dat de Wiskunst woonde
In een paleis van diamant:
Door 't onbegrensde werkvermogen,
Naar de eêlste bouworde, opgetogen,
In eenen onnaarvolgbren stand.

't Is verre boven mijn vermogen
Dat ik de trotsch gewelfde boogen
En zuilen van het hoofdgebouw,
Die steile sterrentorens dragen
En hemelstelsels onderschragen,
In al hun pracht beschrijven zou.

Mijn doelwit is alleen te melden
Dat in die welgeplaatste velden,
Daar netheld alles heeft bezielde,
Ten toevloed was van sterfelingen
Om in het hospaleis te dringen,
Naardien de Wiskunst hkdag hield.

Straks

Straks werd de hooge poort ontfloten:
 De Wiskunst stak bij al de grooten
 Met eenen starrenmantel af;
 Gewigten waren gloriekroonen,
 De gouden korenmaten, troonen,
 Een meetriet was de koningstaf.

Nu zou de plegtigheid beginnen;
 Ik trad in al 't gedrang naar binnen,
 Zag rond en zweeg eerbiedig stil.
 Ik dacht, dat, in geduchte wondren,
 De stem der Majesteit zou dondren
 Het onherroepelijk *ik wil!*

Maar, neen, de Wiskunst sprak verpligtend,
 Heur wet was raadend en verlichtend,
 Werde aan elks oordeel toebetrouwd.
 Heur woord, beminlijk om zichzelve,
 Drong zachtjes door de spreekgewelven:
 Zij had Stevijn tot troonherout.

Hij sprak aldus: Beroemde mannen!
 Bij wien 't vooroordeel is verbannen,
 Die steeds met snarte uw' tijd verspilt:
 Uwe eedle harsfens moet verteeren,
 Door 't eeuwighdurend *reduceeren*,
 Wyl maat van maat alom verschilt.

Gij, wien de handel moet vervelen
 Door 't staag verdubbelen en deelen
 Van ellen, maten en gewigt,
 Die alle schatten, hoe uitstekend,
 Tot ijdele penningen verrekent,
 Ontsluit uwe oogen voor mijn licht.

De majestelt die wij vercéren ,
 Wil nu geluk nu heil vermeerén:
 Uw waar belang is in uw hand.
 Laat dan mijn raad u welbehagen
 En, durft gij een hervorming wagen,
 Brengt dezen goeden vond tot stand.

Gebruikt in welbestuurde staten
 Dezelfde grootheid voor uw maten,
 Denzelfden weegsteen voor uw wigt:
 Dan stelt gij 't beeld van maat of ponden,
 Dat aan de namen is verbonden,
 Op 't enkel noemen voor 't gezigt.

Moet gij die algemeene heelen
 Vermeenigvuldigen en deelen,
 Neemt dan het tiental juist in acht:
 Dan zult gij op uw vingers reeknen,
 't Geen door een lange reeks van teeknen
 Uit Willem Bartjens wordt volbragt.

Uw zaak is onderzoekenswaardig,
 Betoont u zelve slechts volvaardig,
 Wij zijn tot uwe hulp gereed;
 Ons doelwit is alleen het goede,
 Treedt toe, vertoont aan mij uw roede,
 Gij, die de vlakke velden meet.

Euklides geest met vleesch omgeven,
 Scheen in Jan Peters Dou te leven,
 Die 't onderscheid der maat bewijst
 Met eenen bundel halve roeden;
 Doch hij wil haar verschil vergoeden
 Door 't plan van een *reductielijst*.

Maar,

Maar, liet zich toen Stevinus hooren :
Ik heb een beter plan verkoren ;
De veldroe van uw Vaderland
Wil ik bekroonen met mijn' stempel ,
Wijl die de poort van dezen tempel
In eens van post tot post bespant.

Die zal de roe der waereld heten ,
Om Snellius nauwkeurig meten
Van sarde en breede zee te zaam' ;
Verdeelt die door een juiste snede ,
Een vierde roede zij uw schrede ,
Een vijfde uw ell' , de heift uw vaam.

Wilt ge als godes de Bouwkunst groeten ;
Verdeelt uw roede in vijfpaar voeten ,
En elken voet in vijfpaar duim ,
Een duim nog eens in vijfpaar lijnen ;
Dan zultge uw hersfens niet verpijnen
Op lengte , vlakke of lichaamsruim.

Men zag , toen hij van Bouwkunst meldde ,
Dat zich Vitruvius herfelde
In 't ernstig wezen van Dulon.
Hij droeg , om Rottes poort te meten ,
Zijn' duimstok aan een zilveren keten ,
Met goud gehaakt aan zijn japon.

Hij dreef , gevat op zijn krakelen ,
Dat een dozijn zich laat verdeelen
Door zes , en vier , en drie , en twee ;
Daar tien zich enkel laat halveren ,
Dus hij op 't ernstigst bleef begeren
Dat elk aan de oudheid hulde deed.

Toen

Toen liet Stevinus zich ontvallen;
 De hoofdvolsmaaktheid der getallen
 Wordt niet door deelbaarheid bepaald;
 Maar 't zeker en gemakkelijk werken
 Doet heur uitmuntenheid bemerken,
 Waarin niets bij het tiental haalt.

Nu pronkte in bonte feestsieraden
 Jood Isrel, die de plechtgewaden
 Van 't Godendom met de elle mat;
 Ilij sprak, als een gewis orakel,
 Dat Mozes zelf den Tabernakel
 Met kopier el gemeeten had.

Dat thans de handel niet gehengde,
 Dat deze maat nog meer verlengde;
 Om dit veelzeggend kunstbewijs:
 De stoffe zou in schijn versmallen,
 En el voor el veel dunder vallen,
 Zij groeide alreeds genoeg in prijs.

Hij was ook tevens van gedachten,
 Dat zulk een grootheid best in achten,
 Of, naar de kenze van 't gemeen,
 In vier en halve vierendeelen
 Zich aan de Wiskunst liet bevelen
 En in 't gebruik gemakkelijk scheen.

Toen sprak Stevinus, op dit praten:
 't Is billijk dat de lange maten
 Zoodanig evenredig staan,
 Dat zij in dienstige gevallen
 Zich door de eenvoudigste getallen
 - Ligt in elkandren overstaan.

Wiltge

Wiltge iets bij mijn Godes verdienen,
 Verdeel heur scepter dan in tienën;
 Dit raakt den prijs der stoffen niet.
 Maar met die strenge maat te meten,
 Is voor uw veel te ruim geweten,
 De beste boel die overschiet.

Nu zag ik voor den raad des vredes (1)
 Den opgewekten Archimedes
 Met Ceres gouden koorenmaat,
 Waarmede, naar zijn beste weten,
 Triptolemus reeds had gemeten
 In 's waerelds ruwen kinderstaat.

Hij wilde deze maat doen ijken;
 Doch naar naauwkeurig vergelijken,
 Met d'achtbren stoel der Majesteit,
 Die voor den held was opgerezen,
 Heeft hem Stevinus afgewezen
 Met dit welingerigt bescheid:

Gij weet, hoe zeer in alle staten
 Het onderscheid der ronde maten
 Een eindeloos verschil verwekt:
 Dus moet men billijk overbellen,
 Om zekre grootheid vast te stellen,
 Die overal ten maat verstrekt.

Indienge u aan mijn' raad wilt houden.
 Gij ziet, op 't voetspoor van de aëlouden,
 Een koorenmaat *gereduceerd*
 Uit schepels van de handelsteden,
 Verdeeld in tien en honderd leden,
 Met naam van spint en kop verëerd. Ver-

(1) Dus noem ik den stoet der Wiskunde, om dat hare on-
 twijfelbare bewijzen de twisten stillen en het gemoed bevredigen.

Verſicht de veelheid grooter maten ? ,
 Verkoopt men iets met laſten , vaten ?
 Tien ſchepels zij een hoed of vat.
 Tien varen , voor een laſt geteekend ,
 Is iets dat zeer gemaklijk reKent ,
 Offchoon men lei noch griffie had.

Moet gij het ooft der boomwaranden ,
 Of de aardvrucht meten met de manden ;
 Vijf manden zij een halve ton.
 Verdeelde gij uw mande in tien ,
 Dan zoudt gij u den roem verdienen
 Van een die niet met woeker won.

Zoo zal men veel gebrek genezen ,
 Dan zal elk mensch een burger wezen ,
 Zoo verre zich beſchaafdheid ſtrekt ;
 Die nu , door veel beteekeniffen
 Van pint en ſpint , zich moet vergiffen ,
 Wen hij een mijl drie — vier vertrekt.

Toen ſcheen de ſchranderheid te nadren ,
 Met Leibnitz bloed en geest in de adren ;
 Een geest vervrolijk door den wijn ,
 Die Bacchus invloed moest verkoopen
 Met mutsjes , pinten , kannen , ſtoopen ,
 En in zijn maat nauwkeurig zijn.

Nu vergeleek de groote ſpreker
 De ſtoop van Bacchus bij den beker ,
 Waaruit de wijze Majesteit
 Heur troonſtaffiers en dienſtbre geeften ,
 Op dit en diergelijke feesten ,
 Beſchonk met ſchrandre vrolijkheid.

Hij

Hij heeft zich hier op nigelaten:
 't Is billijk dat de holle maten
 Gelijk staan op denzelfden voet,
 Het zij voor natte of drooge dingen,
 Dan worden stooopen vierdelingen,
 Het anker schepel, 't oxhoofd hoed.

Hij wilde ook tevens aanbevelen:
 Wilt gij uw maat wiskunstig deelen?
 Den zij een stoop tien pinten wijn;
 Of moet gij grooter maat verkoopen?
 Een anker zij dan vijfpaar stooopen;
 Tien ankers zal een oxhoofd zijn.

Verwerp dan ook de onnutte namen.
 Van halfjes, mutsjes, kannen, aamen,
 Of hecht 'er beter denkbeeld aan:
 Een olijfaam laat zich ontknoopen
 In vijfpaar virtels, vijftig stooopen,
 Of zal in honderd kan bestaan.

Wiltge ook de voorige manieren
 Toepassen op de fust der bieren?
 Neem honderd kannen voor een vat;
 Verdeel die grootheid juist in vijven.
 Zoo-zult gij elk in 't klein gerijven,
 Die graag een mopje verscbier had.

Offchoon de reden dit erkende,
 Verscheen 'er nog een gansche bende,
 Die pleitte voor het oud gebruik:
 Een brouwersknecht, riep nigelaten,
 Dat de omtrek van zijn halve vaten
 Gelijk moest wezen aan zijn buik.

Hij vond tot aandrang goed te melden,
 Dat deze fust zich met de gelden
 Veel beter dan een andre schikt.
 Toen sprak Stevijn: dit kan zoo blijven,
 In volle vaten en in vijven,
 Indien gij alles keurig wikt.

Nog dreef Sileen met bolle kaken:
 Men moest de pinten kleiner maken,
 Een mondvul was het grootst gewin.
 De wijsheid zag dit dronkerts loopje,
 En stelde met den naam van zoopje
 Een tiende deel der pinten in.

Na 't lange voor- en tegenpraten,
 Verdwenen natte en drooge maten:
 En Newton, die de zwaartekracht
 Op 't vlak der aarde heeft gevonden,
 Heeft straks een hagelvlaag van ponden
 En mindre deelen voortgebracht.

Ik zag het mengfel dus ontwarren:
 De gouden kroon van vijfpaar starren
 Werd in een fijne schaal gezet;
 Terwijl de Troonherout verklaarde,
 Een steen, die daaraan evenaarde,
 Was in de weegkunst tot een wet.

Die steen, aldus gelijk bevonden,
 Werd afgedeeld in tien tot ponden:
 En ieder pond in vijfpaar lood:
 Een lood in tien gebracht tot greinen:
 Tot dat 'er door tienvouwig kleinen
 Ten laatste een zandjen overschoot.

De

De groote man was zeer te vreden ;
 Hij zag dit stelsel steunde op reden :
 Hij wilde alleen voor grove waar
 Een wigt van honderd pond bepalen ,
 Om groote fust op ruwe schalen
 Te wikkelen met den centenaar.

Nu was deze ijkdag afgeloopen ;
 Nu ging de cabinetdeur open :
 Elk zag met mij in 't schoonste licht
 Eene evenredigheid en orden ,
 Die niet kon overtroffen worden ,
 In ellen , maten en gewigt.

Die keurigheid van tienverdeeling
 Was een gewigtige aanbeveling ,
 Aan 't kennend oog en rijp verstand.
 Dit stond tot een schenkaadje vaardig ,
 En was in alles overwaardig
 Den handelvorst van Nederland.

Toen rolde door de ruime boogen
 De stem van 't onbegrenst vermogen ,
 Dat alle zaken meet en wikt :
 Dit zijn de keurige modellen ,
 Die ik uw wijsheid voor wil stellen :
 Zij zijn tot uwen dienst geschikt.

Gij , die in alles groot wilt worden ,
 Die voor een welgeregelde orden
 Een soort van sterke geestdrift voelt ;
 Verzoek uw souveraine Staten
 Om zulke wigten , zulke maten ,
 Indien gij 's volks geluk bedoelt.

Kan niets uw onderzoek ontduiken,
 Verbetert dan de volksgebruiken;
 Elkeen, die nu angstvallig suft,
 Wierd meester in de rekenkunde,
 Indiengē aan 't algemeen vergunde
 Deez' enklen straal van uw vernuft.

Is ergens glorie meê te halen,
 Geen eenwen kunnen ooit bepalen
 Den roem, die hier te wachten was;
 De faam van zulke wondre dingen
 Drong door de wijde hemelkringen
 Van hier tot aan des aardbols as.

Het onderscheid van wigt en maten
 Is door verdeeldheid van de Staten
 In vroeger tijden voortgebracht:
 Toen elk den andren wederstreefde,
 Ten minsten voor zichzelven leefde,
 Is aan deze orde niet gedacht.

Doch eenwen door een' band van eenheid
 Te zaam' gevoegd, tot algemeenheid
 Van vriendschap, staatsbelang en wil:
 Verëischt de trouw der medestanders,
 De handel met de buitenlanders,
 't Verëffen van dit verschil.

Wat voordeel ware 'er al gewonnen,
 Wierd dit in Nederland begonnen,
 Daar zich de handel heeft gevestigd!
 Men zag welhaast dezelfde maten
 Gevolgd in alle waereldstaten,
 Tot roem van dit Gemeenebest.

Reeds

Reeds is het hemelruim gemeten
 En al zijn zottende planeten
 Met de achtbre roé der trouwste stad;
 Straks wordt de grootheid aller zaken
 In alle menschelijke spraken
 Naar Nederlandsche maat geschat.

't Is waar, de tegenstand der dwazen
 Die tegen alle nieuwheld razen,
 Vertoest de zaak misschien een wijl;
 Gij zult hen eindelijk overmogen:
 Zoo zegepraalt voor aller oogen
 Gregorius of Césars stijl.

Nog iets, iets groots heb ik te melden;
 Verbetert ook den rang der gelden,
 De maat van al wat dierbaar schijnt:
 Zoude alles welgeregeld worden,
 En zelf de regelmaat der orden
 Zoo vreeslijk ongeregeld zijn?

De thans gebruikte muntbepaling
 Is menigmaal de bron van dwaling
 En vol van kwellings, vol gevaars;
 Integendeel, de tienverdeeling
 Herschept de rekening in speling,
 En 't domme volk in rekenaars.

Elk zal een kleine schade dulden;
 Neem tot uwe eenheid eenen gulden,
 Hij is alreeds in tien gesplitst:
 Verdeelt hem voorts in honderd duiten,
 Gij zult met duizend deelen sluiten,
 Een penning zij de kleinste gift.

Betracht gij dit, dan wordt de penning
Een waardig voorwerp van erkenning:

Hij was te lang een enkle schijn,
Die door veelvuldig *reducceeren*
De beste harsens deed halveren
In 't nutteloos oplettend zijn.

Verkiest gij ook op gouden stukken
Den leeuw des Vaderlands te drukken,

Zij rijzen in denzelfden graad:
Haar waarde zal tien guldens wezen,
Ten wareuze ook tot honderd rezen,
Met naam van rijder of ducast.

Nu hoorde ik 't onophoudlijk morren,
Om 't volk tot oproer aan te porren,
Door zulk eene onherstelbre schae;
Toen sprak de Wiskunst: Laat u raden,
Dit stelsel zal u weinig schaden,
Zoo elk het volgend gadeslae.

Men moet, en kan de grootste zaken
Niet in een oogenblik volmaken,
Maar werke naar een duurzaam plan!
Zoo zal men schade en moeiten stuiten,
Herschept men stuivertjes en duiten,
Wat schade of dit toch geven kan?

Aan andren moet men niet vergaeren,
Dan om de drie of zeven jaren
Maar telkens eene munt verflaan.
Wierd dit standvastig voorgenomen,
Men zag welhaast het einde komen,
Niets goeds bleef waarlijk ongedaan!

In-

Indien gewigt en maat de gelden
 In evenredigheid verzelden,
 En elke breuk in tien bestond,
 Dan zaagt gij over 't handelwezen
 Een nieuwe zon ten top gerezen,
 Wier schijnsel nimmer weêrgaë vond.

Die evenredigheid en orden
 Scheen hartlijk toegejuicht te worden.
 Op 't zedig knikken van Stevijn
 Klapte al het kunstkoor in de handen.
 Mij scheen in die gewenschte landen
 De wereld reeds vernieuwd te zijn.

Maar 't volk, dat nauwlijks tien kan tellen,
 Wilde aan de Wiskunst wetten stellen,
 Vervloekte dezen schoonen vond,
 Verstoorde mijn genoeglijk droomen,
 Zoo dat ik, tot mij zelf' herkomen,
 Nog in den ouden chaos stond (1).

Zeër naïf schetst VAN DYK zijne dichterlijke loop-
 baan in de gerijmde voorrede van zijne *Gedichten*,
 waaruit blijkt dat hij,

Van schoone boeken en van menschenhulp versteken (2),
 even als BELLAMY, zich zelve vormde, en zich
 met het maken van gelegenheidsverzen in de dicht-
 kunst oefende,

En

(1) Proeven van Poët. Mengelst. van het Genootsch. *Kunst-
 liefde spaart geen Pijns*, X Deel, blz. 159.

(2) *Ged. Poët.* blz. III.

Een proef, met welke zich de meeste dichters wijden (1);

Doch toen hem SMITS dichtmatige vertaling van
BURMANS *Redevoering over de Poëtische Verrukking*
in handen viel, werd hij

— getroffen door een eedle hartstogtroering (2);

want

Dit vaars, ja dit alleen deed hem een dichter zijn (3).

Hij las vervolgens VONDEL, HOOGVLIET en meer
andere dichters,

Bij wier verhevenheid, geplaatst in schooner dag,
Hij eerst de kleinheid van zijne eigen werken zag (4).

Zoodat hij na eene driejarige onderzoekende oefening,

— — zijn hersenvrucht zag rijpen voor het vuur (5),

waaraan hij dezelve dan ook heldhaftig overgaf, en

Apollo, meer vereerd door zulk eene offerande
Dan door den feniks, die op 't kruidakkar verbrandde,
Verblifde hem met hoop dat uit die heilige asch
Een feniks rijzen zou die driemaal schooner was.
Die troostelijke hoop heeft hem niet voorgelogen (6).

En waarlijk zijne gedichten zijn gansch niet ver-
werpelijk; zij bevatten veel oorspronelijks, natuur-
lijks

(1-3) Ged. *Vorr.* blz. III.

(4-6) Ibid, blz. V.

lijks en eenvoudig schoons; en hoewel wij niet met het

—— ——— oordeel van de Haagſche Maatſchappij,

inſtemmen, dat VAN DYK, gelijk hij zelf getuigt,

Den grooten landman poort in dichtkunſt evenaarde (1),

heeft hij toch den Abtswouder de kunſt niet ongelukkig afgezien, en zijne gedachten met gepaſte dichterlijke ſieraden weten in te kleeden. Zijne dichtſtukken hebben over het algemeen eenige uitgebreidheid, die wij wel geene langdradigheid willen noemen, maar die toch derzelver lezing achter elkander minder aangenaam maakt, om dat men voelt dat de dichter zijn onderwerp beknopter had kunnen behandelen. Het *Geweten*, eene foort van leerdicht, onder anderen, heeft regt krachtige partijen; bij voorbeeld:

De klank van 't fijn metaal verdoov' de ſtem der Reden,
De Waereldzorg beklemm' met drukke bezigheden
De lippen van 't Gemoed dat tegen zich geruigt,
De trotsche Staatzucht, die voor wet noch reden buigt,
Ontveinze uit al heur magt, de Godſpraak van 't Gewiſe;
Maar ſtaaft een blikemſtraal dat Godsgetuigeniſe,
Dan ſpreekt de ontwaakte ziel als met een donderſtem,
En 't Godlijk wraakgericht geeft aan 't Geweten klem,
't Verſchrikt een' dwingeland, ten rijkſtroon opgeſtegen;
Hij mete zijn gezag met zijnen langen degen,

Zijne

(1) Biſchriſt op zijne afbeelding.

Zijn gouden borstster, die van bliksemstraalen blik,
 Verspreide een vlamvend licht, dat de eedle deugd verschrikt—
 Ontsteke een moordvuur, dat de waarheid doet verbleeken,
 Verschroei d'oprechten mond, die naar het hart durft spreken,
 Verteer' het pergament, dat haaren eisch ontzegt,
 En geesfel' met heur roè de vrijheid en het recht.
 Maar twijf! zijn hoogmoed rijst tot aan de sterrenronden,
 Schrijft de Almagt aan den wand: „Gij zijt teltig bevonden.
 „Het koninglijk geweld is van u weggegaan:
 „Het moedig volk, dat gij in kluisteren deed slaan,
 „Verzweert uw ijzren juk op zijnen hals te dragen.”
 Daar staat de boosheid nu met schrik voor 't hoofd geslagen;
 De koninglijke ster, in wolken uitgedoofd,
 Schiet bliksemstraalen naar het pratgekroonde hoofd:
 De roede slaat hem selv' met stinkende etterbnilen,
 Waar in de luizen zich, met grooter heir, verschuilen,
 Dan 't heir der zielen 't welk hem aanklaagt voor Godstroon:
 Welks nagalm in de ziel' met donderenden toon
 Zijn gruweldaden weet op 't schriklijkste afstemalen.
 Nu schijnt de koningsster ten jammerpoel' te dalen;
 De razernij verpijnt zijn reeds gedoemde ziel,
 Met al de foltering, waarmee het hem geviel
 De zuiverste onschuld uit het leven weg te rukken:
 Hij wenscht, in zulk een' drom verbaazende ongelukken,
 Dat zijn geduchte staf, die volken heeft geplaagd,
 Had schapen langs de hei of klaverwei gejaagd;
 Maar ach! te laat gezucht, de daad lijdt geen herhaling;
 Het vonnis ligt geveld: de rechter eischt betaling.(1).

De gedichten, bij gelegenheid der geboorte,
 Het verjaren en sterven van zijne kinderen of ande-

re personen, zijn meer gevoelig dan kunstig; de eenvoudigheid zijner uitdrukkingen grenst wel eens aan platheid (1). Van valsch vernuft (2) en gezwollenheid (3) is VAN DYK ook geenszins vrij te plei-

(1) Bij voorbeeld:

Mijn zoontje was verwezen,
Maar is gepardonneerd.

Gedichten, blz. 168.

Een 's lands Ontvanger moet natuur den tol betalen.

Ibid, blz. 192.

(2) Een ander poët doopt zijne pen in inkt, somtijds in *goeden* inkt (zie *VONDEL'S Poesy*, I Deel, blz. 380); VAN DYK doopt zijne

welverfneden veder
In 't stroomnat van de zilvren Maas.

Gedichten, blz. 2.

Liet van der Goes noch Smits zich hooren
Tot lof van Y en Rottevlief. . . .

Wel nu, wat zou het dan? — Wel, dan, zegt VAN DYK,

Verhefte, op 't zevenmondig riet,
De baars en snoek, hoe stem geboren,
Een loflied,

Gedichten, ald.

Ei, ei, baarzen en snoeken, die op het zevenmondig riet
Spelen, zijn inderdaad regt kunsige baarzen en snoeken!

(3) Een voorbeeld, uit velen van gezwollenheid en valsch vernuft tevens, zal wel genoegzaam zijn ter waarschuwing voor jonge dichters.

De aanboudendheid van 't woedend golfgekloos,
Heeft zelf een schip gelijk een rots

VAN

pleiten; maar met dat al heeft hij wezenlijke en dichterlijke verdiensten, die hem van velen zijner meer beschaafde en zoetvloeiende tijdgenooten voordeelig onderscheiden.

's Mans uitvoerig en afzonderlijk uitgegeven dichtstuk, *De Verlossing van Israël uit Egypte*, behandelt in zes zangen den wonderdadigen uittocht der Hebreëen, wij kunnen niet zeggen dat dit stuk eene aangename lecture oplevert; de wijsgeerige en natuurkundige aanmerkingen, die in hetzelfde voorkomen, zijn misfchien meer vernuftig dan waar, althans dichterlijk zijn zij niet, en vertragen, buiten noodzaak, niet weinig den gang van dit bovendien reeds tamelijk gerekt rijmverhaal.

Zijn vroeger, mede afzonderlijk uitgegeven dichtstuk,

Van 't paalwerk afgeslagen,
En op de Voléwijk, der schelmen schrik, gedragen,
Waarop dat grof gevaarte zat
Als Noeh's ark op Ararat —

Tot dus ver goed; maar nu

Van waar men 't naauwlijks redde,
Toen Mozes slangenstaf of hand
Natuur herbragt tot d'ouden stand,
En d'Yfroom in zijn bedde.

Gedichten, blz. 248.

Moyses, in Maart 1782, als MERCURIUS met een *caduceus*, natuur tot d'ouden stand (den chaos?) herbrengeende, en d'Yfroom in zijne bedding jagende, gelijk voor eenige duizend jaren de *Rode zee* of de *Jordaan*, welk een mengelmoes van verwarde denkbeelden!

stuk, De welberaden stap voor 't Vaderland, is geschreven in den echt-patriottischen geest van 1787, en vond uit dien hoofde welligt eenigen bijval.

In 1788 gaf het Leydsche Taal- en Dichtlievend Genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen* twee prijsverhandelingen in het licht over het rijm, de eene, door J. ROCHUSSEN, die de gouden, en de andere, door onzen VAN DYK, die de zilveren medaille behaalde. Beide schrijvers zijn met het rijm zeer ingenomen. Het genootschap vroeg of hetzelfde *tot het wezen* der Nederduitsche poëzij *behoorde*. Het scheelt weinig of beide schrijvers betogen niet alleen dat het rijm tot het wezen der poëzij *behoort*, maar ook dat wezen *uitmaakt*, van welk gevoelen, niet tegenstaande een aanzienlijk genootschap hetzelfde met gouden en zilveren medailles bekroond heeft, wij de vrijheid nemen hemelsbreed te verschillen, en het rijm niet hooger waarden dan een toevallig sieraad. Immers treft men opstellen bij menigte aan, die *in verzen* en *op rijm*, en evenwel *niet in poëzij* geschreven zijn, en, omgekeerd, vele opstellen *in poëzij*, die maat en rijm ontberen (1).

Het rijm vindt een' warm' voorstander en verdediger

(1) Wie toch zal zoo dwaas zijn te beweren dat FENELON'S *Telemachus* door FEITAMA, en FLOBIAN'S *Numa Pompilius* door NOMSZ tot den rang van dichtstukken verheven zijn, enkel daardoor, dat zij dezelve uit het oorspronkelijk proza in maat en rijm vertaald hebben? Op deze wijze is OESSEWERS *Dood van Abel* ook eerst onder de handen van SCHONCK een dichtstuk geworden.... ô Weet!

diger in VAN DYK, die ten voordeele van hetzelfde alles aanvoert wat met mogelijkheid aangevoerd kan worden, en dus ook fomwijlen vrij nietige of duistere argumenten. Zoo verstaan wij, bij voorbeeld, niet wat hij bedoelt met de wiskundige waarheid, dat de omtrek van het (menschlijk ?) ligchaam tot deszelfs wezen behoort, als zonder welken hetzelfde niet afzonderlijk zou bestaan, wanneer hij daartuit afleidt, dat even zoo het rijm, als de eindpaal van het poëtisch ligchaam, tot deszelfs wezen behoort (1). Een naakt ligchaam heeft immers zoo wel een' omtrek als een gekleed, eene Egyptische mumie zoo wel als eene VENUS van *Medicis*. Wanneer nu hetgeen VAN DYK voor een poëtisch ligchaam (dichtstuk) houdt, zoodanig eene Egyptische mumie is, die, van derzelver stijve omwindfelen (het rijm) ontwonden, toch geene VENUS zou zijn, dan is zijne toepassing juist; maar daaruit volgt nog niet dat die zelfde omwindfelen tot het wezen der VENUS zouden behooren, die anderen voor een poëtisch ligchaam houden.

Het rijm is fomtijds voor een poëtisch ligchaam: een kleed, een bevallig, net, zelfs fraai kleed; maar — wat toch is een kleed op zich zelve? Ongetwijfeld zeer veel in de oogen der geenen bij wie het den man maakt. • Een bekwaam verzenmaaker,

(1) Prijsverhand, uitgegeven door het Genootsch. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, III Deel, blz. 76.

ker, die zich verbeeldt dat het rijm volstrekt tot het wezen der poëzij behoort, en, zelf geen dichter zijnde, de gedachten van anderen berijmt, is dus niets meer dan een bekwaam snijder, die, niet kunnende beeldhouwen, begreep een' verdienstelijken arbeid te ondernemen, wanneer hij een' pantalon, vest en rok naaide voor den APOLLO van *Belvedere*, in de overtuiging dat dit pak kleederen, als het beeld volkomen passende, tot deszelfs wezen behoorde, zoo wel als de omtrek, die — daardoor juist zou bedekt en verborgen worden.

Men behoeft zich niet te verwonderen dat VAN DYK zulk een wakker verdediger van het rijm is, als men in aanmerking neemt welke groote verplichting hij aan hetzelfde had, immers in het slot van zijne bekroonde verhandeling zegt hij zeer naïf: „Ik ondertusfchen zal het Rijm, dat mij den eer- „naam van Dichter heeft doen erlangen, altijd als „heilig eerbiedigen (1),” enz. Nu, het gebeurt ook niet alle dagen dat het rijm iemand zoo uitstekend begunstigt als JACOB VAN DYK!

DYK (JOANNES VAN), profesfor in de godgeleerdheid te *Maastricht*, vertaalde een paar toneelstukken van D'ARNAUD, namelijk *Euphemia*, of *Triomf van den Godsdienst*, en *De Rampzalige Gelieven*, of *de Graaf van Comminge*, het eerste in 1769 en het andere in 1774 uitgegeven. Beide
vrij

(1) T. II. p. blz. 91.

vrij middelmatige vertalingen zouden wellicht in vergetelheid gebleven zijn, bijaldien PIETER PYPERS, die betere vertalingen dezer fraaije stukken leverde, er geen harnas om aangetrokken had, dat de schrijvers der *Nieuwe Algemeene Vaderlandsche Letteroefeningen* des profesfors overzetting van den *Comminge* meer stout vonden dan de zijne (1), hetgeen dezen lieden immers volkomen vrijstond, offchoon zulks van hunnen goeden smaak juist geen voordeelig getuigenis gaf. Wij herinneren ons ook van dezen profesfor eene berijming van JEREMIA's *Klaagzangen*, in handen gehad en — onder het scheurpapier geworpen te hebben.

(1) Brief aan de Schrijvers der N. Vad. Letteroef. achter de *Euphemie of de Zegsprakende Godsdienst*.

EECKHAUT (JAQUES VAN) vermelden wij als opsteller van een Vlaamsch tooneelftuk, getiteld: *Wonderlycke Bekeering van den Kloeckmoedigen Martelaer Adrianus*, in 1743 uitgegeven.

EEDE (WILLEM VAN DEN), een Gentfche Jezuit, gaf aldaar in 1691 een dichtwerkje in het licht, getiteld: *Lyden en Stryden door 't gedurigh Cruys Jesu Christi*, waaruit de Heer WILLEMS eenige regels mededeelt (1).

EEKE (CORNELIS VAN) (2) berijmde de Psalmen op honderdvijftig verschillende gemeene zangwijzen, en gaf dien arbeid, onder den titel van *Koninklyke Harpliederen*, te *Amsterdam* in 1698 in het licht. Het was een mislijk denkbeeld de Psalmen op de wijzen van straatliedjes te behandelen; evenwel zijn zij niet onbehaaglijk. Men oordeele uit het eerste couplet van

M E T

(1) Verh. over de Nederd. Taal- en Letterk. II Deel, blz. 147.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezag, I Deel, blz. 316.

HET LVI HARPLIED.

TOON: *Patiensie is goed kruid men zelf.*

Gelyk een duif, van kooi en slag
 Verjaagt en weghgedreven,
 Moet, zonder dat ze rusten mag,
 Ten prooi der gieren zweven.

Eveneens zoo dwael ik
 Zonder heul of troost.

Ik weet, Heere! kwalijk
 Waar ik, west of oost,

Zou mogen schuilen,

o Gy, myn God! ten waer by us

Dus kom ik nu

Met klaaglijk hullen (1).

EEMBD (GOVERT VAN DER), een Haarlemmer rederijker en lid van de kamer *de Wyngaerd-ranken*, met de spreuk: *Liefd' boven al*, deed aldaar den 26 Julij 1619 vertoonen: *Haerlemse Belegeringhs Trevr-blyeynde-spel*, hetwelk in hetzelfde jaar in 's Hage in 4to gedrukt is; in 1621 gaf hij een ander treurspel, *Sophonisba*, in het licht. Het eerst-gemelde stuk, dat wij voor ons hebben liggen, is een wonderlijk zamenstel, eene soort van gedramatiseerde chronijk; de handeling geschiedt tusfchen de uit onze vaderlandsche geschiedenis genoeg bekende perfoonaadjen en eenige denkbeeldige en allegorische wezens, als de Waarheid, de Tijd, Voor-
 spoed.

(1) Koninklyke Harplieden, blz. 189.

spoed, Nering, Goed en Kwaad Gerucht, enz. en duurt van den 1 October 1572 tot den 20 Julij 1573, wordende genoegzaam alles, tot de kleinste bijzonderheden dier belegering toe, vertoond of verhaald, met naauwkeurige aanteekening van den datum; bij voorbeeld:

1573. Na dat de toe-gherüste Scharen
 Maert. Van 't bloedigh strijden upt den Hout ghekomen waren /
 Ghelaben met den roof der Duytsen af-ghestroopt /
 Met wagghens bal gheweert en banen op-ghehoopt /
 Die sy ten trots en roem (tot een berwinninghs-teken)
 Des nuchters (als ten princh) op 't nieuwe Wolfwerk steken;
 De tjdingh (niets te blijb) in haest ghedaghen werd.
 Dito. Hoe b'Amsterdamers dooz den Dijk by 't Huys ter Hert
 Met al hun Schepen waren na het Meyr ghekropen;
 Dit heeft de Bozgh'zen eerst ghedaen de ooghen open /
 En als in tenen Spiegghel / die het schoonste wend /
 Doen schouwten recht den stand van d'aenghegaen ellen.
 Dito. Hier op de Spangiaerts fluchts een Schanste bedén maiken /
 Op dat langhs heen de Fuyck gheen Haerlemer soud' raken /
 En dat haer Schepen daer (als onder schut en scherm)
 By ligghen souden in een in-ghedoghen erm.
 Doe was de Stad ronds-om soo vast en wel besloten /
 Dat gheenig Schipper meer tot haer en konde bloten:
 Des honghers noot nam toe; d'eet-waren sloeghen op;
 Elck daghen byacht 'tghetraent tot doken aen den krop.
 De Schepen / van den Prins tot hulp aen hun ghesonden /
 April. En richten gantsch niet upt: Dit sloegh noch dieper wonden /
 Soo dat een sware breez en onghemetten schrick
 Den Bozgh'zed op den halz biel in een ooghenblich (1).

Do

(1) Haerlemse Belegeringhs Trevr - bly - eynde - spel, blz. 81.

II. DEEL.

R

De Aristotelische eenheid van plaats is in dit stuk zoo min in acht genomen als die van tijd; trouwens in vele der hedendaagfche zoo gretig bij ons vertaald wordende Hoogduitfche drama's ziet men daarop ook zoo naauw niet.

EIJK (JAN VAN). Het veroorzaakt ons altijd eene weemoedige aandoening, wanneer onder het zamenstellen van dit werk een verdienstelijk tijdgenoot van het tooneel des levens aftreedt, en daardoor aanspraak bekomt op de vermelding in hetzelfde. Dit was het geval met den onvergetelijken BORGER onder het beërbeiden van ons eerste deel, dit is het nu weder met den braven, achtenswaardigen en beminnelijken JAN VAN EIJK, Predikant te *Loosduinen*, die aldaar den 7 Februarij van dit jaar zijn nuttig, voorbeeldig en godvruchtig leven eindigde.

Eischt de geleerde man, op een verheven standpunt geplaatst, van waar de stralen zijner verdiensten zich wijd en zijd verspreiden, onze bewondering als eene verschukigde fchatting, de nuttige man, in nederiger kringen, minder opendijk, maar niet minder onvermoeid en krachtdadig werkzaam, om het goede daar te stellen en te bevorderen, heeft ook geene geringe aanspraak op de liefde en de dankbaarheid der geenen wier verstandelijke beschatting, zedelijke verbetering en tijdelijke geluksvermeerdering hij zich als hun leidsman en voorganger op den weg des heils ten doel gesteld en zijn geheele leven daaraan toegewijd had; en deze
aan-

aanspraak op erkenning heeft in eene ruime mate van *rijk*, wiens eenvoudige levensloop geene buitengewone daden, voorvallen en ontmoetingen oplevert, maar eene aaneenschakeling was van deugden en nutbetrachting.

Hij werd van deftige ouders geboren te *Amsterdam*, den 7. Augustus 1757. Naauwelijks een jaar oud zijnde, verloor hij zijne moeder; doch hij had daarentegen het geluk van zijnen voortreffelijken vader te mogen behouden tot in de laatste dagen van 1794.

Zijne eerste opvoeding werd aan de zorg van eene uitmuntende vrouw toevertrouwd, die iedere kiem van aanleg tot eenige wetenschap zorgvuldig in hem bespiedde, behoedzaam wist te ontwikkelen en verstandig te leiden. Tot zijn twaalfde jaar bleef hij onder haar opvoegt; kinderlijk was hij altijd aan deze waardige vrouw gehecht, die ook het genoegen had dat zij hem tot Christenleeraar mocht bevorderd zien.

Na met lof de lagere scholen te *Amsterdam* doorgegaan te zijn, waar hij meer dan gewone voordeelingen in de taalkennis en de noodige hulpwetenschappen gemaakt had, liet zijn vader, die zijn voortreffelijken aanleg voor de beoefening der letteren had opgemerkt, op zijn dringend verzoek, hem vier en een half jaar het onderwijs in de Latijnsche school zijner geboortestad genieten, en vervolgens de lessen der Hoogleeraren in de Grieksche en Oos-

terfche talen aan de Doorluchtige Schole aldaar bijwonen. In 1774, en dus in den ouderdom van zeventien jaren, vertrok hij naar de Utrechtsche Academie, alwaar hij zeven jaren lang zich vlijtig oefende in het vak, waarvoor hij bestemd was, en door zijn ijver, zoo wel als door zijn minzaam karakter en deugdzaam gedrag, zich den lof zijner leermeesters en de achting en vriendschap zijner medestudenten waardig maakte. Den 30 October 1781 werd hij, na een zeer loflijk examen, door de clasfis van *Utrecht* als Proponent tot den predikdienst bevoegd verklaard, en den 23 Februarij 1782 tot Predikant beroepen te *Voorthuizen*, en aldaar den 2 Junij daaraan volgende als zoodanig bevestigd. Ruim zes jaren had hij het herderambt in deze gemeente met allen ijver en getrouwheid waargenomen, onder het genot van derzelver onbepaalde achting, liefde en vertrouwen, wanneer hij in de maand October 1788 beroepen werd naar *Loosduinen*, alwaar hij de vierendertig overige jaren van zijn nuttig en werkzaam leven in stil genoegen sleet, nadat de gemeenten van *Sliedrecht*, *Tsffelstein*, *Hattem* en *Wezel* hem vruchteloos tot leeraar verlangd hadden.

Twee streelende genoegens des levens heeft hij niet gekend, die van bemind te worden door eene moeder en echtgenoot, zijnde hij nimmer gehuwd geweest. Zijne liefde bepaalde zich dus uitsluitend tot zijne gemeente, en de beoefening der schoone kunsten en nuttige wetenschappen was zijn grootste
lust

lust en genoeg. Hij verstond de muziek, componeerde zelfs kleine stukjes en bespeelde met zeer veel smaak het orgel; hij teekende niet onbevallig en bezat een klein kabinet schilderijen benevens eene fraaije verzameling van teekeningen en prenten, gedankpenningen en liefhebberijen, waaronder verscheiden door hem zelven op de draaibank vervaardigde kunststukken, van welken hij ook bij zijn leven velen aan zijne vrienden wegschonk. Zijne bibliotheek was zeer uitgebreid en fraai, en stond gediensdig voor anderen open.

Als mensch was VAN EIJK in alle opzigten beminnesswaardig, nederig, beleefd, gul en minzaam in den omgang, hulpvaardig en gediensdig jegens ieder, bezadigd, geduldig en verdraagzaam, een hoogschatter van vrede en eendragt, opgeruimd en vrolijk waar zulks voegzaam was, en ernstig, gestreng zelfs, waar zulks vereischt werd; in een woord hij was een braaf en edelkenkend man, een opregt en getrouw vriend, een gemoedelijk en werkdadig Christen.

Hij was een vriend van orde; alles deed hij op gezette tijden en bij afwisseling, en deze verstandige tijdverdeeling stelde hem in staat tot het geregeld verrigten en volbrengen der menigvuldige werkzaamheden, die hij ondernam, zoo wel als het uitoefenen der pligten van de onderscheiden betrekkingen, waarin hij geplaatst werd; en inderdaad, men staat verbaasd, dat VAN EIJK, bij een aanhoudend

zwak lichaamsgeftel en steeds wankelende gezondheid zoo veel in zijn vijfenzestigjarig leven verrigt heeft; en toch had hij nog uren over, die hij aan de genoegens der gezelligheid en vriendschap wijden kon, voor welke in zijn afgezonderd leven zijn hart geenszins ongevoelig was, en ook deze uren waren nuttig en aangenaam tevens.

Als Christenleeraar lag de getrouwe waarneming van zijn ambt hem boven alles aan het hart. Het afgelegene *Loosduinen* was geenszins eene schouwplaats om met den rijkdom van geleerdheid of de gaven van welsprekendheid te pralen; ware dit ooit zijn oogmerk geweest, het had hem geene moeite gekost om eene aanzienlijker standplaats te bekomen; dan hij wilde nuttig zijn, in stede van te schitteren, en er heerschte in zijne léerredenen, zoo wel als in zijne schriften (1), eene innemende hartelijkheid, eene beminnelijke eenvoudigheid en welvoeglijke populariteit, die menig prediker zich met de grootste moeite vruchteloos zou trachten eigen te maken. Hij wist zich op eene natuurlijke wijze naar de vatbaarheid zijner eenvoudige hoorders en lezers te schik-

(1) Wij kunnen die onmogelijk allen optellen; zijne laatste uitgegevenen, *Voorbereidend onderwijs voor het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenisfen*, 1817, *Voorbereiding voor het onderwijs in de Christelijke Leere*, 1818, *Over het Bidden en de Bijbel in het klein*, 1821, verdienen in dit opzigt aanbeveling; naar men ons berigt heeft, is er tegenwoordig nog een werk van hem op de pers, behelzende Bijbeloefeningen over de Handelingen der Apostelen.

schikken, en tevens de beschaafderen en meer onderrigten te voldoen, en somwijlen zelfs bij uitstek te behagen. Hoezeer stipt aan zijne kerkleer gehecht, koesterde hij opgeklaarde en gezonde denkbeelden omtrent den godsdienst, was een vijand van alle dweperij en mystieke wartaal, die in vroeger jaren menig prediker zoo min zelf begreep als de boerengemeente waaraan hij ze voordroeg, en die men toen, zonderling genoeg, de „tale Kanaäns” noemde (1). Eenvoudigheid, duidelijkheid en nadruk gaf hij aan den anderen kant ook de voorkeur boven eene verhevenheid, zwierigheid en bloemrijkheid, die wel eens in het gezwollene vervalt, of, onvoegzaam aangebragt, het voorgestelde doel mist. De benaming volksprediker kon men alzoo met regt op VAN RIJK als een’ eernaam toepasfen.

Hij was niet slechts een beschouwend en onderrigtend, maar ook een betrachtend en werkdadig Christen. Niet alleen dat hij geheel belangloos jonge lieden tot den predikdienst en het schoolonderwijs opleidde, en de belangen van het Zendeling- en Bijbelgenootschap, zoo wel als het verstandig beheer van de goederen der pastorie en diakonie zijner gemeente welwillend ter harte nam, maar ook zoo lang zijne omstandigheden zulks toelieten, verdeelde hij

(1) Wil men een staal van dien walglijken wanfmaak, dan leze men P. HOPSTEDES *Bloemen geïrooid op het Graf van Z. D. H. WILLIAM HAREL HENRIK FRISO*, „met regt een meesterstuk in dit vak.

hij een groot gedeelte van zijn tractement aan de armen, onverschillig of zij tot zijn kerkgenootschap behoorden of niet.

De Roomsche-Katholieke zoo wel als de Hervormde inwoners van *Loosduinen* hadden het geluk van gelijktijdig een paar wakkere mannen tot herders te bezitten, die de uitgebreidste gemeente in de aanzienlijkste stad van ons vaderland als zoodanigen, en als geleerden en letterkundigen, tot luister verstrekt zouden hebben; de laatste betreuren reeds het gemis van hunnen geliefden VAN EIJK, doch de eersten mogen zich, voor zoo ver ons bewust is, nog verblijden in het bezit van hunnen verdienstelijken en even beminnelijken Pastoor WILLEM IMME, die evenzeer door zijne geschriften (1) in onze vaderlandsche letterkunde als oorspronkelijk genie beroemd is, als zijn medeherder eener andere kudde zich als zoodanig voordeelig onderscheiden heeft. Wij weten niet of er eenige betrekking tuschen deze beide even voortreffelijke mannen in het gezellig verkeer bestaan heeft, en zouden het bejammeren, bijaldien ons het tegendeel verzekerd wierd.

Als eigenlijke geleerde is VAN EIJK nimmer opgetreden, offchoon de wiskunde en natuurlijke historie, waarin hij groote vorderingen had gemaakt, hem daartoe volkomen het regt gaven. Als dichter,

en

(1) Als *De Dankbare, Martin, Paulus of de schoone boeven, de Reis naar Utrecht*, verscheiden tooneelftukken en verzen in *de Kleine Dichterlijke Handschriften*, enz.

en wel als eenvoudig, beminnelijk volksdichter, deed hij zich kennen in 1793, 1794 en 1796 door zijne *Liederen voor den Landman*, die in 1798 en 1799 gevolgd werden door zijne *Liederen voor Dorpen en Stedelingen*, in welken hij den regten toon der volksliederen gelukkig gevat heeft; hij is eenvoudig zonder plat, gemeenzaam zonder laag in zijne uitdrukkingen te zijn; hij blijft dichter, en toch voor elk verstaanbaar. Inderdaad deze liederen, hebben veel verdienstelijks, en het is waarlijk ieders zaak niet om goede behaaglijke volksliederen op te stellen (1). In 1807 werden zij gevolgd door zijne *Lic-*

(1) Het eenige, dat ons in VAN RIJCK'S liederen zou mishagen, is dat er te veel Gereformeerdheid, als wij het zoo mogen noemen, in doorstraalt, het geen ze tot gebruik voor anders denkenden minder geschikt maakt. De uitdrukking althans *jens* het Opperwezen in het lied, getiteld *Het zieke Beest*:

Ik, ik ben het, die, meinedig,
U beledig,
Daaglijks ongenoegen geef,
En dit stomme dier moet klagen,
Smarten dragen
Om het kwaad dat ik bedreef.

hinderde ons geweldig, daar wij niet gelooven dat onschuldige dieren ziekte en smarten moeten lijden om het kwaad dat de menschen bedrijven. Zulk eene onregtvaardigheid aan de Opperste Regtvaardigheid toe te schrijven is in ons oog een gruwel. Toen de Letteroefenaren van RIJCK deswegens met reden berispt hadden, zocht hij deze uitdrukking met *om. III*, vers 17 goed te maken!

Liederen voor allerlei soort van Godsveroorers,
 een bundeltje, dat al aanstonds zijn verstand even
 veel eer aandoet als zijn hart; wij slaan het naauw-
 lijks open of vinden reeds dadelijk het uitvloeisel
 van zijn braaf, verdraagzaam hart in de

BEDE OM VEREENIGING DER CHRISTENEN.

Een Heer, een geloove, een doop. Eph. IV. 5.

WIJZEN: Psalm XXII.

Oneindig groot, en heilig Opperheer!
 Zoo waard', dat elk, uit al zijn magt, U eer!
 Gij deedt het licht der Euangelieleer
 Ons allen rijzen
 Wij mogen U aanbidden, zoeken, prijzen,
 In 't Godsgezicht,
 Waar wij ons nederbuigen,
 U hulde bién, en onzen dank betuigen,
 Elk naar zijn licht.

Schoon elk van ons Uw hemelmajesteit
 Op zijne wijs vereert, en troost verbeeldt
 Naar zijne leer, en met verschillendheid
 Van plegtigheden;
 Wordt Jezus van ons allen toch beleden.
 En zoo zijn wij,
 Als Christnen, onderscheiden
 Van Israëliet, en Muselman, en Heiden,
 Of wie hetzy.

Maar, dat wij niet het zelfde pad betreen,
 In godsdienstleer en godsdienstplegtigheên,
 Gelijk in wensch en in bedoeling, een;

Dat

Dat wij, o Vader!
Naar één geloof en voorschrift, niet te gader
Met mond en hart
Des Hellands naam belijën,
Verdeeld, gescheurd in zoo veel maatschappijen,
Dit baart ons smart.

Elk onzer toch, schoon hij een Christen is,
Dwaalt meer of min. Elk stelzel wijkt gewis
Van 't zuiver spoor, dat Uw getuigenis
Heeft aangewezen
Hoe goed, hoe schoon hoe zalig was 't voordezen,
Toen één gevoel
Al 't Christendom deed leven,
En allen op dezelfde wijs deed streven,
Naar 't zelfde doel.

Gij, Hoofd der Kerk! Verlosser! wierpt weleer
Den middenmuur van Mozes schaduwleer,
Door Uwen dood, op Golgotha, ter neêr,
En Jood en Heiden
Zag zich, vereend, door Uwen Geest geleiden
Naar 't Heiligdom.
Gij kunt de breuken heelen,
De scheuren, die alom Uw volk verdeelen
In 't Christendom.

Het is Uw werk; Gij zult het eenmaal doen;
Wat Christen heet, met waare wijsheid voên;
Den seetengeest, met al 'het listig woên
Der hel verkrachten.
Het is Uw woord; wij zullen lijdzaam wachten,
Tot

Tot Gij 't vervult;
 En niet, ó Heer der Heeren!
 Uw wijs bestuur, Uw magt en trouw onteeren
 Door ongeduld.

Zend Gij alvast Uw waarheid en Uw licht,
 Opdat elk een, getrouw aan licht en plicht,
 Naar Uwe leer zijn' gang en treden rigt.
 Doe alles wijken,
 Wat dwaling voedt, en vijandschap laat blijken.
 Dat waarheidmin
 Het blind vooroordeel weere,
 Den hoogmoed buig', den ijden waan verneere
 En overwint.

Zoo komt alvast elk een U nader bij;
 Zoo blinkt de kroon van Uwe heerschappij
 Met heller glans; en immers zult ook Gij
 In reiner zangen
 Aanbidding, eer, en lof en dank ontvangen
 Op 't waereldrond.
 En, wie zich Christnen noemen,
 Die zullen U, hun' Heer en Helland, roemen
 Uit éénen mond (1).

De zedelijke vorming der kinderen was den braven leeraar geenszins onverschillig; hij volgde hierin het voorbeeld van zijn' verheven Meester, die insgelijks de kinderkens tot zich komen liet (1); aandoenlijk was het ook te zien hoe de kinderen op den

(1) Liederen voor allerlei soort van Godsvereerers, blz. 57.

(2) MARCUS X, vers 14.

den dag zijner begraafenis snikkende van droefheid voor de kerk geschaard stonden. Zijn laatste arbeid, kort voor zijn' dood uitgegeven, was ook ten dienste der jeugd bestemd, namelijk *De Bijbel in het klein*. In dit werkje zijn de bijbelsche geschiedenissen, en wel slechts die, welke men met betamelijkheid onder het oog der kinderen kan brengen, in korte lessen beknopt zamengevat, en elke met eenige toepasselijke dichtregelen in den echten kindertoon besloten; bij voorbeeld:

SAMUEL BIJ ELI GEBRAGT.

Zoo werd de kleine Samuel,
Naar Hanna's woord, op Gods bevel,
Aan Priester Eli's toezicht
Vertrouwd in 't heilig Godsgezicht,
En door zijne ouders voor altijd
Aan God en zijnen dienst gewijd.

Ik was een zuigeling,
Toen ik den doop ontving,
Mijne ouders waren blij
En hebben toen ook mij
Aan Jezus opgedragen.
O! Mogt ik naar de leer
Van dien getrouwen Heer
God dienen al mijn dagen (1)!

(1) Bijbel in het klein, blz. 43.

Wij

Wij willen ook eene proeve uit het Nieuwe Testament affchrijven:

DE BLINDGEBORENE.

TOONTJE.

Jezus, vol van mededoogen,
Zag een' blindgeboornen staan.
Met wat slijk bestreek Hij de oogen
Van den man, en liet hem gaan.
Hij ging heen, naar 't woord des HEEREN,
Waschte zich, en, o! hoe blij
Zag men hem terugge keeren!
Want hij zag zoo goed als wij.

ERNST.

't Vlijtig waschen, 't slijk bestrijken
Openden 's mans oogen niet;
Aangeboren kwalen wijken
Voor geen middelen, die men biedt,
Hij, de Schepper van het leven,
Hij alleen, Hij kan 't gezigt
Aan een' blindgeborenen geven:
Hij alleen, der blinden licht.

VADER.

Zoo vat Hij ook geestlijk blinden
Mededoogend bij de hand,
Doet hun 't spoor der waarheid vinden,
En Hij opent hun verstant.
Hij verdriift het aklig duister,
Dat zich om de ziel verspreidt;
En zij zien den glans en luister
Van gods liefde en heerlijkheid (1).

VAN

(1) Bijbel in het klein, blz. 109.

VAN EIJK was dus zoo wel volksdichter als volksprediker; even als CATS wist hij van de minstgeachte voorwerpen partij te trekken en op eenen gemeenzaamen trant nutte leeringen daaruit af te leiden (1). Het ontbrak hem geenszins aan dichterlijk gevoel en geestverheffing, dan hij schikte zich geheel naar het publiek, voor hetwelk hij schreef, op eene duidelijke, bevatbare en tevens kiesche wijze, met vermindering van alle laag- en platheid; hij vergenoegde zich met voor kinderen, landlieden en den eenvoudigen burgerstand nuttig te zijn; hij, die onder de geleerden en dichters eene eervolle plaats had kunnen bekleeden, en eer en roem verwerven, zocht slechts de goedkeuring van zijn eigen braaf hart en het geluk zijner medemenschen in die kringen der zamenleving, voor welken voor de oprigting der maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* doorgaans zeer weinig, althans niet opzettelijk, gezorgd werd.

Dat VAN EIJK, waar zulks een vereischte was, ook de snaren zijner lier op hooger toonen stemmen kon, blijkt onder anderen (2) aan de Gezangen, uitgevoerd bij gelegenheid der voltooide verbetering aan het kerkgebouw en orgel te *Loosduinen*, op den

(1) De 61 raadsels in het werkje *Lot's own Raadsels*, in 1815 te Amsterdam bij A. B. SAARNS gedrukt, zijn ook van zijne hand.

(2) Namelijk de *Consats bij gelegenheid der huldiging van Z. K. H. tot Souvereinen Vorst*; De *Gezangen bij gelegenheid van het derde Eeuwfeest der Kerkherverming*, en meer dergelijke gelegenhedsdichtstukken, die ons nu niet invallen.

den 19 November 1791; met het eerste van welke wezenlijk hartverheffende gezangen wij dit artikel op eene waardige wijze zullen befluiten; hetzelfde voert ten opschrift:

HET GEZANG DER SERAPHIÏJNEN:

JEZAÏA VI. vs. 3.

Groot, volmaakt, volzalig Wezen!
 Heilig, heilig, heilig Heer!
 God, wien al wat is, moet vrezen!
 Hemel, Aard vermeldt Uwe eer!
 Ongemeten Zonnekringen,
 Cherubijnen, Hemellingen
 Knielen bevend voor U neêr.

Dengden, waar van Seraphs gloeijen,
 Hoogste schoonheid, heerlijkheid,
 Die eenstemmig zamenvloeijen
 Tot volmaakte zaligheid,
 Zijn niet meer dan flauwe stralen,
 Die het eenig Wezen malen,
 De onbegrepen Majesteit.

Merkt de glorie, Hemeltransen!
 Van der Legerfcharen Heer!
 Aarde! zie alom de glansen
 Zijner Hoogheid: buig u neêr!
 Zingt, en juicht met ons te gader:
 „Heilig, heilig, heilig Vader!
 Al 't gefchapen meldt Uwe eer (1)!”

EL

(1) Achter zijne *Kerkelijke Redoovering*, bij die gelegenheid.

ELGER (WILLEM DEN), geboren in 's *Gravenhage* in of omstreeks het jaar 1679, en overleden te *Rotterdam*, den 4 Februarij 1703, verdient eervolle vermelding onder de dichters van zijnen tijd, en zou waarschijnlijk, bijaldien eene ongelukkige liefde niet onverwacht den draad van zijn jeugdig leven had afgesneden, aanmerkelijke vorderingen in de dichtkunst en fraaije letteren gemaakt hebben. Hij opende in 1698 zijne poëtische loopbaan met de vertaling van een Fransch treurspel, *Pyrrhus, Koning van Epire*, en van een kluchtspel, *Wacht me voor dat laantje*, die hij in het volgende jaar met eene van juffer **DESJARDINS** treurspel *Manlius* in het licht gaf; na zijn' dood verscheen insgelijks in 1716 zijne vertaling van **QUINAULTS** *Dood van Cyrus* in het licht, die in 1717 nogmaals verbeterd werd uitgegeven.

DEN ELGER was een jongman van een' vluggen geest, juist oordeel, fijn gevoel, grondige geleerdheid en zuiveren smaak. Opgeleid tot het vak der regtsgeleerdheid, en reeds met zijn negentiende jaar tot het meesterschap in dezelve bevorderd, paarde hij met de kennis der Latijnsche en Grieksche talen ook die der Fransche en Italiaansche, welke hij in een' ongeloofelijk korten tijd zonder meesters aanleerde. Zijne *Zinnebeelden der liefde*, te *Leyden* in 1703, en zijne *Gedichten en Rotterdamsche Arkadia*, te *Amsterdam* in 1726 door **G. WETSTEIN** uitgegeven, dragen blijken van eenen goeden dichter.

terlijken aanleg in dezen jeugdigen martelaar der liefde, wiens gedichten meestal op een' zachten en tederen toon gestemd zijn. Niet dat op al het goede, dat wij daarvan zeggen, in onzen tijd niets zou af te dingen zijn, maar wanneer men den tijd, waarin hij bloeide, zijne jeugd, en daarbij in aanmerking neemt dat hij alles, wat er van hem in het licht is, binnen den tijd van drie jaren heeft opgesteld, en het grootste gedeelte daarvan na zijn' dood door anderen is uitgegeven, die hunnen beschaafst aan zijne voortbrengfelen ontwijfelbaar niet weinig geboet hebben, zal men dezelve zoo streng niet beoordeelen als die van een' meer in jaren gevorderden dichter. Een enkel zijner erotische stukjes mogen wij hier geene plaats weigeren; het is een

MINNE-BRIEF AAN LELIANE.

Dus wenscht een teedre ziel u liefde, en vreugde, en zegen,
 U, die hem vreugde, min en zegen geven kunt;
 Dit schryft hy, die, maar 't lot te wreed, laas! is hem tegen,
 't U liever zeggen zou, indien 't hem was vergund.
 'k Had myn beschroomde handt, myn Lief, noch naanw met
 Op 't onbesmette wit gezet, wanneer mijn hart, (beven
 Waarin uw trouwe min en schoonte onsterfelyk leven,
 Zich in een' fellen drang van tochten vondt verward;
 Hoe! zei het, wat wil uw vermeetle pen beginnen
 Te melden? ach! is zy bekwaam tot zulk een schrift?
 Zou zy 't penceel zyn voorde schoonheit, die 'k moet minnen,
 En dit papier 't paneel voor de allereêlsste drift?

Hoe

Hoe zou zy ultiën, daar ik zelf niets doe dan zwijgen?
 Zou zy ontdekken 't geen my selv' verstommen doet?
 Dit deedt myn zwakke veer door vrees tot driemaal hygen,
 Maar liefde ontfteekt in haar in 't end deez' fieren moedt:
 'k Zeg: Ga, gelukkige! met tranen op de wangen,
 Die my de teêrheit uit verflauwende oogen jaagt,
 Ga, ga, ach! mogt myn ziel aan uwe letters hangen,
 Nu gy het eêl geheim van mijne liefde draagt!
 Zy zou, als Lellane op u 't gezicht laat dalen,
 En daar myn trouwe min verheugd gcschaduw'd ziet,
 In al' die helle, prille, en lieve lonkjes dwalen,
 En kussen ieder straal, dien zy ter nederfchiet;
 Maar ach! dit wordt van my nu vruchteloos gebeden;
 't Geval, het wreed geval, benydt my al dit zoet:
 Gy, gy alleen kunt nu die lieve plaats betreden,
 Waarop een hagelbul van nydige oogen woedt.
 Draag u voorzichtig in al deze droeve orkanen.
 Bedenk geftaég van wien gy uitgezonden wordt;
 Bezwyk niet, maar wil voor myn hart de wegen banen,
 't Geen zich doortegenftand't tot trouwheit voelt gepord.
 Ga dan, gy zult, gy zult die lieve handen raken,
 Die handen, daar myn ziel zo vaak is op geftremd,
 Als myne lippen vol ontzag die kwamen naken,
 En myne mondt daarop vol liefde wierdt geklemd (1).

ELIAS (JACOB), MICHELSZ. was Gecommitteerde ter Generaliteits Rekenkamer wegens de provincie *Utrecht*. Behalve de *Proeve van Dichtoefening*, onder de letters A. L. F. en A. P. S., te *Leyden* in 1731 uitgegeven heeft hij den *Amsterdam-*

(1) Gedichten, blz. 145.

damfchen fchouwburg van eenige blij- en kluchtfpe-
len voorzien (1).

ELIAS (MICHIEL), waarschijnlijk de vader van
den voorgaanden, bezorgde in 1685 den Amster-
damfchen fchouwburg eene vertaling van CORNEIL-
LES treurfpel *Attila*, vervolgens in 1688 een klucht-
fpel, *De Ontvoogde Vrouw*, en in 1691 nog een,
De Bekeerde Dronkaart. Zijne misnoegdheid op
het toenmalig fchouwburgsbestuur gaf in 1693, 1694
en 1699 (2) aanleiding tot drie vinnige *Waarfchou-
wingen* van zijn' kant aan de regenten, die van
den hunnen zijn' kunstijver niet weinig dwarsboom-
den. Hij fchijnt lid geweest te zijn van het kunst-
genootfchap: *Nil volentibus arduum*.

ELIKINK (BERNARD), in 1701 te *Amsterdam*
geboren, en van 1732 tot 1767 Predikant in de
Hervormde gemeenten van *Benschop* en *Papendrecht*,
in welke laatste standplaats hij op den 21 Junij 1767
overleed, beoefende bij zijne afgezonderde en ftille
levenswijze de dichtkunst als eene geoorloofde uit-
spanning van gewigtiger bezigheden. Men vindt ver-
fcheiden niet onverdienftelijke ftukjes van hem in
de *Proeve van Zedepoëzy*, door het kunstgenoot-
fchap: *Concordia et Labore* in 1755 te *Dordrecht*
uitgegeven; een daaronder, in den fmaak der ze-
deprinten van HUIGENS, is zulk eene krachtige,
hy-

(1) Naemrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, *ez.* blz. 61.

(2) Te *Rotterdam* *naft* in 1699 gedrukt.

hypermiltonische afbeelding van den duivel (in 's dichters leeftijd zekerlijk een erger bullebak dan in den onzen), dat men stoute kinderen toen daarmede gewis naar bed, of vrome oude vrijsters zenuwtoevallen op het lijf jagen kon. Het is alsof vader ELIKINK persoonlijke kennis met den vorst der duisternis gemaakt heeft, zoo karakteristiek weet hij deszelfs *individu* te beschrijven. Voor de geenen die juist niet zeer bang voor den droes zijn, of denken dat hij zoo zwart niet is als hij geschilderd wordt, leveren wij hier eene copij van dit *portrait affreux*; voor anderen plaatsen wij daarboven tot eene waarschuwing *le mot de l'énigme*, namelijk

DE DUIVEL.

Hij is de grootste gult en schurk die ooit zal leven;
 Een booswicht, door en door, in alle kwaad bedreven;
 Een hater van den mensch, van God en alle goed;
 Een stookebrand van twist en dollen euvelmoed;
 Een blaasbalg om het vuur van tweedragt te doen branden;
 Een schriklyk wandelaar door 't kryt van alle landen (1);
 Een snoode huichelgeest, die vol geveinstheid steekt;
 Een wolf in 't schapenvol, die als een Engel spreekt,
 En door zyn loosheid weet den mensch in slaap te wiegen;
 Een waarheidbanner, zoet op liegen en bedriegen,
 Die, als het Pantherdier, waarin de wreedheid woont,
 Zyn leelykheid verbergt, zyn schoonheid andren toont,
 Om hen te lokken en in zyn geweld te erlangen;
 Want ook dit Monster elk tragt door bedrog te vangen,

En

(1) Deze *wandeling* door het *kryt* van alle landen doet hij zeker om zich *wis* te maken.

En hen te slapen en te moorden in zyn nest;
 Een beul, een moordenaar, een bloedhond en de pest
 Van 't menschelyk geslacht, waar op hy door alle eeuwen,
 Met zyn vervloek-gepui van Duivels, wreed als leeuwen,
 Die briefschende omgaan om hun roof, heeft jagt gemaakt;
 Terwyl hy door het vuur der helle brandt en blaakt,
 Als 's hemels vyand, die, geheel van God verbafterd,
 Dat Opperwezen zelfs en al wat goed is lafiert;
 Een wreed tyran, die gansch de waereld in zyn net
 Verstrikt houdt en bestiert naar zyn gedoemde wet (1);
 Een boos beschuldiger van Gods verkoore scharen;
 De krommeslomme (2) slang, die voor vyfduizend jaren,
 Onze ouden bedroog door een verboden vrucht,
 En sedert al dien tyd de boosheên in de lucht
 Gestadig ophitst om de menschen te beschadigen,
 Voor al het volk, dat God met heil wou begenadigen,
 Dat hy ontruit en kwelt en tot het kwaad verzoekt,
 En door zyn listigheid noch menigmaal verkloekt;
 Een grouwelyke draak affchouwelyk van wezen!
 Die Jezus kudde door zyn naar misbaar doet vreezen,
 Op wie dat schrikder al zyn vuurge pylen spilt,
 En tegen haar zyn lans met helsche boosheid drijft;
 En op haar uit zyn' muil en opgespalkte kaken,
 Zeer vreeslyk om te zien (3), schynt vuur en vlam te braken.

Ja

(1) Als het waar is, *quod est demonstrandum*, dat de duivel
 zulk eene onbepaalde magt heeft, en een universeel wereldbestier
 nitroesent, dan was het onstaatkundig van vader ELIKINK, dat hij
 zulk een' geducht' monarch niet liever, even als de Chineezem
 en Siamers, te vriend hield dan hem dus onvoorzigtig op rijn
 aan de kaak te stellen.

(2) Dit adjectief is van ELIKINKS uitvinding.

(3) Om te zien — ja, wel vreeslyk; maar ieders oogen zijn
 daartoe niet georganiseerd, en dat is juist zulk een groot onge-
 luk niet.

Ja, in zyn' wyden bek, ging 't naar zyn' boozen wil,
 Haar in zou slokken als de wreede krokodil,
 Wiens woede en grinnigheid, te lezen uk zyn blikken,
 Den sterksten schroomen doet, den zwakken doet verschrik-
 Hy is d'afvallige van God, een trots rebel, (ken;
 Om zyn weérspannigheid, verwezen naar de hel,
 Waar hy voor altoos, om zyn boosheid, 'shemels plagen
 Met al zyne englen en 't verdoemde volk moet dragen,
 En waar hy nimmermeer de minste laaffenis
 Ontvangt in 't nare hol, waar 't eeuwig duister is (1).

Zou ELIKINK dan waarlijk BEKKERS *Betoverde Wereld* niet gelezen hebben...?

's Mans *Stichtelijke Gezangen*, na zijn' dood,
 door A. VAN DEN BERG, in 1769 te *Amsterdam*,
 uitgegeven, met muziek van MEER en RULOFFS,
 munten uit door bevallige eenvoudigheid, gemoede-
 lijke vroomheid en echt Christelijke stichting; zij
 verschillen in smaak wel eenigzins van de *Stichte-
 lijke Gezangen* van SCHUTTE en VOET, doch zijn
 niettemin zeer aanbevelenswaardig, omdat zij met
 waardigheid, en toch voor elk verstaanbaar, het geko-
 zen onderwerp behandelen. Met genoegen schrijven
 wij hier af dat gezang, hetwelk ten opschrift heeft

GODS GROOTHEID.

I.

'k Zing uw Grootheid, groote God!
 Die, beneden en in den hoogen,
 Door oneindig Alvermogen,
 Alles schlept, op uw gebod;

Alles

(1) *Proeve van Zedepoëzy*, blz. 292.

Alles deedt te voorschijn komen,
Uit den afgrond van het niet:
Al wat men alomme ziet;
Hemel, aarde en zee en stroomen;
Engel, mensch en vee en plant,
Zijn de werken uwer hand.

II.

Gij hebt, door uw groote kracht,
Al de hemelen doen worden;
De Engelen zijn, in hunne orden,
Toen gij 't zeidet, voortgebragt;
De Englen, die uw' troon omringen,
En uw' nootvolprezen lof,
In het hooge hemelhof,
Op volmaakte toonen zingen;
Dekkende hun aangezicht,
Voor uw ongeschapen licht.

III.

Doet ge uw heerlijkheid, ó Heer!
In uw ruime hemelzalen,
Op uw Serafijnen dalen,
Zij ook bukken voor U néer;
Dienen U met vreeze en beyen,
Toopen, ieder als om strijd,
Dat ge oneindig heerlijk zijt.
Eindloos boven hen verheven!
Niemand toch is U gelijk,
In uw hemelsch koningrijk!

IV.

Welk een gloed, wat majesteit,
Welk een vuur, wat licht, wat glansen,

Zie

Zie ik 's nachts aan 's hemels tranen,
 Hemel! welk een heerlijkheid!
 'k Zie 'er duizend fakkels schijnen;
 'k Zie ze, met de zilvren maan,
 Ieder op zijn' hoeftag staan,
 't Aklig duister doen verdwijnen:
 Dus vertoont zich uwe magt,
 In het holste van den nacht!

V.

Hef ik 't oog bij dag omhoog,
 'k Zie 'er 't oog der waereld blinken,
 's Morgens opgaan, 's avonds zinken,
 Aan den ongemeten boog!
 't Zonlicht, dat zoo veele jaren,
 Nimmer Gods bevel vergat,
 't Welk hij eens gegeven had,
 Blijft zijn licht en gloed bewaren,
 Die 't, met glans en heerlijkheid,
 Over dezen klood verspreidt.

VI.

God geeft op een enkel woord,
 Dan tot vloek en dan tot zegen,
 Hagel, sneeuw en wind en regen,
 Blikfems, donders brengt hij voort.
 D'aardklood doet hij fiddren, beven;
 Hij verrukt het starend oog,
 Met den schoonen regenhoog,
 Ons ten onderpand gegeven,
 Dat deze aard, die hij doet staan,
 Nooit door 't vocht wêr zal vergaan.

VII.

Zie ik naar de dunne lucht,
 Aan 't geveugeld heir gegeven,
 'k Zie daar op hun pennen zweven,
 Vogelen van alle vlugt;
 'k Hoor 'er duizend orgelkelen
 Die, op eenen schellen toon,
 Wildzang zingen, wonder schoon,
 Om ons oor en hart te streelen.
 Plumgediert! gij zaait wel niet,
 Nocht nochtans ontbreekt u iet.

VIII.

Daal ik op deze aard benêen,
 Hier ook is Gods hand te merken,
 In zijn groote wonderwerken,
 En in hun verscheidenhêen.
 Aarde en water blijft God scheiden,
 En elk houdt zich in zijn' stand;
 Want hij smeedt 'er 't gulle zand,
 Als een schutdeur tusschen beiden.
 Dus heeft hij een' paal gesteld,
 Aan het magtig zeegeweld.

IX.

Zie ik dezen aardkloot aan,
 Slechts met dunne lucht omvangen,
 Aan een enkel niet gehangen,
 'k Blijf als opgetogen staan.
 Heer! wat doet gij groote dingen!
 Gij schikt elk zaizoen van 't jaar;
 Dag en nacht volgt op elkaër,
 Naar uwe eeuwige ordeningen,
 Die zij nimmer overtreên,
 En dus rollen de eeuwen heen.

X. De

X.

De aarde geeft ons uit haar' schoot,
 Schoon wij haar met voeten treden,
 Duizend, duizend zeldzaamheden,
 Voedsel, overvloed van brood;
 'k Zie 'er bloem en boomen bloeien,
 't Veld bekleed met veldgewas,
 Ossen, schapen, in het gras,
 Vrolijk tieren, welig groeijen;
 'k Zie 'er heuvel, berg en dal,
 En Gods grootheid overal!

XI.

'k Zie Gods grootheid in de zee;
 Want hij kan haar holle baren
 In een oogenblik bedaren;
 Huist 'er 't gladgeschubde vee,
 Die daar overvloedig telen,
 , Ook tot 's menschen onderhoud;
 'k Zie de wateren bebouwd;
 Met zeer wondre zeekasteelen!
 Die ons, tot aan 's aardrijks end,
 Voeren op dat element.

XII.

Heer! gij zijt oncindig groot!
 Want de duivels knelt ge in banden,
 En gij heerscht in alle landen,
 Over leven, over dood;
 Over koningen en grooten;
 Over al wat is en leeft,
 Dat gij zijn en aanzijn geeft;
 Over duizend waereldklooten;
 Ja, gij zijt veel grooter dan,
 Iemand ooit begrijpen kan (1)!

Hoe

(1) Stichtelijke Gezangen, blz. 166.

Hoe eenvoudig en toch hoe schoon, hoe natuurlijk en toch hoe verheven, hoe bevattelijk voor elk en toch hoe dichtterlijk is dit hartverheffend en roerend stukje! Met zulke liederen betaamt het den redelijken mensch het Opperwezen te loven.

ELINCX (JOANNES), een rederijker van de Mechelsche kamer *De Peoene*, is de opsteller van een zonderling chronographisch tooneelftuk, getiteld: *Tonneel der ongebreydelde Liefde, vertoonende met zegepraal van een blyd'eynde spel*, Naer Druck geluck, in jaertellende versen gesteld door JOANNES ELINCX en verthoont door de tuchtige Constliefhebbers der redenlycke Gulde van St. Jan, geseyt de *Peoene* op den 22 February 1688. Mechelen by JAN JAYE. Een klein staaltje van deze jaartellende treurspelverzen, die elk het jaargetal 1688 bevatten, willen wij den liefhebberen hier als eene curiositeit mededeelen:

EERSTE DEEL. EERSTE UYTKOMST.

THEODOSIA, in mans-habyt.

Igen aerDts Is kan Die VreVght Van het geLVck Vast
 (DWinghen
 Ia tVssChen't sVet gestraeLDontroVWVergIfitVerMinghen:
 Door WeVen Wirt sII Vast Met anghst en onghelVck:
 WIrDtLiefDe en geLVk nIet troVW, Dooreen geVLoghten?
 Wort, Wat De LiefD', Verklest, nIet Door geVaLL' beVogh-
 o DWaes VerblInt VernVft! o Wee, enz. (ten?

Uit zoodanige jaartellende verzen bestaat het geheele

heele stuk. Dé dwaze moeite der tijddichten is nog tegenwoordig de liefhebberij der Brabanders (1),

— — — die gestaag hun harsfens krenken,
En op een' letterkeer hun ziel aan stukken denken,
Of op een tydvaers, dat, wanneer 't is afgeraakt,
Het juiste tydskip toont dat hen heeft gek gemaakt (2).

ELLERUS (...) komt op de naamrollen voor als de dichter van het blijspel *De Medevryffers*, in 1689, en het treurspel *De Dood van Hannibal*, in 1693 uitgegeven.

ELMEGUIDI (EMILIUS) leverde vrij middelmatige vertalingen der I, III en VII^{de} satyre van JUVENALIS, en der I, II, III en IV^{de} van PERSIUS, in de verzameling van *Alle de Schimpdichten van D. J. Juvenalis en A. Persius Flaccus*, door verscheiden dichters in Nederduitsche verzen overgebracht, en te *Haarlem* in 1709 gedrukt.

ELSEVIER (PIETER). Er bestaan vier kluchten van dezen, in den smaak van die van BREDERO, *Scheele Griet of de Geßrafte Wellust*, 1662, *De Gesloorde Vreught*, 1664, *De Springende Doctor* en *De Broekdragende Vrouw*, beiden in 1666 gedrukt. Het zijn natuurlijke schilderingen der Amsterdamsche bordeelen en stille mothuizen van zijn tijd, waarin eene taal gevoerd wordt, geheel overeen-

(1) Vergel. wat wij hiervoor blz. 166 Aant. 2 gezegd hebben.

(2) H. ASSCHENBERGH *Poëzy*, blz. 260.

eenkomstig met de plaats waar de handeling voortvalt, en van welke wij ons zouden schamen hier een' enkelen regel te herhalen.

ELSLAND (JAN VAN). De op muziek gestelde *Geboortezangen* van dezen Haarlemmer, die in het begin der achttiende eeuw bloeide, waren voormaals tamelijk in trek bij de liefhebbers van stichtelijke zangstukken, en zijn verscheiden malen gedrukt, doch vervolgens verouderd, door beteren vervangen en vergeten. Hetzelfde lot onderging een ander dichtwerkje van ELSLAND, getiteld: *Gezangen of het vrolijk gezelschap der negen Zanggodinnen*, waarvan wij den vierden druk voor ons hebben, doch hetwelk in lang na niet van stichtelijken inhoud is. Nog eenige kleine stukjes van hem, *Dronke Brechje*, *Dronke Jaep de Boer op het Concert*, e. d. g. mogen in zijn' tijd aardig geweest zijn, in den onzen zijn zij walglijk laf.

ELST (WILLEM VAN DER) (1), Pastoor van *Bouchaut* en *Waterdyck*, is ongetwijfeld een der verdienstelijkste Vlaamsche dichters der achttiende eeuw. De Heer WILLEMS vermeldt (2) een dichtwerkje van hem, getiteld: *Geestelycke Dichten verscheyden personen ende faeten van menschen toeschreven, door WILHEM Van Der ELst, priester*
par-

(1) FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom I, pag. 398.

(2) Verhandeling over de Nederduitsche Taal- en Letterkunde, II Deel, blz. 48.

pasteVr, Antw. 1622. Het werkje is van een' goeden zedelijken inhoud, in den dichttrant van CATS. Al het goeds, dat de Heer WILLEMS van hetzelfde zegt, kunnen wij volkomen toestemmen. De breedvoerige uittreksels, die hij uit hetzelfde levert, zijn de plaats in zijn voortreffelijk werk dubbel waardig; een nemen wij hier van hem over:

Het schepsel van de son, van sterren, en van maen
 En wat wy boven sien, ons wijzen dat ook aen.
 De vogelen des lochts, de beesten van der eerden,
 Het schepsel van den mens, seer schoon, en groot van weerden,
 De groote woeste zee, versien van alle vis, (den,
 Ons roepen met een stem dat Godt hun schepper is.
 Al 't gene dat wy sien, en mercken met ons oogen,
 Komt ons den grooten Godt met groote macht vertoogen.
 Het spreekt al sonder tongh, en 't roept luyd, sonder stem,
 Dat alle creatuer geschapen is van hem.
 Wy moeten uyt de konst ons tot den maeker keeren,
 En, uyt soo prysbaer werck, sijn macht verstaen, en leeren
 Bekennen dat sulcks niet en is des menschen werck:
 Alwaer ook eensleen all' d'ander menschen sterck.
 't Is buyten ons begryp het scheppen van een mierken;
 En boven onse kracht oock aen het minste dierken
 Veranderingh te doen Het is toch al volmaect,
 Dat desen grooten Godt des Hemels heeft geraect!
 En, staen wy soo verstelt, niet wetend wat te seggen,
 Als wy sijn minste werck eens rijplick overleggen,
 Doordien het selve springht hoogh boven onsen geest,
 Wat souden wy toch doen of segghen van het meest?
 Voorwaer met allen niet. Dus hooghetlick laet prijsen,
 Die grooten prijs is weerdt; en hem de eer bewijzen,
 Die

Die meester is van al: die met volmaecte macht
 Volbrencht soo grooten werk met woorden of gedacht.
 Die met een enckel woordt de aerde kan vervoeren;
 Op eenen oogenblick den Hemel heel beroeren:
 Die aen de son gebiet, en sy niet op en staet:
 Die op de woeste zee en op haer' baeren gaet:
 Die met een snel gesicht neemt acht op al de sterren,
 Dat sy in haeren loop niet onderlingh verwerren,
 Die 't altemael regeert, versiet, en geeft bevel,
 En al sijn dinghen doet volmaect, en even wel (1).

ELVERVELT (HENRIK VAN) (2), eerst heelmeester, en naderhand stil levend burger te *Amsterdam*, gaf zich geheel over aan zijne zucht voor de letteren. Hij overleed den 7 Julij 1781. ELVERVELT was het meest werkzaam in het vak der tooneeldichtkunde. Zijne stukken, zoo wel vertalingen als eigen vindingen, offchoon weinig meer dan middelmatig, werden meestal met genoeg en ontvāngen, en velen daarvan bij herhaling op den schouwburg vertoond (3).

ELZEVIER (ABRAHAM). 's Mans kluchtspel, *Krispyn Schildwacht en Procureur*, in 1729 gedrukt, is — eene Krispinade.

ELZEVIER (KORNELIS) gaf in 1735 te *Gouda* eenige *Lierzangen* en in 1739 zijne *Arkadia of Vermakelijke Uitspanningen* in het licht, vervolgens eene

12-

(1) J. F. WILLEMS, Verhand. II Deel, blz. 49.

(2) Vervolg op WAGENAAR, Amsterdam, fol. blz. 554.

(3) Naentrol der Tooneelft. van J. V. D. MARCK, æz. blz. 61.

tamelijk goede dichtmatige overzetting van *POPE'S Proeve van den Mensch*, in 1744 te *Amsterdam* gedrukt, en in hetzelfde jaar *De Betrapte Herder, Veldzang*. In 1761 gaf hij te *Haarlem* in het licht *Drie Dichtproeven, benevens een Proef van een Nieuwe Nederdutsche Spraekkonst*. In de eerste dichtproeve, getiteld *De waere Dichtkonst*, schildert hij haar beeld dus rijk en zwierig:

Het blonde en golvend hair, dat ik met losse vaert,
 Gelijk een gouden zee langs haren hals zag zwieren,
 Droeg eene gloriekroon van hemelsche lauwrieren,
 Door de Eeuwigheid, voor'twoën van nyd en tyd bewaerd.

Heur liefelyke kaken,

Vertoonden eenen gloed,

Waer voor het koninglyk scharlaken,

Als overwonnen zwichten moet.

Haer oogen vol bekorelyke lonken,

Waer voor het fier gestarnt met al zyn pronkcleraën,

Verbleekte, en schuil moest gaen,

Zag ik in 't voorhoofdt als twee middagzonnen pronken.

Ik kon een majesteit,

Een pratte deftigheid,

Met zedigheid bespreid,

Uit haer aenminnig wezen,

Als uit een' spiegel' lezen.

Haer' boezem, waer een bron van witte melk uit sproot,

Had zy geheel ontbloot.

Het hemelschblauwe kleed, dat hare leden dekte,

Was rykelyk bezaeid met starren, voor wier gloed

De gloed van puikrobyn en jaspis zwichten moet.

Een zyden sluifer strekte

II. DEEL.

T

En

En riem, waerin myn oog, zoo klaar als op den dag,
Des grooten VONDELS naem met goudt geweven zag (1).

Deze drie dichtproeven, die een goed getuigenis afleggen van 's dichters bekwaamheid en levendige verbeeldingskracht, worden gevolgd door het *schema* van eene *Aenleiding tot de Nederduitsche Dichtkunst*, in negen boeken, op de Herodotische wijze, ieder met den naam van eene der Zanggodinnen benoemd. Het is slechts een geraamte, dat uit de opschriften der hoofdstukken bestaat (de straks gemelde *Proef van eene Nederduitsche Spraekkonst* is een gedeelte van het tweede boek, *Terpsicore* genaamd). ELZEVIER gaf deze *korte schets* in het licht, om te zien „of hij ontdekken konde welken „opgang deze arbeid maken zou (2).” Voor zoo veel wij weten, is dit werk nimmer in het licht verschenen, dat waarlijk jammer is. Mogt het handschrift nog aanwezig zijn, mischien ware de uitgave nog raadzaam; althans wij hebben een goed gevoelen wegens de behandeling der in de opschriften aangeduide onderwerpen.

Het uitsporig Engelsch treurspel van HEIDEGGER, *Amadis en Oriane*, vol duivels, spoken, geesten, hekfen, enz. heeft, tot onze verwondering, in een' man van zulk een' goeden smaak als ELZEVIER een vertaler gevonden.

EN-

(1) Drie Dichtproeven, blz. 8.

(2) Ibid, blz. 41.

ENDE (FLORIS VAN DEN). Twee tooneelstukken van dezen, *Philedonius* en *Andria*, beiden in 1657 gedrukt, zijn — zeer raar! en ook niet minder de beiden van

ENGELN (ROELAND VAN), namelijk *Den Pastor sijn verdugt* en *Den Coninck van Napels, ofte in Wanhoop hoop*; beiden zonder jaargetal te *Antwerpen* gedrukt.

ESGERS (JOHANNES NICOLAAS) oefende zich aanvankelijk met het overzetten in proza van eenige tooneelstukken uit het Fransch, en gaf vervolgens in 's Hage in 1781 een bundeltje verzen, onder den titel: *Dichtlievende Uitspanningen*, met eene zeer bescheiden voorrede in het licht, aan welke wij, wat de critiek betreft, ons hier houden.

EVERDINGEN (CORNELIS VAN). Het tooneelstuk van dezen, *De slag in Vlaenderen*, in 1670 gedrukt, behoort onder de — zeer rare stukken, waaraan tegenwoordig de bibliomanen hunne dukaten verspillen.

FAY-D'HERBE (HENDRICK) was factor van de kamer *De Peoene*, te *Mechelen*. Wij kennen van hem een *Esbatement van vier Persunagien*, te weten *Droncken Claes*, *Felle Griet*, *Heyn de Duyvel* en *Meester Steven* (1). Uit de namen dezer perfoonaadjen kan men afnemen dat de handeling en de gesprekken even karakteristiek zijn. Een regel of wat willen wij affchrijven, om dat dit rare stuk toch bij geluk in onze magt is.

HEYN, *comt wtgemerfcheert en getoeyt als eenen duyvel.*

Elck sie my nu vry aen, wie mach ick best gelijcken,
Den grooten Belsebub oft Satan vol practijcken?
Hier me krijgh ick mijn lief, het wijf van mijn compeer,
En als 't my liefst en lust, mach ick s'hem brenghen weer.
Soo moghen wij met lust tefamen vreucht verpachten (2),
Want geen en man soo slim, die daerop d'minst sou achten.
Hier vind ick s'alle bey, maer ick en foeck maer een,
Die my recht toebehoort, haer en hulpt gheen geweent.
Floex, felle Griet, staet op, want ghy moet met my reysen.

GRIET.

Ay.

DUY-

(1) Schatkiste der Philosophen ende Poëten, en ald. achter *Porphyre en Cyprine*, blz. LIII.

(2) In de gewone wereld verpacht men imposten, tollen, landerijen, enz. doch in de poëtische van dien tijd, blijkt hier, was zelfs de *vreugd* verpachtbaar!

DUYUEL.

Nee ghy moeder aen , ten bact gheen achterdeyfen ,
Ghy moet op mijnen schocht al maeckty groot gecraey.

GRIET.

O heere staet my by.

DUYUEL.

Ja ja , dat's nu te spaey ;
Men sal u leeren u den duyuel ouergheuen.

CLAES.

Och duyuel laetse hier , ick sal gaen beter leuen.
Want 't is alleen mijn schult , dat sy misdrooftich wert.

DUYUEL.

Nee , nee , nee , nee , nee , nee , ik nemer me den tert.
Wacht u van drincken sat , van tuijschen en van spelen.

CLAES.

Och dat sal ick voortsen myn leven lanck bequelen (1),
Ten eersten om den schrick , die my aen 't hert daer wies ,
Ten andren om mijn Griet , maer meest om 't sielverlies.

Dit rare *esbatement* is *ghecomponceert* den 13 April
Anno 1621.

FEBURE (PHIL. LE) vindt hier eene plaats als
opsteller van het rare treurspel *Lucidorus en Lucella* ,
in 1636 gedrukt.

FEITAMA (JOHAN). Drie door hem uit het
Fransch vertaalde treurspelen , *Theseus* , 1740 , *Thémis-*

(1) KNIAAN: quelen , *languere* , *gemere* , kwijnen , klagen ,
jammeren. Zie ook F. DE MAES , Ned. Sprackkunst , blz. 167.
Tegenwoordig wordt dit woord slechts in de beteekenis van
singen gebesigd.

mistocles, 1741, en *Merope*, 1746, hebben hem eene plaats onder de tooneeldichters doen verwerven. Het is ons onbekend of hij vermaagschapt was met den meer vermaarden

FEITAMA (SYBRAND) (1), geboren te *Amsterdam*, in December 1694. Zijne ouders, IZAAK FEITAMA en CATHARINA ROOLEEUW, deſtige en ruimbemiddelde lieden, lieten hem in zijne jeugd in de Latijnsche taal en de voorbereidende wetenschappen onderwijzen, met oogmerk om hem tot den predikdienst op te leiden; doch zijn zwak ligchaamsgeſtel was oorzaak dat men tijdig daarvan afzag, en hem op het kantoor plaatſte van den Amſterdamschen koopman JAN WILLINK. Hij had echter weinig lust in den handel, en met genoegzame middelen bedeed om buiten eenig beroep te leven, leide hij zich toe op de letteroefeningen, en kreeg weldra ſmaak in de dichtkunst, waarin hij met de onderrigtingen van den zoetvloeienden CLAAS BRUIN en de taalkundige leſſen van den geleerden LAMBERT TEN KATE, HZ. voordeel deed, en in de vriendschap van den oordeelkundigen CHARLES SEBILLE geene geringe aanmoediging vond.

De eerſteling zijner geestvoortbrengſelen was het oorspronkelijk treurſpel *Fabricius*, in 1720 op den
Am-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 256. J. DE KRUYFF, Leven van S. FEITAMA, in de *Ley. der Ned. Dichters*. F. VAN STEENWYK, Ged. en and. Geſchriften, blz. 199. Bijv. op J. KOK, Vad. Woordenb. II Decl, blz. 123.

Amsterdamschen schouwburg vertoond. Vier jaren later verscheen zijn zinnespel *De Triomferende Poëzy en Schilderkunst*. Inmiddels had hij insgelijks twee treurspelen uit het Fransch vertaald, namelijk CORNEILLES *Tite et Bérénice*, onder den titel van *Titus Vespasianus*, en LA MOTTES *Romulus*, beiden in 1722 vertoond en uitgegeven. Deze vier stukken heeft hij waarschijnlijk bewerkt voor hij in aanraking kwam met de naauwziftende en beschavende Aristarchen van dien tijd; althans zij dragen blijken van eene stoute en krachtige dichtpen. Hij heeft ze merkelyk verbeterd, zoo het heet, in 1735 op nieuw uitgegeven in de twee deelen zijner *Tooneelpoëzy*, behelzende, behalve de vier genoemden, vertalingen van de treurspelen *Darius*, *Pertharitus* en *Stilico*, van CORNEILLE, *De Machabeen*, van LA MOTTE, *Brutus*, van VOLTAIRE, *Pyrrhus*, van CREBILLON, *Gabinia*, van DE BRUEYS, *Jonathan*, van DUCHÊ, en *Marius*, van DE CAUX; te zamen dertien tooneelstukken, die allen, met uitzondering van den *Jonathan* en de *Machabeen*, aanhoudend met veel goedkeuring op den Amsterdamschen schouwburg zijn vertoond geworden. Behalve deze twee deelen Tooneelpoëzij, heeft men na zijn' dood nog twee oorspronkelijke zinnespelen, *De Schadelyke Eigenliefde* en de *Christelyke Wacht*, benevens eene vertaling van VOLTAIRES treurspel *Alzire*, onder zijne nagelaten dichtwerken in 1764 uitgegeven.

Veel roems verwierf hij met zijne berijming van FENELONS *Telemachus*, die in 1733 in het licht kwam, en algemeen bewonderd en geprezen werd (1). De beschaafziekte, die zich in dien tijd onder de dichters begon te openbaren, stak insgelijks FEITAMA aan, en maakte hem uittermate kiesch en wantrouwig omtrent zijne eigen werken, die hij tot in het oneindige beschaafde en, zoo hij meende, verbeterde. Dit was ook het geval met zijne berijming van den *Telemachus*: hoe meer men dit werk, gelijk het inderdaad verdiende, prees en verhief, hoe meer gebreken hij in hetzelfde vond, zoo dat hij meer dan dertig jaren, besteedde met verbeteren, gelijk dan ook die verbeterde berijming na zijn' dood door zijn' vriend FRANS VAN STEENWYK in 1763 in het licht gegeven is (2). Het gevolg van dit alles was, dat, gelijk de Heer DE VRIES te regt aanmerkt (3), oordeel, verstand, juistheid en smaak meer dan vinding, stoutheid, verheffing en geestdrift in zijne werken uitblinken.

Onmiddellijk na de uitgave van zijn' berijmden *Telemachus* in 1733 sloeg hij de hand aan de dichtmatige vertolking van VOLTAIRES *Henriade*; hiermede in 1738 tot de helft gevorderd zijnde, verloor

(1) J. VAN EFFEY, *Holl. Spectator*, V Deel, blz. 154. VIII Deel, blz. 81.

(2) Eene uitvoerige vergelijking en beoordeeling dezer beide berijmingen vindt men in de *Nieuwe Bydragen tot opbouw des Vaderl. Letterk.* I Deel, blz. 153 en volg.

(3) *Geschied. der Ned. Dichtk.* II Deel, blz. 118.

loor hij zijn' kunstvriend CHARLES SEBILLE, en tevens den lust in den ondernomen arbeid, dien hij echter een jaar daarna weder opvatte en in 1743 voltooide. Nog tien jaren besteedde hij met beschaven en verbeteren, zoodat zijn *Henrik de Groot*e niet voor 1743 in het licht kwam, hebbende in dien tusschentijd GOVERT KLINKHAMER, die niet eens de Fransche taal verstond! insgelijks eene berijming naar eene prozavertaling van VOLTAIRES meesterstuk uitgegeven, waaraan hij, gelijk FEITAMA, zeker geen twintig jaren geërbcid heeft, en diens vertaling daarmede geheel niet in het licht stond, die met algemeene goedkeuring en toejuiching ontvangen werd, en haren roem staande hield tot in 1820, wanneer de Heer BARBAZ met eene andere vertaling van dit dichtwerk, in een gelijk getal verzen als het oorspronkelijke, den twintigjarigen zuren arbeid van den naauwziftenden FEITAMA in eens verdrong, wiens gelikte en beschaafde overzetting hem noch gespierd noch getrouw genoeg voorkwam. Tachtig jaren bijkans had dezelve algemeen den roem genoten van eene der krachtigste en naauwkeurigste dichtelijke vertalingen te zijn, die wij in onze taal bezaten; de beroemdste dichters hadden in verzen, de geduchteste recensenten in proza en de boekliebhouders in klinkende munt dit getuigd; deze vertaling zette als het ware FEITAMA de kroon op boven alle dichtelijke vertalers; en ziedaar, omdat de Heer BARBAZ er geen spieren en geen gelijk getal verzen

als het oorspronkelijke in vindt, doet hij dezelve uit alle bibliotheken van sijnak verhuizen, en plaats maken voor de zijne. *Sic transit gloria mundi!*

Het schijnt dat FEITAMA, door het aanhoudend vertalen, en het daarmee gepaard gaande eindeloze beschaven, zijn' oorspronkelijken geest geheel verstonpt heeft, die zich in zijne zinnespelen en zijn eerste treurspel *Fabricius* zoo voordeelich scheen te ontwikkelen. Zijne verdiensten als oorspronkelijk dichter, zegt de KRUYFF (1), en zijn oordeel is ook het onze, kunnen die des kunstigen vertalers niet evenaren, en wij erkennen met den Heer DE VRIES (2) „FEITAMA voor een' verdienstelijk' man, „die door onvermoeide oefening zijn verstand beschaafd, en zijn' geest met kennis verrijkt hebben- „de, anderen zijne kundigheden door eene nutte „werkzaamheid mededeelde; wij erkennen hem voor „eenen met regt geroemden vertaler, die de schil- „derachtigste en meest treffende tafereelen op ander „doek met beleid en omzigtigheid overbragt, en „allezins, als zoodanig, lof verdient, doch die als „oorspronkelijk dichter door eene gedwongene stijf- „heid en geestellooze slaauwheid den losfen zwier „en zinrijke kracht verwaarloosde,” die hij echter, naar ons oordeel, in zijne overzettingen somwijlen vrij gelukkig wist te bewaren. Zijne oorspronkelijke
stuk-

(1) Leven van S. FEITAMA, blz. 24.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 120.

stukken zijn ook, naar evenredigheid zijner vertalingen, niet talrijk, en worden gevonden in zijne *Nagelaten Dichtwerken*, uitgegeven in 1764. De meesten derzelve zijn, volgens het oordeel van de KRUUFF (1) „bestand tegen den scherpsten toets „des verstands, doch treffen weinig, en laten de „ziel in eene zachte kalmte; zelden voelt zich de „overwonnen lezer in eene streeklende verrukking „wegvoeren, zelden klimt de meesterlijke toon des „dichters tot eene verhevene stoutheid; maar nog „veel zeldzamer tevens wordt de gezonde reden het „aanstotelijk slagtoffer des ongebreidelden vernufts.”

Overigens besteedde PRITAMA zijn tijd tot eene oefenende verkeerung met zijne kunstgenooten en het onderrigten van minervaren dichters. Het kon niet misfen dat hij, door het aanzien, waarin hij stond, een' grooten invloed had op den smaak zijner tijdgenooten, gelijk PELS op dien der zijnen; het was voornamelijk uit zijne school dat de vloeiende versificatie, de naauwkeurige inachtneming der taalregelen, de angstvallige naauwgezetheid op beuzelachtige kleinigheden en de overdreven beschavingszucht voortkwamen, die, gedurende het grootst gedeelte der achttiende eeuw, de stoutste geniën, de VAN HARENS uitgezonderd, gekromd hielden onder het juk eener dorre taal- en rijmvitterij; het kon niet misfen dat wij op die wijze overftroomd moesten worden met een

(1) Leven van S. PRITAMA, blz. 25.

een' zondvloed van keurige, vloeiend berijnde en net afgemeten gedichten, waaraan volstrekt niets ontbrak dan — poëzij! waarvan men het regte begrip scheen verloren te hebben; en van dien kant heeft deze school niet weinig toegebracht tot het verval der Nederduitsche dichtkunst, die zij integendeel waande tot den hoogsten trap van bloei en luister te verheffen.

FEITAMA was insgelijks een groot kenner en voorstander der schilder- en teekenkunst; hij bezat eene kostbare verzameling van teekeningen (1) waaronder verscheiden door hem zelven vervaardigd werden gevonden. Als mensch, burger en vriend bezat hij de voortrefflijkste hoedanigheden, was een verdraagzaam Christen, een vijand zoo wel van alle nuttelooze geschillen over den godsdienst als van dweperij en bijgeloof, en in alle betrekkingen een vriend des vredes, rondborstig en opregt in zijn' omgang, die zich meestal tot kunstoeffenaars en kunstkenners bepaalde, wier gezelschap zijne geliefdste uitspanning was, tot dat bij den naderenden ouderdom zijne geestvermogens allengs onder ligchamelijke verzwaking bezweken, en hij, op den 13 Junij 1758, met eene Christelijke bedaardheid naar zijn doodbed getreden, aldaar genoegzaam in hetzelfde oogenblik den geest gaf. Het blijkt niet dat hij gehuwd is geweest. Bij zijn' uitersten wil was hij zijnen kunst-
vrien-

(1) Dezelve is den 16 October 1758 in het openbaar verkocht.

vrienden gedachtig; inzonderheid FRANS VAN STEENWYK, wien hij de aanzienlijke som van veertigduizend guldens besprak (1).

Schaars, en dan nog ongaarne, nemen wij vertaalde dichtstukken over; doch naardien wij FEITAMA hoofdzakelijk als dichterlijk' vertaler hebben doen kennen, en van oordeel waren dat hij de oorspronkelijke losheid en zinrijke kracht in zijne overzettingen somwijlen vrij gelukkig wist te bewaren (2), zal het niet ongepast zijn dat wij, als een voorbeeld daarvan, een stuk bijbrengen, dat ons gevoelen overtuigend staft, namelijk eene verhollandste naarvolging der tweede satyre van zijn' geliefkoosden Franschen dichter BOILEAU.

AAN DEN HEERE ****

Beroemde en schrandre Geest, wiens ader onvermoeid,
 Als waar' het u geen werk, vanzelf zo welig vloeit;
 Wien Phebus toegang gunt tot al zyn letterschatten;
 Die in één' opslag 't fraai eens kunststuks kunt bevatten;
 Bedreven Meester, die in dichtstryd elk verwint!
 Eil leer my toch de kunst waardoor gy 't rymwoord vind.
 Het schynt, zelfs eer gy 't zoekt, u naar uw' wensch te ontmoe-
 Nooit hinkt uw krachtig vaers aan 't einde op kreuple voeten;
 En, zonder dat het kruipe, of op een' omweg stuit',
 Verkiest elk woord zyn plaats, eer gy het hebt geuit.
 Maar ik, die, door een dwaze en ydle drift bezeten,
 (Ik denk, tot myne straf,) my 't rymen dorst vermeten;

Ik

(1) Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. blz. 555.

(2) Hiervoor, blz. 298.

Ik blok, ik ploeg, ik zwoeg, ik zoek tot myn verdriet,
 Ik pyng my daarom, maar vind die kunstgreep niet;
 En, hoe ik all' den dag op 't koppig slagwoord mymer,
 'tNoemt zwart voor wit, en voor een' stout' een' kreupel' rymers:
 Wanneer ik VONDEL, om zyn kunst en gladden toon,
 Wil roemen in myn dicht, dan hort het rym op boon;
 Of eenen treurpoët, wiens werk men mag beproeven,
 De reden noemt CORNILLE, en't rymwoord VANDER HOEVEN;
 In 't kort, hoe ik het wende, of wat ik verders poog',
 't Zegt steeds het tegendeel van 't gene ik heb op 't oog.
 Ik, dus verbysterd, suf van 't niet te kunnen vinden,
 Staak menigwerf, vol spyts, myn ydel onderwinden;
 En vloekende op de kunst, in myn te stout bestaan,
 Verzeg ik, ooit de hand weér aan het werk te slaan:
 Maar 'k heb pas uitgetierd op al de Zanggodinnen,
 Of onverwacht schiet my het rechte woord te binnen;
 't Ontvonkt myns ondanks fluks al 't ovrig yvervier;
 Ik zet op staanden voet de pen weér op 't papier;
 En niet meer denkende aan myne onbezonnen vloeken,
 Verwacht ik, vaers aan vaers, of 't my, als u, mogt zoeken.
 Indien ik, om het rym, een *des al niet te min*,
 Een' stoplap dulden kon, of lassen tuschenzin,
 'k Zou, zonder lang gepelns, als andren, vloeiënd rymen;
 'k Vond woorden by den hoop, om achteraan telymen:
 Indien ik Phillis prees, als 't *puikje van ons land*,
 Dan vond ik licht daarop, *die nergens weêrgat vant*;
 Of maalde ik, op dien voet, een schoonheid, *waard te loven*,
 Ik voegde straks daarby, *die 't zonlicht kan verdooven*:
 Zo ik haar schoeijen wilde *op klompen van robyn*,
 En schildren in haar oog *de bliksems van Japyn*,
 Ik vergeleek mischien haar woorden by den donder,
 En roemde elk ligchaamsdeel als 't *achtste waereldwonder*.

Door

Door zulk een' ydle praal van woorden, slechts in 't wild;
 En zonder kunst, in spyt der Reden zelf gesplid,
 Zou licht een Woordenbeul, noch grootsch op zulke lappen,
 Een' CATS, een' SWANENBURGH, en vos, tot hutsplot kappen.
 Maar hy, die ieder woord eerst toetst of 't hem vernoeft,
 Stelt nimmer een ter neêr, dan 't gene 'er eigen't voeft,
 En duld niet dat ooit laffe, ooit zenuwlooze rede
 Aan 't einde van zyn vaers de leêge plaats bekleede;
 Waarom hy, telkens weêr beginnende, eer hy sluit',
 Vier woorden naauwlyks schryft, of wischt 'er drie van uit.
 Verdwaasd was de eerste, die zo dol zîch heeft vermeten
 Zyn' geest te kluistren aan zo slaafsch een woordenkeren;
 En de engte van een vaers ten dichtperk voor dorst staan,
 Opdat de reden 't juk van 't rym zou ondergaan.
 'k Zou, zonder zulk een drift en pynlyk nagelbyten,
 In aangename rust met vreugd myn leven slyten;
 'k Zou, tot verbetering van myn ligchaams zwak gestel,
 My koestren, als DE H***, in myne boeckencel,
 En brengen de uurtjes door, gelyk de kloosterknepen,
 By dag met niets te doen, by nacht met wêl te slapen.
 Myn ziel, van eigenbaat, van vuige winzucht vry,
 Heeft nooit de diehtpen veil tot slaafsch vlesjery;
 En verr' van zelf zo haf fortuin te voet te vallen,
 Laat ze andrea met den roem van Broodpoëten brallen:
 'k Win roems en loons genoeg, zo eenigzins myn vijt
 Den zwakken ouderdom en wees tot nut gedyd.
 Ik zou gelukkig zyn, ware, om myn rust te stooren;
 De zucht tot rymen in myn harsens nooit geboren.

Maar sints die dweepery, die me uit myzelve vervoert,
 En door haar' zwarten damp de zinnen heeft béroerd,
 Die kwellingsvoênde geest my aan bestond te dryven,
 Om, naar der dichtren wyz', juist op de maat te schryven,

Ge-

Gevoel ik, dag op dag, aan 't werk, waarin ik ploeg,
 En hier een bladzy' streep, of ginds iets tuschenvoeg,
 Dat ik, hoe bits men smale op vlugge rymeryen,
 Myns ondanks VAN DER BURG en TYSSENS moet benyen.

Ó DROSTE, die zo snel HOMER volgt in zyn vaart,
 En nit uw vruchtbaar brein zo menig treurspel baart!
 De drift doet (ik beken 't,) u 't rym wel rofflend' smeden
 In spyt des Helikons, in weérwil van de reden;
 Terwyl dat kunstloos werk, waarmee ge u zelven streelt,
 De poëzy onteert, en 't grootst geduld verveelt: (wezen,
 Maar 't vind, uw vlyt ten loon, wat hoopwerk 't ook moog'
 Een' boekwurm die het drukt, en zotten die het lezen;
 En als gy maar het rym aan 't einde eens regels lascht,
 Wat gaat het u dan aan of 't ovrig' daar niet past,
 Zo ge, als VAN LEUVE, slechts met de eigen rymelsluipen,
 Wel blindlings, doch veruoegd, in Pindus slyk moogt kruipen?

Rampzalig, duizendwerf rampzalig hy, wiens geest
 Zich aan de regels bind, en voor hun schending vreest!
 Een dwaas rymt met vermaak; hy breekt die nauwe koorden;
 Hy houd zich nimmer op omrent de keur der woorden:
 Steeds op zyn kunst verliefd, en om zyn werk verrukt,
 Verheugt hy zich in 't hart, als waar 't naar wensch gelukt.
 Maar elk verheven geest wil vruchtloos zich verheffen,
 Om dat volmaakte wit, waarop hy doelt, te treffen:
 Hy, die nooit dat geluk durft van zyn vlyt vermoën,
 Kan, schoon hy elk voldoet, zichzelf niet voldoen;
 Ja hy, wiens werk alom roemwaardig wordt bevonden,
 Wenscht, tot zyn rust, dat hy 't zich nooit had onderwonden.

Gy dan, myn vriend, die ziet wat dwaling my verblind!
 Leer, leer my toch de kunst waardoor men 't rymwoord vind;
 Of liever, nu uw vlyt daartoe toch niets zou baten,
 Leer, leer my toch de kunst van 't rymen na te laten (1).

Wij

(1) Nagel, Dichtwerken, blz. 263.

Wij besluiten dit artikel met het volgend schertsend oorspronkelijk stukje in den niet onaardig geïmiteerden winderigen stijl des geenen die het onderwerp er van uitmaakt, namelijk de

AANSPOORING TER OPBOUWING VAN EENE GRAFZUIL VOOR
DEN OVERGROOTEN DICHTER W. VAN SWANENBURG.

Doorluchte rymers! valt uit wanhoop aan het dichten,
Om tot de starren toe een grafzuil op te richten;
Hakt wonden van kaneel; klooft bergen van robyn;
Schreit oceänen uit; kleedt de aarde in zwart satyn;
Of liever, scheurt van rouw alle uwe dichtpapieren;
Doet van uw' jammergalm al de onweêrwinden gieren;
Rukt Phobus lauwerbosch doldriftig uit den grond;
Meldt op uw' Maroostoon, door't ganfche wereldrond,
Dat de overweede dood dien Phenix in het brommen,
Aartspauker Swanenburgh voor eeuwig doet verftommen(1).

FEITAMA had de rederijkersgewoonte behouden van zijne werken met de letters S. F. en de zinspreuk *Studio Fovetur Ingenium* in het licht te geven; men wil dat hij door de eerste letters dezer drie woorden zijn' naam SYBRAND FEITAMA, ISAAKSZ. aanduidde, gelijk GUILLIAM TOUSSAINT DOMIS door *Gloriam Tribuit Doctrina*, en anderen, die in vroeger' tijd eene bijzondere aardigheid daarin vonden.

FLAS

(1) Nagel. Dichtwerken, blz 294.

FLAS (ANTHONY). In 1717 kwamen van dezen vier zoogenaamde treurspelen in het licht, waarvan wij hier de titels opgeven, namelijk: *Nydige vervolging van Keizer Decius; Gelukkige opgang van Holofermus; Broederlyke Haet tegen Joseph, en Verduldige Armoe in den schoot van Abraham*, treurspelen, regt treurig om te lezen.

FLINES (GILBERT DE), gesproten uit een oud adelijk, voor zoo ver men weet, sedert bijna zes eeuwen te *Doornik* gevestigd geslacht, was de oudste zoon van PHILIP DE FLINES uit diens tweede huwelijk met AGATHA STEYN; hij werd geboren te *Amsterdam*, den 19 Februarij 1690, en overleed te *Londen*, den 25 December 1749. In 1711 kwam te *Amsterdam* van hem in het licht *Bygedichten op de Zinnebeelden, getrokken uit Q. HORATIUS FLACCUS, naar de geestryke vinding van OTTO VÆNIUS* (1). Een zijner naneven uit een' anderen tak, de Heer Mr. Q. DE FLINES (2), heeft

(1) Deze zinnebeelden zijn gegraveerd, en met Fransche bij-schriften zoo wel als de Nederduitschen van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum* in 1683 te *Brussel* bij F. FOPPENS uitgegeven, onder den titel van QUINTI HORATII FLACCI *Emblemata; imaginibus in æ (sic) incisis, notisque illustrata, studio OTTHONIS VÆNII*. 4to.

(2) Deze is ook niet onvoordeelig bekend in het gemeenebest der fraaije letteren; men heeft van hem, behalve eenige andere geschriften, twee onderscheiden verzamelingen van Nederduitsche, Latijnsche, Fransche en Engelsche gedichten, onder den titel: *Loisirs littéraires*, in 1801 en 1809 uitgegeven. In de *Kleine Dichterl. Handschriften, Dichtvruchten* en elders worden van hem, zoo wel als van den Heer H. DE FLINES, tegenwoordig

heeft in 1797 dit werkje voor de familie doen herdrukken. De verzen zijn voor dien tijd zeer vloeiende, en de daarin vervatte denkbeelden kenmerken een goed vernuft en schrander oordeel; bij voorbeeld:

IO. AMOR VIRTUTIS.

De liefde der deugd.

Zo gy, uyt vrees voor straf, en niet uyt vrees voor zonden,
Van schatten u onthoud, die aan uw zorg staan,
Is uw schynhell'ge deugd geen achting waard bevonden,
Schoon daar geen diefstal is, het schelmstuk is begaan.
De vroomme zal het quaad, om dat het quaad is, laten,
En, uyt deugtleventheid, de schelmeryen haten (1).

84. NE QUID ULTRA VIREB CONERIS.

Bestaat niets boven uwe macht.

Bestaat niet, zonder macht, ligtvaardig iets te aanvaarden,
Opdat gy u niet ziet bespot, beschimpt, belacht,
Behoud den staat, dien gy gewoon zyt op deze aarde,
Zo ziet ge uw doen niet ligt tot ydelheid gebracht.
Wilt gy u krachteloos iets wichtigs onderwinden,
Gy zult hier in u zelf het meest bedrogen vinden (2).

In

dig Secretaris van de Koninklijke Akademie der beeldende kunsten te *Amsterdam*, onderscheiden dichtstukken gevonden. Inderdaad, dit aanzienlijk en braaf geslacht heeft zich altijd onderscheiden door het beoefenen en voorstaan van kunsten en wetenschappen, en de voornaamste dichters verhieven ten allen tijde deszelfs lof, zoo door het opdragen van hunne werken aan, als het bezingen van belangrijke omstandigheden van, personen uit hetzelfde geslacht.

(1) Bijgedichten, nieuwe druk, blz. 14. (2) Ibid. blz. 39.

In 1719 leverde hij den Amsterdamschen schouwburg een oorspronkelijk blijspel, *De Ontrouwe Voedster*, getrokken uit den *Diable boiteux* van LESAGE. De vinding en schikking van dit blijspel is niet onaardig, doch de stijl geheel onvoegzaam en gezwollen; bij voorbeeld, eene taal als deze is in het blijspel niet te dulden:

Gy weet, myn staat is hooggeëcht, gesien, geëert,
 Dat my de Koning ook hier aan syn hof waardeert,
 Dar 't jufferschap alom wel naar die gunst sou hoopen,
 Als ik myn vryheid, voor haar vryheid, wou verkoopen,
 En hechten hart aan hart, door Hymens heilige trou
 Voor Venus hoog altaar in Paphos kerkgebou (1).

ASSELYN, BERNAGIE en LANGENDYK hadden toch in dien tijd reeds proeven van een' geheel anderen blijspeltoon gegeven, dien een man van smaak gelijk DE FLINES zich ten voorbeelde had kunnen nemen.

FOCQUENBROCH (WILLEM GOEDSCHALK VAN) (2) was een Amsterdammer van geboorte, die in het midden der zeventiende eeuw bloeide, en geneesheer van beroep, doch die, wegens zijne losse levenswijze, weinig opgang met zijne praktijk maakte, weshalve hij omstreeks 1666 zijne fortuin aan de kust van *Guinea* ging zoeken. Hier schreef hij op het kasteel *St. George Delmina* zijn blijspel *De Min in 't Lazarushuis*, hetwelk te *Amsterdam* in

1674

(1) *Ontrouwe Voedster*, II Bedr. V Toon.

(2) J. WAGENAAR, *Amst. III St. fol. blz. 250.*

1674 in het licht verscheen, en sedert genoegzaam jaarlijks, tot in onzen tijd toe, aldaar op de kernis met allerhande zotte en laffe bijlappelen is vertoond geworden.

FOCQUENBROCH gold in zijn' tijd voor een' geestig' en boertig' dichter, als men onbeschofte straattaal en ontuchtige bordeelzetten geestigheid en boert noemen mag. Wij willen ons papier niet bezoedelen met voorbeelden van zijne morsige rijmen aan te halen; de lezing van een paar bladzijden van deze zoogenaamde boertige gedichten, die ABRAHAM BOGAERT, bij elkander verzameld en in 1696 te *Amsterdam* heeft uitgegeven⁽¹⁾ is een waar vomitief voor elk die eenigen smaak en gevoel van het welvoeglijke heeft; desniettegenstaande hebben wij echter den derden druk der *excrementeuze* geuren van FOCQUENBROCHS *Thalia* voor ons, die zeker in 1766 nog aftrek vonden!

FOKKE (AREND), SIMONSZ. (2). Hoewel deze verdienstelijke man meer door zijne grondige geleerdheid, algemeene systematische kennis van genoegzaam alle wetenschappen, en gemeenzaamheid met de oude en hedendaagsche talen, dan wel door
zijne

(1) Onder den titel van W. VAN FOCQUENBROCHS *Thalia, of Geurige Zang-godin*. — Ja wel geurig, voor zekere neuzen, namelijk.

(2) Korte schets van het Karakter en het Leven van A. FOKKE, 82. voor zijne *Nagel. Verhandeling, Het Leven is een droom*. Alg. Konst en Letterbode voor 1813, I Deel, blz. 146.

zijne dichterlijke bekwaamheden bekend is, kunnen wij, zonder zoo ondankbaar als onregtvaardig te zijn, niet nalaten ook de verdiensten in dit opzigt loflijk te vermelden van dezen achtlingwaardigen geleerden, helderdenkenden wijsgeer en bescheiden letterkundigen, wiens eenvoudige levensloop wij vooraf in weinig woorden zullen overzien.

Hij was de zoon van den arbeidzamen, voortreffelijken en beroemden kunstplaatfnijder *SIMON FOKKE* (1), en werd geboren te *Amsterdam*, den 3 Julij 1755. Zijn vader onderwees hem in de graveerkunst, waarvan hij, zonder als beoefenaar in vaardigheid uit te munten, weldra de theorie volkomen begreep: ten bewijze hiervan strekt het door hem geschreven werk *De Graveur* (2), waarin de nuttigste lessen nopens deze kunst gevonden worden. *FOKKE*'s hoofdneiging bepaalde zich tot de letteroefeningen, doch hij kon zich niet bij uitsluiting aan dezelve overgeven, en moest een beroep kiezen. Hij bepaalde zich dan tot den boekhandel, en trad als leerling in dienst van den vermaarden *Amsterdamfchen* boekverkooper *STEVEN VAN ESVELDT*. Hier vond hij eene gunstige gelegenheid om zijne zucht naar kennis te bevredigen, en zich in de letterkunde te oef-

(1) Vervolg op *J. WAGENAAR*, Amst. fol. blz. 563. *R. VAN ZYNDEN* en *A. VAN DER WILLIGEN*, *Gefch. der Vaderl. Schilderk.* II Deel, blz. 131.

(2) Volled. Beschrijving van alle Kunsten, Ambachten, Handwerken, enz. XIII St. Dordr. 1797.

oefenen, hetgeen hij ook met allen ijver deed, zonder evenwel de pligten zijns beroeps uit het oog te verliezen, in hetwelk hij zich zoover bekwaam gemaakt had, dat hij in 1778 den boekhandel zelf bij de hand nam, en van tijd tot tijd verscheiden nuttige en aangename werken in het licht zond, meestal door hem zelven opgesteld of vertaald; inzonderheid verdienen daaronder zijn *Catechismus der Kunsten en Wetenschappen*, naar het ontwerp van den Baron von BIELFELD, en HENNINGS voortreffelijke schriften met onderscheiding genoemd te worden. FOKKE dreef den boekhandel meer als een middel tot verbreiding van nuttige kundigheden onder zijne medemenschen dan wel met het oogmerk om geld te winnen, het eenig doel van zoo vele hebzuchtige, onwetende en onkiesche boekverkoopers, wien het om het even is of zij een schadelijk of nuttig boek in de wereld zenden, ja, dikwijls zelfs dit niet eens beoordeelen kunnen. Ook als boekverkooper was FOKKE eerbiedwaardig; niet alleen dat hij met zijne verdienstelijke tijdgenooten VAN BRAAM, MEIJER, UYLENBROEK en LOOSJES, als letterkundige en schrijver dit beroep luister en deugtheid bijzette, maar men kan zeggen dat volstrekt geene andere dan nuttige en lofwaardige werken van zijne pers gekomen zijn: het is dus in geen deele te verwonderen, dat FOKKE in het tijdvak der Patriottische onlusten en de daarop gevolgde omwenteling, toen de aandacht des grooten publieks

elke lijst van 's mans talrijke werken op te maken, waarom wij sommigen slechts in het voorbijgaan zullen aanstippen.

Kort na de omwenteling van 1795 kreeg hij een post op de politieke secretarie der stad *Amsterdam*, tot welks waarneming hij het grootst gedeelte van zijn tijd besteden moest, terwijl hij zijne overige uren aanwendde tot het geven van onderwijs in de letterkunde, talen, geschiedenis en genoegzaam alle andere vakken van wetenschap, in welke toch was FOKKE niet ervaren (1)? daarbij was hij een onvermoeid werkzaam lid van verscheiden aanzienlijke en beroemde maatschappijen, „in wier midden hij zoo dikwijls „het spreekgestoelte beklom, en wier leden hij nu „eens met ernstige boert, dan met boertigen ernst, „nu met de gewone voorvallen des menschlijken „levens, die hij zoo kunstiglijk wist te ontleden, „dan weder met deftige voorstellen uit het rijk der „bovennatuurkunde, altijd de sterkste bewijzen van „zijn diep doordringend nadenken, zijn onvermoeid „gepeins, steeds wist bezig te houden, en bij afwisseling te sichten of te vermaken, of en stichting en vermaak tevens te laten genieten (2).”

Veelschrijvers en snelvertalers hebben wij in overvloed; deze benamingen worden zelden anders dan met

(1) Ik noemde schertsende FOKKE eens eene *Encycloëdie ambulante*, en dat was hij inderdaad.

(2) Korte Schets van het Karakter en Leven van A. FOKKE, Sz. blz. XIV.

met verachting gebezigd, omdat veel- en goedfchrijven zoo min als snel- en goedvertalen zelden zamen gaan; doch bij FOKKE maakt dit eene eervolle uitzondering; veel heeft hij geschreven, snel heeft hij vertaald, maar alles wat hij schreef en vertaalde was, zoo niet voortreffelijk, althans goed, en de inhoud zijner schriften was altijd zoodanig dat zij een' schrijver in onbekommerde omstandigheden deden vooronderstellen, daar hij integendeel rijkelijk zijn deel had in de wederwaardigheden des levens, en hij niet zelden luim en talent dienstbaar moest maken om — in de eerste en noodwendigste behoeften van zijn huisgezin te voorzien!

Om aan zijn verlangen naar meerdere eenzaamheid en zijne zucht voor het buitenleven tevens te voldoen, verliet FOKKE in 1804 de stad, nam zijne woonplaats in derzelver nabijheid buiten de Utrechtsche poort, en rigtte aldaar een letterkundig gezelschap op, hetwelk hij wekelijks met afzonderlijk daartoe opgestelde verhandelingen bezig hield. Het was met regt eene soort van Platonische akademie, waar het nut tevens met het vermaak gepaard was.

Hoe veel bekoorlijks dit buitenverblijf voor hem had, noodzaakten zijne omstandigheden en eene bijna aanhoudende lichaamsongesteldheid in 1810 hem in de stad te rug te keeren, en zijn geliefd landleven vaarwel te zeggen, zonder zich met betere uitzigten te mogen vleijen in een land, waar men een instituut oprigtte, ten toonstellingen van
schil-

schilderijen hield, en — nomsz in een gasthuis liet sterven (1)!

Met eene meer dan Stoïcische gelatenheid verdroeg de brave man de zwaarste slagen des op hem verbitterden noodlots; niet genoeg was het dat hij aanhoudend met tegenspoed, ziekte en armoede te worstelen had, de verfoeilijke Fransche politie zette willekeurig eenige weken hem gevangen, zonder dat men ooit geweten heeft van welke misdaad zij hem verdacht hield, veel min beschuldigd heeft. Dit gaf den doodsteek aan zijne bovendien reeds uitgeputte gezondheid. Weinig weken nadat hij uit zijnen kerker ontslagen was, eindigde hij zijn nuttig en werkzaam leven, in wijsgeerige overpeinzingen, met WYTTENBACHS *Bibliotheca critica* in de hand, op den 15 November 1812.

Het letterkundig genootschap, te *Amsterdam*, bekend onder de letters V. W., bestelde den 21 November zijn lijk op eene deftige wijze ter aarde in de Zuiderkerk aldaar; bij zijn graf reciteerde de Heer C. VAN HULST met veel vuur en nadruk een door den Heer M. WESTERMAN vervaardigd lijkdicht vol warme deelneming en gevoel. Eenige weken daarna hield de Heer H. SOMMERHAUSEN, zeer verdienstelijk lid van het loffelijk genootschap *Tot Nut*

en

(1) Dit is ons met het grootste regt door verscheiden buitenlandsehe journalen verweten. Het schouwburgsbestuur al'een had door eene of twee representatiën ten voordeele des verarmden dichters deze schande kunnen voorkomen.

en *Beschaving*, in eene van deszelfs vergaderingen eene plegtige lijkrede (1), waarin hij met erkentelijkheid het goede en nuttige gedacht, door den overledenen ook in dezen kring gesticht.

In dit beknopt overzicht van 's mans zevenenvijftigjarigen nuttigen en meestal rampspoedigen levensloop hebben wij FOKKE doen kennen als wijsgeer en geleerden; ook als verdienstelijk dichter, hoezeer dan ook niet behoorende onder de eerste genieën van zijnen tijd, verdient hij eervolle vermelding. Behalve een' bundel gedichten, onder den titel van *Zede- en Dichtlievende Mengelingen*, in 1783 door hem in het licht gegeven, vindt men verscheiden dichtstukken van hem in de beide deelen der werken van het *Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend Genootschap*, in de *Volksliedjes* der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* en in verscheiden tijdschriften; ook zijn zijne meeste verhandelingen doormengd en besloten met geestige en naïve dichtstukken, die door derzelver bevallige eenvoudigheid treffen en behagen. In de meesten derzelven heerscht een wijsgeerige of didaktische geest; echter wist hij ook in de lyrische poëzij den regten toon te treffen, gelijk blijkt uit zijn wezenlijk fraai dichtstuk, ten opschrift voerende:

ZON-

(1) Het hoofdzakelijke uit dezelve is te vinden in de *Alg. Konst- en Letterbode* voor 1813, 1 Deel, blz. 146.

ZONNEFEEST, OF WELKOMGROET AAN DE RIJZENDE ZON,
IN DEN SMAAK DER GRIEKSCHE FEESTZANGEN.

VOORZANG.

(lied staan,
't Schelle zangchoor roert de keeltjens, 't wil een edel dank-
Want de groote Vorst der lichten, rent, op gouden radren, aan.
De aard ziet naauw zijn' glans genaken
Of Natuur schijnt als te ontwaken,
't Groen geboomte schudt zijn lover, in het stille duistre woud,
Ruisch vrij, ruisch het licht ter eere, dat uw kruinen siert met
't Schijnt Natuur wil schuld betalen (goud;
Met den Lichtvorst grootsch te onthalen:
Heel de schare roepe dan

Iō Pæan!

Leeuwen brullen, Stieren loeijen en de schrandere Elephant
Krult de snuit, briescht dat het schatert, over al't nabuurig land;
't Jonge Schaapjen, naauw geboren,
Laat reeds mede een' dankstem hooren.
Zou de mensch alleen dan zwijgen, zou de feestelijke lier
Hem geen lied ter eere stemmen, met een' ongedwongen zwier?
Is hij 't niet die vuur en leven
Aan de toonkunst heeft gegeven?
Heel de schare roepe dan:

Iō Pæan!

Klonk, tot lof van groote helden, ooit der snaren zuivre toon,
Nu, nu klinke, Apol ter eere, 't blijde lied nog eens zo schoon:
Ach! hoe vriendlijk, ach! hoe teder
Straalt zijn luister op ons neder!
Alles wordt verwarmd, gekoesterd, alles krijgt een blij gelaat,
Waar, dat liefderijke wezen zijnen invloed blijken laat.
Zonnevorst! uw zegeningen
Doen ons 't blijde feestlied zingen:
Heel de schare roepe dan:

Iō Pæan!

ZANG.

Driemaal welkom, gloënde Dagtoorts, die, al wat op aarde leeft,
Door uw' zegenrijken invloed, groei en bloei en leven geeft,

Als gij, uit het aaklig duister

Rijst, met ongemeenen luister!

(geeft,

Phœbus zijt ge, wijl ge't leven, 't lieve licht aan 't menschedom

En Apollo heet ge, om dat men, buiten u, geen zonlicht heeft.

Lucifer ziet reeds uw stralen,

Eerbied doet zijn' luister dalen,

Heel de schare roepe dan:

Io Pœan!

Bron en oorsprong aller lichten, die deez' duistren draaiking
Hebt geniet in 't opwaarts stijgen Chinaas offergeur ontmoet?

(voedt,

Zaagt gij niet de vreugd op 't wezen,

Dartlen bij de Japonneezen?

Is 't wel wonder dat Egypten u 't afgodisch offer biedt?

Zijt gij niet zijn god Serapis? Zijt gij zijn Osiris niet?

Daar ziet ge, edelste aller lichten!

Isis dienstbaar voor u zwichten.

Heel de schare roepe dan:

Io Pœan!

t'Avond, als gij weêr, aan 't dalen, naar eene andre waereld
Wordt ge, in 't onophoudlijk voortgaan, weêr door'tjuigchend

(spoedt,

Daar de stem der Mexicanen, (volk begroet,

Zich dus mengt, met vreugdetranen:

Driemaal welkom, gloënde dagtoorts, die, al wat op aarde leeft,

Door uw' zegenrijken invloed groei en bloei en leven geeft,

Als gij, uit het aaklig duister,

Rijst, met ongemeenen luister!

Heel de schare roepe dan:

Io Pœan!

LOT.

SLOTZANG.

Heidnen! roemt vrij uw gewelven, waar de Pythische Priestres
 Zinloos op heur' drievoet wemelt, galmende eene orakelles;
 Zo kunt ge uwen naam verbreiden,
 En 't onkundig volk misleiden. (woord.
 Christnen! roemt het Godlijk wezen, dat, slegts door een enkel
 Uit het onbegrijplijk nietig, bragt zo schoon een pronkstuk
 De Almagt die de zon doet klimmen; (voort.
 Leidt haar weder naar de kinnen;
 Heel de schare roepe dan:
 Iō Pœan!

Laat ons dus, met heilig reukwerk, verre boven zon en maan,
 Tot de nooit begrepen Godheid, tot der zonnen schepper,
 Laat ons daaglijks 't Opperwezen (gaan.
 In dien schoonen vuurbol lezen. —
 Driemaal welkom gloënde dagtoorts! die, al wat op aarde leeft,
 Door uw' zegenrijken invloed, groei en bloei en leven geeft,
 Als gij, uit het aklig duister,
 Rijst met ongemeenen luister!
 Heel de schare roepe dan:
 Iō Pœan (1)!

Over het algemeen zou men FOKKE den Hollandschen
 BOËTHIUS kunnen noemen. Er bestaat eene menigte
 gedichten van hem, waarin hij, even als deze Romein-
 sche wijsgeer, gelaten onderwerping aan den Goddelij-
 ken wil nadrukkelijk aanbeveelt, en tegen de rampen
 en wederwaardigheden des levens als een ware wijze
 zich

(1) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroefenend Genoot-
 schap, II Deel, blz. 190.

zich wapent met geduld en standvastigheid. Eene keuze daaruit te doen valt eenigzins moeilijk, om dat de meesten in verband staan met de prozaïsche opstellen, die daarmede doormengd zijn, of waarvan zij het slot uitmaken. Aan het laatste gedicht nogtans, door hem kort voor zijn' dood vervaardigd, willen wij hier eene plaats vergunnen, en nemen hetzelfde van zijn' levensbeschrijver over, die in ons oog zeer wel gedaan heeft met dezen jongsten dichtnik des braven mans aan de vergetelheid te ontrukken, waartoe dezelve in den *Almanak voor het Verstand en Hart*, van 1813, veroordeeld was. Hetzelve heeft ten opschrift:

DE LAATSTE VERLICHTING.

Wait the great teacher Death and God adore.

POPE.

Een wijsgeer, die, om veel te weten,
Zijn halve leven had verſleten,
En tot dien ſtaat van nood verviel,
Dat hem niets meer was nagebleven,
Tot onderhoud en ſteun van 't leven,
Sprak deze woorden tot zijn' ziel:

„Wat hebben wij, ó mijn' vriendinne,
Die 'k, boven al wat leeft, beminne!
Niet al vermoeij'nis doorgeſtaan,
Met peinzen, denken, redeneren,
En wonder diep philoſopheren,
Om eindlijk heel ten grónd te gaan!”

Ver-

„Verlichting was al ons bedoelen;
 Wij wilden 't menschedom doen gevoelen,
 Hoe veel er nog verborgen is;
 En geest- en wereldkunde ontwarren,
 En stijgen hooger dan de starren,
 Ver boven alle duisternis.”

„Wat hebben wij niet al gelezen,
 Van alles wat de mensch voordezen,
 Van 's werelds eerster morgenstond,
 Tot zelfs nog op den dag van heden,
 In 't groot gebied van kunde en zeden,
 Of klaar, of ondoorgrondlijk vond!”

„Wat eerst de aloude, Grieken leerden,
 Toen zij den Ganges overheerden,
 En, eindelijk, selv' verwonnen zijn,
 Door 't volk dat zich slom deed vreezen,
 Des werelds meester wilde wezen,
 En bond den Tiber aan den Rijn.”

„Doch, laas! wat is ons toch gebleken?
 Niets, waardig om er van te spreken;
 Wij kennen zelfs ons zelven niet,
 Veel min de duizenden van dingen,
 Die ons van allen kant omringen,
 En die ons oog zelfs duidlijk ziet.”

Zoo peinzend, blijft hij, in gedachten,
 Gestae op hooger invloed wachten,
 En ziet een helderschijnend licht
 Door reten van zijn hutje stralen,
 Zijn blijdschap kent noch perk noch palen;
 Ziedaar zijn hart van druk verligt!

„Dit zal voorzeker 't heillicht wezen,
Met drift gezocht, zoo lang voordezen,”...

Wat is de vreugd des Wijsgeers groot!
Hij rukt, met spoed, de voordeur open;
Doch moet zijn drift met schrik bekoopen:
Hij ziet nu 't licht; maar... ook den dood (1)!

FOKKE (JAN), mede een zoon van SIMON FOKKE, en dus een broeder van den voorgaanden, en weinig tijds voor hem gestorven, werd door zijn vader insgelijks in de graveerkunst onderwezen, gelijk er ook eenige weinige prenten van hem voorhanden zijn; doch hij leide zich, even als zijn broeder, toe op de beoefening der fraaije letteren en dichtkunst, en vooral op de geschiedenis. De Heer SOMMERHAUSEN noemt hem met regt een „levendig „register der Vaderlandsche Historie (2).” Onder anderen heeft hij het *Vaderlandsch Woordenboek* van KOK vervolgd en voltooid; hij schreef ook eene *Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden voor de Jeugd*, in vijftwintig deeltjes, eene *Geschiedenis der Achttiende Eeuw*, in zes deelen, en meer andere historishe werken.

Den Amsterdamschen schouwburg leverde hij drie oorspronkelijke tooneelstukken. De beide eersten, *Margaretha van Henegouwen* in 1775 en *Wolfaart van Borselen* in 1780, zijn geene onverdienstelijke treurpelen, waarvan de onderwerpen uit onze vader-

(1) Korte Schets van het Leven en Karakter van A. FOKKE, Sz. blz. XXIII.

(2) Alg. Konst- en Letterb. voor 1813, I Deel, blz. 147, 1813.

derlandsche geschiedenis zijn genomen; het derde, *Ferdinand en Leonore* 1791, is een goed zedelijk tooneelspel, dat de mishandeling geenszins verdiende, die het bij deszelfs eerste vertoöning onderging. De overige gedichten van dezen kundigen en werkzaam man, meestal van een' ernstigen, somtijds ook van een' luimigen aard, zijn hier en daar verspreid of afzonderlijk gedrukt. Een van de laatste foort nemen wij hier over; het heet

DE AFGESLAGEN AANBIEDING.

De goede Krelis, die, toen hy zich vond gepaard
Met Kniertje, een aartig wyf, goedhartig, hups van zeden,
Die karnen kon en kneeden,
Een boerderij begon, wel juist niet heel veel waard',
Maar daar hy echter, wel te vrede,
Genoegelyk zyn' tyd besteedde,
Had naauwelyks één jaar op deeze plaats gewoond,
Wanneer de dood, die niets verschoont,
Hem zyne beste koe, het pulkje van de weiden,
Waarvan hy zeer veel kaas en boter kon bereiden,
Op 't alleronvoorzienst ontnam.
Wat slag voor hem! Hy liep, toen hy 't te weten kwam,
Als dol door huis en hof. Zyn Kniertje, gantsch verlegen,
Zond hem de buuren tegen.
Elk troostte hem op 't meest:
Zy hielpen hem 't verlies beweenen:
Maar niemand gaf een ander beest,
Noch bood hem aan 'er een te leenen.
Dus kreeg de onnoozle boer gantsch geen verligtenis,
Hoe zeer hy zich ook mogt beklagen,
Waardoor hy eindlyk zyn gemis,
Geduldlyg leerde dragen.

Niet lang na dezen tyd,
 Raakt de arme Krelis ook zyn lieve Kniertje kwyf.
 Nu is 't nog erger dan te vooren,
 Toen hy zijn melkkoe had verloren:
 Hy raast en tiert als dol; de buuren schieten toe
 Om hem te troosten. Klaas roept: „Hoe!
 „Zult gy uzelv' zo deerlaik kwellen?
 „Geen kruid wast ummers voor de dood!
 „'t Verliezen van je waif is ongetwaiffeld groot,
 „Maer laikewel nog te herstellen.
 „Ik heb drie dochters, friske maiden: kies 'er een
 „Tot bruid, die jou meest kan behaegen.”
 „Neen, neen!” riep dikke Teunis, „neen!
 „'k Heb hum main zuster opgedraegen:
 „'k Wed, dat, zo hy heur zag, zy hum bekooren zou:
 „Zy laikt veul nae zain doode vrouw.”
 „Weg, weg!” riep Jaap: main nichtje Pleuntje,
 „Of aers main buurmaid, bolle Teuntje,
 „Zou hum.” „Zwyg stil!” sprak toen de schout
 Van 't dorp: zo Krelis weder trouwt,
 „Zal hy zich aan Katryn verbinden,
 „Die my lang heeft gediend, en..” „'k Dank je zeer, me vrindén,
 Zei Krelis, „veur je goeijen raed:
 „'k Zie dat het by jou beter gaet,
 („'t Is nit je tael althans wel duidelyk te gissen,)
 „Tien vrouwen dan ien koe te misfen (1).”

FOKKENS (MELCHIOR), een Groninger van
 geboorte, schreef eene *Beschrijving der wijdver-*
maarde koopstad Amsterdam, aldaar in 1662 in
 klein 12° gedrukt (2); voorts bestaan er van dezen

drie

(1) Kleine Dichterl. Handschriften, III Schak. blz. 45.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. I St. *Pherr.* blz. VII.

drie kluchten, *De Verliefde Grysert*, 1659, *De Italiaansche Schoorsteenveger*, 1662, en *Dronke Hansje*, 1663; dit laatste heeft naderhand LANGENDYK het fonds geleverd tot zijn blijspel *Krelis Louwen*. De taal, die in deze kluchten gevoerd wordt, is zoo onhebbelijk, morfig en ontuchtig, dat het ons onbegrijpelijk is dat men dezelve op den Amsterdamschen schouwburg heeft durven vertoonen, hetgeen toch de titels uitdrukkelijk zeggen.

FONTAINE (FRANCIS DE LA) Dezen moeten wij vermelden als den berijmer van twee treurspelen, *Het veranderlyk geval in Dagobertus en Garibaldus* en *De Amerikanen oft Alzire*, beiden in 1739 gedrukt.

Fonteyn (BERNARDUS), een Amsterdamsch geneesheer, leverde den schouwburg een vijftal spelen in den smaak van zijnen tijd, namelijk in 1633 *Tranquilli de Mont Fortunati Geluck en Ongeluck* en *Sullemans soete vryagie*, vervolgens in 1643 *Fortunatus Beurs en Wenschhoedt* en *Fortunatus soonen op- en ondergangh* en eindelijk in 1644 *Romilius en Pelagia*. Van deze stukken valt niet anders te zeggen dan dat zij — raar zijn; zoo ook die van zijn' naam- en ambtgenoot

Fonteyn (NICOLAAS)⁽¹⁾ namelijk: *Triumphstomp* op 't veroveren van 's Hertogenbosch, 1629, *Castia, of Spiegel der Verdraagzaamheid*, 1637, *Aristobulus* en *Esther*, beiden in 1638 gedrukt.

FON-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 231. Foppens, *Biblioth. Belg.* Tom. II, pag. 909.

FONTEYNE (CLAUDE). Hoe erbarmelijk de rederijkers refereynen er uitzagen, en wat toch de in de vijftiende, zestiende en een gedeelte der zeventiende eeuw zoo hoog geprezen kunst van rhetorica eigenlijk was, kan men vernemen uit zeker refereyn van dezen FONTEYNE, waarvan wij hier de eerste afdeeling (1) te dien einde mededeelen:

De Philosophen wijs, ende hooch gheleert,
 In verscheyden consten ons onderwijzen,
 Maer een wort aldermeest van haer ghe-estmeert
 Die den Godt Mercur eerst heeft ghe-inneenteert,
 D'welck is Rhetorica niet om volprijsen,
 Want wt haer meest alle consten rijzen.
 Sy is de suster van d'edel musijck,
 Sy doet der menschen herten verjolijzen,
 Sy is vol gheleertheit en van reden rijck,
 Sy is Jupiter in hoocheyt ghelijck,
 Sy can alle sorghē en droefheyt verjagen,
 Sy is de fonteyn van alderley practijck,
 Sy is geluckich in al haer aenslaghen,
 Sy en is niet beureest voor der Zoffisten laghen,
 Sy deylt elck haer gauen naer geleghentheyt,
 Sy ist, daer men af spreeckt met groot behaghen:
 Const,,jonst,,deucht,,vreucht,,spruyt,,uyt,,welspreken.
 (heyt (2)).

FOP-

(1) Refereyn, in het Fransch *refrain*, is afkomstig van het Latijnsche *referre*, wederbrengen. Zoodanig een refereyn bestond uit vier afdeelingen of coupletten, doorgaans van zeven-tien regels, waarvan de laatste afdeeling *Prince* was genaamd, en die alle vier met denzelfden regel sloten, meestal eene kernspreuk of aardigheid naar den smaak des tijds behelzende.

(2) Schatkiste der Philos. ende Poëten, Mechl. 1621, blz. 324.

FOPPEZOOM (FOPPE), JUNIOR, was eigenlijk de dichter, dien THOMAS ARENTS in 1677 „een „houten paart op den rug van 't blaauwe pekelt „velt zag berijden (1).” De *Gerymde voyagie naar de Oostzee* van dezen „manhaften dichter,” gelijk ARENTS hem noemt in zijn lofdicht op dit berijmde scheepsjournaal (2), hebben wij niet magtig kunnen worden.

Vraecht ghy wat is Sophy of wijsheyt? (longe jeucht),
welnu, dat zal

FORNENBERCH (ALEXANDER VAN) u regt grondig beduiden; beter dan al de oude wijsgeeren, wier definitiën der wijsheid hij in zijn refercyn opsomt. Hij hakt den knoop in eens door; want, zegt hij, viermalen,

Want wijsheyt is een deucht die alle deuchden baert (3).

De Antwerpsche kamer *De Violier*, met de spreuk: *Wt jonsten versaemt*, had het geluk dezen tweeden PLATO onder hare leden te tellen. Zijn naneef

FORNENBERG (JAN BAPTIST VAN) heeft den kunstroem van zijn geslacht staande gehouden door — *Duyffe en Snaphaan*, kluchtspel, in 1680 ten dienste des Amsterdamschen schouwburgs gedrukt.

FORT-

(1) Zie ons 1ste Deel, blz. 156.

(2) TH. ARENTS *Mengelpoëzy*, blz. 100.

(3) *Schatkiste a. v.* blz. 11.

FORTMAN (JOANNES), Præceptor der Latijnsche schole te *Hoorn*, gaf aldaar in 1772 een bundeltje dichtstukken in het licht, getiteld: *Dicht-lievende Mengelingen, verzeld van Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen*; deze verzelfchapping werd daardoor noodzakelijk, omdat de dichter gebruik gemaakt had van verouderde, in beteekenis veranderde of wel geheel vergeten woorden en spreekwijzen, die hij opzettelijk daartoe (elk heeft toch zijne liefhebberij) uit allerlei oude boeken en handschriften zorgvuldig opspoorde, om daarmede zijne weinig beduidende gedichten te versieren (?) en *cum notis* te kunnen uitgeven; bezwaarlijk zou hij ook een' anderen *commentator* gevonden hebben dan zichzelf; want het zal elk', die FORTMANS gedichten inzielt, al dadelijk vrij onverschillig zijn, of eenig door hem gebezigd vreemd luidend woord ook bij MAERLANT, DE CASTELEYN, VANGHISTELE, HOUWAERT en anderen gevonden wordt of niet (1).

FOUREE (HENDRIK) heeft de *Handelingen der Apostelen* berymd, en in 1730 te *Utrecht* uitgegeven. De berijming is ver beneden de orthodoxe prozavertaling van 1619, die wel zoo verstaanbaar is.

FRAET

(1) FORTMANS dwaasheid, die, om zijne Nederduitsehe gedichten voor Nederlanders verstaanbaar te maken, geleerde aantekeningen daarop schreef, is regt geestig berispt in het luimig werkje: *De vermakelijke Slaatsuigtjes*, behelzende onzaggijk geleerde noten in het Latijn op eenige Amsterdamsche straatliedjes, en in 1775 te *Utrecht* gedrukt. De Franschen hebben ook een dergelijk hekelschrift op deze *pédanterie*, in denzelfden smaak, in het bekende *Chef-d'œuvre d'un Insensé*.

FRAET (FRANS), factor van de Antwerpsche rederijkkamer *De Violieren*, en die, naar de gewoonte van dien tijd, tot zinspreuk voerde: *Als 't Gods beliest*, heeft uit het Fransch vertaald, en te Antwerpen in 1564 uitgegeven: *'t Paleis der gheleerde Ingienen, oft der constigher ghesen, inhoudende hondert morale figuren, allen verstandighen ende Liefhebbers der Consten gheneughlyck om te lesen. Nu eerst in Nederduytsche Retoryke ghestelt*. Dit werkje bestaat uit honderd *emblemata* of zinnebeelden, met houtsnée platen, met uitleggingen in ellendige rijmen, van welken de Heer WILLEMS eenige regels aanhaalt (1).

— — al is simpel de daet /

De sinneken sijn goet.

Mischien in 1564; doch in 1822 twijfelen wij zeer sterk daar aan.

FRANCIUS (PETRUS) (2). Deze beroemde geleerde, wel sprekende redenaar en voortreffelijke dichter was de zoon van JACOB DE FRANS, en werd geboren te *Amsterdam* den 19 Augustus 1645. Op de Latijnsche school genoot hij het onderwijs van den rector HADRIANUS JUNIUS, en gaf al vroeg blijken van groote zucht voor de Latijnsche en Ne-

(1) Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 257.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 235. J. KOR, Vad. Woordenb. XV Deel, blz. 296. PAQUOT *Mém.* Tom. VI, p. 152. C. YAZII *Onomast.* Tom. V, p. 247. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Lett. en Wetenfch. I Deel, blz. 366.

Nederduitsche poëzij, die hij sedert beiden even gelukkig beoefende. Aan de Leydsche hoogeschool oefende hij zich vervolgens in de geschiedenis en andere fraaije wetenschappen, onder de beide GRONOVIIJSSEN, bezocht *Engeland, Frankrijk en Italië* (1), en werd te *Angers* tot doctor in de beide regten bevorderd. In zijne geboortestad te rug gekeerd, werd hij in 1674 aangesteld tot Hoogleraar der geschiedenis en welsprekendheid in de Doorluchtige school aldaar, nadat hij twee jaren te voren in de gehoorzaal dier school reeds eene openbare redevoering gehouden had over de beoefening der welsprekendheid. In 1686 werd hij insgelijks tot Professor in de Grieksche taal benoemd, en in 1692 werd hem door curatoren der Hoogeschool te *Leyden* het profesforschap in de geschiedenis en welsprekendheid opgedragen, doch hij wees zulks edelmoediglijk van de hand, alzoo hij zich aan zijne geboortestad, waar hem zoo veel eer en achting bewezen werd, te zeer verbonden rekende, en hield eene redevoering tot dankzegging aan Burge-meesteren, die zijne wedde verhoogd hadden. Der nagedachtenis van MARIA Koningin van *Engeland*, bragt

(1) Te *Napels* zijnde, bezocht hij het graf van VIRGILIUS, bij den ingang der grot van den *Pausilippus*, en plukte verscheiden bladeren van de op dit graf groeiende laurieren, die hij aan de dichters zijne vrienden ronddeelde, onder anderen ook aan JOAN VAN BROEKHUIZEN, met deze regels:

Hec ego decerpſi viridi de frutice lauros

Ipſe Marſus Franciſcus e ſumulo.

P. VLAMING, *Arcadie van SANNAZARIUS*, blz. 295.

bragt hij in 1695 eene hulde met eene deftige lijkrede, die hij in de Oude kerk uitsprak, en een' FLECHIER of BOSSUET waardig was.

Op den eersten dag des jaars 1700 hield hij in het koor der Nieuwe kerk eene redevoering over de jubeljaren. Al zijne redevoeringen, vijf-enveertig in getale, zijn in een' bundel gezamentlijk uitgegeven in 1705; onder dezelve is er eene tot lof van *Amsterdam*, doch die in 1692 door DIEDERIK SIX werd uitgesproken (1). De voorrede voor zijne vertaling der Grieksche redevoering van GREGORIUS den Nanzianzener, over de mededeelzaamheid, toont op welk een' hoogen prijs onze schoone Nederduitsche taal bij dezen wel spreken den geleerden stond, die haar in alle opzichten regt laat wedervaren. „Alle gemeene talen,” zegt hij, „zijn afkomstig van de geleerde, en moeten die „haarer voornaamste sierlijkheid dank weten: wij „bestaan op ons zelve, en hebben geene hulp- „troepen van node. Italiaansch, Spaansch is ge- „broken Latijn, Engelsch een mengelmoes van alle „talen, Fransch half Grieksch half Latijn, 't welk „zo men dier taale ontnam, zij zoude niet anders „staan kijken als de rave van ÆSOPUS deed, toen „'t an-

(1) P. FRANCII *Poemata*, pag. 349. WAGENAAR dit gedicht, (Amst. fol. I *St. Voerr.* blz. II) loflijk vermeldende, getuigt dat, bijaldien FRANCIIUS zijne zilveren pen had kunnen en willen leenen tot het beschrijven der stad, men in zijn' tijd niet over het gebrek aan goede beschrijvingen van *Amsterdam* zou hebben behoeven te klagen.

„'t ander gevogelte om zijn veeren quam. De „Hoog- en Neerduitsche hebben haren landaart be- „ter behouden, en hoeven geen Grieken noch „Latijnen te danken (1).” Zijne voortreffelijke *Verhandeling over de Uitspraak en Gebaarmaking van den Redenaar* is meermalen herdrukt. Zoo iemand bevoegd was om lessen in deze kunst te geven, dan was het voorzeker FRANCIVS; die zoo zeer daarin uitmuntte, en zijne bekwaamheid aan den beroemden tooneelspeler ZJERMESZ te danken had, gelijk CICERO de zijne aan den tooneelspeler ROSCIUS verschuldigd was. In een woord, deze uitmuntende man was een wezenlijk sieraad in het gemeenebest der geleerdheid en letterkunde, en zijn dood, die den 19 Augustus 1704, en dus op zijn negenenvijftigsten verjaardag voorviel, een gevoelig verlies, niet alleen voor de Amsterdamsche Doorluchtige school, die hij dertig jaren lang tot roem en luister had verstrekt, maar ook voor elk zijner tijdgenooten, die zijne verdiensten naar waarde wisten schatten, en voordeel te doen met zijne bekwaamheden, die men zoo zelden in één' mensch vereenigd vindt (2).

Zijne

(1) GREGOR. NAZIAN. van de Mededeelzaamheid, uit het Grieksch, vertaald door P. FRANCIVS, Amst. 1699, *Voort.* blz. 34.

(2) Le talent de l'éloquence, de la poésie &c. et celui de bien écrire sur ces arts, se trouvent rarement ensemble; en sorte qu'il y a peu de risque à conclure de ce qu'un homme possède l'un de ces talens, qu'il manque de l'autre. TRAUBLET, *Essais de Littérature et de Morale*, Tom. IV, page 206.

Zijne Nederduitsche gedichten staan, wat het getal betreft, zeker in geene evenredigheid met zijne voortreffelijke Latijnsche; maar ook dat weinige maakt hem hier, even als bij den Heer DE VRIES, der vermelding waardig, omdat het, in ons oog, zoo wel als in het zijne, „blijken draagt „van een uitnemend dichtvermogen (1);” en het dichtstuk, waarvan hij slechts het begin levert, willen wij hier geheel affchrijven, het is namelijk dat hetwelk FRANCISUS vervaardigde bij gelegenheid der uitgave van de gedichten des grooten zangers van den *T/room*, in wiens lof wij ten allen tijde genoeg en welgevallen vinden.

Zo is die geest, zo braaf, zo eel, zo groot,
Antonides, de prins der dicht'ren, doot!
Dat helder licht van Neêrlant uitgeschenen,
En, als een rook, uit ons gezicht verdwenen.

O neen! ik mis, hij ryft ter grafzerke uit,
En leeft op nieuws, gelyk een groene spruit,
Of Fenix, uit zyn eigen asch geboren,
En laat zich weêr, gelyk voorhenen, horen.

Daar zie ik hem: daar komt, daar komt hy aan,
Gelyk een schoone en witgepluimde zwaan,
Door menigte van dorpen en van steden,
Den Rijnstroom af, komt zakken na beneden.

Daar dryft hy op zyn wieken door de lucht;
Daar vaart hy voort, en neemt een hooger vlucht,
En, zonder lang te dralen, of te marren,
Vliegt hemelwaarts, en zet het na de starren.

Daar

(1) J. DE VRIES, Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz 281.

Daar keert hy weér te rug, daar strykt hy weér,
 En zet zich op den boort des Amstels neér,
 En tart door zang en liefelyke toonen
 De zwanen, die Mæanders boort bewonen.

Verlekkert op het goddelyk geluit,
 Steekt de Amstelnimf het hooft ter biezen uit,
 En blyft met onverzadelyk verlangen
 Aan 's Dichters mond en gulde lippen hangen:

Het zy hy zingt van Venus en haar zoon,
 En kroont de bruit met eene mirtekroon;
 Het zy hy treurt met treurigen en droeven,
 En trooft de geen die hulp en trooft behoeven:

Het zy hy voert op 't koninglyk toneel
 Trazil, de bron van Sinaas lantkrakkeel,
 Met al de magt der hollende Tartaren
 Den vorst Zanchin in zyne kroon gevaren:

Het zy hy bluft d'ontsteken oorlogsbrant,
 En legt Belloon, dat ongedierte, aan bant,
 En lokt de Vreê, daar 't oorlog voor moet zwichten,
 Ten hemel uit, door zyne toverdichten:

Het zy hy draaft en steigert na de zon,
 Op 't vliegend paard van Prins Bellerophon,
 En reift in 't kort door alle 's werelds oorden,
 Na Oost en West, na Zuiden en na Noorden:

Of zich begeeft in 't diepst van 't zeegevegt,
 Daar vloot aan vloot en boort aan boort gehegt
 Den anderen doen zinken, branden, rooken,
 Dat d'aarde beeft en al de golven koken.

My

My dunkt, ik hoor van ver het naar gelult,
En vang den klank, die op de duinen stuit;
My dunkt, ik zie in 't midden van de baaren,
Die in den grond, en die ten hemel varen:

Bedrieg ik my, of zie en hoor ik wel?
Ik hoor en zie het bloedig oorlogspel,
Het droef geschrei van mannen en van vrouwen,
Den blixem en den donder der kartouwen.

Daar ginder zie ik 't onweér komen aan,
Daar hoor ik een' afgryfelyk' orkaan,
En alle vier de winden losgebroken
De zee op 't felst bespringen en beftoken.

Als 't hem gelieft, is al de zee ontroert,
En hemelhoog tot aan 't gestarut gevoert:
Als 't hem gelieft, is 't onweér aan 't bedaren,
De Noordewind ten kerker ingevaren.

Dat is naar eisch de dingen afgemaalt;
Dat is het hart ten boezem uitgehaalt;
Dat is Natuur geschildert na het leven;
Dat is de konst ten hoogsten top geheven;

Dat heet, door zang de stenén, grof en zwaar,
Te leiden en te stap'len op elkaar;
Dat heet, het vee en wilde beesten temmen;
Dat heet, de zee en woefte golven kemmen.

Zo zong weleer, met ongehoorden zwier,
Arion op zyn goddelyke lier,
En streelde 's oor, en kittelde de zinnen
Der lang op hem verliefde Meereminnen.

Zo zong weleer, op 's vaders gulden toon,
 Kalliopés en Phæbus groote zoon,
 In 't midden van de dieren en de boomen,
 Op Strymons rand, en Hebrus groene zomen.

Zo zong weleer de stichter van de stad,
 Die Kadmus naam, Amphions muren, had,
 En deed het volk, ja stenen zelf, vergaëren
 Op d'eersten klank der koninglyke snaaren.

Zo zong by ons, op genen mind'ren trant,
 De Goefche zwaan, berucht door Nederlant,
 Die ieder met zyn zangen kon bekoren,
 En gaf de zee, het bosch, de stenen ooren.

Wat is het lant aan 't heerelyk gedicht
 Des braven mans, wat is het Y verpligt,
 Dat voor geen Teems, geen Seine of Taag te stryken,
 Geen wateren in glory hoeft te wyken!

Zyn' zoeten zang had Amstels burglary
 Maar eens gehoord; zyn naam, gelyk als hy,
 Waar' doot, en in vergetelheid gekomen,
 Had 's vaders zorg dit werk niet ondernomen.

Hy, die hem eerst het lieve leven gaf,
 Doet na zyn' doot hem ryzen uit het graf,
 En geeft op nieuws, het geen hy had gegeven,
 Ten tweedemaal zyn' zoon het lieve leven.

Hy zamelt en vergadert, hier en daar,
 De kostelyke scherven by malkaër;
 Hy schift en scheidt de stukken en papieren,
 En vlecht zyn' zoon nooit dorrende laurieren.

Dus

Dus zag men eer zyn zoons verstrooide leén,
 Van klepperen en raderen vertreén,
 Op 't eenzaam strand, by 't barnen van de baren,
 Den vader van Hippolytus vergaëren.

Dus rukte Apol zyn' zoon uit 's moeders schoot,
 En trok hem uit de klauwen van den doot,
 Hy schonk hem 't licht, en deed hem roem behalen,
 Van daar hy ryft tot daar hy weér gaat dalen.

Gy leeft dan ook, door 's vaders nyv're hant,
 o Goezenaar! o roem van Nederlant!
 En krygt van hem, voor 't geen gy hebt verloren,
 Een beter gift dan hy u gaf te voren.

Het leven dat u nu te leven staat,
 Van eed'ler aart, van heerelyker draat,
 Dat Phœbus zoons zich ná hún doot belooven,
 Kan niemant u, noch tyt, noch doot, ontrooven.

Zoo ver het Y den volk'ren is bekend,
 En door het zout zyn steven keert en wendt,
 Zal uwe faam, met Amstels schatten groeien,
 En meer en meer in alle landen bloeien.

Uw groote geest, wien 't lichaam viel te klein,
 In ruimer lucht, in beter lucht, getreén,
 Zweeft nu op geen vergankelyke schachten,
 En rent door 't blaauw op enkele gedachten.

Leef lang, leef lang, tot Y en Amstels eer,
 Men zette u by den grooten Vondel neêr,
 En late u beide, in 't midden onzer vlieten,
 Een beelt, gelyk het Rotterdamsche, gieten.

Of is u dit niet eers genoeg gedaan,
 Men doe de Goefche en Agrippynsche zwaan,
 In geen en deel, by die 'er staat te lyken,
 Benevens hem, aan onzen hemel pryken.

Zoo kan de lier, die aan uw zy zal staan,
 Somwylen noch met u ten reile gaan;
 Het bly geftarnte, aan 's hemels hooge tranfen,
 Op 't zoet muzyk van uwe snaren dansen.

Zo zie u aan de reiziger op zee,
 En zegge: „Wat is 't wonder dat die twee
 Aan 't blaauw gewelf, als starren, staan te pronken,
 Die hier op aard, gelyk twee zonnen, blonken (1)!”

Eenige aardige wendingen willen wij nog af-
 schrijven uit zijn Tibulliaansch gedicht

OP JUFFER IDA.

— — — — —
 o Ida, schooner dan daar Ida (2) op kan roemen,
 Wie Idaas koningin de schoonste zelf zou noemen!
 Kom herwaarts, schoone, zit hier neder in het gras,
 En wees my, zoete nimf, wat zy Anchises was.
 Gy lykt van wezen haar, gelyk haar ook van zeden,
 En wil met my in min uw' jongen tyt befteden.
 Wat schroomt gy? Uwe naam, de Idalifche godin,
 Die u zoo heeft bezint, vermanen u tot min.

Vrouw

(1) Voor de Ged. van ANTONIDES; ook in de Nieuwe verzameling van Nederd. Mengelichren, blz. 129.

(2) De bergen *Ida* op het eiland *Krete* en in *Klein-Azië*, nabij de stad *Troje*.

Vrouw Venus mint u meer dan Idaas dubb'le heuvelen,
 Dan Idaas stad en bosch, en daar Adoon moest sneuvelen.
 Zy haat, in plaats van u, haar bergen, schoon en hoog,
 Verlaat Idalium, en woont nu in uw oog.
 De Minnegoodjes zyn gelegert in uwe oogen.
 Hier is hun fakkellicht; hier spannen zy hun bogen.
 Twee zonnen ryzen uit uwe oogen, vol van gloet,
 Gelyk de gulde zon uit Tethys vlooden doet.
 Voorwaar geen morgenster, wanneer zy komt gerezen
 Van Idaas hoogen top, kan heerelyker wezen,
 Noch geven zulk een glans en Goddelyker licht,
 Dan stralen komt uit uw bekoorlyk aangezigt.
 En even als deez' berg de mind're bergen eeren,
 Moet al het jufferschap naar u hare oogen keeren.
 Vaart wel, Idalische boschaadiën! en gy,
 • Bergen! beter bosch en berg schaft Ida my.
 Vergun my, Ida, in die vlakte te verlusten;
 Vergun my, Ida, op die heuvelen te rusten:
 Dan zal ik my met regt inbeelden een Jupyn,
 Een zoon van Capys of van Cyniras te zyn;
 Dan zal ik hier ter plaats eene nieuwe Paris wezen,
 En geven u den prys, dien Venus kreeg voordezen;
 Dan wekt in my geen nyd, die eer by Idaas bron
 Verwekte Ceres min, de blonde Iasion,
 Noch die de zilvren maan tot liefde kon bewegen,
 En smolt in haren arm, op Latmos neergezegen.
 Kom gy maar, schoone nimf, aanzien'lyke godin,
 En gun my uwe hulp, en gun my uwe min (1). enz.

FRANKENDAAL (NICOLAAS VAN) heeft in 1747 eenige niet onverdienstelijke bijdragen geleverd

(1) Nieuwe Verzameling van Ned. Mengeld. blz. 126. tot ..

tot de *Dichtkundige Lauwerbladen* voor Z. D. H. WILLEM KAREL HENRIK FRISO, *Den Tempel der Vrede*, en andere dichtverzamelingen van dien tijd.

FRANSSOON (JAN). 's Mans onhebbelijke klucht van *Gieltje Wouters*, eerst in 1623 op de Amsterdamsche kamer *In Liefde Bloeyende* gespeeld, werd ook nog in 1639 op den pas verbouwd en schouwburg aldaar vertoond, blijkens den derden druk van 1640, dien wij van deze *rare morfigheid* voor ons hebben.

FREMERY BAREND), geboortig van Zutphen, was lid van het dichtgenootschap: *Studium Scientiarum genitrix*, te Rotterdam, en overleed aldaar den 2 Februarij 1811. In 1786 trad hij als dichter op met eene berijmde vertaling van WEISZES treurspel, *Romeo en Julia*, waaraan hij, volgens zijn eigen getuigenis, van 1776 tot 1783 geërbid en de beste krachten zijner jeugd besteed heeft. Hij zal toen wel gedacht hebben een' *Herculeus labor* verrigt te hebben, althans hij liet zich vrij wat daarop voorstaan in het voorberigt van deze stijve, gemaaniëerde rijmvertaling van een Hoogduitsch toneelstuk — zoo als er wel meer zijn. Na dat deze *Romeo* hem, in zijne verbeelding, „den weg, die „tot de fraaiste der kunsten leidt, ontfloten, en ter „zangbane ingetroond had, waegde hij het andermael op het gladde veld ter wetenschappen te verschijnen, en APOLLO, den vader der Dichtkunste, „nevens HYMEN, den voorlichter van minnende ge- „lie-

„lieven, offers te rooken (1),” en gaf nog hetzelfde jaar, met deze woorden aan het hoofd des voorberigts, een boekdeeltje in het licht, onder den titel: *Mijne offeranden aan Apollo en Hymen*, met opstellen in verzen en proza van onderscheiden, meest erotischen inhoud, hetwelk in 1788 en 1790 door nog twee dergelijken werd gevolgd, zeer net, zindelijk en keurig gedrukt. en met fraaije vignettes versierd; inderdaad, drukker en uitgever hebben er eer van: de typographie, de orthographie, de metronomie, ja, de geheele physiognomie van het werk is allerbevalligst, maar — men heeft hetzelfde slechts even op te slaan, om dadelijk te zien dat de schrijver, al zeide hij het ook niet, zich „op het „gladde veld der wetenschappen,” en geenszins op de hob-

(1) Offeranden aan APOLLO en HYMEN, I Stukje Voorb. blz. I. Welk een stijve, gezochte, geëffecteerde en — ridicule stijl! Men rookt hammen, spek, bokkings, zalm, e. d. g.; en daarop onthaalde FREMERY toch voorzeker APOLLO en HYMEN niet in drie deeltjes met rijm en proza. „Op het to neel,” heet het verder in dit voorberigt, (bl. iv) „spelen de *drama's* thans lustig „hare rol.” Tot nog toe begrijpen wij dat de *acteurs* aldaar hunne rol spelen, en de *drama's* vertoond worden. Wijders acht FREMERY (bl. xvi) „het rijm een noodzakelijk vereischte der „poëzij:” dit is tot zijn' dienst; doch dat het „in alle eeuwen „en bij alle volken dus is begrepen geweest,” hadden HOMERUS, VIRGILIUS, HORATIUS, MILTON en BELLIAMIJ, hem wel anders kunnen beduiden; en wij, die vinden dat FREMERY gansch niet vast op het „gladde veld der wetenschappen” staat, keeren zijne stelling om, en beweren dat integendeel de poëzij een noodzakelijk vereischte van het rijm is.

hobbelige paden naar de „zangbane” bevindt, welke ROMEO hem „ingetroond” had. Op dat gladde veld heeft FREMERY de poëzij ook zeker als eene wetenschap; en niet eene kunst, als eene hooge geestvervoering, aangemerkt, en dienvolgens zijne verzen als het ware met den pasfer in de hand gemaakt, zoo dat zelfs een FEITAMA de grootste moeite van de wereld zou hebben om er de geringste fout tegen de taal, spelling, versificatie, het rijm of eenigen „kunstregel” hoegenaamd in te vinden; of het moest zijn dat hij eenige Fransche *pièces fugitives* niet in een gelijk getal regels en in hetzelfde *metrum* vertaald heeft als de oorspronlijken, doch dit verzuim is hem te vergeven: deze „kunstregel” was hem nog niet bekend; immers de Heer BARBAZ heeft denzelven eerst in 1820 op den titel zijner gelijkregelige vertaling van VOLTAIRES *Henriade* gepromulgeerd: en eene kunstwet zal toch zoo min eene retroactive kracht hebben als eene politieke wet, al is het ook dat FEITAMA's ongespierde en ongelijkregelige arbeid *de facto* door den wetgever voor nul en van geener waarde wordt verklaard. Wij houden ons nogtans verzekerd dat FREMERY, bijaldien zoodanige wet bij zijn leven ware uitgevaardigd geweest, zich ongetwijfeld daar aan onderworpen zou hebben; welligt zelfs ook dan nog. wanneer het den wetgever ware ingevallen te statueren dat men bovendien in een gelijk getal woorden en letters vertalen moest; want kunstkeurige naauwgezetheid ging hem boven alles ter harte bij het in de wereld zenden de-

dezer „beuzelingen (popjes zijner jeugd)” gelijk hij, zediglijk, de nette, gelikte en beschaafde oorspronkelijke en vertaalde *colifichets* zijner stijfgerogene Muse noemt (1).

Hoezeer FREMERY in een tijdvak optrad dat de werktuiglijke verzenmakerij de echte poëzij genoegzaam verdrongen had, en zoetvloeiendheid met angstvallige inachtneming van het kunstmatige de hoofdzaak bij het opstellen of vertalen van gedichten was, durfden echter de Letteroefenaren, bij de verschijning van het eerste stukje dezer *Offeranden* (van de twee anderen namen zij geene verdere notitie) FREMERY eene, gelijk zij zelf erkennen, onaangename waarheid zeggen. „Men kan,” zeggen zij, „door eene beangste waarneming van kunst-„regelen, door eene gedwongene en gezochte kunst-„keurigheid, in betrekkelijk schoone, zoetvloeiende „en fraaiklinkende verzen de poëzij haar vermogen, „van het hart te treffen, benemen. Bij een Minne-„dicht moet, in eene daartoe geschikte luim, ons „hart eene streelende gewaarwording gevoelen, zal „het Minnedicht den naam van fraai dragen: als „iemand in eene goede luim, met een matig ver-„stand en een gevoelig hart, bij hetzelfde zoo koel „blijft als bij het lezen van eene verhandeling over „de Delfstoffen, dan bezwijkt het Minnedicht op „den toets, en van dit gebrek kunnen wij den dichter FREMERY geheel niet vrij verklaren (2).”

Het

(1) *Offeranden*, eng. *Voorb.* bladz. VII.

(2) *Nieuwe Alg. Vaderl. Letteroef.* II Deel, I St. blz. 131.

Het komt ons voor dat het FREMERY geenszins van kennis, smaak, oordeel en belezenheid, maar aan echt warm poëtisch gevoel ontbroken hebbe, en het vonkje genie, dat welligt in zijne borst glimde, door zijn genootschap en zijne kunstvrienden, in stede van aangeblazen, door de beschaafden vitzucht geheel is uitgedoofd geworden; immers in plaats van helderglimmende sprankels, vindt men allerwege in zijne gedichten, om zoo te spreken, slechts dove kolen in een' blank geschuurden doofpot.

Behalve dat hij lid was van het Rotterdamsche dichtgenootschap, had hij nog met A. H. HAGEDOORN, J. P. VAN HEEL en D. VAN STOLK een kransje opgerigt, waar men verzen bijeenbragt, die te *Dordrecht* in 1788 in het licht kwamen, onder den titel *van Gemengde Dichtproeven van eenige Letterlievende Vrienden*, die onderling daaraan niet weinig gehaarkloofd en beschaafd zullen hebben. Onderzamen kwam nu en dan wel eens een niet ongelukkig diehtstuk uit FREMERYS pen, inzonderheid kleine stukjes, bijschriften en puntgedichten, van welke laatste wij elders proeven hebben medegedeeld (1). Zijne laatste in 1798 te *Amsterdam* uitgegeven verzameling van dichtmatige en prozaische opstellen en vertalingen, onder den titel: *Mijn Letterhof; eerste afperking*, bevat menig goed beërbaid stuk; het eerste daarin behelst, bij sommige zwakke, zelfs

(1) Epigrammatifche Anthologie, b's. 157.

triviale plaatsen, verscheiden stoute gedachten en krachtige Horatiaansche uitdrukkingen, en laat ten minsten den lezer zoo koel niet als sommige *fadeurs* in de *Offeranden*; wij willen hetzelfde hier afschrijven, daar dit gedicht meermalen kan dienstbaar zijn tot het oogmerk, waartoe het is opgesteld.

EPODE OP DEN DOOD;
AEN EENE VROUW, WELKE, OP HAER STERFBEDDE, DEN
DICHTER OM BEMOEDIGING EN TROOST TEGEN DEN
DOOD VRAEGDE.

Toen uw bekoorlijkheden bloeiden,
De rozen op uw wangen gloeiden,
En, bij elk lagchje en ledre lonk,
U 't vuur der liefde uit de oogen blonk,
Toen leerde ik u aen 't sterfot denken,
Als iets, o schitterende Vrouw!
't Welk uw genoegen niet moest krenken,
Maer toch uw lot eens wezen zou.
Thans, nu ge, aen 't einde van uw leven,
De webbe 'er van ziet afgeweven,
Begeert ge op nieuw van mij, dat ik,
Als teeder Vriend en Minnaer beide,
U uit den levensoogenblik
Getrouw in dien des doods geleide.

Wat heeft hij, dat uw' geest ontroert?
Het volk, door ijdlén schrik vervoerd,
Vorm' zich van hem 't afschuwlijkst wezen;
't Zijn schimmen, die 't gemeen doen vreezen.
Uw standpunt was op dezen bol:
Ken wijl mogt ge in zijn' ring verkeeren;

Nu komt ge aen 't honk (1), betzelt den toel,
 En zweeft naer een der andre spheeren.
 Vooroordeel, zibeguingcheling, waen,
 Een wijl aenwezig, vlag vergaen,
 Wat schijngoeds, dat u kwelling baerde,
 Te onvredeheid, behoefte, nood,
 Een kalme rust beneden de aerde,
 Ziedaer het leven en den dood.

Geen algemeener lot dan 't sterven!
 Hoe dus een goed, dat elk moet derven,
 Beschouwd als iets, waarvan 't gemis
 Zulk een beweentlijk onheil is?
 Vervolging, overheersching, boeiing,
 Afmattend, soltrent leedgekamp,
 Gij, rustelooze geestvermoeijing,
 Wat ware uwe eenwigheid een ramp!
 o! De uitvaert slaekt de slavenbanden;
 Zij boeit de vuist der dwingelanden:
 Hem, wien het aenzijn tot een straf,
 Het leven tot een' last verstrekte,
 Legt zij weldadig in het graf,
 En ploft 'er in, die 't kwaed verwekte.

Het frische bloemtje, 't geurig kruid,
 Dat naeuwlijks uit het aerdrijk spruit,
 Of 't ziet zijn schoonheid weêr verslenschen,
 Is 't levenszinnebeeld des menschen.

Hij wordt geboren, en hij sterft:
 't Uur, dat hem 't wezen schonk, gaet zwanger
 Van

(1) Men zegt wel eens: Het leven is een droom; maar niemand zou ligt zeggen: Het leven is een vaertjespel, waaraan dit „honk” toch doet denken.

Van 't andere uur, waerin hij 't derft;
 Soms duurt het korter, somtijds langer.
 Als speler kooft hij uit, verwekt
 Een weinig aendachts, en vertrekt.
 Zijne oogen zien de zon, en weiden
 In 't ronde: hij beschrijft een' kring,
 Duikt weêr in 't stof; en zijn verscheiden
 Is louter een verwandeling (1).

O Gij, die 't leed op u ziet woeden,
 Zegt mij, wat smert kan 't u doen voeden,
 Dat ge eindlijk uit een weerd scheidt,
 Voor u vol jammerzalgheid?
 Hier treurt en zucht ge, in prang en kluister;
 Een diepe, storelooze rust
 Verbeidt u ginsch, in 't stille duister:
 Daer ankert ge aen de vrede kust.
 En u, dien niets dan voorspoed streelde,
 U, diepverzonken in de weelde,
 Ook is de dood u toegedaen:
 Een rampenheit dreigde allerwegen
 U optekomen; 't druiscchte al aen:
 Hij hield het voor zijn' flagboom tegen.

Eene eeuw drijve over uwe kruin,
 Of snik één uur; de doodsbaazin
 Roept u in 't vale dal der schimmen,
 Waeruit gij nooit weêr op zult klimmen.
 Elks heilbaen reikt niet even wijd:
 Uw' mijlpaal kunt gij ginsch bedogen:

Mijn

(1) Door middel van het Hoogduitsche *Verwandlung*, is dit woord voor *transformatie* te verstaan.

Mijn renperk vordert langer strjd;
 Maer: echter snel is 't afgevlogen.
 Of gij terftond het wit berent,
 Of zachtkens uwen wagen ment,
 Gij moet ter grenze uw cijns betalen:
 Het is de schuld slechts uitgesteld.
 De dood weet ieder te achterhalen,
 En ijlings heeft hij hem geveld.

Dan, hoe hij doele op menschenāsfchen (1).
 Den wijzen kan hij niet verrasfchen,
 Dees houdt hem altoos voor zijn oog,
 En tart den schicht van 's dwinglands boog.
 Hij ziet een' oogst van lijken vallen;
 En wacht, gelijk de korenhalm,
 De sneē der zeisfen, 't lot van allen;
 Hij voelt ze, en loost een' zachten galm (2).
 Ziet hij der dooden graven delven,
 Verftandig keert hij tot zich zeiven,
 En zegt: Zietdaer ons aller huis:
 'k Moog' nog wat in de rondte zwerven;
 Ten leste koom ik aen die kluis;
 'k Gewen me alreede nu te fierven.

Of 't lenteluchtje 't roosje ontploof',
 Of 't bar faizoen de sneeuwvlok stroof',

De

(1) Sedert de ketters niet meer *ad majorem Dei gloriam* verbrand worden, valt er voor den dood niet meer te aschepoesteren; hij doet ook eigenlijk op levende menschen, en niet op hunne asfchen.

(2) Deze *galm* wordt hier, om des lieven rijms wille, in rede van cene zucht, *gelooft*.

De wijsgeer, in 't natuurboek bezig,
 Beschouwt zijn einde altoos aanwezig.
 Wat zinnijke ongevoeligheid
 Vervreemt ons van de doodsgedachten !
 In alles zien we een zaad verspreid,
 Waeruit wij zijne ontbinding wachten.
 Het kpoemt, het gaet, en is voorbij:
 Wij zelfs, elk uur versterven wij:
 Dit dwangbescnik is elk beschoren.
 Eén schokje ontzenuwt ons gestel:
 Zijn werktuigkrachten gaen verloren;
 En 't slakt zich, op natuurs bevel.

Mensch, klinkt heur stem, verdwijn van de aerde:
 Keer tot de moeder, die u baerde:
 Breek, broos als glas, val, stoffen beeld !
 Uw rol is uit, uw spel volspeeld.
 Hoe! zoude uw erfdeel u bedroeven?
 't Is een beschikking, die 't heelal
 En elk gedeelte 'er van behoeven,
 Doch slechts vervorming wezen zal.
 Wil vrolijk in den grafkuil duiken;
 Gij zult 'er vrolijk uit ontluiken (1).
 Het is der dingen ordening:
 Geslachten volgen op malkandren:
 De vroegren ruimden u hunn' kring:
 Gij ruimt dien wederom voor andren.

Wat toch, 't geen u zoo sterk bekoort,
 Brengt deze weereid nieuw hervoort?

Niets

(1) In proza zou men vrolijk in den grafkuil *dalen*, en er vrolijk uit *verrijzen*. ♦ Dat rijm! dat rijm!...

Niets ziet ge, of zaegt het reeds voorleden (1).

Het zijn herhaelde aanwezigheden.

Gij zelf verandert nooit van aert,

Ofge u verblijdt of voelt benarren.

Ge aenschouwt in 't wulf, waerop gij staert,

Denzelfden hemel, de eigen starren.

Al 't geen uwe oogen nu bespiên,

Is van uw vaders reeds gezien.

De maenden, die elkaer vervangen,

Eene eeuw, bij jaren afgedeeld,

Zijn klimmingen en ondergangen,

Wier lange oentoonigheid verveelt.

Een ruimte, schielijk doortezweven,

Is 't strijdveld tuschen dood en leven.

't Verscheiden is een snelle lucht,

Zij blaest de kaars uit, in haer vlugt.

In die rumoerende oorlogspersen,

Waer 't van gemengde drommen kriet,

En, blooden, kloeken, zwakken, sterken,

Elk wreed ontzielt wordt of ontzielt,

Waer lijken op malkaer te taschen,

Tot de enkels in het bloed te plaschen,

't Begeerde en schoonste schouwspel is,

Kan niets den filosoof verstommen:

Hij hoort in deze wildernis

Koen boven zich den doodgalm grommen.

Gefmoorde zuchten, luid geweën,

Van bloedverwanten, om zich heen,

Een

(1) De dichter zegt hier, *Κατ'ελλαν*, voorleden week, voorleden jaar, enz.; maar iedereen begrijpt dat zoo niet.

Een bed, bestuwd met rouwbeklagren,
 De drang der onbescheiden vragen,
 Een weduw, die in tranen smelt,
 Onmondigen, verlaten weezen,
 Die, in het jeugdig hart bekneeld,
 Voor hun wanhopig noodlot vreezen,
 Een vriendenstoet, die, diepbedroefd,
 Zelf van den zieken troost behoeft,
 Een arts, gevoelloos voor ellende,
 Een priesterschaer, die vloeken brackt,
 Ziedaer des doods gevreesde bende,
 Die hem alleen verschriklijk maekt.

Gelukkig, die den aengezigten
 De valsche grijnzen af durft ligten!
 Dees ziet, door mom en schijnvernis,
 Het beeld, gelijk 't oorsprongkelijk is.
 Geen priesters, met de wet gewapend,
 Hoe grof en donderend van stem,
 Noch hun gestookte hel, hoe gapend,
 Verbazen of verbijstren hem.
 Hij kent den sleep der sijmelaren,
 Die gaerne 't bang gemoed bezwaren,
 En, onder 't pikzwart huigchelkleed,
 Ook niet dan zwarte beelden schildren,
 Die kinders, ligt tot schrik gereed,
 En zwakke vrouwen doen verwildren.

o! Dat ons lofied hem verhoog',
 Die, met een opgehelderd oog,
 Alleen het voorwerp ziet, gescheiden
 Van kunstbeksleedlen, die misleiden.
 Hij schouwt het nadrend doodspook aen,
 In zijn' gewonen koelen bloede;

Ver

Ver van 'er voor terugtegaen,
 Haelt hij het in, met blijden moede.
 Hij geeft zich voor den prikkel bloot,
 Wacht lijdelijk den wischen stoot,
 En, door geen driften meer gedreven,
 Vol kalmte, gansch zachtmoedigheid,
 Gaet hij, verzadigd, uit dit leven,
 Gelijk men van een' maskijd scheidt (1).

FRIES (ARENT JANS). Raar, zeer raar, extra raar is van dezen *Het Toon der Minnen*. Een Speurpel oft Tragedie / inhoudende de Historie van Iphigē ende Anaxarete. Hoorn, 1600. — *Avis important aux Bibliomanes*: Dit stuk wordt zoo min op de naamrollen als in de catalogussen der beroemde tooneelspelverzamelingen van HENSKENS en VAN DER MARCK gevonden. De gelukkige bezitter, die ons edelmoedig den titel liet affchrijven, heeft het tegen een exemplaar van HELMERS *Hollandsche Natie* ingeruild, en zou het niet eens tegen al de dichtwerken van BILDERDIJK weder willen misfen. Hij is tevens in het bezit van nog twee extra rare tooneelstukken van

FRIS (PIETER), namelijk *Hoop vol vrees*, in 1684, en *Gerechtigheid vol moed*, in 1689 gedrukt, waarvoor hij TOLLENS *Gedichten* heeft afgestaan aan iemand, die bij geluk geen kennis van dat oude rare goed heeft.

FRUY-

(1) Mij n Letterhof, blz. 8.

FRUYTIER (JAN), Requestmeester van WILLEM I, een man van uitstekende verdiensten en een' opgeklaarden geest, die der hervorming, welke hij zeer toegedaan was, in al zijne schriften voorstond en bevorderde, verdient eene eervolle plaats naast MARNIX, COORNHERT en andere edele vernuften der zestiende eeuw. Terwijl men de ellendige refereynen van ANNA BYNS bewonderde, leide FRUYTIER, wien ze als man van smaak en gezond oordeel, die zoo wel helderder begrippen koesterde omtrent de poëzij als in het staatkundige en godsdienstige, moesten walgen, zich toe op een' veel beteren dichttrant en zuiverder taal. Reeds in 1565 gaf hij te *Antwerpen* in het licht: *Ecclesiasticus, oft Wyse Spraken IESU des soons SYRACHS: nu eerstmael deurdeelt ende gheselt in Liedekens op bequame en ghemeyne voisen, naer wtwyfen der musycknoten daerby gheuoecht*. Dit werk draagt, den tijd in aanmerking genomen, blijken van voortreffelijke dichterlijke verdiensten. Reeds het eerste liedeken daaruit vloeit op eene behaaglijke wijze, wij nemen het van den Heer WILLEMS (1) over, me den lof tevens, dien hij aan hetzelfde toezwaait:

Van Godt comt alle wysheyt goet.

Die staet alijt in sijn ghemoet.

Die telt met recht behaghen

De bruyden des regens en tsant der bloet/

Des tijts seer langhe daghen?

Die

(1) Verhand. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 259.

Wie heeft des hemels hoogheit ront /
 Het aertrijck breedt oft den afgront
 Met sijnder handt ghemeten?
 Gods wijsheit booz alle dinghen stont/
 Wie siet al haer secreten?

De wijsheit was booz al bereyt
 En des verstands boozsichticheit
 Was eeuwich int ontspringhen.
 Des wijsheits fonteyn wordt Gods woort gheseyt/
 Niens wet tot Godt can vringhen.

Wie is ontbert de wortel soet
 Des wijsheits met haer cloekheit zoet /
 Haer leeringh oock ontschuldich?
 Wie kent doch den wech / en den rechten boet
 Haers gancx / seer menichvuldich?

De Coninck vol almachticheit /
 Een Schepper met eendrachticheit /
 Verschickelijck int wesen /
 Sit op synen troon in waerachticheit /
 Begeert als Heer ghepresen.

Dees eenich alderhoogste Godt /
 Schiep met sijns heyligh Gheests ghebodt
 Dees wijsheit regn vol trouwen /
 Hy telte en matte in 't hemelsche slot
 Daen ghingh hy die aenschouwen.

Hij stootse op sijn werken af
 Op alle bleesche int aertsche dal
 Die sijn goetheit versinnen /
 Ook schijnt hyse rechtelych groot en smal
 Die hem met herten beïnnen.

De Heer DE VRIES vergeet ook in geen en deel
 de verdiensten van FRUYTIER regt te laten weder-
 varen, zoo door het insgelijks aanvoeren van schoo-
 ne plaatsen uit dit werkje, als door het oordeelkun-
 dig aanwijzen van 's mans vernuftige vindingrijkheid
 in het kiezen van stoute beelden; bij voorbeeld:

Als 't nootlijck waept / en int jaer wert later /
 Soo waept hy ober de riuieren saen /
 En 't woet hy blegghende ober 't water /
 Het welck hy als een harnasch dan trect aen (1).

Het ijs als een harnas des waters is een beeld,
 onzen BILDERDIJK of TOLLENS waardig.

Wijders schreef hij nog, gedeeltelijk in rijm en
 gedeeltelijk in proza: *Der Francoysen en haerder
 naghebueren Morghenwecker*, gedrukt te Dordrecht
 in 1573, *Korte beschryving van de strenghe Bele-
 gheringhe ende wonderbaerlycke verlosinghe der
 Stadt Leyden*, ald. 1577 (2). *Den Gulden A, B, C,*
oft

(1) J. DE VRIES, *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, blz. 43.

(2) Dit werkje is, met aantekeningen van P. SCRIVERIUS,
 in 1765 te Amsterdam herdrukt.

oft Christelycke Onderwyfinghe voor de Jongheren ende Dochterkens. Nu yerst tot dienst ende flichtinghe der oprechter Christelycker Ghemeynten wt de francoysche sprake in Nederlantfche tale overgheselt, gedrukt te *Antwerpen*, 1579, en eindelijk *Waerachtige Legende van Jan de Witte, Leyden*, 1596.

FRUYTIER schijnt van Brabandsche afkomst geweest te zijn, doch zich in Zeeland nedergezet te hebben; althans onder zijne afstammelingen behoorde de beroemde Middelburgsche godgeleerde JACOBUS FRUYTIER (1), bekend door zijne *Zions Worfelingen*, *Salomons Raad* en andere in hunnen tijd zeer geächte theologische schriften (2).

FUYTER (LEONARD DE) was een tooneeldichter, die in het midden der zeventiende eeuw bloeide; hij voorzag den Amsterdamschen schouwburg van vier treurspelen, waarvan nog slechts de titels bekend zijn, namelijk *Het verwarde Hof* uit het Spaansch, van LOPE DE VEGA, 1656; *De bedekte Verrader* 1646, *De standvastige Isabella* 1651 en *Don Jan de Tesfandier* 1654.

(1) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 70. G. VROLIKHEAT, Vlisingsche Kerkhemel, blz. 195.

(2) R. ARKENBERG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 142.

GABBEMA (SIMON ABBES). Men vindt in *Klloos Kraam* en andere dichtverzamelingen van zijn' tijd eenige gedichten van dezen Friefchen letterkundigen, doch geen daarvan is ons belangrijk genoeg voorgekomen om hier eene plaats in te ruimen. In een derzelven zegt hij:

Doordeugdlijke Klement, mijn halsvriend, onderfchoor
Door uw Toskaansche zangh en Romelijnfche vaerfen
Mijn weezangh (1).

Wij zijn regt nieuwsgierig hoe KLEMENTS *Romelijnfche* verzen er toch wel uitzien: deze *species* is ons nog onbekend.

GAETE (HENDRIK VAN DE), een Amsterdamsch boekverkooper, heeft, behalven zijne *ruilofts- en Mengeldichten*, in 1707 gedrukt, uitgegeven vier tooneelftukken, getiteld: *De Brasfende Dienstmeyden*, 1716, *De Meifelaar door Liefde*, 1716, *De Belagchelyke Lettervitters*, 1717, en *De Ontmantelde Apotheker*.

GAR-

(1) *Klloos Kraam*, blz. 102.

een' pijnlijken kanker te raadplegen, en GARGON met veel genoegen hebbende hooren prediken, door zijn' invloed wist te bewerken dat hij nog datzelfde jaar beroepen werd te *Serooskerke* op het eiland *Walcheren*. Hier werden zijne geleerdheid en verdiensten beter gekend en gewaardeerd, met dat gevolg, dat hij in het begin van 1707 te *Vlissingen* werd beroepen, alwaar in het laatst van 1708 de regering hem aanstelde tot Rector der Latijnsche schole. Met loflijken ijver en standvastige getrouwheid nam hij beide zijne gewigtige bedieningen waar, en eindigde zijn werkzaam en nuttig leven den 14 April 1728.

Twee malen is hij gehuwd geweest eerst met GEERTRUID VAN VELZEN, die hij in 1713 verloor, en vervolgens met KATHARINA MARIA DE VISSER, die hem overleefde. Vijf kinderen waren de vrucht van zijn eerste huwelijk, drie zonen, die allen insgelijks predikanten geworden zijn (1), en twee dochters, waarvan de eene jong stierf, en de andere, AGNETA genaamd, had insgelijks zucht en bekwaamheid tot de dichtkunst; doch wij hebben niets van haar gezien dan een paar lofdichten op haar vaders werken.

Wij zullen hier geene optelling doen van GARGONS schriften (2), waarvan een groot gedeelte tot de

(1) G. VROLIJKERT, *Vlissf. Kerkhemel*, blz. 212 en 281.

(2) R. ARRENBORG, *Naamreg. van Nederd. Boeken*, blz. 143; doch vollediger bij VROLIJKERT, t. a. p. blz. 216.

de godgeleerdheid betrekking heeft. Die, waarin hij zich als dichter en letterkundige deed kennen, komen natuurlijk alleen hier in aanmerking, en al dadelijk in de eerste plaats zijn *Nut Tydverdryf*, in 1686 uitgegeven, waarin hij proeven leverde van eene verbeterde psalmberijming, op den trant van DATHENUS en andere toonen en zangwijzen, ook hier en daar perfoonsafwisselingen opgevende; hierin werd hij gevolgd door NICOLAUS VAN DER MEER, predikant te *Zutphen*, die insgelijks eenige Psalmen in gesprekken in 1695 uitgaf. Dit wekte GARGON op, om met zijn Psalmwerk in dien smaak voort te gaan (1), die hetzelfde met de aanvullingen van VAN DER MEER in 1699 te *Dordrecht* in 4to in het licht gaf. Doch deze uitbreiding werd naderhand verkort naar de dicht- en zangmaat van DATHENUS en kwam te *Vlissingen* in 1711 voor de eerste maal in het licht. Zeer veel goedkeuring vond deze inderdaad verdienstelijke arbeid, bij ieder wien DATHEENS kreupel rijn walgde, zoodat in 1722 te *Amsterdam* een verbeterde druk van dit Psalmwerk in het licht kwam (2).

De ongelukkige toestand der huisvrouw van zijn edelmoedigen beschermmer, den straksgemelden VAN DE PUTTE, noopte hem om de *Vertrouwingen der Wysbegeerte* van BOËTHIUS te haren behoefte te vertalen. Aandoenlijk, deftig, krachtig en eenvoudig

is

(1) M. GARGON, *Nut Tydverdryf*, tweede druk van 1696, *Parr.*

(2) J. VAN IPEREN, *Kerkelyke Historie van het Psalmgezag*, I Deel, blz. 217.

is zijne opdracht dezer vertaling aan den echtgenoot der lijderesse (1), gedagteekend 1 Augustus 1702. Men weet dat dit voortreflijk werk des Romeinschen wijsgeers gedeeltelijk in proza en gedeeltelijk in verzen geschreven is. De vertaling van het eene is net, sierlijk, krachtig en getrouw; de navolgingen der dichtstukken drukken den zin des oorspronlijken op eene gemakkelijke en vloeiende wijze uit; bij voorbeeld, het vierde rijm uit het eerste boek:

Al wie geruſt zyn leven flyt,
 En 't noodlot met den voet durſt treden,
 In voorſpoed en in jammertyd,
 Blyft even kloek en wel te vreden;
 Die ſchroomt geen hollen oceaan,
 Al ſpalkt hy 's doods verwoede kaaken.
 Gantsch Etna mag in vlammen ſtaan,
 En rook en aſch en vuur uitbraken:
 De blikſem tref den toren-trans,
 En ſla het ſterkſt gebouw aan ſtukken:
 't Standvaſtig hert des wyzen mans
 Zal voor gevaar noch rampen bukken.
 Wat zyn de menſchen zo bedeeft,
 Voor wreed geweld van ſnoô tyrannen?
 't Was kracheloos, wierd het niet gevrees.
 Die alle hertstogt heeft verbannen,
 En niet meer hoopt of angſtig ducht,
 Kan ligt de magt der boozen dwingen.

Maar

(1) De Hoogſchoolleeraar SIGISMUNDUS deelt dezelve grootendeels mede in zyn *Museum*, II Deel, blz. 162.

Maar die verlangt, en wenscht, en zucht,
 En jaagt na haastverdwenen dingen,
 Die noit geheel staan in zyn magt,
 Derst redens schild, en zwerft in 't duister:
 En, uit zyn' vasten stand gebragt,
 Boeit hy zich in een slaaffche kluiſter (1).

De inhoud van het tweede rijm des tweeden
 boeks wordt zelfs in onzen opgeklaarden tijd nog
 niet gelogenſtraft:

Schoon uit den hoorn des overvloeds
 De milde Luk-godin den menſch ſchonk zo veel goeds,
 Als de opgejaagde zee werpt zand op langs de ſtranden,
 Of als 'er hemellampen branden,
 Aan 't ſterdak in den klaarſten nacht,
 Nog was het niet genoeg voor 't gierig menſchgeſlacht.
 Al hoorde God hunn' wensch, en gaf hen al de ſchatten,
 Die 't aardryk in zyn' ſchoot kan vatten,
 Al gunde 't lot hen ſtaat en eer,
 Nog ſcheen 't hen niet met al, nog gaapten zy naar meer.
 Wat is dan magtig om de gierigheid te tomen?
 Als iemand rykdom heeft bekomen,
 Blaakt hebluſt in een' felder gloed.
 Een vrek is altyd arm met al het waereldſch goed (2).

Wij gaan GARGONS *Dichtmatige Uitbreiding over
 het Hoogſied*, in 1697 gedrukt, met ſtilzwijgen
 voorbij; doch moeten loſlijke melding maken van
 zijne

(1) vertroosting der Wysbeg. tweede Druk van 1722, blz. 9.

(2) Ibid. blz. 35.

zijne aangename en bevallige *Walcherfche Arkadia* in twee deelen te *Leyden* in 1715—1717 gedrukt. Met regt verdient dezelve, naar het oordeel des Hoogleeraars SIEGENBEEK (1) „eene gunstige onderscheiding onder de talrijke (2) navolgingen der „hoogst bevallige *Batavifche Arcadia* van den „Raadsheer JOHAN VAN HEEMSKERK.” Op het spoor van zijn’ vernuftigen voorganger laat GARGON een gezelschap van zes personen onder leerzame en aangename gesprekken het eiland *Walcheren* rondreizen en al het merkwaardige op hetzelfde bezoeken. Deze vorm zet zijn werk veel onderhoudends en levendigs bij, en de stijl wordt aangenaam afgewisseld door de personen, die het woord voeren, zoo wel als door de onderwerpen, waarover het gesprek handelt; de geschiedenis, oudheidkunde, de fraaije letteren, anecdoten, kwinkslagen, geestige invallen, dicht- en zangstukjes, in een woord, al wat den lezer eenig nut of vermaak aanbrengen kan, is in dit werk, even als in deszelfs *typus*, op eene ongezochte en bevallige wijze dooreengemengd. Inderdaad, tot nog toe is de Arkadiavorm bij uitsluiting het eigendom van onze letterkunde, zoowel als de stroom-

(1) *Museum*, II Deel, blz. 153.

(2) Buiten de *Dordfche Arkadia* van L. VAN DEN BOSCH, DEN ELGERS *Rotterdamfche* en WILLINKS *Aufhellandfche Arkadia*, BERKHEYS *Eerbare Proefkuisjes*, *Hollands Arkadia* van LOOSJES en de onderhavige, kunnen wij ons echter geene andere navolgingen herinneren; CLAAS BRUINS *Kleefsthe*, *Zuid- en Noord-Hollandfche* en VAN DER VALES *Noordwylfche Arkadia* kunnen als zoodanig niet in aanmerking komen.

stroomgedichten. De *Rijn*, de *Theems* en de *Seine* hebben onder de beroemde dichters, die ten allen tijde derzelver oevers bewoonden, tot heden, gelijk het *T*, de *Rotte* en de *Amstel*, nog gaen ANTONIDES, SMITS of VAN WINTER gevonden; even zoo heeft *Duitschland*, *Engeland* en *Frankrijk* onder zoo vele uitmuntende schrijvers in alle vakken tot nog toe geen HEEMSKERK, GARGON of WILLINK opgeleverd, die voor hunne *Arkadia's* van SANNAZARIUS slechts den naam ontleend en een' geheel anderen vorm hebben dan de zijne, die enkel het herdersleven in dat Grieksche landschap ten onderwerp heeft.

Ten hoogsten prijzenswaardig is in ons oog de poging van den Hoogleraar SIEGENBEEK, om onze landgenooten weder opmerkzaam te maken op de vernuftige voortbrengfelen van sommige minbekende of in vergetelheid geraakte verdienstelijke dichters, en daaronder ook dit onderhoudende werk van den geleerden en werkzamen GARGON, waaruit hij verscheiden fraaije dichtstukken aanvoert (1), die wij even daarom hier niet overnemen, daar zijn werk toch waarschijnlijk in meer handen is dan het onze.

GEEL (JOOST VAN) (2) was de zoon van JAN VAN GEEL en INGETJE VAN LEEUWEN, welgestelde ingezetenen van *Rotterdam*, alwaar hij den 20 October 1631 geboren werd. Van zijne jeugd af aan
ber

(1) Museum, II Deel, blz. 155, 156, 158, 160 en 161.

(2) R. VAN RIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, *Geschied. der Vad. Schilderk.* I Deel, blz. 423.

werd hij tot den koophandel opgeleid, waarmede hij, gelijk SPIEGEL en OUDAEN, de letteroefeningen zeer gelukkig wist te verbinden; ook had hij een' ongemeenen lust in de schilderkunst, die hem meer-malen eene reisdeed ondernemen naar *Duitschland*, *Frankrijk* en *Engeland*, om fraaije gebouwen, gezigten en andere merkwaardige voorwerpen af te teekenen, waartoe de Protector CROMWEL hem den 27 Augustus 1657 een bijzonder verlof had gegeven. Zijne schilderstukken zijn, hoewel weinig in getal, bij de kunstminnaars in achting en behooren tot de fraaiste voortbrengfels van het Hollandsch penſeel.

Hij beoefende de dichtkunst insgelijks met goed gevolg. Zijne gedichten zijn na zijn' dood, die voorviel op den 31 December 1698, door KORNELIS VAN ARKEL bijeenverzameld, en eerst in 1724 uitgegeven, met zijn portret, door J. HOUBRAKEN naar het door hem zelven geschilderde levensgroot oorspronkelijke (1) gegraveerd.

Deze gedichten verdienen geenszins in de vertelheid te blijven waarin zij geraakt zijn; niet om dat ze in ons oog zulk eene uitstekende kunst-waarde zouden hebben, maar voornamelijk om den verdraagzamen, vrede- en liefdeaademenden geest, die in dezelve heerscht, en den gemoedlijken, welmenenden toon, waarop de meesten gestemd zijn.

(1) Hetzelve berustte voor eenige jaren in de beroemde Kunstverzameling van den Heer VAN DER POT VAN GROENEVELD, te Rotterdam, en is voor f 265-1-2 verkocht geworden.

zijn (1). Allen zijn van stichtelijken, ten minsten ernstigen inhoud. Hij schijnt zich G. BRANDT tot

een

(1) Inzonderheid het gedicht *De Bloeiende Kerk*, waarin hij, onder anderen, alle ijdele theologische twisten ten hoogsten afkeurt,

Hervormde Christenen noemt gy u zelf, dogh zyt
Het maer ten deel, zoo lang g'elkanderen verbyt:
Heelt dan de wonden: door het liefdeloos verbannen
Verteert ge u zelf; laet togh den Oegstheer 't kaf uitwannen,
Opdat gy tevens niet de tarw uittrekt; wat recht
Hebt gy togh op zyn slaef en uwen medeknecht,
Die uw verslant niet vry van dolingen kunt keuren?
o Dwazen! die aldus niet 's Heeren rok verscheuren,
Maer zyn gezegent lyf! —

en verder:

Neen, wilt gy, zonder met den naem van zielestranen
Gemerkt te zyn, uit Kerk of uw Gemeenschap bannen,
Bant dan den haet en nyt, verrotte en ydle klap,
De gramschap, hovaerdy, onkuisheit, dronkenschap;
Bant twisten, bant gekyf, als pesten van goê zeden;
Bant uit muitzicken, die hun wettige Overheden
In 't aenschyn spuwen, en Godts Majesteit vertreên;
Bant wederspannige, geveinsde Farizeen,
Die met een' glans en glimp het slechte volk verleiden;
Bant al wat quaet is, om van 't booze u af te scheiden.
Zet uwe deuren op, en noodigt aen den disch
(Niet die u toekomt, maer die Christus eigen is)
Al wie de deugt bemint, en vrede tracht te maken,
Die vreedtsaem zynde naer der kerken vrede haken;
Want die zyn kindren Godts, bindt dus den geest te saem
Met banden van de vrede; men noem zigh naer geen naem
Van eenigh mensch: wat is Apollos, Paulus? sluit'er
Togh al de dienaers uit, Kalvyn, Armyn en Luither,
En roemt in Christus naem.

een voorbeeld in zijn' dichttrant genomen te hebben; en het is de waarheid dat de misfalten in zijne dichtstukken zoo gering zijn, dat ze, gelijk VAN ARKEL zegt (1) „wel ruim vergolden en vergoed „worden door gelukkige invalles, geestrijke vonden, zoetvloeiende en sterke uitdrukkingen, die „zich aenstonds voor ieders oog ontdekken zullen.” De oordeelkundige uitgever bezorgde de gedichten van den edeldenkenden VAN GEEL naar de drukpers in een' tijd, dat onze vaderlandsche dichtkunst merkelyk van de hoogte was gedaald, op welke zij zoo luisterrijk gedurende de vorige eeuw had geblonken, en vervolgens tot nette en zoetvloeiende verzenmakerij was verlaagd geworden. De schrandere man laat dit niet onopgemerkt. „Men vindt er,” zegt hij, „die, uittermate net en zinlijk schrijven- „de, al hun verstand te werk stelden, en er op „uit waren om eene beschaefde en gepolijste tael „voor den dag te brengen; doch dat is 't al, dewijl „men in hunne gedichten geene of immers zeer „weinige of eigen vonden zal vernemen, maer „meestal zulken, die uit HOOFT, VONDEL, ANTONIDES en anderen gehaelt en ontleent zijn. — „Een gedicht vol stof, redekayeling, pit, merg en „zenuwrijke uitdrukkingen, hoewel hier en daer „door eenige gebrekkelykheit van tael of spelling „ontluistert, is by my van grooter waerde dan een „an-

(1) Voor de Gedichten, van J. VAN GEEL, blz. iv.

„ander dat, met een' ARISTARCHUS vijf geslepen,
 „in stijl noch tael noch geslachten feilt, en onder-
 „tusfchen van zaken ontbloot is, welke de ziel,
 „'t-leven en 't wezen der poëzye uitmaken (1).”

Veel eenvoudig fchoons en treffends heeft onder
 anderen het gedicht *Op mynen Geboortedag*. Na
 de verwoestingen en ellenden van den oorlog met
 levendige kleuren gefchilderd te hebben, vervolgt
 hij:

Is 't niet beklagelyk dat dienaers van een Heer,
 Van Jezus, die het Ryk der Heemlen won door lyden,
 Om aerdsche Ryken dus elkanderen bestryden?
 En Christenen zich nogh verheugen in die zaek?
 Kont ge in de harten zien, daer zoudt gy zien de wrack,
 De nyt en staetzncht haer vervloekte moortrol spelen;
 In 't kort, een treurspel gantsch volmaekt in al zyn deelen.
 Dus maekt vast de eene mensch den andren 't leven zuur,
 Als of hem dagelyks het water, en het vuur,
 De lucht, en d'aerde zelfs, noch nietgenoeg quam plagen.
 Wat lyt hy niet, wanneer door storm en noordervlagen
 De zee, dat vreeslyk diep, wordt tot den gront ontfelt,
 Haer palen overvloedt, en over d'oeveren zwelt,
 Zeebeeren ommewerpt, en over dam en dyken
 Met vele duizende van menschen heen gaet stryken?
 En velen by het vee, de levenden tot schrik
 En droevigh hartewee, verdronken laet op 't slijk,
 Veel steden weghspoelt, zoo dat geen grasryke weiden
 Noch korenakkers van een meir zyn te onderscheiden,
 Maer schynen eene zee! Hoe dikmaels wordt de lucht,
 Die wy inademen, van 't menschedom niet bezucht,

Als

(1) K. VAN ARKEL, t. 2. p.

Als zy, vergiftigt door de dampen, heele steden
 Door 't schriklyk pestvuur, door geen tranen of gebeden
 Laes! af te weeren, van haer burglary ontbloot!
 Die aerde, die ons zelf gebaert heeft uit haer schoot
 En dus in waerheit is een vleeschelyke moeder,
 Wordt dan een stiefmoër, en onttrekt 'er velen 't voeder,
 Of geeft zy 't hun, zy geeft geen dingen zonder zweet;
 Wat lydt de zaaiër niet, eer hy van 't zaefsel eet!
 De visscher van zyn vangst! hoe moet de koopman zorgen!
 En hoe wroet de ambachtsman niet van den vroegen morgen,
 Tot dat de zon op 't lant een lange schaduw maekt!
 Dan gaet het nogh haer wensch als hy aan 't broot geraekt
 Voor vrou en kinderen; maer ach! hoe menighwerven
 Jaegt ze ons een dootschrik an, en vreeze van te sterven,
 Als zy haer rugh beweegt, gelyk ze onlangs nogh deed,
 Dat Duitschlañt, Vrankryk en Brittanjen in de zee,
 En Neêrlant schudden, en, maer weinigh tyt geleden,
 Eilanden, ryk bevolkt, kasteelen, groote steden
 Met hare burglary zwolg in haer ingewant!
 Hoe menigh sneuvelt door het vuur, geraekt in brand
 Door achteloosheit, of door wreede krygsmans handen!
 Ik zongh van heele steen, en kielē die verbrandden,
 Begraven zyn in d' asch, of naer den gront gegaen.
 Hier tusschen maekt de doot, als d' akkerman het graen,
 Dat overtyp zyn halm gebogen neigt naer d' aerde,
 Het alles (hoe geringh, of hoegh geacht van waerde,
 Of wys, of dwaes, of out, of jongh by zy) ter neêr (1).

Deftig en fraai is zyn lijkzang op VONDEL; wij
 schrijven de eerste helft er hier van af:

Maekt

(1) J. VAN OREL, Ged. blz. 191.

H. DREL.

Aa

Helt dan ten laetst dat groote wonder,
 De zon van Neêrlants poëzy,
 In 's weerdts koopstadt aen het Y,
 Zyn heldre hemelstralen onder?
 Dekt nu een wolk dat glansryk hoofd?
 Ach! wat een schat wort ons ontroofd!

ô Amstelfroom! wat komt u over?
 Het hoofstuweel, dat al 't sieret
 Van uwe stad te boven gaat,
 Valt in de handen van dien roover,
 Die zilver hair, noch blonde jeugt
 Ontziet, noch wysheit acht, noch deugt.

De kroon is van uw hooft gevallen:
 Ga, kleed uw torens in den rou,
 Uw blaau arduine koopgebou,
 De punten van uw steene wallen,
 Dat wonderwerk, uw kapitoel,
 Den schouburg en doorluchte school.

Dewyl men ziet een zanthoop stoppen
 De keel van uwen nachtegael,
 De bron van Neêrlants zilver tael.

Och, Hemel! wie kan 't leet verkroppen?
 Weg! met gezang, met harp en luit:
 Met hem syn alle stemmen uit.

Al zagen wy dit onweêr komen:

En dat dees Nestors levensglas
 Geheel ten eind' gelooopen was;

Nogh kon natuur ons leet niet toomen.

't Gemoet, beschouwende zyn door,
 Laet zich niet patien door den nootd.

• Doet

ó Dootsgordyn, te vroegh geschoven,
 Hoewel aen 't slot van 't leste deel!
 Gy komt van 's weerelts speeltooneel
 De grootste personaedje rooven,
 Die hier volmaektelyk met vrengt
 De wysheit queekte en ook de dengt.

Maer hoe 't ook smert, ik voel de tranen
 Het hart verlichten, en het leet
 Allenx ook flyten als een kleet:
 Ook is de doot, als vele wanen,
 Het hoogste quaet niet der elend;
 Maer ze is ook der elenden endt,

Ook een begin van 't ware leven,
 Dat nu die oude helt geniet,
 Die mooglyk lacht om ons verdriet.
 Waertoe dan nogh meer rou bedreven?
 Ik treur om hem niet; neen, o neen!
 Maer om 't verlies is 't dat ik ween (1).

Wij vertrouwen dat het hiér aangevoerde genoeg-
 zaam zal zijn om ons goed gevoelen te regtvaardigen
 omtrent de gedichten van den braven, gods-
 dienstigen en verdraagzamen VAN GEEL, die voor-
 afgegaan worden door eene schoone redevoering,
 genaamd *De Gekruiste Christus*, welke hij waar-
 schijnlijk voor eene vergadering der Collegianten te
 Rijs-

(1) J. VAN GEEL, Ged. blz. 213.

Rijnsburg (1) uitsprak, en een meesterstuk is van natuurlijke welsprekendheid zoo wel als van eenvoudige gemoedelijkheid en ongemeene schriftuurkennis; in een woord, VAN GEEL was voor zijne eeuw hetgeen COORNHERT voor de zijne was.

GEEST (WIBRANDUS DE), een kleinzoon van den beroemden Frieschen historieschilder van denzelfden naam (2), heeft zes tooneelftukken (3) in het licht gegeven, die raar — kunnen worden, als er over vijftig jaren nog rijke dwazen zijn, die oude rijmprullen verzamelen.

GEEST (WILLEM). Extra raar zijn daarentegen reeds sedert 1714 (4) de beide tooneelftukken van dezen, *Aldegonda en Barsine, of dubbele Ontschaking*, 1663, en *De Verstellijke Herderinne, of de twee gelijke Princessen*.

GEEST.

(1) Zijne vrouws moeder was eene dochter van een' der VAN DER CODDES (Ged. b'z. 233), en ANNA VAN DER CODDE hare moei (*Ibid*, blz. 170). VAN ARKEL schetst hem als een' Christen met naam en daad, een' belijder van den eenvoudigen Euangelischen godsdienst, een' gezworen vijand van alle secten en sectarissen en een' vriend van algemeene onderlinge verdraagzaamheid. Vergelijk het angevoerde uit zijn dichtstuk *De Bloeiende Kerk*, hiervoor blz. 366, en wijders als een voorbeeld van standvast'g geduld en Christelijke gelatenheid, daar hij twee jaren lang de ondragelijkste pijnen leed aan een' kanker in de kaak, die hem eindelijk als een' martelaar deed sterven.

(2) A. HOUBRAGEN, Schouwv. der Schilders, I Deel, blz. 147.

(3) Naemrol der Tooneelspelen van J. VANDER MARCK, 22., No. 1034.

(4) Catal. der Tooneelft. van W. HENSKE, N°. 191.

GEESTDORP (PIETER). 's Mans gedicht, 's *Her-sogenbosch Overweldicht* 1629, is ons slechts uit de aanhalingen van HUYDECOPER (1) bekend.

GELDORP (HENRICUS), geboren te *Sneek*, den 1 December 1600, gaf in 1644, predikant zijnde te *Amsterdam*, eene berijming der Psalmen op veertig zangwijzen in het licht (2), die gansch niet verwerpelijk was. Hij stierf in deze stad, den 11 October 1652.

GELEYN (PIETER VAN) heeft welgedaan, niet dat hij in 1678 zijn blijspel, *De Sipier van zich zelven*, heeft uitgegeven, maar dat hij verder niets uitgegeven heeft; zoo ook.

GERCKMAN (ESAU), met zijne tragedie van *De Slagh in Vlacnderen*, 1624, hoe raar, extra raar zelfs, dit stuk dan ook moge wezen.

GERWEN (JAN VAN), boekverkooper te *Dordrecht*, nam de moeite om VONDELS *Aenleidinge tot Nederduitsche Dichtkunste* in rijm te brengen, of, gelijk hij in de voorrede zegt, „dichtmatig over „te zetten,” en gaf dezelve in 1750 in het licht, met VONDELS opstel in proza daarachter. „Ik heb „geenen pleitbezorger in dit stuk noodig,” zegt hij: „de Poëzy verdient volkomen dien voorrang.” Daar het hier de vraag is van VONDELS proza en VAN GERWENS poëzij (1), kan men den laatste niet wel
van

(1) Proeven van Taal- en Dichtk. blz. 474, 498 en 504.

(2) J. VAN IJPEREN, Kerkel. Historie, van het Psalmgezang, I Deel, blz. 174.

van geveinsde nederigheid beschuldigen (1), en de lezer wien, even als ons, deze berijming van VONDELS proza toevallig in handen valt, zal ongetwijfeld met ons van een tegenovergesteld gevoelen zijn.

GERWEN (JONAS VAN), welligt een voorzaat van den voorgaanden, was een Haarlemmer rederijker. Men vindt van hem in de *Springhader, in verscheiden antwoorden der Redenrycke Tonghen, op de uytgegeven Caerte der Wijngaerd-rancken binnen Haerlem een Welcomspel by de intrede in 1614*. Dit ding is zoo geweldig raar, dat hetzelfde een' schamelen uitventer van oude boeken tegenwoordig zijne fortuin zou doen maken.

GESPERDEN (JOHANNES THEODÓRUS VAN). Zijn tooneelftuk, *Het wankelbaar Fortuyn van Cresus*, 1636, is ook raar.

GHERAERT (BROEDER) was een kloostergeestelijke te *Gend*, die in de dertiende eeuw bloeide. Er berust in de bibliotheek der Utrechtsche hoogeschole een handschrift van zeker rijmwerk, opgesteld door dezen GHERAERT, bij anderen THOMAS (2) genoemd, en bekend onder den naam van *Sterre-en Na-*

(1) „Want door dien gesehurden mantel,” zegt hij zelf, „zouden de trotsche paauwenvederen van glorie schynen, zoo „haast de waanwind de kleederen beweegde.”

(2) Nieuwe Bydragen tot opbouw der Vaderl. Letterkunde, I Deel, blz. 312.

Natuurkunde van 't Geheel-al. De Heer VAN WYN beschrijft hetzelfde vrij uitvoerig (1), en deelt verscheiden proeven daaruit mede, die blijken dragen van de onkunde en bijgeloovigheid van dien tijd; onder anderen ook deze regels:

Duuele die sijn in de lucht.
 En den menschē dicke bzuht (2)/
 Si comen oec wel maken bier/
 Dat ons blāmen dunet scinen hier/
 Dat si scieten onderlinghen.
 Daer segghet men af vele dinghē.
 Nacht-Ridders heten si
 En sijn duuele/ ic seg di/
 Hagedissen en varende Vrouwē
 Goede kinder, in goeder trouwe/
 Cabouten, Aluen, Nickers, Maren,
 Die hem (3) smoggens openbaren
 Ende comen halen bier.
 Maren (4) heten wiſe hier.
 Minne/ het sijn duuele alle
 Die ons gherne bzuhten ten valle.

GHE-

(1) Hist. Avondstonden, blz. 305. Zie ook J. DE VRIES, Geschiedenis der Nederd. Dichtkunde, I Deel, blz. 11. J. F. WILLEMS, Verhandeling, I Deel, blz. 170.

(2) *Timor*, *metus*, vrees.

(3) *Hem* en *hen* worden in de oude schriften dikwils verwisseld.

(4) *Mare*, meer, *egua*, merrie: dus waarschijnlijk nachmerrie.

GHESCHIER (PEETER), Pastoor op het begijnhof te *Brugge*, gaf in 1643 te *Antwerpen* een niet onverdienstelijk dichtwerk met platen in het licht, getiteld: *Des wereljs Proeffsteen*; hetzelfde is eene vrije navolging van een Latijnsch gedicht van ANT. à BURGUNDIA. De verzen zijn vloeiende en de taal is vrij zuiver, het werkje is van een goeden zedelijken inhoud; doch hooge dichterlijke vlugt moet men in hetzelfde niet zoeken.

GHISTELE (CORNELIS VAN) (1) bloeide omstreeks de helft der zestiende eeuw, en was factor der Rederijderskamer *De Goudbloem* te *Antwerpen*; hij beoefende zoowel de Latijnsche als de Nederduitsche dichtkunst. In een Latijnsch gelukwenschingsgedicht aan PHILIPS II noemt hij dezen Koning van *Engeland* (2); men weet ondertussen dat PHILIPS, die met de Engelsche Koningin MARIA gehuwd was, misnoegd om de standvastige weigering des parlaments om hem te kronen, en geene kinderen hebbende bij zijne gemalin, in September 1555 *Engeland* verliet, en zich naar *Brussel* begaf, alwaar zijn vader KAREL V den 25 October deszelfden jaars hem de heerschappij over de *Nederlanden* overdroeg. PHILIPS, die verder niet naar zijne gemalin omzag, welke in 1558 stierf en door

(1) Antwerpsche Almanak voor 1820, biz. 52.

(2) *Carmen gratulatorium ad PHILIPPUM Regem Angliæ et Principem Hispaniæ*, Antw. 1556.

door hare zuster ELIZABETH werd opgevolgd, was dus van *Engeland* zooveel als een Koning in *par-sibus infidelium*, en lasse vleijerij alleen kon dien afschuwelijken tiran in 1556 dezen titel geven; de Engelschen hebben hem nooit anders dan als den gemaal hunner Koningin beschouwd. Ondertus-schen heeft dit Latijnsche gedicht en een vroeger van 1554, *Iphigenia immolationum*, in twee boe-ken, slechts de waarde der zeldzaamheid (1).

VAN GHISTELES Nederduitsche gedichten zijn ver-talingen van TERENTIUS, HORATIUS, VIRGILIUS en OVIDIUS, vervaardigd tusfchen 1550 en 1560. Hij heeft, zegt HUISINGA BARKER (2), „in zijne berijmde „vertalingen de basterdwoorden meer gemijd dan de „kameristen van zijnen tijd; doch de lade der „stopwoorden om de rijmklanken te vinden heeft „hij dikwijls geplunderd.” Ongetwijfeld gold hij in zijn' tijd voor een' geleerd' en beroemd' man; doch zijne dichtwijze oordeelt de Heer DE VRIES, die eenige voorbeelden daarvan aanvoert, eer minder dan beter in vergelijking van die van ANNA BYNS (3). Door HUYDECOPER wordt hij dikwijls in zijne *Proeve* aangehaald, gelijk ook door de fchrijvers der *Tael-en Dichtkundige Bydragen*. De Heer WILLEMS (4)

acht

(1) J. v. FORRENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, pag. 201.

(2) Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde, te Leyden, V Deel, blz. 99.

(3) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 40.

(4) Verhand. over de Nederd. Tael- en Letterkunde, I Deel, blz. 243, 222.

acht het niet onmogelijk dat hij tot het adelijk geslacht behoorde van den vermaarden reiziger JOOS VAN GHISTELE, Ridder, Heer van *Axel*, *Maelsede*, enz. Voorschepen van *Gend*, alwaar hij in het midden der vijftiende eeuw geboren was.

GHYBEN (KLARA). Zie BADON.

GHYSEN (HENDRIK) (1), goud- en zilverfmit, mitsgaders voorzanger in de Amstelkerk te *Amsterdam*, koos uit zeventien onderscheiden Psalmberijmingen de beste regels, en maakte daaruit een *Cento*, hetwelk hij in 1686 te *Amsterdam* in het licht gaf, onder den titel van *Hooning-raat der Psalmedichten*. Zeer gunstig werd deze oordeelkundige arbeid van den anders ongeletterden GHYSEN ontvangen. De negentigjarige HUIGENS trad mede op onder de dichters, die dit werk met hunne lofdichten vereerden; het zijne luidde dus:

't Gerym van seventhien in een gerym te rygen
 Er daer een beter uyt als seventhien te krygen,
 Soo keurelyck een werck
 Was noodigh in de kerck;
 Wien moet men van agthien den meesten danck toewysen,
 Aen seventhien voor 't werck, of voor de keus aen GHYSEN?

Men heeft dit Psalmwerk altijd in hooge achting gehouden, en zelfs in 1773 bij de invoering eener be-

(1) L. BIDLOO, *Pan Poëticon*, blz. 101. A. PARS, *Naamrol*, blz. 235. J. VAN IPEREN, *Kerkcl. Hist. van het Psalmgezag*, I Deel, blz. 198.

betere Psalmberijming, in plaats van het ellendig maakwerk van DATHENUS, een tiental Psalmen benevens de meeste gezangen daaruit overgenomen.

GLAZEMAKER (JAN HENDRIK) staat bekend als vertaler van twee Fransche treurspelen van LA SERRE, *Thomas Morus, of de Zegepraal des Geloofs en der Standvastigheid*, en *De H. Katharina, Martelares*, beiden in 1668 gedrukt.

GLEUWINK (GERARDUS), in hoogen ouderdom overleden te *Amsterdam*, den 19 Augustus 1811, was een voorstander en beoefenaar der dichtkunst. In zijne verzen heerscht meer welmenendheid en vroomheid dan orde of plan; de goede man putte zijn onderwerp geheel uit, en zeide op rijm alles wat er van te zeggen was. Regt curieus om te lezen is zijne *Bespiegeling over de Schepping, in zes zangen*; het werkje is weinig meer dan een berijmde catalogus van een naturaliënkabinet; men oordeele:

Al wat de boomgaard heeft van waarde,
 Als appel, peer en abrikoos,
 Schoot overvloedig op uit de aarde,
 Met kers, morellen en bramboos;
 Men ziet er kweën en mispels bloeijen,
 Ook perziken en druiven groeijen,
 Saprijk van smaak en schoon van kleur,
 De china'sapplen en citroenen,
 Met ananassen en meloenen,
 Verspreiden hunne vrucht vol geur (1).

Men

(1) *Bespiegeling*, blz. 42

Men treft in 's aardrijks ingewanden
 In rotsen diamanten aan,
 Die aan Golconda's verre stranden
 Uit ruwe steenen eerst bestaan.
 Smaragden, jaspis en turkozen
 Topazen, calcedon en rozen,
 Met amethyst en hyacinth,
 Zijn de eelste schatten van deze sarde,
 Terwijl men paarden, hoog van waarde,
 In d'oceaan in schelpen vindt (1).

Nu volgt het heir der vaste starren:

Kijk nu maar regtuit, daar hebje

Twaalf teekens ———
 Den breedten zodiak genoemd.

Deze twaalf teekens worden met namen opgeteld,

Als Tweeling, Waterman of Vischen
 Ram, Steenbok, Scorpioen of Maagd
 Leeuw, Schutter, Weegschaal, Stier, benevens
 De Kreeft (2).

Na de voornaamste zeevischen opgenoemd en
 een paar sprookjes uit PLINIUS verteld te hebben,
 verhaalt de bespiegelaar, als wat nieuws, dat

De zware zalm en steuren tieren
 In Lek, in Maas, in Merwe en Waal;
 Ontelbaar weemlen in rivieren
 De karper, braasfems, voorn en aal.

Som-

(1) Bespiegeling, blz. 44. (2) Ibid, blz. 53, 54.

Somma sommarum,

Er zijn geen zilte of zoete stroomen,
 Waarin geen vischheir wordt vernomen,
 't Zij paling, spiering, baars of snoek (1).

En zoo gaat de opnoeming van schepfelen al voort,
 in dezen *Catalogus animalium plantarumque*, tot
 eindelijk de mensch ook eene beurt krijgt, na even-
 wel eerst *more solito* ADAM en EVA eene weer-
 gafche veeg gegeven te hebben, dat wij door hun
 toedoen nu niet in Luilekkerland wonen, maar hard
 moeten werken voor den kost. Na den mensch van
 buiten naauwkeurig bekeken en zijne voornaamste
 ledematen opgeteld te hebben, waarop GLEUWINK
 de volgende snuggere reflectie maakt:

Daar hij het noodigst dubbel heeft,
 Als oogen, handen, voeten, ooren,
 Behoudt hij, gaat er een verloren,
 Nog een, welks dienst hem voordeel geeft (2),

zou de orde vereischen dat hij den mensch nu
 ook van binnen bespiegelde, en alle aderen, slag-
 deren, spieren en zenuwen bij hunne kunstbenamin-
 gen optelde, doch hij kon het met zich zelven daar-
 omtrent niet eens worden; immers hij vraagt:

Zou ik het kloppend hart ontvouwen,
 Welks slaan eerst ophoudt met de dood?
 Of long en nier en milt beschouwen,
 Wier nut zoo werkzaam is als groot?

Ge-

(1) Bespiegeling, blz. 66. (2) Ibid, blz. 88.

Gebeente en ruggraad op doen merken?
 Hoe spijsze en drank het ligchaam sterken?
 Hoe oog en oor is saamgesteld?
 Wat spieren hand en voet bewegen?

Altemaal, vragen die zonder een *cadaver*, of ten minsten de anatomische tafelen van EUSTACHIUS bij de hand te hebben, moeilijk met ja te beantwoorden zijn. Wij kunnen ons verbeelden hoe beängst dit *to be, or not to be* den dichter moet gemaakt hebben, eer zijn goede geest hem stillerjes inluisterde:

Neen, 't is het best hier van gezwogen,
 Daar zulks de ontleedkunst beter meldt (1).

en van dit gevoelen zijn wij ook.

Wij kunnen den Heeren Bibliomanen verzekeren dat dit werkje, hoewel nog maar weinig jaren oud, reeds veel raarder is dan menig rederijkersgedicht uit de vijftiende en zestiende eeuw. Vader GLEUWINK heeft er vijftig exemplaren op laten drukken, en die aan stovendragers en plaatsbewaarfsters in de kerken rondgedeeld, die waarschijnlijk er hunne boterhammen ingewikkeld hebben; dus gelieft men er eenige dukaten voor af te pasen, dan kunnen wij hen nog met een exemplaar gerijven van dezen gerijmden *Index* van Genesis I.

In zijn klinkdicht *Ter Gedachtenis van R. SCHUTTE* noemt hij dertien mystieke en theologische kwaliteiten

(1) Eefpiegeling, biz. 88.

ten in dertien regels op, en zegt in den veertien-
den dat

SCHUTTE, die nu reeds in 't lichtgewest mag pronken,
die allen bezat (1). Zijn gedicht *Jesus Opstan-
ding* (2) heeft ons nog het best behaagd; hij was
ten minsten daarin op den weg om den lyrischen-
toon te vatten.

GOCKINGA (LUDOLPH). In een boekdeeltje
met gerijmde regels van dezen, die hij zelf *Poëzy*
betiteld en in 1669 uitgegeven heeft, komen ook
twee tooneelstukken voor, *De overwonnen wreed-
heid van Philocalus* en *De misnoegde natuur over
Dorimene*.

GODDÆUS (CONRADUS), Predikant te *Vaes-
sen*, nam de proef om Nederduitfche rijmlooze ver-
zen in Griekfche en Latijnsche voetmaten te ver-
vaardigen, en gaf in 1656 te *Harderwijk* eene ver-
zameling van metrifche stukjes in het licht, onder
den titel van CONRADI GODDÆI *Nieuwe Gedichten,
zonder rym; naa de Griexx en Latynfe Dicht-
maten op allerhande foorten van Versfen ingefteft.
Noit voordefen in Nederduits gefien noch gebruik-
lik*. Men kan denken hoe stijf en gewrongen deze
verzen er uitzien, waaraan wij met een goed gewe-
ten

(1) Lijkzangen op A. SCHUTTE, blz. 106.

(2) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroef. Genootfchap,
II Deel, blz. 148.

ten den naam van „gedichten” niet kunnen, en dien van „rijmen” niet mogen geven, om dat zij geene rijmklanken hebben. GODDÆUS was dus noch dichter noch rijmer, maar verzenmaker, bij wien het *metrum* de hoofdzaak was. Wij kunnen ons de moeite voorstellen, die de goede man gehad moet hebben om woorden voor sommige voetmaten te vinden, die Spondeën of Pyrrichiën vorderden, welke in onze taal zoo weinig voorhanden zijn, aangezien de meeste woorden uit Jamben, Trochæën en Dactylen bestaan, en zuivere Anapæsten doorgaans uit eenfylbige woorden gevormd moeten worden; ondertusschen heeft hij desnietteenstaande van tijd tot tijd navolgers gevonden; zij hebben nogtans zoo min meesterstukken geleverd als vader GODDÆUS, die de voornaamste bijbelsche mannen en vrouwen als het ware in eene metrische tooverlantaren vertoont, en bij elke verschijning deze of dergelijke uitlegging geeft:

VI.

6. III. ENOS.

Phaleucia.

— — † o o | — o | — o | — u |

Dees Godsdienstigen en beroemden Herder
Heeft veel menschen in oude tyden yvrig
Onderweseu, om haer God aen te roepen,
En door geestlike samening te dienen,
Als haer Heere tot hun te spreken afliet (1).

XVI

(1) C. GODDÆUS, Nieuwe Gedichten. blz. 5.

XVI.

17. X. NOACH.

Hexameter & Pentameter, seu Disticha Elegiaca.

— u u | — u u | — u u | — u u | — u |
 — u u | — u u | — | — u u | — u u | — u |

Dese was opreeht in syn tyd boven alle geslachten,
 Hebbende verdoemt den sondigen aerdebodem.
 Ende was een reder van 't ſchip, 't welk hadde geladen
 Alle de Godzaligheid van de geheele wereld.
 'T welk was syn toevlucht tegen al' d'opborlende wateren;
 Quam daarin met 't jaer tot de gewenſchte haven.
 Merkt, dat daer buiten was gantſlik geene behoudnis;
 Soo is er alleen heil in de Gemeinte Godes (1).

GODDÆUS heeft inſgelijks beproefd om der gemeente de Pſalmen in Catalecten, Acatalecten, Hyperacatalecten, Brachycatalecten, enz. te leeren zingen; en als hij de boeren te *Vaassen* dit heeft kunnen beduiden, dan klonk, bij voorbeeld, Pſalm V in de zervoegen:

o Heere, wilt toch myne reden
 Ter oore nemen in genaad
 En myns gemoeds bedenkingen
 Aenmoedig aen uw herte laten
 Komten én ingaan (2). enz.

Ons

(1) C. GODDÆI, Nieuwe Gedichten, blz. 9.

(2) Ibid, blz. 73.

Ondertusfchen zingt men toch federt 1773 tot op den huidige dag dezen Pfalm op rijm, zonder te weten dat dezelve beftaat uit *Jambica dimetra*, *Hyperacatalectica*, *Acatalectica* en *Adonia*, even zoo goed als de rijmlooze van GODDÆUS; wij zullen het aantoonen:

Hyperacatalectus. Neēm, Heēr, | mijn̄ ban̄ | gē klaḡ | kēr oō | rēn

Acatalectus. Zīe, als 't | aān woōr | dēn mī | ōntbrēekt; |

Idem. Wat de o | verden | kīng in | mīj spreek; |

Hyperacatalectus. Gēwā | rdīg ū | uit 's | Hēlmē | s chōō | rēn

Adonia. Mījn | stēm | tē | hōō | rēn. |

Het is tien tegen een te wedden dat geen der leden van het kunstgenootfchap *Laus Deo, salus populo*, bij het berijmen van dezen Pfalm op dezelfde voetmaat als die van DATHENUS, er aan gedacht, misfchien niet eens geweten zal hebben dat dezelve zulke fraaije Griekfche nafmen had, die door het wegwifchen van het rijm eerst te voorfchijn komen.

Ernstig gefproken, wat is deze metromanie toch meer dan een beuzelachtig uitocfenen van een kunstje, dat iedereen leeren kan (1), die een goed geheugen heeft om eenige barbaarfche benamingen te onthouden en een goed begrip van eene zuivere profodie? En genomen, wij zien dat het mogelijk is

(1) Misfchien wel uit het werkje getiteld: *Ryysw Proef over het werkvigtiike der Dichtvnde*, in 1796 te Leyden gedrukt.

is, dat men na veel nagelblijtens een Nederduitsch *Hexameter*, *Alcaicum*, *Sapphicum* of *Anacreonticum* tot stand kan brengen, dat niets om het lijf heeft, of door de onnatuurlijke verschikking der woorden en ongewone oversprongen (1) onverstaanbaar of moeilijk te lezen is, wat nut heeft men dan daarmede aan onze dichtkunst toegebracht? Wij zien dit zoo min als dat wij er eenig nut in zien zouden, wanneer iemand Grieksche of Latijnsche klinkdichten in rijmende Alexandrijnen wilde maken, hetgeen ook niet onmogelijk, en misschien zelfs minder moeilijk is. Iedere taal toch heeft iets esgendoemelijks met betrekking tot het wetenschappelijke der dichtkunst; het Latijn, bij voorbeeld, laat smeltingen toe in de verzen, die in het Nederduitsch geweldig zouden horten; in het Hoogduitsch is de smelting (*Synalapha*) geheel niet geoorloofd, elke syllabe moet in de verzen onderscheidenlijk gehoord worden, daarentegen mag dezelve in onze verzen volstrekt niet verzuimd worden; evenmin zijn assonanten bij ons geoorloofd, en bij de Franschen daarentegen een noodzakelijk vereischte (2). Het is

(1) Wat bevalligs steekt er toch, bij voorbeeld, in regels als dezen:

Vrede uwer asche! stil zij uw beenderen-

Hoop voor de toekomst onder uw terp bewaard.

STRICK VAN LINSCHOTEN, Ged. blz. 175.

(2) STRICK VAN LINSCHOTEN verdedigt op dezen grond het gebruik van *harmonie* en *genie* als rijnwoorden in een Nederduitsch vers. *Gedichten*, blz. 220.

is waar, in *Duitschland* hebben de Hexameters en Pentameters meer fortuin gemaakt dan bij ons; maar — het waren RAMLER en VOSS die ze invoerden. En wie beproefde het bij ons, zelfs na GONDÆUS, een man zonder eenig dichterlijk gevoel of gezond begrip van poëzij, die zelfs voortbrengfelen van HOOFT en andere dichters ontrijmde en tot *Sapphica* of *Alcaica* verwrong (1), en natuurlijk bedierf! Zijne volgelingen, indien men VAN DER WOORDT daarvan uitzondert, waren geenszins geniën, geschikt om onzen landgenooten smaak in deze oude nieuwigheid te doen krijgen. Van onzen grooten BILDERDIJK kennen wij slechts een enkel stukje in *Elagiaca*, en nog is de inhoud in *Alexandriijnen* daar tegenover gedrukt (2); juist door deze veralexandrineren heeft wellicht de schrandere man stilzwijgend te kennen willen geven dat hij deze versmaat voor Nederduitsche gedichten meer voegzaam achtte dan gene, hoezeer hij tevens op eene meesterlijke wijze de mogelijkheid aantoonde van ze te vervaardigen. Zoo iemand, dan was het voorzeker BILDERDIJK, die, gelijk men te regt aanmerkt, met de taal toovert, wien de invoering der Grieksche en Latijnsche versmaten bij ons, even goed, ja wellicht nog beter ware toevertrouwd geworden, dan RAMLER en VOSS bij de Duitschers, wier Hexameters, in het eerst naar eene verkeerde theorie, die

(1) *Nieuwe Gedichten*, blz. 149.

(2) *Mijn Verlustiging*, blz. 48 en 49.

der klemtoon en namelijk, zamengesteld, zich langzaam hand en bijna werktuigelijk, gelijk de Heer KINKER wel zegt (1), naar de versificatie der ouden geschikte hebben. In hoeverre zij welberaden gehandeld hebben, zegt hij wijders (2), toen zij hunne Alexandrijnsche rijmende verzen verwierpen, was zijne taak niet te onderzoeken, maar de Hollandsche dichters zouden, naar het hem toefcheen (en ons ook) kwalijk doen, hen hier in na te volgen, om dezelfde redenen, die hij vervolgens aanvoert.

GODEWYCK (PIETER VAN), Conrector der Latijnsche scholen te *Dordrecht*, was aldaar geboren den 5 Februarij 1593, en overleed den 11 Augustus 1669. Hij heeft verscheiden dichtstukken afzonderlijk uitgegeven (3). Zijne dochter MARGARETHA, geboren den 31 Augustus 1627 en gestorven den 2 November 1677, wordt onder de geleerde jonkvrouwen van haren tijd met roem vermeld (4).

GODIEN (FRANCISCUS) vinden wij opgegeven (5) als opsteller van zeker tooneelstuk, getiteld:

(1) Werken der Holl. Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, I Deel, blz. 234.

(2) Ibid, blz. 290.

(3) M. BALEN, Beschrijving van Dordrecht, blz. 223. P. DELA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 345. PAQUOT *Mém.* Tom. III, p. 254.

(4) M. BALEN, t. a. p. blz. 203.

(5) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKE, N°. 77, met de bijvoeging: *extra raar, in de Naamrol onbekend.*

teld: *De Krooninh des Keyzers, uytghebeelt door een bancket, toeghericht van den Godt Apollo; gedrukt te Brusfel, zonder jaargetal.*

GOEREE (JAN) (1) was een zoon van den geleerden Middelburgschen boekverkooper WILLEM GOEREE (2), en werd aldaar geboren den 20 October 1670, doch verhuisde met zijn vader weldra naar *Amsterdam*. Hij leide aanvankelijk zich toe op de schilderkunst, en had, zoo men meent, tot meester GERARD DE LAIRESSE; doch heeft zich het meest beroemd gemaakt door zijne graveerkunst. Zijne zinnebeeldige en historische ordonnantiën zijn rijk van vinding. In 1705 werd hem door Burgemeesteren van *Amsterdam* de vervaardiging der teekeningen opgedragen voor de schilderstukken van het gewelf der groote zaal van het voormalig stadhuis (3), welk ontwerp vervolgens onder zijn opzicht door J. HOOGZAAT en G. RADEMAKER met de penfeel is uitgevoerd.

Hij was van een' vrolijken en werkzamen aard, voerende tot zijne zinspreuk: *Rust ik, zoo roest ik*, en wisselde zijne dagelijksche kunstbezigheden af met

(1) PAQUOT *Mém.* Tom. IV, pag. 268. P. DE LA RUE, Geleeterd Zeeland, blz. 35 en 342. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XVIII Deel, blz. 440. R. VAN RIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geschied. der Vaderl. Schilderk. I Deel, blz. 245.

(2) P. DE LA RUE, t. a. p. blz. 36. L. BIDL00, Pan Poëdicon, blz. 76. R. ARRENBORG, Naamreg. van Nederd. Boeken, blz. 133.

(3) Wegwyzer door Amsterdam, blz. 423.

met de beoefening der fraalje letteren. Het eerste, dat hij in het licht gaf, was eene vertaling van SCARRON's treurspel, *Alexander, of de Gewaande Zeeroover*, in 1707 gedrukt; vervolgens in 1712 *De Historische Gedenkpenningen van LODEWYK XIV.*, waarin ook de platen door hem gegraveerd zijn. Na zijn dood, die den 4 Januarij 1731 voorviel, heeft men al zijne losse dichtstukjes, rijp en groen, bij elkander verzameld en in 1734, onder den titel van JAN GOERRES *Mengelpoëzy*, uitgegeven, welke verzameling in 1758 is herdrukt. De stukjes, in dezen bundel vervat, zijn meestal van snaakfchen en luimigen inhoud; sommigen zelfs morsig. Zijn dichttrant, zoowel als zijne denk- en levenswijze kwam vrij wel overeen met die van zijn stad- en tijdgenoot HERMANUS VAN DER BURG. De meesten zijner dichtstukjes dragen blijken van vlugtig opgesteld en voor vrolijke vriendenkringen, doch geenszins voor de drukpers bestemd te zijn; de beste puntdichten daaruit hebben wij reeds elders opgenomen (1). De uitgevers zijner gedichten zonden voor zijn letterkundigen roem beter gezorgd hebben, bijaldien zij, in stede van alles wat zij van hem konden magtig worden, slechts eene *elita* van zijne geestigste en luimigste stukjes hadden uitgegeven. Wij willen hen gaarne op hun woord gelooven, wanneer zij den lezer verzekeren „dat hij zich nooit

(1) Epigrammatifche Anthologie, blz. 103.

„nooit veel heeft laten gelegen zijn aan die pedant-
 „sche regels waaraan eenige viezerikken willen dat
 „een dichter zich heilig moet binden (1), maar
 „zich te vreden hield als hij maar een taal *schreef*,
 „die elk verstaan kon,” enz.; doch zulk eene taal
 ook te laten *drukken*, is niet altijd raadzaam; al-
 thans de onderhavige verzameling is daarvan het
 sprekend bewijs; vele stukjes daarin, aardig mis-
 schien in het oogenblik en de gelegenheid bij welke
 zij opgesteld zijn, hebben geene de minste waarde
 voor het publiek. Dat overigens GOERRE bij de in
 zijn' tijd toenemende vit- en beschaafzucht, toch
 geen gezond begrip van het wezen der poëzij had,
 straalt

(1) In de opdracht van zijn treurspel *Alexander* zegt hij:

'k Lach met de viezigheden
 Dier dwingelands in de kunst, die, met een vies gezicht,
 Al schuiven van de hand, wat juist niet is gerigt
 Naar hun gedwongen trant, ja 't pit en merg der zaaken
 Zien willens over 't hoofd. Zo iemand eens wou wraaken
 Een braaf en rustig stuk, naar d'Italiaanschen trant
 Geschildert voor de vuist, en met een wakke hand
 Geduwd en aangezot, om dat er in de gronden
 Of bruine diepzels eens een haartje wierd gevonden
 Van 't ongeacht penceel, was zulk een vaadze geest
 Niet waard te zijn gekroond als Midas is geweest?
 Wie dan meer achting draagt voor zijn gevreven kleuren
 Als voor regtschape kunst, vergaap zich aan die leuren,
 En die zich stooten wil daar slegis een strootje leit,
 Die geven wy dat vry; maar die meer luchtigheid
 Betoonen in hun doen, en hen zo ligt niet stooren,
 Die volgen wy het lieft, die kennen ons bekooren;
 Ik heb dat spoor gevolgd, zo na ik immers kon.

straalt in velen zijner opstellen door, die men schetsen of studiën zou kunnen noemen; in een derzelven zegt hij met ronde woorden:

Ik heb altyd gemeend dat de Poëzy eygenlyk bestont
In een aardige gedachten, in een geestige vinding, en zo
voorts; maar die stelling heeft geen grond:
De poëzij bestaat, hedendaags, in iets, daar men te
voren weynig werk van pleeg te maaken,
Dat is in een nette spelding, in een gemaakte taal en in
het vergeten van zaken (1).

In een meer uitgewerkt stuk, *Op het verdrinken
van het eenige zoonje van den Heer C. B.
(CHRISTOFFEL BEUDEKER), op deszelfs hofftede
Zoelen*, komen onder anderen deze wezenlyk fraaije
regels voor:

't Is logentaal dat zich Najaden
Onthouden in het spiegland nat:
Zy hadden 't wichtje wis gevat,
En leeren in de sloompjes baden.

Schud af, schud af uw groene kruynen,
O Zoelen, dat zo heerlyk stont!
Dat uwe schoone en vruchtbre grond,
Verkeere in dorre en barre duynen,
Waar nyt noch loof noch kruyd wil wasschen:
't Is nyt met al uw heerlykheyt,
Gy moet, met zwarte puyt bespreyd,
Wegzinken in uw zilvren plassen,

Uw

(1) Mengeldichten, bla. 38.

Uw Landheer yft in u te aanschouwen ,

Waart gy voorheenen kalm en zoel

Nu zyt ge een haatlyke poel ,

Daar zwarte ravens zich onthouwen ,

Daar flangen zich in 't gras verfhuylen ,

En daar 't van logge padden krielt ,

Uw flomeelen zyn ontzield ,

Men hoort 'er niet dan nylen huylen.

Een naar gekit gesuyt uw boomen ,

Een droef , een akelig gerucht

Vervulde alom de dunne lucht ,

Toen 't zieltje zuchtte in uwe froomen.

Het zuchtte , maar van hulp verfteken ,

Of toen ze kwam , het was te fpät ;

O bitter lot ! ô ongenad !

Demp , Zoelen ! demp uw zilvrn beeken ;

Verkeertze in modderige poelen ,

Nu dat gy Zoelen niet meer zyt ,

Zyt gy myn gunft en achting kwyt ,

Nooyt noem ik u weér 't zoel Zoelen.

Moest gy uw Landheer dat beloonen ,

Voor al 't fterk aan u befeet ,

Ondankbaar Zoelen ! 't doet my leed.

Ondankbre Landhoef , die de toonen

Der Dichtkonft onlangs noch kont wekken (1).

Der Dichtkonft , zoo berucht , zoo eel !

Kunt nu alleen voor een tooneel

Van droeve jammerklagt verftrekken (2).

GOET.

(1) De Lustplaats *Zoelen*, in dichtmaat uitgebreid, door
CLAAS BRUIN, te *Amsterdam* in 1723 gedrukt.

(2) Mengeldichten, blz. 189.

GOETMAN (LAMBERTUS). De Heer VAN WYN bezit een affchrift van zijn' *Spyeghel der Jonghens*, inhoudende zedelessen voor de jeugd, in 1488 voltooid en te *Antwerpen* bijna gelijktijdig gedrukt. Tot eene proeve deelt hij het begin er van mede, dus luidende:

o Hemelsche Coninc / God Almachtiich /
 Vader / Sone ende Heilige Geest /
 Dye personen / een God waerachtich /
 Verleen ons gratie en waghent meest /
 Hier so te leuen onbegheest
 Dat wi na ons sneuen
 Metter Enghelen houden seest
 Hier bouen int eeuwich leuen (1).

Als het geheele stuk zoo zuiver van taal is als deze proeve, dan is de lof geenszins onverdiend, welken men deswege daaraan toekent (2).

GOGEL (IZAAK JAN ALEXANDER) (3) werd geboren te *Vucht*, in de Meijerij van 's *Hertogenbosch*, den 10 December 1765. Zijn vader was een Duitscher en officier in dienst dezer landen, en zijne moeder eene zuster van den op den 4 Februarij 1781 bij *St. Eustatius* gesneuvelden Schout-bij-Nacht WILLEM CRUL. Hij werd opgeleid tot den koophandel, en na eenige jaren op het kantoor van

GOD-

(1) H. VAN WYN, *Hist. Avondst.* blz. 362.

(2) J. DE VRIES, *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, blz. 25.

(3) *Gallerie Historique des Contemporains*; Tom. V, pag. 162.
Alg. Konst- en Letterbode voor 1821, I Deel, blz. 435.

GODDERT CAPPEL en ZONEN te *Amsterdam* doorgebracht te hebben, vestigde hij zich aldaar in 1791. Rijkelijk had hij zijn deel in de groote gebeurtenissen van 1795. Reeds een jaar te voren begon hij zijne staatkundige loopbaan met eene zending van wege de Hollandfche gemeenebestgezinden bij de vertegenwoordigers van het Fransche volk. Na de omwenteling bekleedde hij verscheiden regeringsposten, werd medeoprigter en commissaris der nationale beleenbank, vervolgens in 1798 Agent van finantiën, en bekleedde dien post tot in 1801. In 1805 werd hij door den Raadpensionaris SCHIMMELPENNINCK andermaal tot dien post geroepen, ontwierp met veel kunde en schrandtheid een plan van algemeene belastingen, hetwelk hij, na vele hinderpalen te boven gekomen te zijn, met den aanvang van 1806 in werking bragt, en geheel alleen belast werd met het beheer van 's lands finantiën.

LODEWIJK NAPOLEON, Koning van *Holland* (1) geworden zijnde, bevestigde hem in zijn' post, voor wel-

(1) Offchoon deze Koning van geheel *Nederland* was, voerde hij slechts dien titel met betrekking tot eene enkele provincie. De voormalige Graven van *Holland* en *Zeeland* hadden in *Gelderland*, *Utrecht*, enz. niets te zeggen. Was het dus uit zedigheid, dat LODEWIJK zich als een' provinciekoning aan *Europa* voorstelde, of wilde hij zijn' broeder de handen ruim laten om ook bij gelegenheid Koningen van *Zeeland*, *Gelderland*, enz. te kunnen maken? In *Friesland* ware dit zelfs niets nieuws geweest, dat toch van A°. 392 tot A°. 798 door negen Koningen is geregeerd geworden.

welken hij in 1809 bedankte; doch bij de vereeniging niet alleen van die Nederlandſche provincie, van welken **LODEWIJK** den koningstitel droeg, maar ook der zes overigen met het Franſche Keizerrijk, in 1810, werd **GOGEL** door **NAPOLÉON** naar *Parijs* ontboden, tot verſcheiden finantiële poſten en tot voorzitter van het Syndicaat benoemd. In al deze poſten diende hij zijn vaderland getrouw, tot de omwenteling van 1813, waarbij het deſzelfs onafhankelijkheid wederbekwam. Hij, zich door zijn eed aan het Franſch gouvernement verbonden achtende, zoo lang hij door hetzelfde daarvan niet was onſlagen, verliet *Amſterdam*, op denzelfden dag dat de Kozakken *Muiden* binnentrokken, begaf zich naar *Parijs*, nam zitting in den Staatsraad, en volgde het gouvernement naar *Fontainebleau*. In 1814 keerde hij naar *Holland* te rug, en begaf zich als een ambteloos en ſtil burger op het land ter woon bij *Overveen*, in den omtrek van *Haarlem*, waar hij eene blaauwſelfabriek overgenomen, en deze met de bereiding van Frieſch groen uitgebreid hebbende, zijne overige dagen in ruſt hoopte te ſlijten.

In Januarij 1821 verhief Zijne Majesteit de Koning der *Nederlanden* hem tot Staatsraad in buitengewonen dienſt en tot Commandeur der orde van den Nederlandſchen Leeuw, voor welk blijk van achting hij zeer gevoelig was (1); te meer, daar het Zijner

Ma-

(1) Koning **LODEWIJK** had hem reeds met het groot-kruis van de orde der Unie verſierd; van **NAPOLÉON** ontving hij dien zelfden

Majesteit niet onbekend was welke beginsels GOGEL aankleefde ten opzichte van hoogstdezzelfs huis; maar ook edelmoediglijk 's mans trouw, eerlijkheid, vaderlandsliefde en meer dan gemeene kunde erkende en wist te waarden, zoo wel als zijne bereidwilligheid om daarmede zijn vaderland en den Koning nuttig te zijn. Dan, kort daarna stelde het verlies van gezondheid en ligchaamskrachten hem daartoe buiten staat; doch dit belette geenszins zijne belangstelling en deelneming in de welvaart van zijn vaderland en deszelfs finantiële belangen, waarover hij zich, reeds bedlegerig, nog gaarne en met geestdrift met zijne vrienden onderhield. Eindelijk bezweek hij, na twintig weken lijdens, op den 13 Junij 1821 (1), en werd begraven te *Hillegom*.

GOGEL was gedurende zijne beste levensjaren overladen met staatkundige bezigheden, dikwijls in zeer hachelijke oogenblikken, dat de staatsman, die
niet:

den graad in de orde der Reunie en dien van Commandeur van het legioen van eer. Den titel van Graaf, hem insgelijks door het Fransch gouvernement aangeboden, weigerde hij; hij liet zich ook altijd uit beginsel tegen het weder invoeren of erkennen des adels verzet.

(1) Dit was juist de eerste dag der vierde openbare ten toonstelling van planten en gewassen van wege de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, te *Haarlem*, waarvan hij lid en Directeur was: als eene blijk van achting aan zijne nagedachtenis werd in de zaal der ten toonstelling een cypres geplaatst, waar aan het eenvoudig opschrift het lofwaardig oogmerk vermeldde.

Alg. Konst- en Letterbode, voor 1821, I Deel, blz. 420.

niet verkiest te zeilen op het kompas van volksgunst en volkswoele, en enkel zijne overtuiging als loots aan boord der staatshulk heeft, het grootst gevaar loopt van op de klip der miskenning te stranden. Desniettegenstaande vond hij gelegenheid ter beoefening der fraaije letteren en der dichtkunst, in welke hij ongetwijfeld vele vorderingen zou gemaakt hebben, had hij zijne staatkundige loopbaan in rustiger tijden betreden. Wij hebben in het gezellig verkeer onderscheiden geestige dichtstukjes van hem gezien, die zoo wel zijn hart als zijn' smaak eer aandeden. Den Amsterdamschen schouwburg leverde hij in 1796 eene dichtmatige vertaling van het Hoogduitsche zangspel *De Apothecar en de Doctor*, en het is niet onmogelijk dat er eene verzameling van zijne nagelaten dichtstukken in het licht verschijne; ten minsten de weinigen, die wij van hem kennen, en geene vrijheid hebben om hier mede te deelen, noopten ons om ook hier zijne nagedachtenis als dichter der vergetelheid te onttrekken.

GON (CORNELIS VAN DER) vermelden wij slechts als den dichter van drie treurspelen ten diens- ten des Amsterdamschen schouwburgs, *Faramond*, 1700; *Agelmond*, 1702, en *Gustavus*, 1727, en een blijspel, *Het Scheepsleven*, 1714; al deze stukken, hoezeer oorspronkelijk, zijn niet meer dan middelmatig.

GRAAF (LODEWYK DE). Zijn uit het Fransch vertaald kluchtspel, *De vermomde Krijspyl*, is door
het

het kunstgenootschap: *Ars usu juvanda* in 1740 uitgegeven.

GRAAUWHART (HENDRIK), geboren te *Amsterdam*, den 16 Mei 1661, en aldaar overleden den 14 Mei 1732, was van beroep diamantzetter; in 1704 gaf hij een werkje in het licht, getiteld: *Leerzame Zinnebeelden, bestaande in Christelyke bedenkingen door vergelykingen oeniger schepselen als Dieren, Vogels, Gewassen, enz.* met 110 platen; op hetwelk hij in 1709 tot een vervolg uitgaf: *Voorbeeldelyke Zedelessen, genomen uit den eersten toestand des levens, des menschen leven, ampten, staten, konsten en neigingen des gemoeds, enz.*, met 65 platen; en eindelijk in 1728, *Godvruchstige Christenpligten, volgens de vermaningen van den H. Apostel Petrus*. Al deze werkjes dragen blijken van de verachtering der dichtkunst, en behelzen niets dan eenige matte ziellooze stichtelijke rijmen, waarbij men zachtjes influïmeren zou, bijaldien de prentjes de oogen niet openhielden.

GRAEF (HENDRICK DE). Onkunde en verwaandheid, onbekwaamheid en driestheid moeten in dezen bitteren vijand van bekwamer dichters zich in eene vrij hooge mate vereenigd hebben, dat hij zijne armzalige tooneelftukken (1) met zulke opgeblazen opdragten en laatdunkende voorredenen durfde in de wereld zenden. In de opdracht van den *Agrip-*

(1) Catalogus der Tooneelspelen van W. HEMSKES, N°. 193.

Agrippa aan de Regenten van den Amsterdamschen schouwburg heet het: „Ik begeve mij onder de „schaduwe uwer E. genegentheden, hoopende dat „mijn Nederlantsche Rijm-regelen UE: zoo aenge- „naem zullen zijn; gelijk zy voorheen in haar ey- „gene spraek (dus het Nederduitsch) de Fransche „Majesteyt gevielen.” De blaaskaak zou de regenten wel hebben willen doen gelooven dat LODEWIJK XIV zijn brabbelrijm gelezen had! Ondertuschen had hij mischien behooren te zeggen dat LODEWIJK behagen in het oorspronkelijke stuk van QUINAULT gevonden had; want van DE GRAEFS „Nederlantsche rijmregels in haer eygen spraek,” heeft hij waarfschijnlijk nooit kennis gedragen.

Ondertuschen vond hij toch zijne bewonderaars en vleijers; voor de *Aurora en Stella* plaatste JUSTUS HOFLANDT een lofdicht, hetwelk dus eindigt:

Dus græft de Graef een graf, niet om te zijn begraven;
Gelijk der Graeven stam, wiens eer-graf staegh beleyt
Dat zulck een Graef dit graf verdient door dapperheyt;
De Graef, wiens pen Patras doorgraeft, kan hooger draeven.

Der Graeven graeven zijn bouwvälligh; maer de dichten;
Daer Graef zijn zegeboogh opbouwen doet, verslijt
’t Misgun van afgunst en de tanden van de Nijst.
Uw graeffschap, Graef, moet niet voor’s Graven graeffschap
(fwichten).

Wat zal men zeggen? *Un sot trouve toujours
un plus sot, qui l’admire!*

GRAMSBERGEN (MATTHYS) komt voor als vervaardiger van twee kluchten, *De levendige Dood, of bedrogen Kasfier*, in 1649, en *De Hertog van Pierlepen*, in 1650 gedrukt, en

GRANTHAM (HENDRIK) als zoodanig in gemeenschap met A. SPATSIER van *Krispyn Gouverneur en Struikroover*, in 1738 gedrukt.

GRAVE (JAN EVERARD). Ten tijde dat men in de Hervormde kerk op een verbeterd Psalmge-
zang bedacht was, eischte het Luthersch Kerkge-
zang niet minder eene verbetering. In 1774 gaf
GRAVE eene proeve van verbeterde Psalmen en Ge-
zangen, ten dienste van dat Kerkgenootschap, in
het licht. Zijn verdienstelijke arbeid vond goedkeu-
ring en aanmoediging, zoo dat in 1776 hij het ge-
heele Lutherfche Gezangboek voltooide en uitgaf,
onder den titel van *Het Boek der Psalmen, nevens de
Liederen en Gezangen by de Lutherfche Gemeente
in gebruik. Op nieuw berymd door J. E. GRAVE.*
In hoe ver men van 's mans lofwaardigen arbeid
gebruik gemaakt heeft bij het in 1778 ingevoerde
nieuwe Gezangboek, blijkt niet uit het daarvoor
geplaatst berigt des Amsterdamschen kerkenraads.

GRAVE (PIETER FRANCIS DE), van *Vin-
derhaute*, verrijkte het Vlaamsch tooneel met een
treurspel (!), getiteld: *Den Rampzaligen onder-
gangh van Anaxartus, Koningh van Perſien*,
gedrukt te Gend.

GRA:

GRAVESTEIN (CORNELIS) heeft door een gedicht *Op de Nieuwe Trekwart tusſchen Haarlem en Leyden* (1) in geheugen doen blijven dat dezelve den 31 October 1657 voor het eerst bevaren en ingewijd is.

GREENWOOD (FRANS), geboren te *Rotterdam*, in 1680, was in zijn' tijd geen onverdienstelijk ſchilder (2); inzonderheid was hij beroemd als kunſtig teekenaar met den diamant op glas: **HOOGVLIET** bezat een' bokaal, waar op **GREENWOOD** op dusdanig eene wijze **VONDELS** portret gefneden had (3). Ook als dichter is hij mede niet onvoordeelig bekend; in 1719 gaf hij te *Rotterdam* eenige *Gedichten* in het licht, die in 1733 gevolgd werden door de *Boeren Pinxtervraagt*, in den ſmaak; of een pendant, zoo men wil, van **L. ROTGANS**, *Boeren Kermis*. In 1760, en dus toen hij tachtig jaren oud was, gaf hij, te *Dordrecht*, dit boertig gedicht nogmaals uit met zijne overige losſe dichtſtukken, onder den titel van *Vervolg van F. GREENWOODS Gedichten*.

De dichtpen werd in **GREENWOODS** hand als het ware een penſeel, waarmede hij ſomwijlen ſtout en krachtig ſchilderde; fraai vinden wij onder anderen

deze
(1) *Bloemkrans van verſcheiden Gedichten*, blz. 527.

(2) **J. VAN GOOL**, *Nieuwe Schouwv.* II Deel, blz. 345. **R. VAN XYNDEN** en **A. VAN DER WILLIGEN**, *Gefchied. der Vaderlandſche Schilderk.* II Deel, blz. 66.

(3) **A. HOOGVLIET**, *Vervolg der Mengeld.* blz. 191.

deze regels uit zijn gedicht op den slag bij *Hochfeldt*, den 13 Augustus 1704:

Straks toonde zich op 't moontoneef
 Gradivus met een schorre keel,
 Na 't openen der bloetgordynen,
 En zwaait den bliksem met zyn vuist
 Van 't zwart geronnen bloet begruist.
 Hier zou Alcides moet verdwynen.
 Hem volgt de woedende Belloon;
 Haar helm schynt als de zon te blinken:
 Men zag haar als een Tiffoon
 Doldriftig langs het velt rinkinken,
 Ten enkel toe met bloet bemorst,
 Waarmee zy lescht haar' hellschen dorst.

Geen Etna kan zoo vreeslyk dondren,
 Wanneer de dolle reus van ondren
 Zich rept, door't wigtig pak bezwaart,
 En zwarte wolken schynt te braken,
 Als 't buldren der metalen kaken,
 Van 't bliksemende schutgevaert.
 Nu zag men de uitgetogen klingen,
 Geverst van 't rookend menschenbloet,
 Den vyant in den Donau springen,
 Terwyl de keurvorst, zonder moet,
 Beschroomt het hygend velt ontvugtte,
 En 't krygsgevaar al delnzend duchte (1).

GREENWOOD stierf te *Dordrecht* in 1761 of 1762.

GRIECK (CLAUDE DE), een Brusseelaar, die in de laatste helft der zeventiende eeuw bloeide, schreef verscheiden tooneelftukken (2); en zijn broeder

GRIECK

(1) Gedichten, blz. 27.

(2) Catal. der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, 22. blz. 46.

GRIECK (JAN DE), boekverkooper te *Brusfel*, behalve *De heerlijke en vrolijke Daeden van Keyser CAREL den V*, gedrukt in 1675, nog eene verzameling van tooneelftukken, die, onder den titel van *Het Brusfels Kluchttooneel* (1), in 1700 in het licht kwamen. Beide broeders dichtten, of liever rijmde, in den trant van CATS, gelijk meer Brabanders in dien tijd, doch schoten in zin- en zaakrijkheid veel bij hun voorbeeld te kort.

GRIETHUYSEN (SIBYLLE VAN). Eenige gedichten van deze Groninger juffer worden gevonden in *Klioos Kraam*. Wij vergenoegen ons, *par égard aux dames*, met derzelver adres op te geven.

GROE (GERRIT VAN DER) nam het *Billard* tot een onderwerp — neen, tot den titel van een kluchtspel, dat hij in 1781 liet drukken. De tooneelftukken van

GROEN (FLORIS) achten wij der optelling (2) hier niet waardig.

GROENEVELD (CORNELIS). Het vertalen schijnt eene ziekte te zijn, den geletterden van onzen landaard meer bijzonder eigen dan die van eenigen anderen. D'ALEMBERT zegt ergens: *Si vous traduisez toujours, on ne vous traduira jamais*; en dit is letterlijk waar! ten aanzien van onze dichters

(1) Catalog. der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, 22. blz. 46.

(2) Ibid, blz. 65.

ters (1), die alles wat *Spanje, Italië, Frankrijk, Engeland* en *Duitschland* aan vermaarde gedichten en tooneelftukken leverden, een Nederduitsch kleed, gelijk zij het noemden, hebben aangetrokken, zonder zich veel te bekommeren of dit kleed te lang of te kort, te wijd of te eng, te prachtig of te armoedig was. Wij willen hier niet spreken van wetenschappelijke en historische geschriften of romans en zoodanige werken, die voor een grooter publiek bestemd zijn dan wel het *Verloren Paradijs* de *Henriade*, c. d. g. Het vertalen immers geschiedt ten dienste van die geenen die slechts hunne moedertaal verstaan, en dan kan de vertaling eener verhandeling over den landbouw, eener schoone leerrede, eener reisbeschrijving, eener nieuwe ontdekking tot verbetering van eenige wetenschap of handwerk, van een' goeden roman, e. d. g. hare nuttigheid hebben; doch van dichtstukken, behalve die der ouden, zien wij noch het nut noch de noodzakelijkheid. Met tooneelftukken maakt dit eene uitzondering, uithoofde der geringheid van onzen voorraad van eigenvindingen; maar die geenen, voor wie de vertaling van eenig uitgebreid dichtstuk eigenlijk be-

(1) Onze *Yffraem, Abraham, David* en zoo vele andere voortreffelijke gedichten zijn in *Frankrijk* of *Duitschland* mischien niet eens bekend, veel min vertaald; van den *Germanicus* her nopen wij ons eene Fransche vertaling in proza gezien te hebben, doch dezelve was te *Amsterdam* gedrukt, en welligt heeft geen enkel exemplaar ooit *Parijs* bereikt.

bestemd is, kunnen grootendeels hetzelfde in het oorspronkelijk lezen, en zullen dit ook bij voorkeur doen, hoe net, gelikt, beschaafd en gelijkmatig de vertaling ook zijn moge, gelijk de kunstkenner ook altijd een oorspronkelijk schilderstuk hooger achten en met meer genoegen beschouwen zal dan deszelfs copij, hoe naauwkeurig en juist dezelve ook gevolgd moge wezen. Men heeft in Duitse tijdschriften wel eens voorbeelden aangevoerd van het onbegrijpelijk geduld en de volharding der Hollanden in het volbrengen van beuzelachtigen of weinig beduidenden arbeid; men had gerust er het vertalen van uitgebreide dichtstukken kunnen bijvoegen, een uiterst moeilijke en even zoo onvruchtbare als ondankebare arbeid (1), waardoor men zich nimmer een *monumentum ære perennius* oprigt. Wat baatte het FEITAMA, dat hij twintig jaren lang zat te zwoegen en te zweten aan zijne vertaling van VOLTAIRES *Henriade*, daar tachtig jaren later de Heer BARBAZ, welligt in twintig weken, met het grootste gemak van de wereld, eene veel betere vertaling leverde, en dat nog wel in een gelijk getal regels als het Fran-

(1) Al de eer, zegt JAN DE BRUYER, met het grootste regt:

Al de eer, die ge immer, door 't vertalen
 Van eenig dichtstuk, kunt behalen,
 Of u, met recht, te vordren staat,
 Is in deez' magren roem gelegen,
 Die noot uw' arbeid op kan wegen:
 „'t is net, 't is heerlijk nagepraat.

Gedichten, blz. 127.

geen enkelen der menigvuldige slechte regels meer herinneren der vertaling van GROENEVELD, van wien wij verder niets weten dan dat hij in 1785 of 1786 gestorven is. *Requiescat in pace!*

GROENEWOUD (ABRAHAM) van dezen Haarlemer rijmer bestaan drie tooneelstukken, *De Geleofshervorming*, *De verloren Diamantring*, beiden in 1719, en *Violante en Valeran* in 1721 gedrukt. In het eerste stuk komt het volgende zonderlinge tarief voor der zonden, voor welken TETZEL aflaten verkocht:

Een die een vrouwsperfoon onteerd heeft in den tempel,
In 't aanzien van de goôn, en zo den heiligen drempel
Met vuile hoerery schendadig heeft ontwyd,
Zo die zes grosfen geeft, hy blyft van straf bevryd.
Die Moeder, Zuster of zyn Meutje heeft beslapen
Vindt nu zyn vrygheid voor felle straf herschapen,
Als hy vyf grosfen werpt in onze offerkist.
Heeft iemand by een maagd zich schandelyk vergift
En hare kuischheid door een ydle drift geschonden,
Zes grosfen vrydt zyn ziel voor straf van al die zonden.
Een die een' valschen eed voorwetend heeft gedaan,
Kan voor gelyken prys het vagevuur ontgaan;
Die Monnik, Abt of Paap beroofd heeft van *het leven*,
Moet voor zyn' afsaatsbrief maar negen grosfen geven,
Dan blyft de ziel bevryd van hel en vagevuur.
Ei! koopt uw veiligheid, 't is immers niet te duur.
Daar is geen kwaad, zo kwaad, of 't wordt voorgeld vergeven.
Die met de Moedermaagd onkuisheid had bedreven,
Myn afaat hoedde hem gewis voor alle straf (1).

GROOT

(1) *Geleofshervorming*, II Bedr. I Tooneel.

maakt dezelve niets beter: KLOPSTOCK was, bij gebrek aan genoegzame kennis der Nederduitsche taal, een even zoo onbevoegd beoordeelaar dezer vertaling als GROENEVELD, bij gemis van de noodige kennis der Hoogduitsche taal, een bevoegd vertaler van dit voortreffelijk meesterstuk was, dat men eigenlijk nooit vertalen moest dan in het Latijn, de eenige taal mischien, waarin het zich laat verplooijen. Men moet wel eene geringe kennis van het Hoogduitsch bij die geenen onzer landgenooten vooronderstellen, voor wie eigenlijk de *Messias* bestemd is, dat men dezelve tot viermalen toe vertaald heeft; want behalve dat er buiten de onderhavige van GROENEVELD nog twee vertalingen in doorlopend proza bestonden, kwam er in 1803 nog eene metrische overzetting van den Baron MEERMAN met prachtige platen te voorschijn. Welk verdienstelijk' Nederlandsch' dichter is zulk eene eer immer buiten 's lands ten deel gevallen?

Overigens gaf deze GROENEVELD ons slechts aanleiding tot het maken van bovenstaande aanmerkingen over het vertalen in het algemeen; wat zijne vertaling van KLOPSTOCKS meesterstuk betreft, het heugt ons nog dat wij dezelve lang voor het oorspronkelijke lazen, en het werk ons — verveelde; naderhand lazen wij eerst in de *Bremer Beiträge* fragmenten van het oorspronkelijke, en vervolgens het werk meer dan eens in zijn geheel met het grootste genoegen, en de schoonste plaatsen zijn ons geheugen nog niet ontgaan, terwijl wij ons

treffelijken voorftander en beoefenaar hadden. Met zijn negende jaar maakte hij reeds verzen, die de goedkeuring der kenners wegdroegen. Nog geene twaalf jaren oud zijnde begaf hij zich naar de Hoo-gefchool te *Leyden*, alwaar hij zich tot zijn vijf- tiende jaar ijverig oefende in de godgeleerdheid, de wijsbegeerte en de regten. In 1598 vertrok hij met den Nederlandschen Gezant OLDENBARNEVELD naar *Frankrijk*, waar hij den titel van Meester in de regten ontving en met veel onderscheiding door HENRIK IV behandeld werd (1). Na zijne terugkomst in *Holland* trad hij met zijn zeventiende jaar reeds voor de balie; met zijn vierentwintigste werd hem het ambt van Advokaat-fiscaal opgedragen. In 1611 gaf hij te *Leyden* eene Latijnsche verhandeling over de oudheid der Bataafsche Republiek in het licht, en kreeg in hetzelfde jaar last van de Algemeene Staten om de Geschiedenis der Republiek te beschrij- ven. In 1613 zette hij zich te *Rotterdam* neder, waar men hem aanstelde tot Pensionaris. In het- zelfde jaar werd hij naar *Engeland* gezonden, om de zwevende geschillen tusfchen de beide natiën wegens den koophandel op de *Indiën*, zoo moge- lijk, te vereffenen, waarover hij reeds in 1603 eene verhandeling, *De Mare libero*, had uitgegeven. Hier maakte hij kennis met den beroemden CASAU-

BO-

(1) Deze beschonk den vijftienjarigen DE GROOT met eene gouden keten, waaraan zijne beeldtenis hing; met dezen werd hij in het koper gebragt door J. DE GEIN; zie K. BRANDT en A. VAN CATTENBURCH, *Leven van H. DE GROOT*, blz. 11 en 15.

BONUS, die reeds veel achting voor zijne schriften had. Inmiddels waren de kerkelijke onlusten in lichterlaaije vlammen uitgebarsten. DE GROOT koos de zijde der Remonstranten, en werd gewikkeld in de zaak van OLDENBARNEVELD. Men nam hem in hechtenis in de maand Augustus 1618, en den 18 Mei 1619 werd hij veroordeeld tot eene eeuwige gevangenis en al zijne goederen verbeurd verklaard. Men voerde hem den 6 Junij daaraanvolgende naar het huis te *Loevestein*, waarheen zijne voortreffelijke echtgenoot, MARIA VAN REIGERSBERGEN hem vrijwillig verzelde. Hier besteedde hij zijnen tijd met het schrijven van verscheiden uitmuntende werken, de regtsgeleerdheid, geschiedenis en godgeleerdheid betreffende; om zich na veel zittens eenige beweging te verschaffen, zweepte hij een' drijftoort voort, of nam tot geestontspanning somwijlen de lier in handen. Het uitgebreide dichtstuk *De waarheid van den Christelijken Godsdienst* (1) stelde hij hier op. Hetzelve neemt geene hooge gedachtenvlugt, heeft noch vernuftige spelingen noch zware uitdrukkingen, en moest die, volgens den aard des onderwerps, ook niet hebben, maar alles is daarin op eene eenvoudige, duidelijke, overtuigende

(1) Dit dichtstuk is zeker het eenige Nederlandsche werk, hetwelk men zeggen kan dat de geheele wereld door bekend is, behalven dat het door DE GROOT zelven in het Latijn vertaald is, zijn er ook overzettingen van voorhanden in het Grieksch, Fransch, Engelsch, Deensch, Hoogduitsch, Arabisch, Maleitsch, Chineesch, enz.

de en krachtige wijze voorgedragen. In het slop van de daarbij gevoegde aanspraak aan zijn vaderland drukt hij zich aangaande dit werk in dezer voegen uit:

Vindt gy hier iet, hetwelck u dunckt te wesen goed,
Bedanck hem, sonder wien gheen mensch iet goed en doet.
Is hier of daar gemist, erinnert met meedooghen
U selven wat een wolck bedwelmt der menschen ooghen.
Verschoon veel liever 't werck, dan dat ghy 't bitter haect,
En denck: Och Heert! het is te *Louvesteyn* gemaect.

Een ander dichtstuk, insgelijks door hem in zijne gevangenis in 's *Hage* den 8 Maart 1619 opgesteld, zijnde een gesprek tuschen een' vader en zijn' zoon *over de Deugd van weinig te spreken*, heeft men kort geleden, naar den tegenwoordigen stijl verspeld, het publiek op nieuw medegedeeld (1).

Er is iets aandoenlijks, iets dat ons eene behaaglijke weemoedigheid inboezemt, in het eenvoudig verjaardigt, waarmede hij zijne geliefde MARIA op het akelig *Loevestein* (2) vereerde. De Heer DE

VRIES

(1) In het mengelwerk van het *Letterk. Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak*, voor 1821, N°. XI, blz. 523. Door sommigen wordt dit dichtstuk echter niet aan HUGO, maar aan zijn' broeder WILLEM DE GROOT toegeschreven.

(2) Ja wel akelig, volgens de levendige en schilderachtige beschrijving, die de Heer WARNSINCK daarvan heeft geleverd, nu dat hij dezen *Bastille* der kerkelijke en politieke dengnieren met een hart vol warmen eerbied voor DE GROOT en zijne uitmuntende gade in 1821 bezocht had. *Vaderl. Letteroef.* voor 1822, N^o I, Mengelwerk, blz. 18.

vars heeft wel gedaan dat hij hetzelfde in zijn verdienstelijk werk geheel heeft opgenomen (1); hetzelfde had anders gewisfelijk hier eene plaats gevonden.

Anderhalf jaren zat hij in deze onverdiende gevangenis, en was in het geheel twee jaren en zeven maanden van zijne vrijheid beroofd geweest, toen zijne wakkere vrouw op den fchranderen inval kwam om hem op eene zonderlinge wijze uit zijnen kerker te verlossen, nadat zij bij de Staten van *Holland* alle mogelijke middelen vruchteloos had aangewend om zijn ontslag te bewerken. Zij had opgemerkt dat de wachthebbende foldaten de koffers, die hem met boeken en linnen werden toegezonden, niet meer zoo naauwkeurig doorzochten en eindelijk niet eens meer openden. Dit bragt haar op het denkbeeld om haar' man te overreden dat hij zelf zich in zoodanig een koffer zou fluiten, en zich alzoo laten vervoeren. Zij bewerkftelligde zulks den 22 Maart 1621 met zoo veel overlegs en omzigtigheids, dat het koffer zelfs met hulp der wacht aan boord van het vaartuig gebragt werd, het welk hem in zijn eng verblijf naar het nabij gelegen *Gorinchem* voerde. Zijne getrouwe en kloekmoedige dienstmaagd verzelde en bewaakte gedurende den overtocht zorgvuldig het koffer, hetwelk zulk een' onwaardeerbaren fchat bevatte (2): de gefchiedenis heeft daarom ook den naam

(1) T. a. p. blz. 145.

(2) De groots ontkoming op deze zonderlinge wijze gaf den

naam van **ELSJE VAN HOUWENING** der vergetelheid ontruikt. Haar meester kwam op deze wijze behouden bij zijne vrienden aan, vermomde zich als een' matselaar, ging met den maatstok in de hand door het druk gewoel van den marktdag heen naar den gewonen postwagen, en reed naar *Antwerpen*. Inmiddels had op *Loevestein*, om tijd ter ontkoming van haren man te winnen, mevrouw **DE GROOT** de wacht verzocht eenigen tijd stil te zijn, alzoó zij voorgaf dat haar man onpasselijk was en sliep, hebbende zijne kleederen en muilen voor de dichtgelehoven bedgordijnen geplaatst. Doch toen zij hem

in

den voortreffelijken dichter **LOOTS**, met toefoeling daarop, aanleiding tot deze zoo schoone als juist gepaste vergelijking:

Zoo zat geleërdheid diep verscholen
In cel en sombre kloosterholen,
Toen 't Noord, met ongetemde magt,
Haar woedend uit Europa stormde,
Dat zij weêr tot een' hemel vormde,
Toen ze oprees uit dien ijzren nacht.

Werken der Bat. Maatsch. van Taal- en Dichtk. II Deel, blz. 54.

BRANDT zegt, *Leven van H. DE GROOT*, blz. 262, dat zijne ouders dit koffer langen tijd te *Delft* met tedere zorgvuldigheid bewaard hebben. Na hunnen dood geraakte hetzelfde in bezit van zijn' broeder **W. DE GROOT**, uit wiens huis hetzelfde tot groot leedwezen van nugo en zijne vrienden vermist werd. In 1785 kwam eene levensbeschrijving van **H. DE GROOT** in het licht, met twee afbeeldingen van het koffer, hetwelk toen opgegeven werd in het bezit te zijn van den Heer **Mr. J. KLINCKHAMER**, te *Amsterdam*. Het matselaarswambuis is insgelijks bewaard, beschreven en afgebeeld geworden.

in veiligheid achtte, zeide zij dat de vogel hen ontvlogen was. Men wilde haar als eene misdadige handelen, en in haar' mans plaats gevangen houden; maar de meerderheid der regters sprak haar vrij, en ieder prees haren moed, hare schranderheid en huwelijksliefde, die het onderwerp leverden tot eene menigte lofdichten in dien en in lateren tijd (1).

Van *Antwerpen* ging DE GROOT dadelijk naar *Frankrijk*. Den 16 April 1623 zond hij zijner vrouw uit *Parijs* een' dichtmatigen brief, dien zij den 25 te *Delft* ontving, en dien wij, om dat hij weinig bekend is, hier eene plaats inruimen.

HUGO DE GROOT AAN SYN HUYSVROUW M. REYGERSEERGH,
OVER SIJN VERLOSSINGH UYT-D'EEUWIGE GEVANGENIS.

Discite jam Belgae pietas quid possit & uxor:

Boulongie, die wel eer de voedster zijt geweest
Van haer, die by haer heeft mijn leven en mijn geest;
Die met haer kloeck verstandt en met haar wacker' oogen
Tot soete slaverny my eertijds heeft getoogen!

Maer

(1) Men heeft deze ontkoming insgelijks voor het tooneel beërbeid. De stukken van F. DUIM, *De vlugt van Huig de Groot* en *De dry deelen van Huig de Groot*, zoowel als het miselijk drama, *Hugo Grootius*, van KOTZEBU, zijn beneden alle aandacht. *De Vlugt van Hugo de Groot*, door LOOSJES, is beter behandeld; *De Ontkoming van Hugo de Groot*, door WARNSINCK, is in 1820 op den Amsterdamschen schouwburg herhaalde malen vertoond. Het koffer zelf, waarin DE GROOT ontkwam, werd bij die gelegenheid op het tooneel gebezigd.

II. DEEL.

D d

Maer nu (ô groote trouw, en droeve faeck!) om my
 Sich selven heeft gebraght in sware slaverny!
 Boutongie hoogh en laegh, gelijk als zijn de keeren,
 Die mijn en haer gelucks lichtvaerdigheid doen leeren,
 Hoe weynigh docht mijn lief, mijn alderwaertste pandt,
 Doen sy in d'eerste jeught gingh wand'len hier op strandt.
 Of plucken in haer schoot de bloemkens van de velde,
 Of hier uw lammerkens, of daer uw schaepkens telde,
 Of vrolijk van gemoedt gingh treden over straat,
 Of and're dochters gaf een vriendelijcke praet,
 Dat haer jongh hart noch eens met *min sou zijn ontfeken*,
 Een soete min, maer die haer suurljck op sou breken,
 Wanneer haer lief van haer sou werden afgeruckt,
 Als met een leeuwen-klaeuw, en sy (eylaes!) bedruckt
 Gestadelijck voor hem by d'een of d'ander gaende,
 Hem niet sou mogen sien in meer dan negen maenden,
 Noch hulp, noch bystandt doen; toen hy met sware suchte
 Beladen lach; gespeent van vrienden en van lucht.
 Hoe weynigh kon sy doe bedencken ofte vresen,
 Dat hare mingenoot sou werden noch verwesen
 Tot banden sonder end, verliefende sijn goêdt,
 Dat sy in al dit quaedt, geduldigh, welgemoedt,
 Hem volgen soude nae, om haer met hem te ~~laen~~
 Besluyten met een gracht, met sloten en soldaren;
 Doch dat sy eyndelijck met haer gescharpt verstandt
 Haer man verlossen sou uyt sijnen slaeflichen bandt!
 O spiegel van de deught! die nu (eylaes!) moet lijden,
 En dat om mijnentwil, soo veer van mijne zijde
 In 't droeve Loevesteyn: terwijl ick mijne rust
 Benloopend' ballingh 's lants, soeck aen de Fransche kust,
 En met een diepe sucht besie de soete stede,
 Die ghy wel eertijds hebt, vry, onbesorght betreden.
 Indien dat of gedicht, of wel gestelt verhael
 Is Grieksch, of in Latijnsch, of oock in Duytsche tael,
Een

Een deughdelijcken naem kan houden buyten sterven,
 Een onvergancelijck lof sult ghy voorwaer verwerven.
 Indien Evadnes naem soo groote lof bequam,
 Om dat sy haren man naefprongh tot in de vlam;
 Indien Alcestis eer ten hoogsten is verheven,
 Om dat 'sy met haer doot kocht hares lieftens leven:
 Waerom en sou dan niet daer neven zijn genoemt
 MARIA REYGERSBERGH, en eeuwelijck geroemt?
 Die hebbend' uytgestaen soo hooge en felle baren,
 Om, en oock met haer man, ses maenden entwee jaren;
 Oock niet en heeft geschroomt te blijven in den nootd,
 Verlossende haer man van eene lange dootd,
 Die hem besloten hiel in hoogh verheve muren,
 Als in een graf, gemaect om eeuwelijck te duren:
 Nochtans soo wist sy wel, wat voor een bitt'ren haet
 Dat haer te syden stondt om dese vrome daet.
 Maer ghy Regeerders 's landts, wat roem meent ghy te dragen,
 Dat ghy bestaet een vrouw, en sulcken vrouw te plagen?
 Daer sullen Rechters zijn, die tusschen u en haer
 Recht sullen spreekken nu, en noch nae hondert jaer;
 Niet vier-en-twintigh, niet eenzydelijck verkoren,
 Maer hondert duysenden en hoogh en laegh geboren;
 Die sullen u ter schandt, en haer ter eer verstaen,
 Dat ghy seer qualijck hebt, en sy seer wel gedaen;
 Jae self de groote Godt, niet doof aen mijn gebeden,
 (Om wien te dienen ick mijn leven wil besteden)
 Sal sijn begonnen werck niet laten onvolbraght;
 Maer soo hy nu aen my betoont heeft sijne kracht,
 Soo sal hy (ick vertrouwt) door d'enen wegh of d'ander,
 Illet welgevoeghde paer weêr brengen by malkander (1).

Dz

(1) Verscheiden Nederd. Gedichten, I Deel, blz. 103.

Dd 2 .

DE GROOT werd in *Frankrijk* met veel achting door het hof behandeld en met een jaargeld van duizend kronen begunstigd (1). De Hollandfche gezanten poogden vergeefs hem bij den Koning in een ongunstig licht te plaatfen, die in tegendeel hem voor hunne vervolgingen krachtdadig befchermden. Hier hield hij zich onledig met het fchrijven van verfcheiden fraaije werken; het eerfte wat hij in het licht gaf was een mannelijk verweerschrift (2) tegen de Staten van *Holland*, waarin hij zich zuiverde van de hem aangetijgde befchuldigingen. In 1622 fchreef Prins EREDRIK HENRIK hem een' beleefden brief en bood hem zijne gunst aan; doch dweepsucht en religiehaat bezielde nog te zeer de ftatfvergadering van *Holland*, om daarvan, zoo min als van HOOFTS voorfpraak, eenig nut te verwachten. Ondertuffchen deed zijne echtgenootte eene reis naar *Holland*; om orde te ftellen op hetgeen er van hunne verbeurdverklaarde goederen gered was (3).

In

(1) *Histoire de la Hollande*, par DE LA NEUVILLE, Tom. I, page 176. Anderen hebben beweerd dat dit penfioen hem wel beloofd, doch door tegenwerking van den Kardinaal DE RICHELIEU nooit uitbetaald is geworden.

(2) *Apologeticus eorum, qui Hollandia Westfrisiae et vicinis nationibus ex legibus praefuerunt ante mutationem qua evenit* 1618, Par. 1622.

(3) Een' der brieven, die MARIA op deze reis aan haren man fchreef, gedagteekend uit *Amsterdam*, den 12 Augustus 1624, heeft de ijverige naarfporer van vaderlandfche *reliquia*, de Heer Mr. J. SCHULTEMA medegedeeld in zijn *Gefchied- en Letterkundig Mengelwerk*, II Deel, I St. blz. 97.

In verwachting dat na eene meer dan twaalfjarige gevangenis en ballingschap de haat tegen hem zoo niet geweken, althans merkelyk verkoeld zou zijn, keerde hij in 1631 terug naar *Holland*. Vruchteloos waren de pogingen zijner vrienden (1), vruchteloos de genegenheid van den gematigden FREDRIK HENRIK; de edele balling moest op nieuw het vaderland ontwijken, dat hem even zoo gaarne gehouden had als hij in hetzelfde gebleven ware. Hij week dus naar *Hamburg*, alwaar de Zweedsche Rijkskanselier, de beroemde Graaf van OXENSTIERN, bewerkte dat CHRISTINA, Koningin van *Zweden*, hem aan haar hof ontbood, en tot haren afgezant in *Frankrijk* benoemde. Hij vertrok derwaarts in 1635 en bleef aldaar tot 1645, wanneer hij wederom naar *Zweden* vertrok. Hij nam den weg door *Holland*, en bezocht zijne vrienden te *Amsterdam* voor de laatste maal. Te *Stokholm* deed hij der Koningin verslag van zijne verrigtingen, en verzocht zijn ontslag, hetwelk zij hem, hoewel ongaarne, gaf. Hij verwijderde zich van het hof, en begaf zich scheep, doch moest, wegens storm, op de Pommerse kust aan wal stappen, en zijne reis met een ongesteld ligchaam te land tot *Rosbok* voortzetten, alwaar zijne ziekte dermate de overhand nam,

(1) Bij gelegenheid van de oprigting der Doorluchtige Schole te *Amsterdam*, gaf NOORT zich alle mogelijke moeite bij de regering, dat zij DE GROOT aanstellen zou tot Hoogleraar in de regten.

nam, dat hij den tweeden dag na zijne aankomst, den 28 Augustus 1645, overleed. Zijn lijk werd naar *Delft* vervoerd en in het familiegraf aldaar begraven.

Met zijne levenstoorts was die van den haat en laster geenszins uitgebluscht. Niet genoeg was het dat 's mans lijk te *Rotterdam* door den schipper, die hetzelfde had aangebragt, werd gearresteerd voor de vrachtpenningen, die echter spoedig door HENDRIK ZWAARDEKROON, Rector der *Erasmiaansche* schole aldaar, voldaan werden; de theologische wrevel van een' RIVET en andere orthodoxe domkoppen gunde in het graf den man de rust niet eens, die zij hem zijn geheele leven door ontzeid hadden. Men kreet hem uit vooreen' Sociniaan (1), toen wel de verschrikkelijkste van al de *anen*, waarmede men naderhand hartelijk gelagchen heeft, en er was zelfs een getuigenis noodig van den Lutherfchen predikant QUISTORP, te *Rostok*, die hem in zijne krankte bezocht had, dat DE GROOT als een Christenmensch gestorven was, waaraan onder anderen ook de pedante SAUMAISE (SALMASIUS) de vrijheid nam te twijfelen, en deswegens door VONDEL vernig doorgestroken werd (2).

Lang-

(1) De ijveraars wisten in hunne dolzinnigheid niet eens dat DE GROOT reeds in 1617 eene verhandeling geschreven had: *De Satisfactione* CHRISTI, *adversus* SOCINUM. Zoo helder scheen het licht, dat van *Dordrecht* was uitgegaan!

(2) Zie het gedicht: o Parizzeusche grjns, enz. in VONDEL'S *Poëzy* II Deel, blz. 217.

Langzamerhand echter heeft een verlichter nageslacht de verdiensten van den uitmuntenden man op beter' prijs gesteld dan zijne ondankbare tijdgenooten. Met genoegens beschouwen wij te *Delft*, in de nabijheid van het heerlijk gedenkstuk ter eere van WILLEM I, ook de eenvoudige schoone eerst in 1781 op kosten van zijne nakomelingen opgerigte grafbombe van DE GROOT (1), dien MAURITS, in stede van te miskennen, en door een' hoop domme en dwepzieke kerkuilen te laten vervolgen, had moeten waarderen en beschermen, wanneer ongetwijfeld DE GROOT voor hem dat geen geworden zou zijn wat MARNIX voor zijn' vader geweest was; met genoegens lezen wij daarop dit schoone graf-schrift van PETRUS BURMANNUS SECUNDUS:

HU-

(1) In 1663 werd op het verzoek van PIETER DE GROOT en zijne zuster CORNELIA door de regering van *Delft* toegestaan om eene praaltombe ter eere van hunnen vader in de Nieuwe kerk aldaar te mogen oprigten, dienvolgens werd daartoe een ontwerp geteekend in door R. VERHULST in aarde geboetsfeerd; doch de uitvoering van het werk is blijven steken. De afbeelding van dit beraamde praalgraf wordt gevonden in A. VAN CATENBURCH *Verv. van het Leven van H. DE GROOT*, blz. 416, gelijk ook blz. 417 en 418, als mede bij G. VAN LOON, *Nederl. Hist. Penn.* II Deel, blz. 135 en 291, de afbeeldingen van twee gedenkpenningen, ter zijner eere eenigen tijd na zijn overlijden geslagen. De vervaardiger van de tegenwoordige grafbombe, M. VAN ZWOLL, heeft eene groote plaat van dezelve in het licht gegeven.

De Koninglijke Academie te *Stokholm* in 1795 eene medaille uitgelooft hebbende voor de beste lofrede op DE GROOT, werd deze eerprijs door onzen voortreffelijken landgenoot, den Hoogleeraar H. C. CRAS behaald (1), en nog voor weinige jaren gaf de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde DE GROOTS verdienste op als prijsstof voor een dichtstuk; de Heer LOOTS behaalde de gouden en de Heer TOLLENS de zilveren medaille (2). Op zulk eene edele wijze, heeft het nageslacht de schim van den verdienstelijken, door den voorzaat miskenden, gelasterden en vervolgdenden DE GROOT verzoend.

Vier kinderen waren de vruchten van het huwelijk des voortreffelijken mans met de uitmuntende MARIA VAN REIGERSBERGEN; eene dochter, CORNELIA, die zich in huwelijk verbond met JEAN BARTON, *Vicomte van Mombas*, kolonel in Franschen dienst, dien hij verliet en in den Hollandschen overging, in welken hij, door zijne dapperheid, kunde en bekwaamheid, tot den eersten rang opklom; doch gewikkeld in de onlusten van 1672, ont-

(1) Dezelve is in 1796 uitgegeven te *Amsterdam*, bij P. DEN HENGST, onder den titel: *Laudatio HUGONIS GROOTII*, auct. H. C. CRAS. Schoon de uitmuntende schrijver DE GROOT doorgaans als rechtsgeleerde op den voorgrond plaatst, doet hij toch ook hulde aan 's mans verdiensten als godgeleerde en dichter.

(2) Hunne uitmuntend schoone dichtstukken worden gevonden in het II Deel der werken van voorn. Maatschappij.

geboren te *Delft*, den 8 Maart 1554. Te *Douay* werd hij tot meester in de vrije kunsten en doctor in de regten bevorderd. Hij was een groot voorstander en begunstiger der geleerdheid, en hield gemeenzamen omgang met de geleerdste mannen van zijn tijd. LIPSIIUS noemde hem zijn' vriend en leerling (1) en VAN DER DOES rigtte een Latijnsch gedicht aan hem (2). In 1589 werd hij Schepen van zijne geboortestad en in 1591 Burgemeester, welke waardigheid hij vier achtereenvolgende jaren heeft bekleed; ook was hij Curator der Leydsche hoogeschole. De tijd van zijn overlijden is ons niet gebleken, alleen zien wij uit het verjaarvers van zijn' zoon WILLEM (3) dat hij in 1634 nog in leven en dus tachtig jaren oud was.

Hij beoefende de Latijnsche en Nederduitsche dichtkunst; in de eerstgemelde taal kennen wij slechts een paar zijner gedichten (4), en eenigen zijner Nederduitschen worden gevonden in de verzameling, onder den titel van *Overgebleven Rymstukken van en op J. H. W. en P. DE GROOT*, in 1722 te *Delft* gedrukt. Tot eene proeve van zijn' dichttrant zoo wel als van zijne denkwijze schrijven wij uit een de volgende regels af:

Die

(1) J. LIPSII *Epistole*, Cent. III. Ep. 64.

(2) J. DOUSSE *Poëmata*, pag. 672.

(3) *Overgebleven Rymstukken*, blz. 99.

(4) H. GROOT *Poëmata*, pag. 380, 381.

Die tot het Leeraars-ampt van God beroepen is,
 Ily leere nederig, en niet te wys wil wesen,
 Verklare schrift met schrift, dewelke gaat gewis.
 De waarheid in het oud' en nieuw' verbond te lesen;
 So yemand sig begeeft tot broederlijk vermaan,
 Tot afstand van de sond', tot geestelijke werken,
 Tot troost in tegenspoed, om valt op God te staan,
 Van niet te wijs te sijn, moet op dit stuk wel merken:
 Die 't sijne meedeedeelt, dat hy 't eenvoudig doet,
 Ily soeke niet den mensch, maar Godes welbehagen,
 En denke, dat hy is een Leenman van het goed',
 En dat de reekenschap op 't eynd' den last sal dragen,
 Die in Regerings-ampt als Overst' is gestelt,
 Dees sijne saken tog forgvuldig wil verrigten,
 En 't sy by wereldlijk of geestelijk geweld,
 Den vrede soek, niet en verniel, staag sie te stigten.
 So wie, meelijdig, weet een mensch, die armoe lijdt,
 En met barmhertigheid word over hem bewogen,
 Hy dan bewyse dat met hert en ziel verblijdt:
 Op een die blijd'lijk geeft sien Godes lieflijke oogen (1).

GROOT (PIETER DE) (2) was de tweede zoon van HUGO, geboren den 28 Maart 1615, en door zijn' vader tot de regtsgeleerdheid opgeleid. Zijne studiën in *Holland* volbragt hebbende, keerde hij in 1637 weder naar zijn' vader in *Frankrijk*, wien hij behulpzaam was in de zaken van het gezantschap.

(1) Overgebleven Rymstukken, blz. 2.

(2) A. VAN CATTENBURCH, Vervolg van het Leven van H. DE GROOT, blz. 437. J. WAGENAAR, Vaderl. Historie, XIII en XIV Deel, doorgaans. J. KOK, Vad. Woordenb. XVIII Deel, blz. 749.

schap. In het volgende jaar kwam hij te rug in *Holland*, en begaf zich tot de praktijk, tot dat **KAREL LODEWIJK**, Keurvorst van de *Paltz*, na den Munsterschen vrede hem benoemde tot zijn' Resident bij de Staten Generaal. In 1660 werd hij tot Pensionaris der stad *Amsterdam* verkoren, welk ambt hij zeven jaren bekleedde. In 1668 werd hij als gezant naar *Denemarken* en *Zweden* gezonden. Na zijne terugkomst in 1669 werd hij aangesteld tot Pensionaris van *Rotterdam*, welke waardigheid zijn vader insgelijks aldaar had bekleed, en werd in het haghchlijk jaar 1672 ook lid van de vroedschap, en vertrok als gezant naar *Frankrijk*; doch keerde, bij het uitbarsten van den oorlog, naar zijn vaderland te rug. Weldra geraakte hij te *Rotterdam* in moeilijkheid, waar hem het lot der DE WITTEN dreigde: des hij, om de handen des moordzuchtigen gepeupels te ontgaan, naar *Antwerpen* (1) week, en zich aldaar nog niet veilig achtende, zich naar *Luik*, vervolgens naar *Aken* en eindelijk naar *Keulen* begaf, alwaar de onderhandelingen over den vrede plaats hadden, en hij den afgezonden van den staat gewigtige diensten deed.

Tocn

(1) Van hier schreef hij den 17 Maart 1673 een' Latijnschen brief aan den Remonstrantschen Profesfor PH. VAN LIMBORCH, te *Amsterdam*, dien de Heer J. SCHELTEMA benevens de vertaling mededeelt in het II Deel III St. van zijn *Geschied- en Letterk. Mengelwerk*. Dezen brief zal ieder met genoegen lezen, die geen minder belang stelt in den miskenden en vervolgden zoorn dan in den miskenden en vervolgden vader.

Toen eindelijk de gemoederen een weinig bedaard waren, keerde hij naar zijn vaderland te rug; doch weldra werd hij voor de Hooge Vierschaar in 's *Hage* gedaagd, van gekwetste majesteit beschuldigd, en de verbeurte van lijf en goed tegen hem geëischt; doch de voortreffelijke advokaat SIMON VAN MIDDELGEEST, dien wij later ook als dichter zullen ontmoeten, verdedigde hem zoo mannelijk, krachtig en welsprekend (1), dat hij den 7 December 1676 bij sententie van het hof werd vrijgesproken.

Vervolgens sleet hij een ambteloos leven op zijn buitenverblijf *Bockenrode*, buiten *Haarlem*, aan de Leydsche trekvaart, waar hij zijne overige dagen als een wijze met boekoefeningen in stille rust doorbragt, en, zeventig jaren oud zijnde, overleed. Hij was, volgens het getuigenis van A. V. CATTENBUROH (2), „een man van een' openhartigen in-
„borst, een blank gemoed en zuivere zeden. Zijne
„beleefdheid en minnelijkheid in voorspoed en on-
„kreukbare trouw blonken op het helderste uit in
„al zijne daden. Den welstand van zijn vaderland
„stelde hij, naast de eer van God, zich voor als
„de hoogste wet. Zijn grootste lust en bezigheid
„was zijne vrienden te eeren, zijn vijanden goed te
„doen en het welzijn van het gemeenebest te be-
„hartigen;” in een woord, hij was, gelijk S. VAN

MID-

(1) Deze uitmuntend schoone pleitrede heeft de Heer J. SCHELTEMA insgelijks *n. n.* medegedeeld.

(2) Vervolg van het Leven van H. DE GROOT, b'z. 439.

MIDDELGEEST ergens zeide, *digno patre filius dignissimus*, de waardigste zoon van een' waardigen vader, boven wien wij hem met den Heer DE VRIES (1) als Nederduitsch dichter moeten verheffen. Zijn dichttrant is, even als die van dezen, godvruchtig, zinrijk, eenvoudig en verstandig, maar schilderachtiger en stouter. Zijne dichtstukken zijn in onderscheiden gedichtenbundels verspreid; eenigen daarvan komen voor in de *Overgebleven Rymstukken*, waaruit wij het volgende ter proeve afschrijven:

D V E R D E N K I N G.

Gelijk een heldre stroom van haaren oorspronk neder
 Gestadig zakt, en nooit een druppel waters weder
 En stuurt ter plaatze, daar zy is van daan gewelt:
 Gelijk de rook zich selv' verdriift, de kaars versmelt,
 De sneeuw verdwijnt, het vuur verteert, en nooit weeromme
 Denzelven vonk en toont, die eenmaal heeft geglommen;
 Zoo zinkt ons spoedig glas, zoo, en noch snelder, glijt
 De reddelooze loop van onzen dieren tijd.
 In kort, zo werden wy ons zelven quyt en 't leven,
 Dat niet als tijd, en die noch zelfs maar eens kan geven,
 Werd niet verbezigt, maar verquilt, terwijl wy, 't geen
 Dat onzen eygendom alleen bezit, besleen
 Om onze vrijheyd en ons zelven vast te boeijen
 In 't gunt, waar van de winst niet zonder schaa kan groeijen;
 Dus slaven we allegaar, een yder na zijn lust,
 Om goed, om gunst, om staat, en niemand om zijn rust;
 En als 't al omme komt, zoo wagen wy het wisse
 Om 't onwisse, en, terwijl wy dat noch zoeken, missen

Wy

(1) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, b'z. 246.

Wy 't beyden , vol van zorg en iel (1) van vrucht , dus word
 De tijd wel lang , maar niet te min het leven kort.
 Als een , die alle ding doorwoelt om te bekomen
 Den steender wijzen , (dien men regt den key mag nommen)
 En wat hy heeft tot gout wil puren , schoon hy vindt
 Al iet van 't géén hy zoekt , split meer noch als hy vindt
 Zo doen wy allegaar , een yder in het zijne ,
 Wy weven ons verderf , en trekken aan een lijne ,
 Die ons als kreeften drijft gevoelloos agterwaarts ,
 In al ons doen verkeert , als zy , in 't snoodste schaars ,
 In 't beste quistig , en nochtans , hoe loos , hoe schrande ,
 Hoe gierig dat we zijn , wy leven voor een ander ,
 En sterven voor ons selv' , terwyl wy onzen tijd
 Besteden aan een winst , die voor een ander dijt ,
 En die te naauwer nood' , bekocht met gansch een leven ;
 Voor al haar schatten niet een uur kan weder geven :
 Wat scheelt die rijkdom dan , hoe lang ook datze blijft ;
 Die naauwliks eenen mensch op eenen tyd gerijft ,
 Van zulken , die met ernst en opzicht waargenomen ,
 Al wat 'er teffens leeft , gelijk te baat kan komen ,
 Die heden al een deel maakt van die eeuwigheyd ,
 Die niet als tijd en is in hare tijdloosheyd ;
 Ja zelfs in haat verloop , gelijk een bloem van *aan is* ,
 Die , hoeze minder duurt , hoe datze meerder *waars is* ;
 En hoeze eer verdwijnt , en spader wederkeert ,
 Hoe datze meer wil zijn gevert en bet *geert* ,
 Als die wel ons ontgaat , maar niet zich *zelven* , dieze
 Kan honden zonder ons , ons zonder haar verliezen :
 Niet anders als een wild , dat snel voorby ons vliet ,
 Schoon 't ons gezicht ontloopt , 't ontloopt zich *zelven* niet .

Dus

(1) Ledig , ijdel , *vacuus* , *vanus* ; men zegt nog ijel , voor *dun* .

Dus is de tijd altijd weer tijd, en naa als vooren,
 Al datze voor zich zelv' wint, gaat voor ons verloren:
 Een ogenblik komt ons maar toe, al 't voor en naa
 Is of onzekre winst of twyffellooze schaa.
 Het tegenwoordig is 't alleen, dat in ons magt staat,
 Dat weer zo kort is, dat men 't quyt is eer men 't agt staat;
 Maar dat zich slaag vernieuwt, en op zijn wagers wagt,
 Gelyk het weer verzuymt, al wie het eerst veragt:
 Dies geeft een zelve stond en neemt ons ook het leven,
 Niet wel door haar, maar ons bedryf, dat altijd even
 Onachtzaam 't eerst en 't best verzuymt en 't lest verbeyd,
 Daar niet alleen het minst, maar ook het slegtste leyd.
 Dus gaat die versche bloem van onze lent verloren.
 Dus sleren wy van 't uur af dat wy zijn geboren;
 Niet, dat de loop des jaars ons levens-draad verkort;
 Maar, dat wy 't geen, dat door 't gebruik onsterflik word,
 Door misbruyk doen vergaan. Dus heb ik zoo veel jaren,
 My van den tijd vergunt, onvrugtbaar laten varen,
 Waar van de heugenis my dagelijks verwijlt
 Het reddeloos verlies van mijn verzuymden tijd,
 Dat is al 't geene, dat my over is gebleven
 Van 't schoonste van mijn jeugt, en 't snoodste van mijn levens
 Dit is al 't geene, dat gy my op nieuws vermaant,
 Onnoosse dag, die wel verdwaalt zijt, zoo gy waant
 Mijn troostelozen druk door uwe komst te mind'ren,
 Die mijn verlies verhaast, in plaats van te verhind'ren,
 Die zoo uytdukkelyk stelt voor mijn ogen, dat
 Ik eeuwig quyt ben, wat ik eenmaal heb gehad,
 En minder door den tijd, tot heden toe verworven,
 Toont, dat ik heb geleest als dat ik heb gestorven.
 Wat rust is zoo gerust? wat blyfchap is zo groot,
 Die zoo een hert, dat schuld heeft aan zijn eygendoor.

II. DEEL.

L e

Die

Die zoo een ziel, die zich bewuft is zulken zegen
 Zoo langen tijd misbruykt te hebben, kan bewegen
 Tot vreugde-pleging over haar geboortenis,
 Die meer getuyge van haar doot als leven is?
 Nogtans beken ik, dat ik u ook dank ben schuldig,
 Die my zoo dikmaal door uw komst, en zoo geduldig
 Hebt aangemaant, gelijk ge nog doet, waarde dag!
 Terwijl het tijd is; dat ik my bekeren mag.
 Mijn God! ik ken mijn schuld, en val voor uwe voeten,
 En bid u om genaa. Laat mijn berouw de boete
 Van mijn vertreding zijn, en handel niet zo zeer
 Na uw gerechtigheid, als na uw goedheid, Heer!
 Vergeef de dwaasheid van mijn jonkheid, en laat deze
 Den eerste dag van mijn herboren oorsprong wezen,
 Neem van nu af myn ziel in uw bescherming aan;
 Laat al haar ogen-merk op uw geboden staan;
 Beweeg ze zoo, dat al de handel van haar leven
 Bequaam mag zijn om daar van rekschap te geven:
 Op dat zy eyndelijk, gezuyvert door uw bloed,
 Geloutert door uw Geest, en door uw vleesch gevoed,
 Met vast vertrouwen zich verlaten mag op 't voordeel,
 Dat ons te wagten staat uyt uw genadig oordeel,
 Ter tijden als uw licht, van allen nacht bevrijd,
 Maar eenen eeuw'gen dag zal maken van den tijd (1).

Gaarne hadden wij ook hier zijn fraai wijsgeerig
 gedicht overgenomen, geplaatst voor J. WESTER-
 BAENS *Ockenburgh*; doch daar men hetzelfde ook
 bij den Heer DE VRIES aantreft (2), oordeelen wij
 dit

(1) Overgebleven Rymstukken, blz. 58.

(2) T. a. p. blz. 242; ook in L. G. VISSCHERS *Blomlezing*,
 II Deel, blz. 125.

dit onnoodig. Zoo iemand, dan mogt hij onder anderen daarin zeggen:

En seeker, als wy wel doortasten
 Met wat voor onlust, arrebeyt,
 Sorgh, wangunst en ondankbaarheid
 De overheden sich belasten,
 Selfs als sy op haer lyfsgevaer
 Hun ampten trouwlijck nemen waer,
 Bevinden wy in ons gewissen
 Dat yemand, die sijn schoone tijd
 Besteed in sulcke kommermissen,
 Veel eer beklacght dient als benijd (1).

Het is door dezen PIETER DE GROOT dat het geslacht van HUGO tot op den tegenwoordigen tijd is voortgeplant geworden, onder den naam van CORNETS DE GROOT (2), van hetwelk tegenwoordig nog verscheiden afstammelingen te *Delft* en te *Rotterdam* in leven zijn.

GROOT

(1) Voor OCKENBURGH, blz. 28.

(2) DIRCK HUGEN DE GROOT, Burgemeester van *Delft*, het laatste mannelijk oir van zijn geslacht zijnde, heeft zijne dochter REMGARD DE GROOT, in 1530 zich in huwelijk begevende met CORNELIS DIRCKZ. CORNETS, uitdrukkelijk bedongen dat de zonen, uit dit huwelijk geboren wordende, geen anderen naam zouden voeren dan dien van DE GROOT. Uit dit huwelijk werd geboren HUGO CORNELISZ. DE GROOT, grootvader van HUGO, en alsoo is dit beroemd geslacht reeds over de vijfhonderd jaren in stand gebleven.

GROOT (WILLEM DE) (1) was een jonger broeder van HUGO, en oom van den voorgaanden, geboren den 10 Februarij 1597, en mede geen onvermaard regtsgeleerde en verdienstelijk dichter. Zijne gedichten zijn eenvoudig, hartelijk en godsdienstig, doch minder krachtig dan die van zijn broeder en neef; een groot gedeelte, meest tot familieaangelegenheden betrekkelijk, vindt men in de straks genoemde *Overgebleven Rymstukken*. Hij stierf den 12 Maart 1662, juist anderhalf jaren na den Raadpensionaris JACOB CATS, op wiens overlijden hij zijn zwanenzang, *Doodkrans* getiteld, uitboezemde, dien wij als eene proeve van den dichttrant des braven mans hier affchrijven:

Het gras is nu tot hooy, men hond al op met maaijen,
 De zeyse heeft gedaan, men ziet die niet meer zwaaijen:
 Maar wat ophouden mag, het zy in 't kort of lang,
 De zeyse van de doot gaat altijd haren gang?
 Dees' zwiert nog over al, vernielt de klcyn'en grooten,
 Zo in de lage hutt' als hoog verheve sloten,
 Ze spaart noch jong noch oud'; die heeft ons nu berooft
 Van den vermaarden cats, zijn wijs grijs-harig hoofd.
 't Is waar hy heeft bereykt zeer hooge levensjaren;
 Maar 't missen van het licht kan niet als ons bezwaren;
 En, of al schoon de zon op 't langste heeft gestraakt,
 't Is doorgaans nog te vroeg, wanneerze nederdaalt:
 Hy is het, welk' wel eer de hoogte moest peylen,
 Daar 't schip des Vaderlands zou veyliglijk op zeylen;

De

(1) J. KOK, Vaderl. Woordenb. XVIII Deel, blz. 748.

De giffinge ging vast; dien hy maakte op het glas;
Zijn wijsheyd was de naald' van het geheel compas:
Hy 't alles meten moest, en alles moest afstellen,
Hy moest den wind naa zien, hy moest de streken stellen,
Waar op men aangaan zou by dag zo als by nacht,
Tot dat hy 't groote schip in d' haven had gebragt:
Terwijl hy met verstand dus woelded' in 't regieren,
Om door de baren heen voorfigtig 't schip te stieren,
Zo dagt hy staag op 't eynd', hoe dat nu, zijnde oud,
Mogt kunnen leven stil, en schuylen onder 't hout:
Hy kiesd' hier toe een plaats in 't midden van de duynen,
Die hem de rijke zee vertoonden van haar kruynen,
Hy vond aldaar geen groent' noch wehegraafde kley,
Maar wel het dorre zand, met vele schrale hey:
Hy heeft 'er eenen strijd met de natuur begonnen,
Dien hy door zijn vernuft en arbeyd heeft gewonnen,
Wanneer hy 't gulle zand heeft op een hoop gekroon
Tot wallen ende een berg, en die bezet met zoo'n:
Hy plantede hier in veel kruyden ende bloemen,
En vrugten velerley, hoe dat men z' ook wil noemen,
Daar 's alle zoort by naa van boomen ingeraakt,
Dus is zijn duynkant tot een lufthof toegemaakt:
Hier ging hy onder 't loof der groene telgen wand'len,
En met een vriend of twee van deugd en wijsheyd hand'len,
Of zat by 't water neer, of in een and'ren hoek,
Doorblad'ren tot vermaak of oeffening een boek;
Hoewel hy meesten tijd zig bezig hield met dichten,
Waar in niet wyken hoeft de heerlijkste lichten:
Blijft ook in Holland niet, maar vliegt tot aan het end',
Waar ooit ons' moeder-taal in Neerland was bekend.
Hy werd wel in ons land, maar buyten meer geprezen,
By and'ren meest geagt, werd hy ook meest gelezen;

Dit land is veel te kleyn, dan dat het hem besluyt,
 Zijn eerlof is zo groot, dat berst ter zijden uyt.
 Die door 'slands palen brak, zal door den tijd wel breken;
 Zelfs na veel honderd jaar zal hy nog krugtig spreken,
 Zijn boeken sterven nooit, zijn Tronwring zal bestaan,
 Tot dat het nodig werk van trouwen zal vergaan.
 Maar, laas! wat helpt ons dit? wat kan het ergens baten?
 Hy 's van ons weggerukt, we zijn van hem verlaten.
 Wat zullen wy nu doen? ons tranen laten gaan?
 't Hayr trekken uyt het hoofd? de borst met handen slaan?
 Neen, vrienden, neen; geendroefheyd zelfs moet by ons blij-
 Zo nog geluyt kon slaan, hy zoud deswege kijven: (ven:
 Hy is van pijn verloft, heeft quaden overfree'n,
 Hy is na vrijheyds-stad gevlogen van benee'n;
 Hy is ons voorgegaan; we moeten ook zo treden,
 Wel lettend op 't geen deed', en luyt'rend' na zijn reden;
 Zijn rym-werk ons vermaak'; zijn Zorg-vilet zorgen weer',
 Zijn voorbeeld leven, en zijn dootkist sterven leer' (1).

GUEPIN (JEAN) (2) was de zoon van JACOB GUEPIN, Boekhouder der wisselbank te *Vlisfingen*, en MARY ATTWEL, en zag in genoemde stad het licht op den 15 Januarij 1715. Men bespeurt aan de namen zijner ouders dat zijn vader van Fransche en zijne moeder van Engelsche afkomst was. Zij gaven dezen hunnen zoon eene beschaafde opvoeding, die van zijn' kant met een' vrolijken en vluggen geest een schrander oordeel en levendige verbeel-

(1) Overgebleven Rymstukken, blz. 123.

(2) Hulde aan de nagedachtenis van wijlen J. GUEPIN, in de *Memorie*, VI St. blz. 177—202.

beeldingskracht vereenigde. Bij de kennis der Nederduitsche en Fransche talen, welke laatste in het onderlijke huis gemeenzaam gesproken werd, verwierf hij insgelijks aan het Vlisfingfche gymnasium de kennis der Latijnsche en Griekfche talen, onder het aanleeren van welken zijn aanleg voor de dichtkunst zich ontwikkelde, beide in het Fransch en Nederduitsch. De Rector JUNGIUS, zelf een liefhebber der Nederduitsche taal en dichtkunde, heeft ongetwijfeld den lust daartoe bij hem opgemerkt en aangemoedigd.

GUEPIN werd opgeleid tot den koophandel; hij bezocht dus na het verlaten der Latijnsche school geene onzer vaderlandsche academiën; doch zijn smaak in de dichtkunst nam toe door het aanhoudend beoefenen der beste en beroemdste dichters, inzonderheid leide hij zich toe op een' zuiveren Nederduitschen stijl, en rigtte met eenige letterkundige vrienden in 1736 te *Vlisfingen* eene Rederijkkamer op, *De klimmende Leeuwerik* geheten.

In dichtmatige brieven, punt- en hekeldichten, muntte hij bijzonder uit, het zij hij die in het Fransch of Nederduitsch opstelde. De Latijnsche dichters stonden inzonderheid bij hem op hoogen prijs, en hij beproefde met geen ongelukkig gevolg vertalingen van sommige hunner meesterstukken. In 1750 ontstond te *Vlisfingen* een taal- en dichtlievend genootschap, onder de zinspreuk: *Conamur tenues grandia*, hetwelk GUEPIN onder deszelfs voorname

leden telde. Maar het geen hem tot meer roem verstrekt, is dat men hem kan aanmerken als den eigenlijken hersteller van het Psalmgezag der Hervormde kerk, hoezeer wij den Veerschen Predikant A. ANDRIESEN als de aanleidende oorzaak daartoe hebben voorgedragen (1).

Hoewel GUEPIN lidmaat en diaken was der Walsche kerk, woonde hij toch ook somwijlen de godsdienstoefening der Nederduitsche gemeente bij, en hoorde dan de ergerlijke en bespottelijke wartaal van DATHENUS opzingen, die voor zijne kiesche ooren onverdraaglijk was. Daar hij zich op de kennis en zuiverheid der Nederduitsche taal had toegelegd, en bij het maken van verscheiden aanmerkingen aangaande dezelve, de lamme en kreupele uitdrukkingen van DATHENUS meermalen ten doel van zijnen spotlust gesteld en in zijne geestige brieven zich somwijlen vermaakt had met zijn' stijl naar te bootfen, kwam hij op den geestigen inval om hem op de wijze der geleerden *quasi* te commentariëren, en zijne verdediging *ironica* op zich te nemen. Hij schreef dienvolgens een werkje, getiteld: *PETRI DATHENI CL Psalmi, ad fidem veterum membranarum curis Philomusi sedulo castigati*. 1752. Hij veinst in hetzelfde oude manuscripten te raadplegen, verdedigt de zottste uitdrukkingen met de geestigste schijn-critiek en het gezag der ergste letterzifterij, in den smaak van het bekende *Chef-d'oeuvre d'un*
In-

(1) Deel, blz. 45.

Inconnu, met eene opdracht, voorrede en lofzang voor P. DATHENUS. GUEPIN gaf zijn handschrift aan zijne vrienden ter lezing, die, met of zonder zijn weten, afschriften daarvan maakten; althans in 1758 verscheen hetzelfde in het licht, onder den titel van: *Datheniana, of Ophelderingen en Aanmerkingen over de vermaarde Psalmberijminge van PETRUS DATHENUS*, enz. op den versierden naam van JUVENALIS GLAUCOMASTIX (1), met eene zinspelende titelplaat, kenbaarlijk door S. FOKKE gegraveerd. Dezelve verbeeldt eene gebroken zerk, waarop het gelaat van DATHENUS is uitgehouwen met ezels-ooren en eene harp, met het bijchrift P. D. *Non bene conveniunt*, en wijders eenige verzinneelijkeningen zijner aanstotelijkste uitdrukkingen, als *oude schoen, ketels als kolen zwart*, enz. In den vooraangeplaatsten *Lofzang voor den uitmuntenden Lier- en Harpzanger PETRUS DATHENUS* zijn diens mislijke uitdrukkingen op eene geestige wijze gebezigd en de Psalmen op den kant aangewezen, in welken zij gevonden worden. Het werkje zelf vloeit over van geestigheid, en maakte vrij wat opziens. Scherp werd hetzelfde, benevens de *Aanmerkingen van ANDRIESEN op de Psalmberijming van DATHENUS*, beoordeeld (2). De laatste verdedigde zich met na-

druk-

(1) J. VAN IPEREN, *Kerkelijke Historie van het Psalmgezag*; I Deel, blz. 249.

(2) *Maendelijkse Bijdragen*, tot opbouw van Neerl. Taal- en Dichtk. I Deel blz. 65, 189.

drukkelijken ernst, doch GUEPIN op zijne gewone ironische wijze met een *Lofdicht op P. DATHENUS, of Datheniaansche bedenkingen over de Maendelyksche Bydragen*, opgedragen aan JUVENALIS GLAUCOMASTIX, uitgever der *Datheniana*. Dit stukje beslischte het pleit. Een paar geeselslagen der satyre vermogten meer dan al de bondige bewijsredenen, die men bijkans twee eeuwen lang vruchteloos had aangevoerd, om te betogen dat men nooit een' enkelen regel van DATHENUS in eene godsdienstige vergadering had moeten aanheffen. Men sloeg eindelijk de handen aan het werk; de Algemeene Staten trokken zich de zaak der Psalmberijming aan, die eindelijk in 1773 tot stand kwam. Men ziet dus dat de eer der hervorming van het Psalmgezag, met alle regt, aan GUEPIN toekomt, die echter nederig genoeg was dezelve toe te schrijven aan den Veerschen Predikant in het volgende klinkdicht:

ANDRIJSEN tast DATHEN met klem en nadruk aan,
Die DAVIDS hemelvlugt nabinkt op zwakke krukken,
Ik noem hem Herkules, die manlijk dorst bestaan
Het monster-psalmgezag uit Neérlands kerk te rukken.

De onkunde doet dit wis voor heiligschennis gaan,
En weeft de onnozelheid hier vrucht of nut te plukken;
Stijfhoofdigheid zal liefst verwarde toonen slaan,
Dan, reedlijk overtuigd, hier arzelep- of bukken.

o Blame! och arm! eerbaar; dagrade; smal; bescheet;
Verstrangen; bloot; gezet; o hoopning! schier; secreet;
Gebenedijd; sijn; koen; pofhanzen; strang; beseven....

Klinkt

Klinkt dus de hemelharp! — 't Stoutmoedige Ter Veer
Gaf Nederland een hoofd, en dingt nu voorts naar de eer
Om beter harpgezing aan zijne kerk te geven (1).

GUEPIN bekleedde in zijne geboortestad de waardigheid van Schepen en Raad, en gaf zoo vele blijken van schranderheid en gezond oordeel in het waarnemen van dezen regeringspost als van vernuft en geestige luim in den gezelligen omgang.

Zijne vrolijke opgeruimdheid verliet hem zelfs niet toen hij in zijnen handel zware verliezen had ondergaan. Hij teekende een vignet voor eenige gedichten, die hij wilde uitgeven, verbeeldende de faam, die de gevleugelde linkerhand naar boven, maar de regter met eene keten, vastgemaakt aan eene ijzeren geldkist, naar beneden houdt; onder dit vignet stond:

Ut me pluma levat, sic grave mergit onus.

Hij bezong de inhuldiging van WILLEM V als Heer van *Vlissingen*, den 30 Mei 1766 in een Fransch dichtstuk, en reeds den 15 Junij daaraanvolgende was hij niet meer.

Wij hebben voor het tegenwoordige geene zijner Fransche of Nederduitsche dichtstukken bij de hand, behalve zijne geestige, inderdaad thans zeer zeldzaam voorkomende *Datheniana*, en kunnen ons het genoegen niet ontzeggen van onzen lezeren stof tot lagchen te verschaffen, door hen daaruit mede te deelen den

LOR-

(1) Mnemosyne, VI St. blz. 195.

LOFZANG VOOR DEN UITMUNTENDEN LIER- EN
HARFZANGER PETRUS DATHENUS.

Sic itur ad Astra.

- Pl.49 vs. 4. o KOENE *Pofhaus* van Parnas!
Wiens kunst ons lang zoo dierbaar was;
— 17 vs. 5. En aan wiens Harp, *niet om verfrangen*,
Wij altoos gretig bleven hangen;
— 15 vs. 2. Ontfang van onze Lier *eerbaer*,
— 8 vs. 5. Een laage Loffpraak *nachts* en klaar,
— 12 vs. 1. Waar voor ik nochtans gaer en seere,
Vergiffenis van U begeere.
— 10 vs. 7. Want wie is hier in 't *hart* zoo blent,
— 21 vs. 5. Die zich daartoe *bequame* kent?
— 60 vs. 6. Wie zoo verwaand en stout en *koene*,
Om zoo een zaak glad af *te doene*?
— 1 vs. 1. 't Is alles hier uitnemend groot,
105 vs. 14. Eenpaer, gaer *net*, gantsch seer en bloot;
106 vs. 11.
en 19 vs. 1.
Pl. 31 vs. 17. Niet om vertragen, *onverdroten*
— 91 vs. 6. Begonnen en zeer *fijn befloten*.
— 119 vs. 7. Uw Zanggodin in groot *geschal*,
Zal niets vergeten groot of *smal*.
— 143 vs. 9. Wie zal die *hopening* ooit bevangen,
U te evenaaren in uw Zangen?
— 45 vs. 3. Die aan de kenneren *gemeen*
en 5. Gantsch *liefsijk* vallen *fijn* en *reem*.
— 132 vs. 2. Homeer mag *fluijmen*, maar mijn Dichter
— 37 vs. 3. Brand telkens *keller*, *klaarder*, *lichter*,
— 34 vs. 5. Hij schildert alles met *befcheet*,
— 55 vs. 8. En openbaart ons veel *secreet*.

Wax

Wat ziet men hier al schoonheen <i>kommen</i>	Pf 38 vs. 5.
Al aartigheden <i>niet om sommen</i> ,	
Daar dengd haar rechten loon <i>ontfaet</i> :	— 19 vs. 3.
Daar zijn <i>boosdoenders opstinaet</i> ,	— 26 vs. 9.
Die naar verdiensten zijn <i>beyonden</i> ,	
Het <i>lijf</i> gantsch vol van <i>ongezonden</i> ;	— 38 vs. 3.
Die gij <i>zeer fijn</i> , <i>eerbaer</i> en <i>koen</i> ,	
<i>Niet meer acht dan een oude schoen</i> .	— 60 vs. 5.
Maar vromen zijn <i>niet om verschoonen</i> ,	— 23 vs. 3.
Wil uwe Lier met eer bekroonen,	
De vroomen <i>die daar zaten hart</i> ,	— 68 vs. 6.
<i>Tusfchen ketels als kolen zwart</i> ;	
Die zich voorts vinden <i>met hun allen</i>	— 93 vs. 2.
<i>Daer dan voortaan geen flagen vallen</i> .	— 73 vs. 3.
Met reën maakt ge in het minst geen werk	
Van <i>Heeren Egypti zeer sterk</i> ,	— 68 vs. 15.
Die gij met <i>boden en dienaren</i> ,	
Vercht en laag verneerd laat vaaren.	
'k Zie <i>Reuzen sterk en onbezorgt</i> ,	— 136 vs. 18.
Door uwe hand <i>eerbaer verworpt</i> .	— 122 vs. 1.
<i>Die luide tieren en mits dezen</i>	— 78 vs. 33.
Dan <i>maaken vrij een felsfaem wesen</i> ,	
En schreeuwen dat <i>de diepe afgrond</i> ,	— 77 vs. 9.
Daar van ook daverde <i>terfcond</i> .	
Ik zie de Koningen zeer prachtig,	— 9 vs. 5.
Als <i>Leeuwen sonderlyk en krachtig</i> :	— 17 vs. 6.
Die <i>hamtelijk vallen overhoop</i> ,	— 27 vs. 1.
Om dat zij <i>deeden overloop</i> .	
Wat zij hier niet al ondervonden	
<i>Secreten ganschelijk niet omgronden</i> ?	— 119 vs. 65.
Al <i>stukken die uw dichtkunst groot</i> ,	
Steeds voorbragt <i>wonderlijk en bloot</i> .	— 119 vs. 8.
	en 38 vs. 3.
	Uw

- Uw Zangnimf hinkt aan geene zijde,
 Pl.121vs.2. Uw Zangnimf *swims* ten geenem tijde;
 — 68 vs. 8. Wie tart u ooit met vrugt *rebel*?
 — 22 vs. 12. Gij zijt Apollo! *niemand el!*
 en 72 vs. 10. Dus ziet men u alom verkeerem
 Pl.107vs.16. Bij laage en *eersame Raetsheeren*
 — 40 vs. 8. Die uwen toon *gebenedijt*,
 — 52 vs. 2. Graag hooren *nu en 's aller tijt*.
 — 118 vs. 9. *Doet doch de groote poorten open,*
Op dat DATHEEN, daer in mag lopen!
 — 109vs.14. DATHEEN die prachtig en *gaer nes*
De hoogste noot op 't dichten zet:
 — 113 vs. 5. Daar mans en *kinderen* van praten,
Die in huis spelen en op straten;
 — 9 vs. 17. En waar bij alle dichters *saen*,
Als onvoldragen dwergen staan,
 — 119vs. 31. Schoon datse *zweeten vroeg en spade*,
 — 55vs. 10. En *zwoegden zelfs van den dag'rade*.
 — 136vs. 20. Och! niemand kwam er beter *van*,
Dan Og den Koning van Basan.
 — 1 vs. 1. Zij zijn bij u, groot man! *oureyne*,
 — 116 vs. 9. *Als kindren bij uw dienstmaagt kleyne;*
Ja al wat onze Apollo doet,
 — 55vs. 12. Is heerlijk, ja *als boter soet*.
 — 78 vs. 2. Hier groeit goed kruid niet om *te vruchten*,
Een waasssem van gezonde luchten.
o Febus Zoonen! dichters schaar!
 — 3 vs. 3. Plukt hier vrij bloemen *zonder vaer*.
 — 7 vs. 2. De Helikon is zelfs *begangen*,
Met dit geluid en grootse Zangen,
Zij hoort thans mindre stemme noot,
 — 6 vs. 3. En andre toonen zeer *ouvro*.

De

De Piëriden * zelfs bekwaame,	
Verkwikt niet meer dan PETRUS naame:	
Werd haar van hem iets voorgezet,	
Zij <i>hupplen</i> dan als Schapen vet.	Pl. II vs. 3.
Voor al als hij zoo glad van monde,	
't <i>Bolwerk raseren</i> doet te gronde.	— 89 vs. 16.
En als men ziet van nu voortaan,	
<i>Het regiment oprèchtlyk staen.</i>	— 85 vs. 4.
Dat ook (zoo als men vind beschreven)	
Een grooten <i>moos</i> eerst moest <i>beseven</i> ;	— 78 vs. 12.
Eer 's Dichters moed die kracht ontfaet,	
<i>Sloeg 't ACHTERDEEL des vijands quaet:</i>	— 78 vs. 33.
Die daar op aanstonds zonder <i>quellen</i>	— 4 vs. 2.
Het op een bange vlugt moest stellen.	
Waar voert gij <i>lieffelyk en fijn</i>	— 45 vs. 8.
Mijn geest, o Zanggodinnen mijn?	
Och! vond ik hier <i>niet om verschonen</i> ,	— 23 vs. 3.
Idoner en veel hoger toonen:	
Wees heden <i>kostelyk gekleet</i>	— 45 vs. 6.
<i>Met gulden stukken overbreet;</i>	
En toon den <i>man groot</i> in dees landen,	— 105 vs. 9.
<i>Die als den dag is opgestanden:</i>	— 30 vs. 4.
Den man die zich met grooten lof	
<i>Zeer fijn verheffet wyf den stof,</i>	— 113 vs. 4.
Die	

* *Piëriden*) een gewoone naam der Zanggodinnen, naar den berg *Pierus*, liggende in *Thessalie*, welke haar toegewyd was. — De Dochters van een Macedonisch Prins, *Pierus* genoemd, voerden ook dien naam van *Piëriden*. *Ovidius* verhaalt van haar dat zij de Zanggodinnen uitdaagden, om den prys in de Poëzy te behaalen, overwonnen wierden en tot loon van haare vermetelheid door dezelve in *Exters* wierden herschapen. Zie de Vertaalinge van *Fondel*, Vde Bock, Bladz. 142 en 137.

- Pl. 79 vs. 6. Die *sier* en *koen* en *onverdroten*,
 — 86 vs. 4 en Het hoofd heft boven zijn genoten;
 — 107 vs. 21. Daar meer en meer steeds praten van
 — 72 vs. 9. En Heer en *Burger en Koopman*,
 Die alle nu zoo veele jaaren,
 — 78 vs. 3. Zijn aangenaam *geset* bewaaren,
 — 50 vs. 4. En id 't gezelschap of *alleyn*
 — 78 vs. 35. Op 't *velt* zingen in 't *groene pleyn*,
 En daar zij slot en zin daar laten,
 — 119 vs. 52. Die Zangen neuren *boven maten*:
 Wie kleed mijn onbekwaame pen,
 — 81 vs. 3. Met toofel der *Levertenten*?
 — 73 vs. 1. Maar och! mijn kunst is veel te *kleyne*,
 — 143 vs. 9. Vergeefs is hier mijn *hopening reyse*.
 O Groote Dichter! ik hou op,
 — 96 vs. 8. *Verhef* uw gloriojken *kop*!
 — 143 vs. 3. Uw Liedren zijn u zelfs *gaer seere*.
 Een Lauwerkrans tot roem en eere.
 Wie die dit aanziet als een glos,
 — 144 vs. 3. Zoo *schiet* ik mijn *geschut* hier *los* (1).

GULDEMONT (SIMON) gaf in 1700 een treurspel in het licht, getiteld *Virginia*, en

GULIK (GERRET VAN) in 1754 — 1770 vier tooneelstukken divers (2). Wij hebben nog twee banden met eigenhandig door hem geschreven tooneelstukken in ons bezit, die nooit gedrukt zijn; doch wij durven er onze lezers geene twee regels uit mededeelen.

GUNST

(1) *Datheniana*, blz. r. •

(2) *Naemrol der Tooneelspelen van J. VANDER MARCK, &c.*, No. 1036.

GUNST (PIETER VAN). De Psalmberijming van dezen (1), in 1736 gedrukt, verdient vermelding. Denkelijk was hij de zoon van den portretgraveur van denzelfden naam (2)

GYZEN (JAN VAN). Voor eenige jaren viel ons een door J. FOLKEM aprachtig gegraveerd portret in handen van dezen, houdende even als het portret van VONDEL, eene rol in de hand met het opschrift: „Heldendicht”. De vier compartimenten waren allegorisch, verklaard door de opschriften te zijn die van het „Treurspel” — „Lierdicht” — „Kluchtspel” en „Minnedicht”; onderaan pronkt een omlauwerd wapenschild en dit hoogdravend bijchrift van P. LANGENDYK:

Dus toont de kunst Apolloos zoon,
VAN GYZEN, die het lieflijk Sparen
Vereeuwigde op zijn' hoogen toon
En d' Amstel streelt met zijne snaren.
Al spuwt de nijd hem met venijn,
Gansch Neerland roemt zijn puikgedichten
Dies zal zijn naam vereeuwigd zijn,
En als een star op Pindus lichten.

Dit portret vermeldde tevens dat hij te *Haarlem* was geboren, den 29 Mei 1668; ondertusschen hadden wij hem nooit hooren noemen of iets van zijne

(1) J. VAN IJEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezag, I Deel, blz. 224.

(2) R. VAN EIJNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, Geschied. der Nederl. Schilderk. I Deel, blz. 255.

zijne werken onder het oog gehad, en dachten ter goeder trouw op het crediet van LANGENDYK, en misleid door het wapenschild, dat VAN GYZEN een der eerste vernuften was en tot 's lands edelen en aanzienlijken behoorde; vruchteloos bladerden wij in VAN LEEUWENS *Batavia illustrata* en andere genealogiën; even vruchteloos deden wij onderzoek naar 's mans Helden-Lier- en Minnedichten, Treuren en Kluchtspeelen. Jaren lang moesten wij wachten, eer onze nieuwsgierigheid naar deze meesterstukken bevredigd werd; in meer dan vijftig zoo openbare als privative bibliotheken snuffelden wij vergeefs; de gezeleerdste bibliomanen haalden de schouders op; eindelijk gaf een dezer heeren, die het onwaardeerbaar geluk had van een' allereersten druk van *Uilenspiegel* te bezitten, ons hoop, dat hij ons de *Opera omnia* van dezen poët zou kunnen bezorgen, van wien LANGENDYK getuigde dat in zijn' tijd „gansch Neerland zijne puikgedichten roemde”, en voorspelde dat „zijn naam vereeuwigd zijn en als „een star op Pindus lichten zou”; eindelijk ontvingen wij ook het lang gewenscht pakket, bestaande vooreerst in tien deelen *Amsterdamsche Mercurien*, zeer zindelijk op grijs pakpapier gedrukt bij JACOBUS VAN EGMONT (1) te *Amsterdam*, die dezelven wekelijks bij blaadjes voor twee duiten uitgaf, behelzende al het couranten nieuws en de achterstraatsvoorvallen in lam en kreupel rijm, tot

ver-

(1) In zijn' tijd vermaard drukker van straattedjes en de walg'igste Janhagelsectuur.

vermaak van den gemeenen man; op deze of dergelijke wijze:

S P A N J E N.

Madrid. Een zekre Mogendheid die heeft ons Hof geraakt
Van ons pretentie op Gibraltar af te staan,
Terwyl zyn Heyligheid geen goed vriend schynt van Spanjen,
Zoo raad men ons de zin te volgen van Brittanjen,
En wagten mede op een goet gelegentheid,
Gelyker wys hiervoor nyt Zweeden is gezeyd:
Elk een bedient zich maar van tydsgelegentheden;
Die kans ziet oorlogt, en die 't kwalyk heeft tragt naar vreden
(1).

Onder het stadsnieuws kwamen al vrij gewigtige zaken voor; bij voorbeeld:

In zeeker wynhuys in myn buurt, daar ik ben meer
Als eens geweest, als ik een glaasje wyn verteer,
Daar kwamen Moffen, groen uyt Moffeland gekomen,
Die hadden uyt hun land een dogter meêgenomen,
Zy dronken met malkaâr wel digt een glaasje wyn,
En toen voorgevende eens uyt te moeten zyn,
Voorgevende om 't zaam zoo aanstonds weer te keeren,
De waard en dogter dogt dat alles was ter eeren;
Maar niets men minder weêr als deze Moffen zag,
En 't arme meysje dat bleef zitten voor 't gelag (2).

Van 1711 tot 1722 hield VAN GYZEN dit vol, dat is tot zijn' dood toe; want het laatste nommer verscheen den 28 Januarij 1722, en hij stierf den volgenden dag. Eenige daarbij gevoegde aanteekeningen onderrigten ons dat hij een arme duivel was, wever van beroep, doch dit had laten varen, en de gemakkelijker kost-

(1) Amst. Mercurius, X Decr, blz. 15. (2) Ibid, IX D. blz. 198.

kostwinning van rijmer bij de hand genomen had, waarmede hij zich soberlijk geneerde, en somtijds zelfs met besteld werk bleef zitten, gelijk blijkt uit de volgende advertentie, door hem geplaatst in zijn' *Merkurius* van den 24 Januarij 1722, en dus vier dagen voor zijn' dood:

Drie Digten heb ik nu in eene week gemaakt,
Van welke alle drie het haalen is geslaakt.
't Is eenmaal lang genoeg: ik zal te kenne geeven
Waar op zy zyn gemaakt, en uyt wiens last geschreeven.
Daar zit ik dagen lank, en schryf voor weer en wind,
Met myn oud zieke lyf, myn zelven stom en blind.
Gy die 't vermogen hebt komt uw Gedigten haalen,
Of ik zal u met schaa en schanden doen betaalen.
Verwagt uw Naamen eerst op 't wit papiere veld,
En in het eynd zal dog de boodschap weezen geld: enz.

Men ziet dat de arme bloed door meer lieden dan door den portretteur FOLKEMA en den dichter LANGENDYK voor den gek gehouden werd. Zelfs met zijn lijk nog dreef men den spot; de noodiging ter begravenis was in kreupele rijmen opgesteld, en aan bespottelijke lijkzangen was er geen gebrek.

Wat nu zijne heldendichten, enz. betreft, die gevonden worden in de drie deelen zijner *Werken*, in 1708—1711 gedrukt, wij gelooven wel te doen dat wij door geene uittreksels dit artikel nog verder rekken, waarom wij ook niet eens de titels zijner tooneelftukken (1) zullen opgeven.

EINDE DES TWEEDEN DEELS.

AAN-

(1) Naemrol der Tooneelf. van J. VANDER MARCK, 22. N°. 1639.

A A N W I J Z I N G

D E R

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

Cabeljau (J.) . . blz. 1	Clercq (I. de) . . blz. 68
Calftaf (. . .) . . . 2	Clercq (P. le) . . . 70
Cambon (M. G. de) geb.	Clercquius (J.) . blz. 70
- van der Werken . . -	Cleyburg (J.) . . . 71
Cammaert (J. F.) . . -	Clooster (H. P. van den) —
Campen (J. van) . . 3	Coberger (W.) . . . 72
Camphuysen (D. R.) 4	Codde (P. A.) . . . —
Canjoncle (J. de) . 28	Coets (F. J.) geb. van
Cardozo (E. U.) . . —	Westrem —
Caron (P. de) . . . —	Coleners (R.) . . . 73
Casteleyn (M. de) . . —	Coleveldt (J. J.) . . —
Castro (G. à) . . . 29	Colm. (J. S.) . . . —
Castro (J. à) . . . —	Condé (J. de) . . . 74
Cats (J.) 31	Coninck (A. de) . . —
Cats (J.) 64	Conincq (F. C. de) —
Cattenburch (A. van) —	Coningh (T. de) . . —
Caudron (G.) . . . 66	Cools (J.) of Colius —
Celosfe (H.) 67	Coomans (J.) . . . —
Celosfe (J.) —	Coornhert (D. V.) . —
Claerbout (J.) . . . 68	Cos (J.) 93
Clerck (C. de) . . . —	Coster (H.) —
Clerck (J. de) . . . —	Coster (S.) 96

Crabbe (J.) . blz. 103	Deutel (J. J.) . blz. 170
Craen (A. P.) . . 104	Diertyds (F.) . . 171
Crimpen (J. van) . —	Dinteren (J. van) . —
Crock (O. de St. Anas- tafio, gezegd de) . —	Disfelburg (D. A. van) —
Croix (P. de la) . . —	Dobbrauski (F.) . . 172
Croon (P.) . . . —	Doble (A.) . . . 173
Crous (A. E.) . . 105	Doekes (S.) . . . —
Cruycen (J. van der) 106	Does (J. van der) . 175
Cruysfen (C. v. d.) . 107	Does (W. van der) . 180
Cruysfen (S. van der) —	Doesburg (J. van) . —
Cuilla (G. S. de) . —	Dögen (P.) . . . —
—	Domis (G. T.) . . 182
Daalen (J. van) . . 108	Donck (C. van der) —
Dale (J. van den) . —	Doncker (D.) . . —
Damme (H. van) . —	Doornik (J. G.) . 183
Damme (I. van) . . —	Dop (M.) . . . 198
Danoot (D.) . . . 109	Dorp (B. C. van) . —
Dathenus (P.) . . —	Dorp (F. van) . . 208
Dathenus (P.) . . 114	Dorsten (J. C. van) 209
Decker (J. de) . . —	Droomers (J.) . . —
Deckher (G. T. Wal- horn, genaamd) . 141	Droste (C.) . . . 215
Deelen (N. A. vander) —	Duarte (J.) . . . 216
Deene (E. de) . . —	Dubbels (P.) . . —
Deken (A.) . . . 142	Duikerius (J.) . . 217
Dekens (J.) . . . 161	Duim (F.) . . . —
Delcourt (.. .) . . 165	Duinglo (J.) . . . 220
Delfing (J. F.) . . —	Duirkant (A.) . . —
Deutekom (A.) . . 169	Duivelandt (A. van) —
	Dulken (G. van) . —
	Dulkenraad (K. van) 221

Dullaart (J.) . . .	blz. 221	Ende (F. van den)	blz. 291
Dullaert (H.) . . .	223	Engelen (R. van) . . .	—
Dufart (C. Verwers v.)	226	Esgers (J. N.) . . .	—
Dufart (I.) . . .	—	Everdingen (C. van) . . .	—
Dusterhoop (J. J.) . . .	227	—	—
Duyf (J.) . . .	—	—	—
Duym (J.) . . .	—	Fay d'herbe (H.) . . .	292
Dyck (A. van) . . .	blz. 229	Febure (P. le) . . .	293
Dyk (J. van) . . .	231	Feitama (J.) . . .	—
Dyk (J. van) . . .	253	Feitama (S.) . . .	294
—	—	Flas (A.) . . .	306
—	—	Flines (G. de) . . .	—
Eeckhaut (J. van) . . .	255	Focquenbroch (w.g.v.)	308
Eede (W. van den) . . .	—	Fokke (A.), Sz. . . .	309
Eeke (C. van) . . .	—	Fokke (J.) . . .	322
Eembd (G. van der) . . .	256	Fokkens (M.) . . .	324
Eijk (J. van) . . .	258	Fontaine (F. de la) . . .	325
Elger (W. den) . . .	273	Fonteyn (B.) . . .	—
Elias (J.) Mz. . . .	275	Fonteyn (N.) . . .	—
Elias (M.) . . .	276	Fonteyne (C.) . . .	326
Elikink (B.) . . .	—	Foppeszoon (F.) . . .	327
Elinx (J.) . . .	284	Fornenberch (A. van) . . .	—
Ellerus (. . .) . . .	285	Fornenberg (J. B.v.) . . .	—
Elmeguidi (E.) . . .	—	Fortman (J.) . . .	328
Ellevier (P.) . . .	—	Fouree (H.) . . .	—
Elsland (J. van) . . .	286	Fraet (F.) . . .	329
Elst (W. van der) . . .	—	Francius (P.) . . .	—
Elvervelt (H. van) . . .	288	Frankendaal (N. van) . . .	339
Elzevier (A.) . . .	—	Fransoon (J.) . . .	340
Elzevier (K.) . . .	—	Fremery (B.) . . .	—

Fries (A. J.) . . .	blz. 352	Goeree (J.) . . .	blz. 399
Fris (P.) . . .	—	Goetman (L.) . . .	395
Fruytier (J.) . . .	353	Gogel (I. J. A.) . . .	—
Fuyter (L. de) . . .	356	Gon (C. van der) . . .	399
—		Graaf (L. de) . . .	—
		Graauwhart (H.) blz.	400
Gabbema (S. A.) . . .	357	Graef (H. de) . . .	—
Gaete (H. van de) . . .	—	Gramsbergen (M.) . . .	402
Gargon (M.) . . .	358	Grantham (H.) . . .	—
Geel (J. van) . . .	364	Grave (J. E.) . . .	—
Geest (W. de) . . .	372	Grave (P. F. de) . . .	—
Geest (W.) . . .	—	Gravestein (C.) . . .	403
Geestdorp (P.) . . .	373	Greenwood (F.) . . .	—
Geldorp (H.) . . .	—	Grieck (C. de) . . .	404
Geleyn (P. van) . . .	—	Grieck (J. de) . . .	405
Gerckman (E.) . . .	—	Griethuyfen (S. van) . . .	—
Gerwen (J. van) . . .	—	Groe (G. vander) . . .	—
Gerwen (J. van) . . .	374	Groen (F.) . . .	—
Gesperden (J. T. van) . . .	—	Groeneveld (C.) . . .	—
Gheraert (B.) . . .	—	Groenewoud (A.) . . .	410
Gheschier (P.) . . .	376	Groot (H. de) . . .	411
Ghistele (C. van) . . .	—	Groot (I. de) . . .	426
Ghyben (K.) . . .	378	Groot (J. de) . . .	—
Ghyfen (H.) . . .	—	Groot (P. de) . . .	428
Glazemaker (J. H.) . . .	379	Groot (W. de) . . .	436
Gleuwink (G.) . . .	—	Guepin (J.) . . .	438
Gockinga (L.) . . .	383	Guldemont (S.) . . .	448
Goddæus (C.) . . .	—	Gulik (G. van) . . .	—
Godewyk (P. van) . . .	389	Gunst (P. van) . . .	449
Godien (F.) . . .	—	Gyzen (J. van) . . .	—

3 2044 029 871

H